BASMELE ROMÂNILOR

1

BASMELE ROMÂNILOR

14 aprilie 1984
= Constanta =
Dilu

Ediţie îngrijită de
SABINA-CORNELIA STROESCU

Copertă şi ilustraţii de
DONE STAN

*

BASMELE ROMÂNILOR

EDITURA
ION
CREANGĂ

BUCUREŞTI,
1984

PETRE ISPIRESCU

TINEREŢE FĂRĂ BĂTRÎNEŢE ŞI VIAŢĂ FĂRĂ DE MOARTE

A FOST ODATĂ ca niciodată; că de n-ar fi nu s-ar mai povesti; de cînd făcea plopşorul pere şi răchita micşunele; de cînd se băteau urşii în coade; de cînd se luau de gît lupii cu mieii de se sărutau, înfrăţindu-se; de cînd se potcovea puricele la un picior cu nouăzeci şi nouă de oca de fier şi s-arunca în slava cerului de ne aducea poveşti;

De cînd se scria musca pe părete,
Mai mincinos cine nu crede.

A fost odată un împărat mare şi o împărăteasă, amîndoi tineri şi frumoşi, şi voind să aibă copii, au făcut de mai multe ori tot ce trebuia să facă pentru aceasta, au umblat pe la vraci şi filozofi, ca să caute la stele şi să le ghicească dacă or să facă copii; dar în zadar. În sfîrşit, auzind împăratul că este la un sat aproape, un unchiaş dibaci, a trimis să-l cheme, dar el răspunse trimişilor că: cine are trebuinţă să vie la dînsul. S-au sculat deci împăratul şi împărăteasa, şi

luînd cu dînşii vreo cîţiva boieri mari, ostaşi şi slujitori, s-au dus la unchiaş acasă. Unchiaşul, cum i-a văzut de departe, a ieşit să-i întîmpine şi totodată le-a zis:
— Bine aţi venit sănătoşi; dar ce umbli, împărate, să afli? Dorinţa ce ai o să-ţi aducă întristare.
— Eu nu am venit să te întreb asta — zise împăratul — ci dacă ai ceva leacuri care să ne facă să avem copii, să-mi dai.
— Am, răspunse unchiaşul; dar numai un copil o să faceţi. El o să fie Făt-Frumos şi drăgăstos, şi parte n-o să aveţi de el.
Luînd împăratul şi împărăteasa leacurile, s-au întors veseli la palat, şi peste cîteva zile împărăteasa s-a simţit însărcinată. Toată împărăţia, şi toată curtea, şi toţi slujitorii s-au veselit de această întîmplare.
Mai-nainte însă de a veni ceasul naşterii, copilul se puse pe un plîns, de n-a putut nici un vraci să-l împace. Atunci împăratul a început să-i făgăduiască toate bunurile din lume, dar nici aşa n-a fost cu putinţă să-l facă să tacă.
— Taci, dragul tatii — zicea împăratul — că ţi-oi da împărăţia cutare sau cutare; taci, fiule, că ţi-oi da de soţie pe cutare sau cutare fată de împărat, şi alte multe d-alde astea; în sfîrşit, dacă văzu şi văzu că nu tace, îi mai zise: taci, fătul meu, că ţi-oi da *Tinereţe fără bătrîneţe şi viaţă fără de moarte.*
Atunci copilul tăcu şi se născu; iar slujitorii deteră în tîmpine şi în surle şi în toată împărăţia se ţinu veselie mare o săptămînă întreagă.
De ce creştea copilul, d-aceea se făcea mai isteţ şi mai îndrăzneţ. Îl deteră pe la şcoli şi filozofi, şi toate învăţăturile pe care alţi copii le învaţă într-un an, el le învăţa într-o lună, astfel încît împăratul murea şi învia de bucurie. Toată împărăţia se fălea că o să aibă un împărat înţelept şi procopsit ca Solomon împărat. De la o vreme încoace însă, nu ştiu ce avea, că era tot galeş, trist şi dus pe gînduri. Iar cînd fuse într-o zi, tocmai cînd copilul împlinea cincisprezece ani

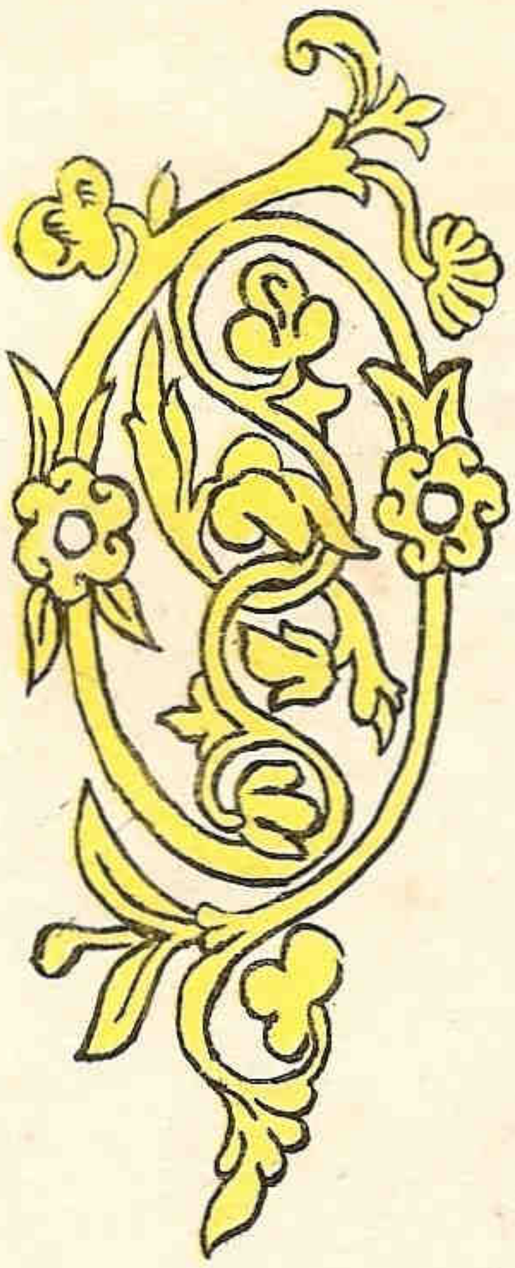

şi împăratul se afla la masă cu toţi boierii şi slujbaşii împărăţiei şi se chefuiau, se sculă Făt-Frumos şi zise:
— Tată, a venit vremea să-mi dai ceea ce mi-ai făgăduit la naştere.
Auzind aceasta, împăratul s-a întristat foarte şi i-a zis:
— Dar bine, fiule, de unde pot eu să-ţi dau un astfel de lucru nemaiauzit? Şi dacă ţi-am făgăduit atunci, a fost numai ca să te împac.
— Dacă tu, tată, nu poţi să-mi dai, apoi sînt nevoit să cutreier toată lumea, pînă voi găsi făgăduinţa pentru care m-am născut.
Atunci toţi boierii şi împăratul deteră în genunchi cu rugăciune să nu părăsească împărăţia; fiindcă, ziceau boierii:
— Tatăl tău de aci înainte e bătrîn, şi o să te rădicăm pe tine în scaun, şi avem să-ţi aducem cea mai frumoasă împărăteasă de sub soare de soţie; dar n-a fost cu putinţă să-l întoarcă din hotărîrea sa, rămînînd statornic ca o piatră în vorbele lui; iar tată-său, dacă văzu şi văzu, îi dete voie şi puse la cale să-i gătească de drum merinde şi tot ce-i trebuia.

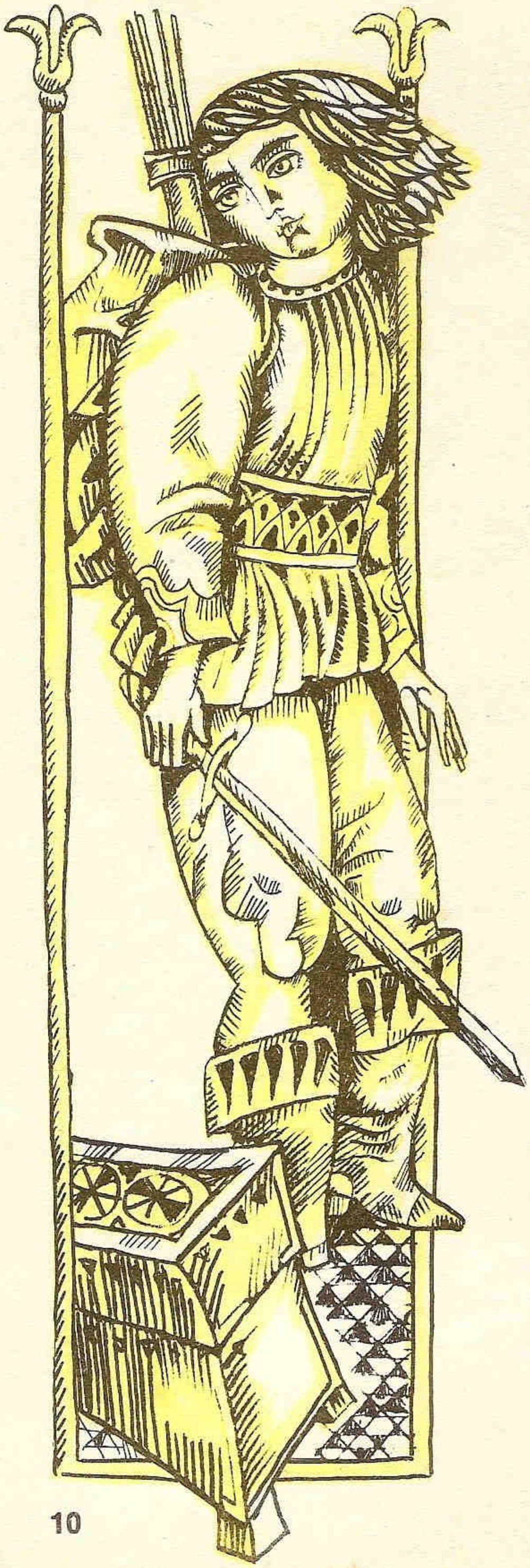

Apoi, Făt-Frumos se duse în grajdurile împărăteşti, unde erau cei mai frumoşi armăsari din toată împărăţia, ca să-şi aleagă unul; dar cum punea mîna şi apuca pe cîte unul de coadă, îi trîntea, şi astfel toţi caii căzură. În sfîrşit, tocmai cînd era să iasă, îşi mai aruncă ochii o dată prin grajd şi, zărind într-un colţ un cal răpciugos şi bubos şi slab, se duse şi la dînsul; iar cînd puse mîna pe coada lui, el îşi întoarse capul şi zise:

— Ce poruncesti, stăpîne? Mulţumesc lui dumnezeu că mi-a ajutat să ajung ca să mai puie mîna pe mine un voinic. Şi înţepenindu-şi picioarele, rămase drept ca lumînarea. Atunci Făt-Frumos îi spuse ce avea de gînd să facă şi calul îi zise:

— Ca să ajungi la dorinţa ta, trebuie să ceri de la tată-tău paloşul, suliţa, arcul, tolba cu săgeţile şi hainele ce le purta el cînd era flăcău; iar pe mine să mă îngrijeşti cu însăţi mîna ta şase săptămîni şi orzul să mi-l dai fiert în lapte.

Cerînd împăratului lucrurile ce-l povăţuise calul, el a che-

mat pe vătaful curţii şi i-a dat poruncă ca să-i deschidă toate tronurile cu haine, spre a-şi alege fiul său pe acelea care îi vor plăcea. Făt-Frumos, după ce răscoli trei zile şi trei nopţi, găsi în sfîrşit, în fundul unui tron vechi, armele şi hainele tătîne-său de cînd era flăcău, dar foarte ruginite. Se apucă însuşi cu mîna lui să le cureţe de rugină, şi după şase săptămîni, izbuti a face să lucească armele ca oglinda. Totodată, îngriji şi de cal, precum îi zisese el. Destulă muncă avu; dar fie că izbuti.

Cînd auzi calul de la Făt-Frumos că hainele şi armele sînt bine curăţate şi pregătite, odată se scutură şi el, şi toate bubele şi răpciuga căzură de pe dînsul şi rămase întocmai cum îl fătase mă-sa, un cal gras, trupeş şi cu patru aripi; văzîndu-l Făt-Frumos astfel, îi zise:

— De azi în trei zile plecăm.

— Să trăieşti stăpîne; sînt gata chiar azi, de porunceşti, îi răspunse calul.

A treia zi de dimineaţă, toată curtea şi toată împărăţia era plină de jale. Făt-Frumos, îmbrăcat ca un viteaz, cu paloşul în mînă, călare pe calul ce-şi alesese, îşi lua ziua bună de la împăratul, de la împărăteasa, de la toţi boierii cei mari şi cei mici, de la ostaşi, de la toţi slujitorii curţii, care, cu lacrimile în ochi, îl rugau să se lase de a face călătoria aceasta, ca nu care cumva să meargă la pieirea capului său; dar el, dînd pinteni calului, ieşi pe poartă ca vîntul, şi după dînsul carele cu merinde, cu bani şi vreo două sute de ostaşi, pe care-i orînduise împăratul ca să-l însoţească.

După ce trecu afară de împărăţia tatălui său şi ajunse în pustietate, Făt-Frumos îşi împărţi toată avuţia pe la ostaşi şi, luîndu-şi ziua bună, îi trimise înapoi, oprindu-şi pentru dînsul merinde numai cît a putut duce calul. Şi apucînd calea către răsărit, s-a dus, s-a dus, s-a dus, trei zile şi trei nopţi, pînă ce ajunse la o cîmpie întinsă, unde erau o mulţime de oase de oameni. Stînd să se odihnească, îi zise calul:

— Să ştii, stăpîne, că aici sîntem pe moşia unei gheonoaie, care e atît de rea, încît nimeni nu calcă pe moşia ei fără să

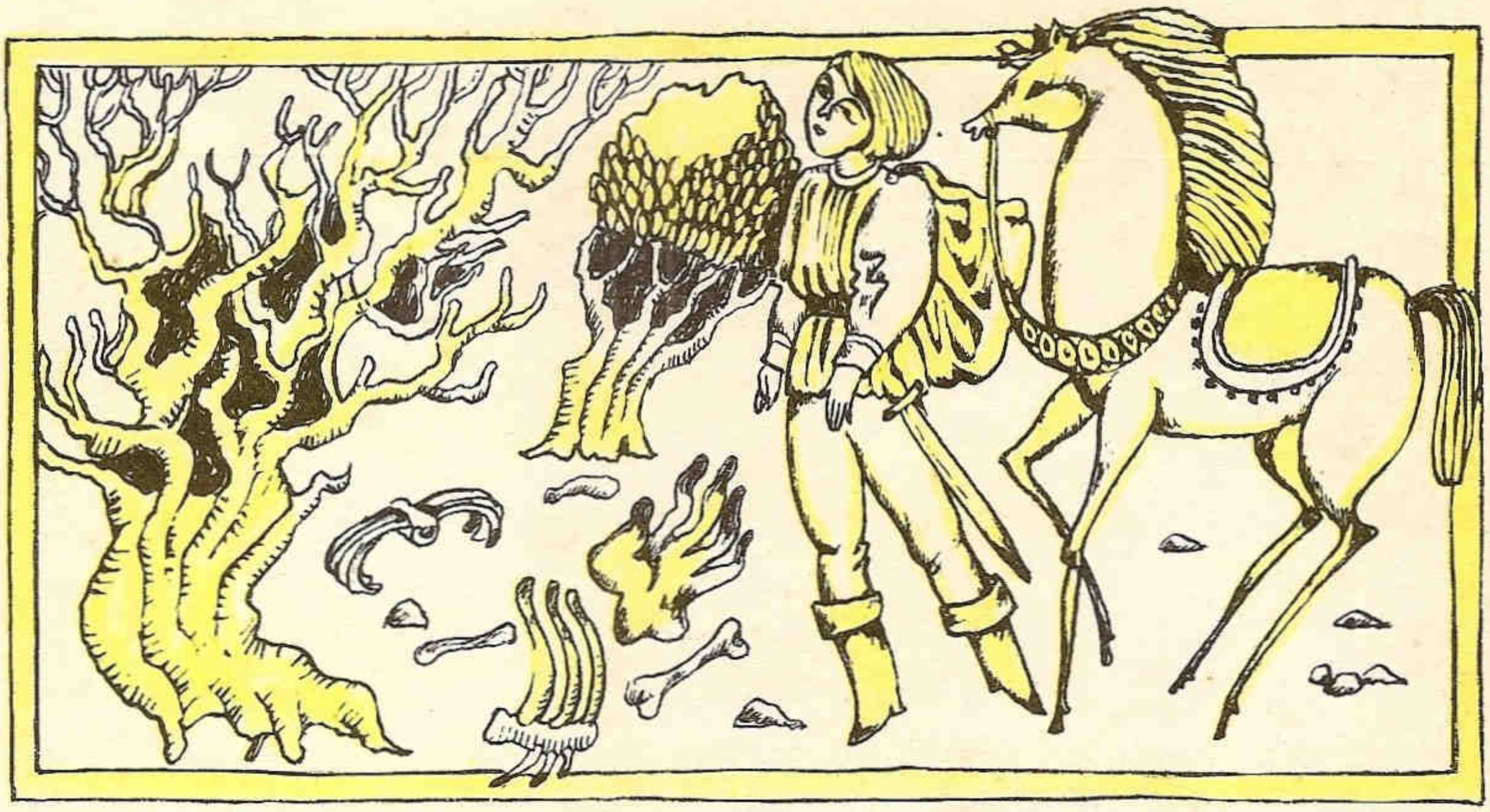

fie omorît. A fost şi ea femeie ca toate femeile, dar blestemul părinţilor, pe care nu-i asculta, ci îi tot necăjea, a făcut-o să fie gheonoaie; în clipa aceasta este cu copiii ei, dar mîine, în pădurea ce o vezi o s-o întîlnim venind să te prăpădească; e grozav de mare; dară să nu te sperii, ci să fii gata cu arcul ca să o săgetezi, iar paloşul şi suliţa să le ţii la îndemînă, ca să te slujeşti cu dînsele cînd va fi de trebuinţă. Se deteră spre odihnă; dar pîndea cînd unul, cînd altul. A doua zi, cînd se revărsau zorile, ei se pregăteau să treacă pădurea. Făt-Frumos înşeuă şi înfrînă calul, şi chinga o strînse mai mult decît altă dată, şi porni: cînd, auzi o ciocănitură groaznică. Atunci, calul îi zise:

— Ţine-te, stăpîne, gata, că iată, se apropie Gheonoaia. Şi cînd venea ea, nene, dobora copacii: aşa de iute mergea; iar calul se urcă ca vîntul pînă cam deasupra ei şi Făt-Frumos îi luă un picior cu săgeata; şi cînd era gata a o lovi cu a doua săgeată, strigă ea:

— Stai, Făt-Frumos, că nu-ţi fac nimic!

Şi văzînd că nu o crede, îi dete înscris cu sîngele său.

— Să-ţi trăiască calul, Făt-Frumos — îi mai zise ea — ca

un năzdrăvan ce este; căci de nu era el, te mîncam fript; acum însă m-ai mîncat tu pe mine; să ştii că pînă azi nici un muritor n-a cutezat să calce hotarele mele pînă aicea; cîţiva nebuni care s-au încumetat a o face, d-abia au ajuns pînă la cîmpia unde ai văzut oasele cele multe.

Se duseră acasă la dînsa, unde Gheonoaia ospătă pe Făt-Frumos şi-l omeni ca p-un călător. Dar pe cînd se aflau la masă şi se chefuiau, iară Gheonoaia gemea de durere, deodată el îi scoase piciorul pe care îl păstra în traistă, i-l puse la loc şi îndată se vindecă. Gheonoaia, de bucurie, ţinu masă trei zile d-a rîndul şi rugă pe Făt-Frumos să-şi aleagă de soţie pe una din cele trei fete ce avea, frumoase ca nişte zîne; el însă nu voi, ci îi spuse curat ce căuta; atunci ea îi zise: Cu calul care îl ai şi cu vitejia ta, cred că ai să izbuteşti.

După trei zile, se pregătiră de drum şi porni. Merse Făt-Frumos, merse şi iar merse, cale lungă şi mai lungă; dară cînd fu de trecut peste hotarele Gheonoaiei, dete de o cîmpie frumoasă, pe de o parte cu iarbă înflorită, iară pe de altă parte pîrlită. Atunci, el întrebă pe cal: de ce este iarba pălită? şi calul îi răspunse:

— Aici sîntem pe moşia unei scorpii, soră cu Gheonoaia; de rele ce sînt, nu pot să trăiască la un loc; blestemul părinţilor le-a ajuns, şi d-aia s-au făcut lighioi aşa precum le vezi; vrăjmăşia lor e groaznică, nevoie de cap, vor să-şi răpească una de la alta pămînt; cînd Scorpia este necăjită rău, varsă foc şi smoală; se vede că a avut vreo ceartă cu soră-sa, şi viind s-o gonească de pe tărîmul ei, a pîrlit iarba pe unde a trecut; ea este mai rea decît soră-sa şi are trei capete. Să ne odihnim puţin, stăpîne, şi mîine dis-de-dimineaţă să fim gata.

A doua zi se pregătiră, ca şi cînd ajunsese la Gheonoaie, şi porniră. Cînd, auziră un urlet şi o vîjîitură, cum nu mai auziseră ei pînă atunci!

— Fii gata, stăpîne, că iată se apropie zgripţoroaica de Scorpie.

Scorpia, cu o falcă în cer şi alta în pămînt, şi vărsînd flăcări, se apropia ca vîntul de iute; iară calul se urcă repede ca săgeata pînă cam deasupra şi se lăsă asupra ei cam de pe o parte. Făt-Frumos o săgetă şi îi zbură un cap; cînd era să-i mai ia un cap, Scorpia se rugă cu lacrimi ca să o ierte, că nu-i face nimic; şi ca să-l încredinţeze, îi dete înscris cu sîngele ei. Scorpia ospătă pe Făt-Frumos şi mai şi decît Gheonoaia; iară el îi dete şi dînsei înapoi capul ce i-l luase cu săgeata, carele se lipi îndată cum îl puse la loc, şi după trei zile plecară mai departe.

Trecînd şi peste hotarele Scorpiei, se duseră, se duseră, şi iară se mai duseră, pînă ce ajunseră la un cîmp numai de flori, şi unde era numai primăvară; fiecare floare era cu deosebire de mîndră şi cu un miros dulce de te îmbăta; trăgea un vîntişor care abia adia; aicea stătură ei să se odihnească; iară calul îi zise:

— Trecurăm cum trecurăm pînă aici, stăpîne; mai avem un hop; avem să dăm peste o primejdie mare; şi dacă ne-o ajuta dumnezeu să scăpăm şi de dînsa, apoi sîntem voinici. Mai-nainte de aci, este palatul unde locuieşte: *Tinereţe fără bătrîneţe şi viaţă fără de moarte.* Această casă este înconju-

rată cu o pădure deasă şi înaltă, unde stau toate fiarele cele mai sălbatice din lume; ziua şi noaptea păzesc cu neadormire şi sînt multe foarte; cu dînsele nu este chip de a te bate; şi ca să trecem prin pădure e peste poate; noi însă să ne silim, dac-om putea, să sărim pe deasupra.

După ce se odihniră vreo două zile, se pregătiră iarăşi; atunci calul, ţinîndu-şi răsuflarea, zise:

— Stăpîne, strînge chinga cît poţi de mult, şi, încălecînd, să te ţii bine şi în scări, şi de coama mea; picioarele să le ţii lipite pe lîngă subţioara mea, ca să nu mă zăticneşti în zborul meu.

Se urcă, făcu probă, şi într-un minut fu aproape de pădure.

— Stăpîne — mai zise calul — acum e timpul cînd se dă demîncare fiarelor pădurii şi sînt adunate toate în curte; să trecem.

— Să trecem — răspunse Făt-Frumos.

Se urcară în sus, şi văzură palatul strălucind astfel, de la soare te puteai uita, dar la dînsul ba. Trecură pe deasupra pădurii, şi tocmai cînd erau să se lase în jos la scara palatu-

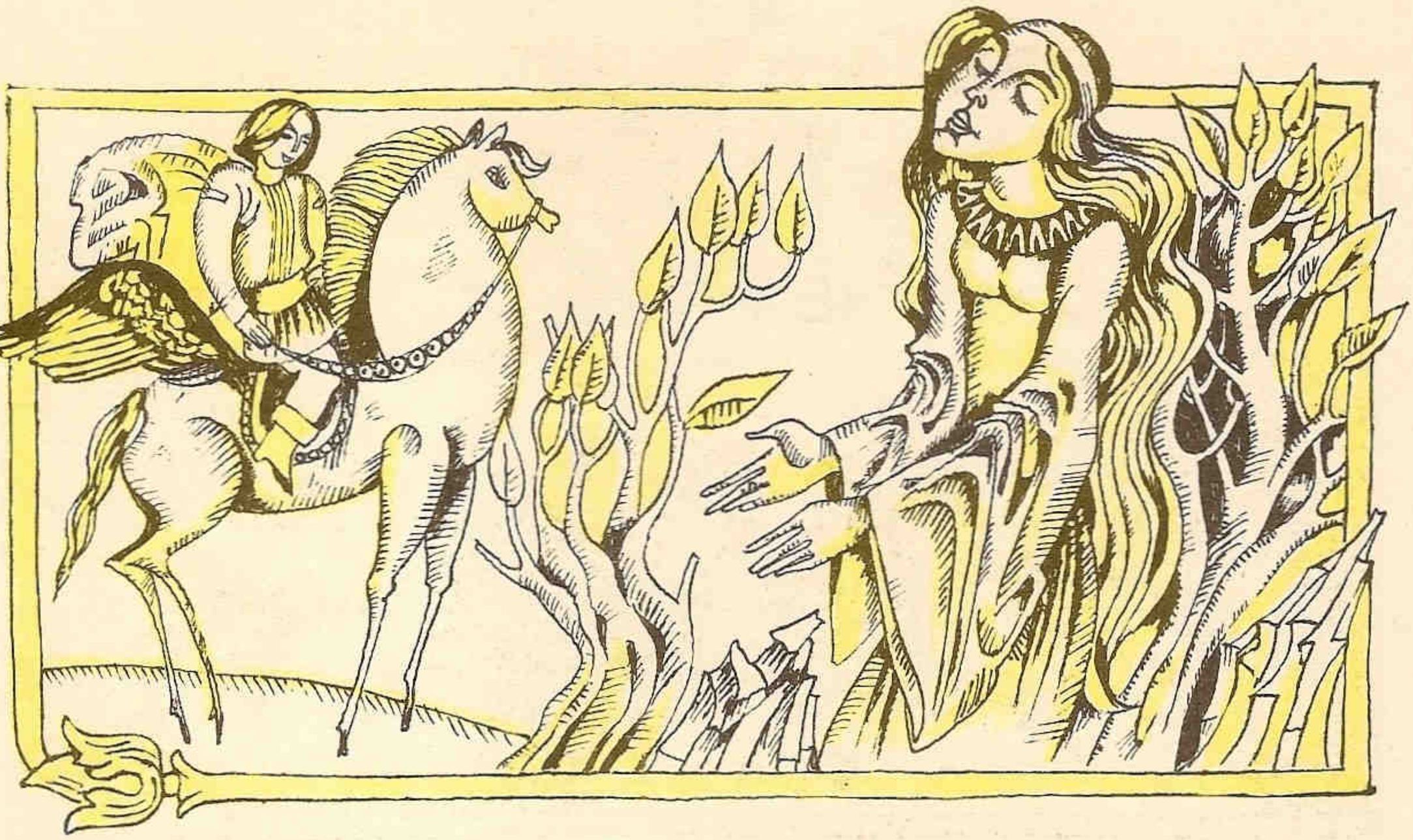

lui, d-abia, d-abia atinse cu piciorul vîrful unui copac şi deodată toată pădurea se puse în mişcare; urlau dobitoacele de ţi se făcea părul măciucă pe cap. Se grăbiră de se lăsară în jos; şi de nu era doamna palatului afară, dînd de mîncare puilor ei (căci aşa numea ea lighioanele din pădure), îi prăpădea negreşit.

Mai mult de bucurie că au venit, îi scăpă ea; căci nu mai văzuse pînă atunci suflet de om pe la dînsa. Opri pe dobitoace, le îmblînzi şi le trimise la locul lor. Stăpîna era o zînă naltă, subţirică şi drăgălaşă, şi frumoasă, nevoie mare! Cum o văzu Făt-Frumos, rămase încremenit. Dară ea, uitîndu-se cu milă la dînsul, îi zise:

— Bine ai venit, Făt-Frumos! Ce cauţi pe aici?

— Căutăm — zise el — *Tinereţe fără bătrîneţe şi viaţă fără de moarte.*

— Dacă căutaţi ceea ce ziseşi, aci este.

Atunci descălecă şi intră în palat. Acolo găsi încă două femei, una ca alta de tinere; erau surorile celei mai mari. El începu să mulţumească zînei pentru că l-a scăpat de primejdie; iară ele, de bucurie, gătiră o cină plăcută şi numai în

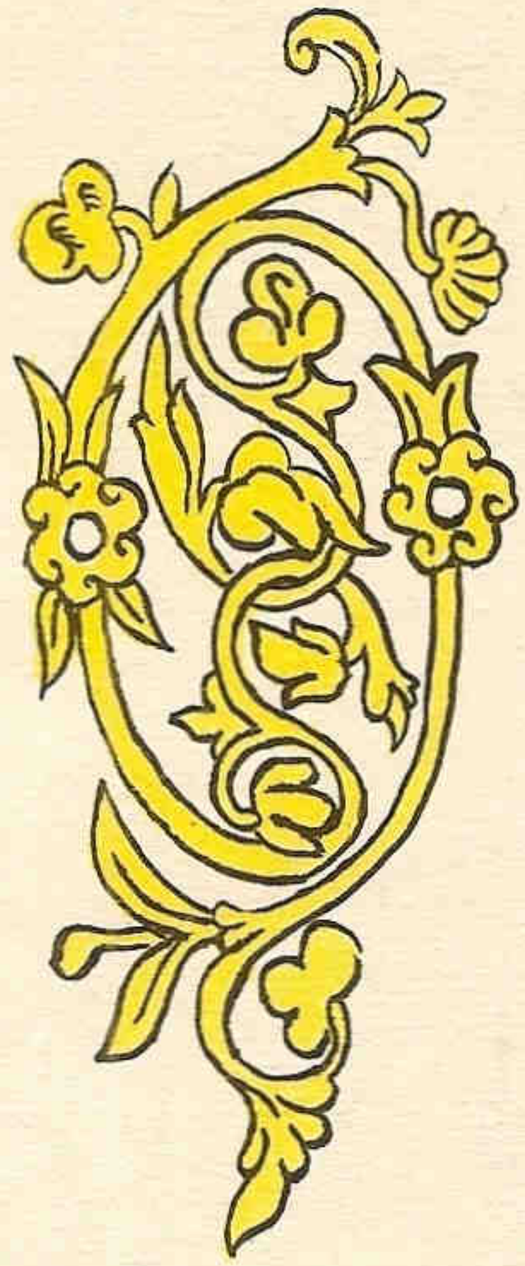

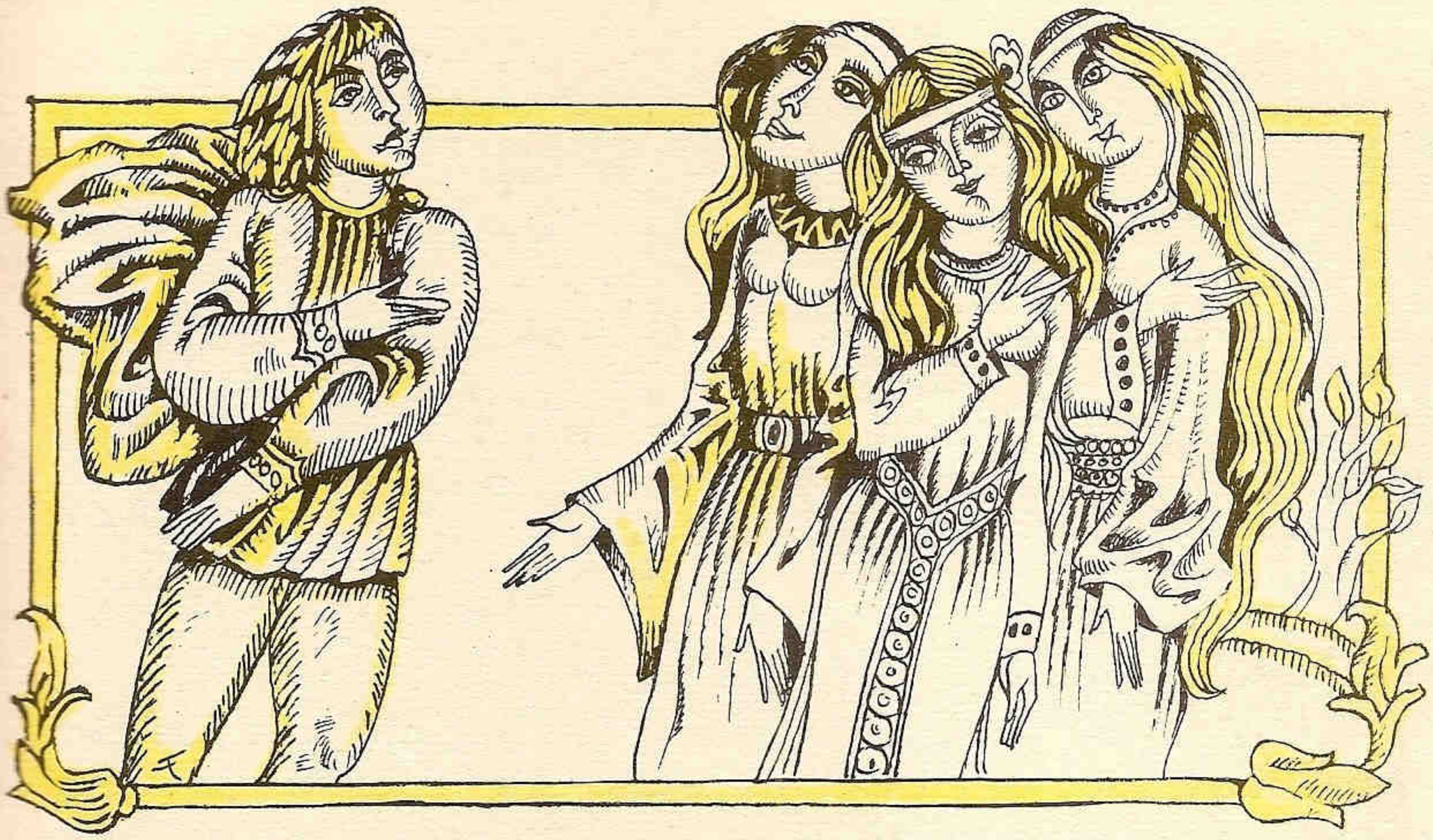

vase de aur. Calului îi dete drumul să pască pe unde va voi dînsul; pe urmă, îi făcură cunoscuţi tuturor lighioanelor, de puteau umbla în tihnă prin pădure.

Femeile îl rugară să locuiască de aci înainte cu dînsele, căci, ziceau că li se urîse şezînd tot singurele; iară el nu aşteptă să-i mai zică o dată, ci primi cu toată mulţumirea, ca unul ce aceea şi căuta.

Încet, încet, se deprinseră unii cu alţii, îşi spuse istoria, şi ce păţi pînă să ajungă la dînsele, şi nu după multă vreme se şi însoţi cu fata cea mai mică. La însoţirea lor, stăpînele casei li deteră voie să meargă prin toate locurile de prin prejur, pe unde va voi; numai pe o vale, pe care i-o şi arătară, îi ziseră să nu meargă, căci nu va fi bine de el, şi-i şi spuseră că acea vale se numea Valea Plîngerii.

Petrecu acolo vreme uitată, fără a prinde de veste, fiindcă rămăsese tot aşa de tînăr, ca şi cînd venise. Trecea prin pădure, fără să-l doară capul. Se desfăta în palaturile cele aurite, trăia în pace şi în linişte cu soţia şi cumnatele sale, se bucura de frumuseţea florilor şi de dulceaţa şi curăţenia aerului, ca un fericit. Ieşea adesea la vînătoare; dar, într-o zi, se luă după un iepure, dete o săgeată, dete două şi nu-l ni-

meri; supărat, alergă după el, şi dete şi cu a treia săgeată, cu care îl şi nimeri; dară nefericitul, în învălmăşeală, nu băgase de seamă că, alergînd după iepure, trecuse în Valea Plîngerii.
Luînd iepurele, se întorcea acasă; cînd ce să vezi dumneata? Deodată îl apucă un dor de tată-său, şi de mumă-sa. Nu cuteză să spună femeilor măiestre; dară ele îl cunoscură după întristarea şi neodihna ce vedeau într-însul.
— Ai trecut, nefericitule, în Valea Plîngerii! îi ziseră ele cu totul speriate.
— Am trecut, dragele mele, fără ca să fi voit să fac astă neghiobie; şi acum mă topesc d-a-n picioarele de dorul părinţilor mei, însă şi de voi nu mă îndur ca să vă părăsesc. Sînt de mai multe zile cu voi şi n-am să mă plîng de nici o mîhnire. Mă voi duce dară să-mi mai văz o dată părinţii şi apoi m-oi întoarce ca să nu mă mai duc niciodată.
— Nu ne părăsi, iubitule; părinţii tăi nu mai trăiesc de sute de ani, şi chiar tu, ducîndu-te, ne temem că nu te vei mai întoarce; rămîi cu noi: căci ne zice gîndul că vei pieri. Toate rugăciunile celor trei femei, precum şi ale calului, n-au fost în stare să-i potolească dorul părinţilor, care-l usca pe d-a-ntregul. În cele mai de pe urmă, calul îi zise:
— Dacă nu vrei să mă asculţi, stăpîne, orice ţi se va întîmpla, să ştii că numai tu eşti de vină. Am să-ţi spui o vorbă, şi dacă vei primi tocmeala mea, te duc înapoi.
— Primesc — zise el — cu toată mulţumirea, spune-o!
— Cum vom ajunge la palatul tatălui tău, să te las jos şi eu să mă întorc, de vei voi să rămîi măcar un ceas.
— Aşa să fie, zise el.
Se pregătiră de plecare, se îmbrăţişară cu femeile şi, după ce-şi luară ziua bună unul de la altul, porni, lăsîndu-le suspinînd şi cu lacrimile în ochi. Ajunseră în locurile unde era moşia Scorpiei; acolo găsiră oraşe; pădurile se schimbaseră în cîmpii; întrebă pe unii şi pe alţii despre Scorpie şi locuinţa ei; dar îi răspunseră că bunii lor auziseră de la străbunii lor povestindu-se de asemenea fleacuri.

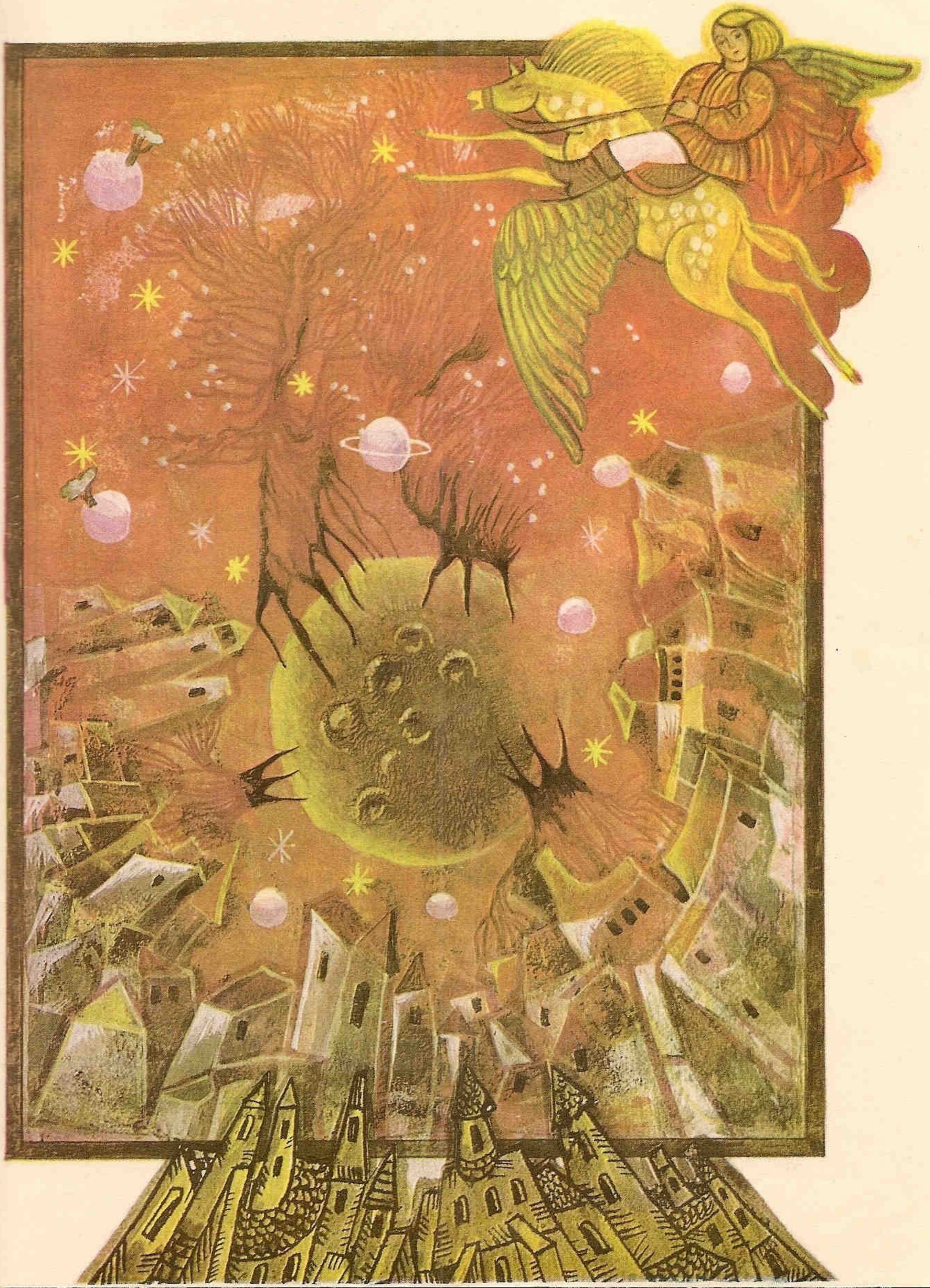

— Cum se poate una ca asta? le zicea Făt-Frumos — mai alaltăieri am trecut pe-aici; şi spunea tot ce ştia. Locuitorii rîdeau de dînsul, ca de unul ce aiurează sau visează deştept, iară el, supărat, plecă înainte, fără a băga de seamă că barba şi părul îi albiseră.

Ajungînd la moşia Gheonoaiei, făcu întrebări ca şi la moşia Scorpiei, şi primi asemenea răspunsuri. Nu se putea dumiri el: cum de în cîteva zile s-au schimbat astfel locurile? Şi iarăşi supărat, plecă cu barba albă pînă la brîu, simţind că îi cam tremurau picioarele, şi ajunse la împărăţia tătîne-său. Aici, alţi oameni, alte oraşe, şi cele vechi erau schimbate de nu le mai cunoştea. În cele mai de pe urmă, ajunse la palaturile în care se născuse. Cum se dete jos, calul îi sărută mîna şi îi zise:

— Rămîi sănătos, stăpîne, că eu mă întorc de unde am plecat. Dacă pofteşti să mergi şi dumneata, încalecă îndată şi aidem!

— Du-te sănătos, că şi eu nădăjduiesc să mă întorc peste curînd.

Calul plecă ca săgeata de iute.

Văzînd palatele dărîmate şi cu buruieni crescute pe dînsele ofta şi, cu lacrimi în ochi, căta să-şi aducă aminte cît erau odată de luminate aste palate şi cum şi-a petrecut copilăria în ele; ocoli de vreo două-trei ori cercetînd fiecare cămară, fiecare colţuleţ ce-i aducea aminte cele trecute; grajdul în care găsise calul; se pogorî apoi în pivniţă, gîrliciul căreia se astupase de dărîmăturile căzute.

Căutînd într-o parte şi în alta, cu barba albă pînă la genunchi, ridicîndu-şi pleoapele ochilor cu mîinile şi abia umblînd, nu găsi decît un tron hodorogit; îl deschise, dară în el nimic nu găsi; ridică capacul chichiţei, şi un glas slăbănogit îi zise:

— Bine ai venit, că de mai întîrziai, şi eu mă prăpădeam.

O palmă îi trase moartea lui, care se uscase de se făcuse cîrlig în chichiţă, şi căzu mort, şi îndată se făcu ţărînă.

Iar eu încălecai p-o şa şi vă spusei dumneavoastră aşa.

MIHAI EMINESCU

FĂT-FRUMOS DIN LACRIMĂ

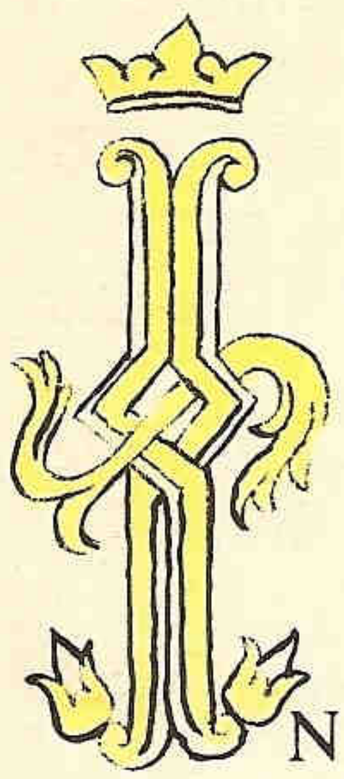

N VREMEA VECHE, pe cînd oamenii, cum sînt ei azi, nu erau decît în germenii viitorului, pe cînd Dumnezeu călca încă cu picioarele sale sfinte pietroasele pustii ale pămîntului — în vremea veche trăia un împărat întunecat şi gînditor ca miazănoaptea şi avea o împărătească tînără şi zîmbitoare ca miezul luminos al zilei.

Cincizeci de ani de cînd împăratul purta război c-un vecin al lui. Murise vecinul şi lăsase de moştenire fiilor şi nepoţilor ura şi vrajba de sînge. Cincizeci de ani, şi numai împăratul trăia singur, ca un leu îmbătrînit, slăbit de lupte şi suferinţe — împărat, ce-n viaţa lui nu rîsese niciodată, care nu zîmbea nici la cîntecul nevinovat al copilului, nici la surîsul plin de amor al soţiei lui tinere, nici la poveştile bătrîne şi glumeţe ale ostaşilor înălbiţi în bătălie şi nevoi. Se simţea slab, se simţea murind şi n-avea cui să lase moştenirea urei lui. Trist se scula din patul împărătesc, de lîngă împărăteasa tînără — pat aurit, însă pustiu şi nebinecuvîntat — trist mergea în război cu inima neîmblînzită — şi împărăteasa,

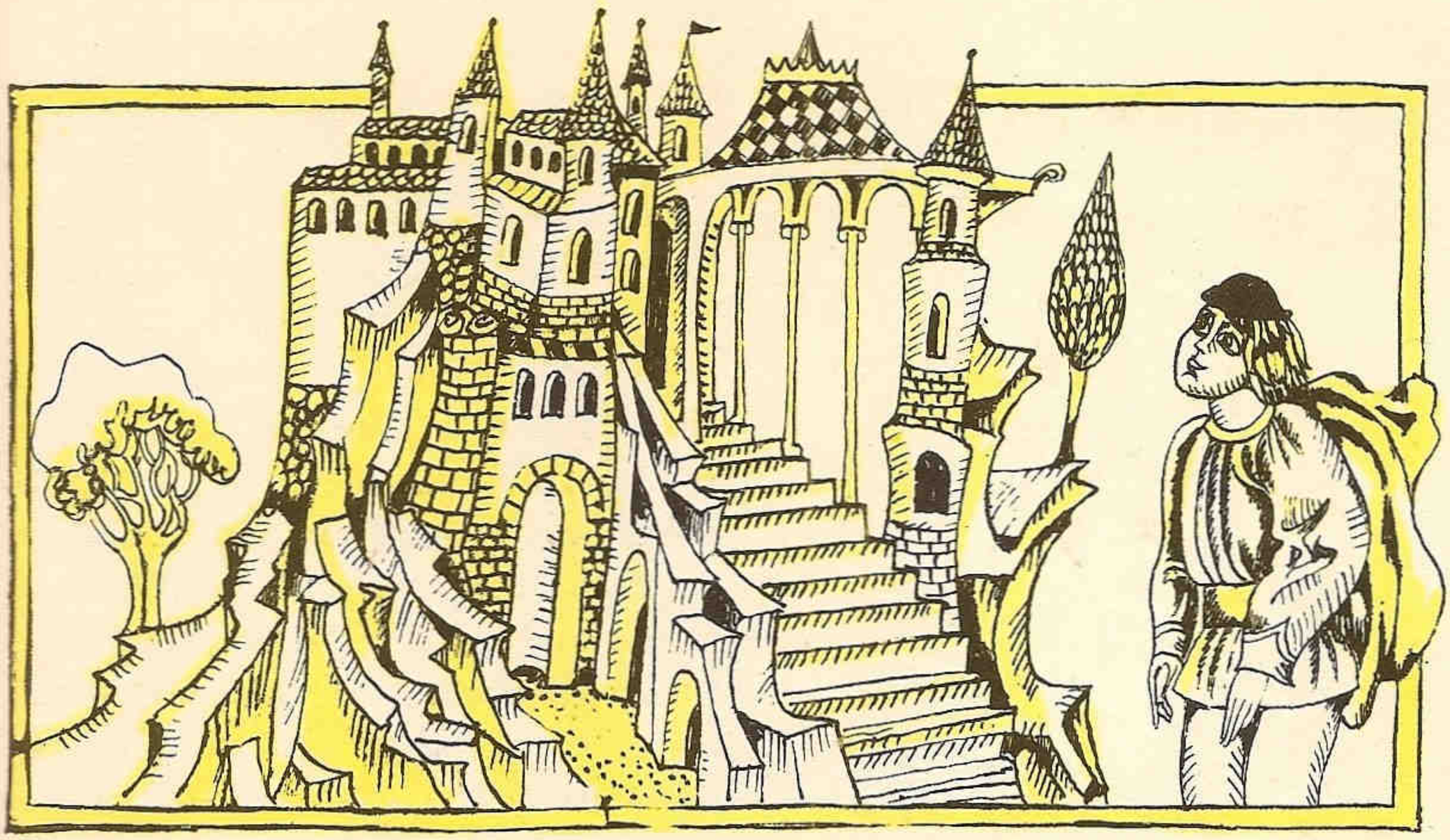

rămasă singură, plîngea cu lacrimi de văduvie singurătatea ei. Părul ei cel galben ca aurul cel mai frumos cădea pe sînii ei albi şi rotunzi, — şi din ochii ei albaştri şi mari curgeau şiroaie de mărgăritare apoase pe o faţă mai albă ca argintul crinului. Lungi cearcăne vinete se trăgeau împrejurul ochilor şi vine albastre se trăgeau pe faţa ei albă ca o marmură vie. Sculată din patul ei, ea se aruncă pe treptele de piatră ale unei bolte în zid, în care veghea, deasupra unei candele fumegînde, icoana îmbrăcată în argint a Maicei durerilor. Îndouplecată de rugăciunile împărătesei îngenuncheate, pleoapele icoanei reci se umeziră şi o lacrimă curse din ochiul cel negru al mamei lui dumnezeu. Împărăteasa se ridică în toată măreaţa ei statură, atinse cu buza ei seacă lacrima cea rece şi o supse în adîncul sufletului său. Din momentul acela ea purcese îngreunată.

Trecu o lună, trecură două, trecură nouă şi împărăteasa făcu un fecior alb ca spuma laptelui, cu părul bălai ca razele lunii. Împăratul surîse, soarele surîse şi el în înfocata lui împărăţie, chiar stătu pe loc, încît trei zile n-a fost noapte, ci numai senin şi veselie — vinul curgea din butii sparte şi chiotele despicau bolta cerului.

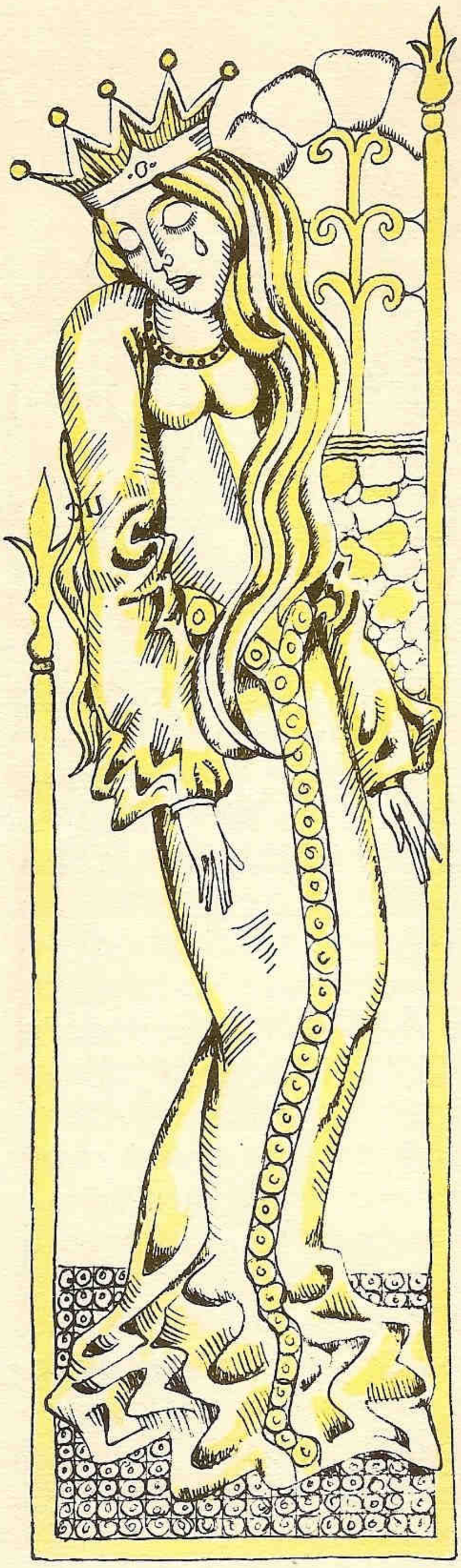

Şi-i puse mama numele: Făt-Frumos din lacrimă. Şi crescu şi se făcu mare ca brazii codrilor. Creştea într-o lună cît alţii într-un an.

Cînd era destul de mare, puse să-i facă un buzdugan de fier, îl aruncă în sus de despică bolta cerului, îl prinse pe degetul cel mic şi buzduganul se rupse-n două. Atunci puse să-i facă altul mai greu, îl aruncă în sus aproape de palatul de nori al lunei; căzînd din nori, nu se rupse de degetul voinicului.

Atunci Făt-Frumos îşi luă ziua bună de la părinţi, ca să se ducă, să se bată el singur cu oştile împăratului ce-l duşmănea pe tată-său. Puse pe trupul său împărătesc haine de păstor, cămaşă de borangic, ţesută în lacrimile mamei sale, mîndră pălărie cu flori, cu cordele şi cu mărgele rupte de la gîturile fetelor de-mpăraţi, îşi puse-n brîul verde un fluier de doine şi altul de hore şi, cînd era soarele de două suliţe pe cer, a plecat în lumea largă şi-n toiul lui de voinic.

Pe drum horea şi doinea, iar buzduganul şi-l arunca să spintece norii, de cădea departe tot cale de-o zi. Văile şi munţii

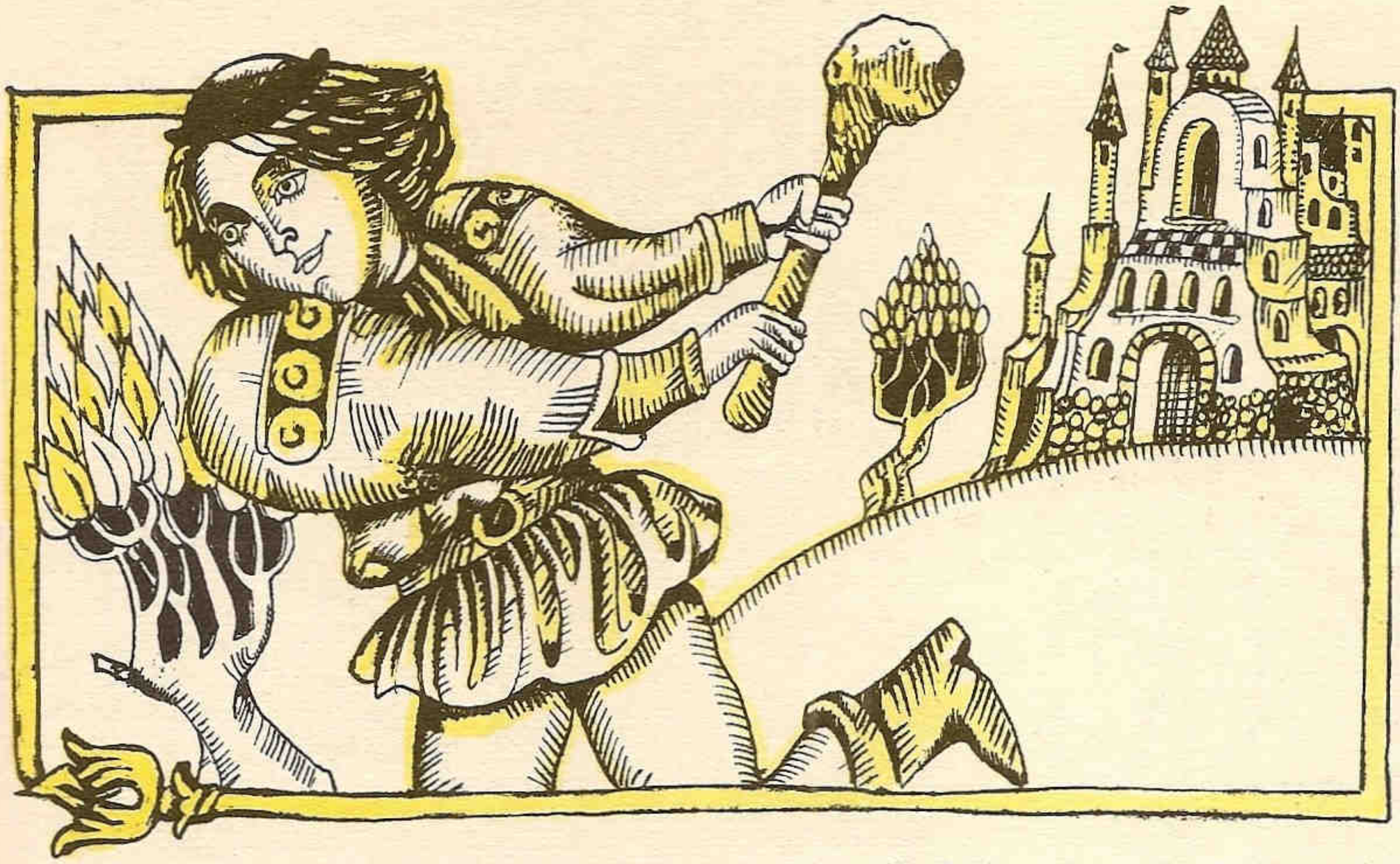

se uimeau auzindu-i cîntecele, apele-şi ridicau valurile mai sus ca să-l asculte, izvoarele îşi turburau adîncul, ca să-şi azvîrle afară undele lor, pentru ca fiecare din unde să-l audă, fiecare din ele să poată cînta ca dînsul cînd vor şopti văilor şi florilor. Rîurile se ciorăiau mai în jos de brîiele melancolicelor stînce, învăţau de la păstorul împărat doina iubirilor, iar vulturii ce stau amuţiţi pe creştetele seci şi sure ale stîncilor nalte învăţau de la el ţipătul cel plîns al jalei. Steteau toate uimite pe cînd trecea păstoraşul-împărat, doinind şi horind; ochii cei negri ai fetelor se umpleau de lacrimi de dor; şi-n piepturile păstorilor tineri, rezimaţi c-un cot de-o stîncă şi c-o mînă pe bîtă, încolţea un dor mai adînc, mai întunecos, mai mare — dorul voiniciei!

Toate steteau în loc, numai Făt-Frumos mergea mereu, urmărind cu cîntecul dorul inimii lui şi cu ochii buzduganul ce sclipea prin nori şi prin aer ca un vultur de oţel, ca o stea năzdrăvană.

Cînd era-nspre sara zilei a treia, buzduganul căzînd, se izbi de o poartă de aramă şi făcu un vuiet puternic şi lung. Poarta era sfărîmată şi voinicul intră. Luna răsărise dintre munţi şi se oglindea într-un lac mare şi limpede, ca seninul

cerului. În fundul lui, se vedea sclipind, de limpede ce era, un nisip de aur; iar în mijlocul lui, pe o insulă de smarand, înconjurat de un crîng de arbori verzi şi stufoşi, se ridica un mîndru palat de o marmură ca laptele, lucie şi albă — atît de lucie, încît în ziduri răsfrîngea ca-ntr-o oglindă de argint: dumbravă şi luncă, lac şi ţărmuri. O luntre aurită veghea pe undele limpezi ale lacului lîngă poartă; şi-n aerul cel curat al serei tremurau din palat cîntece mîndre şi senine. Făt-Frumos se sui-n luntre şi, vîslind, ajunse pînă la scările de marmură ale palatului. Pătruns acolo, el văzu în boltele scărilor candelabre cu sute de braţe, şi-n fiecare braţ ardea cîte o stea de foc. Pătrunse în sală. Sala era înaltă, susţinută de stîlpi şi de arcuri, toate de aur, iar în mijlocul ei stătea o mîndră masă, acoperită cu alb, talgerele toate săpate din cîte-un singur mărgăritar mare; iar boierii ce şedeau la masă în haine aurite, pe scaune de catifea roşie, erau frumoşi ca zilele tinereţii şi voioşi ca horele. Dar mai ales unul din ei, cu fruntea-ntr-un cerc de aur, bătut cu diamante, şi cu hainele strălucite, era frumos ca luna unei nopţi de vară. Dar mai mîndru era Făt-Frumos.

— Bine-ai venit, Făt-Frumos! zise-mpăratul, am auzit de

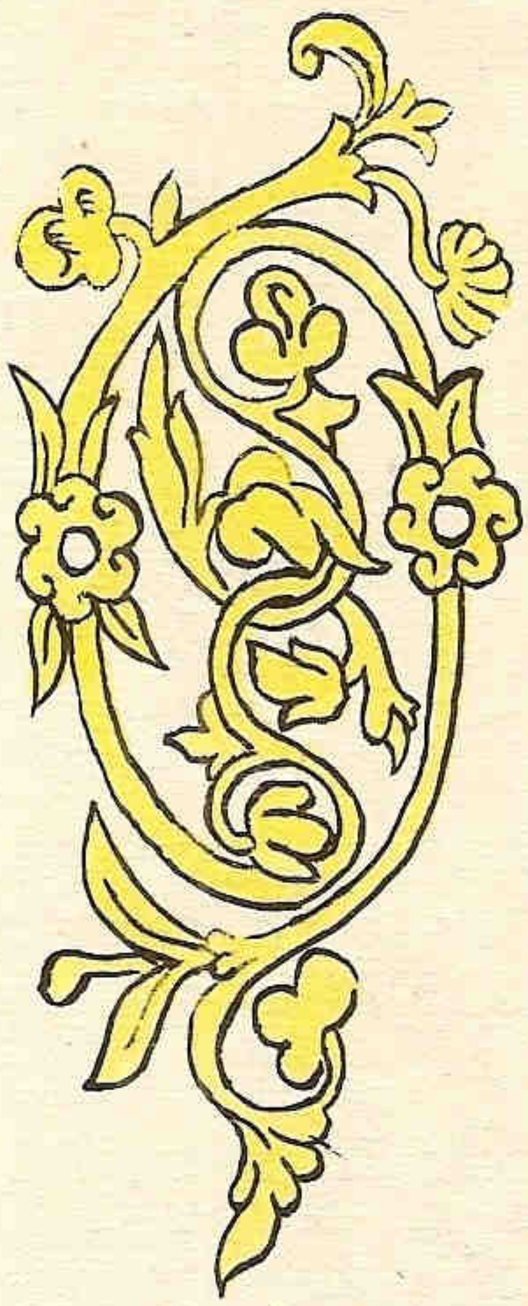

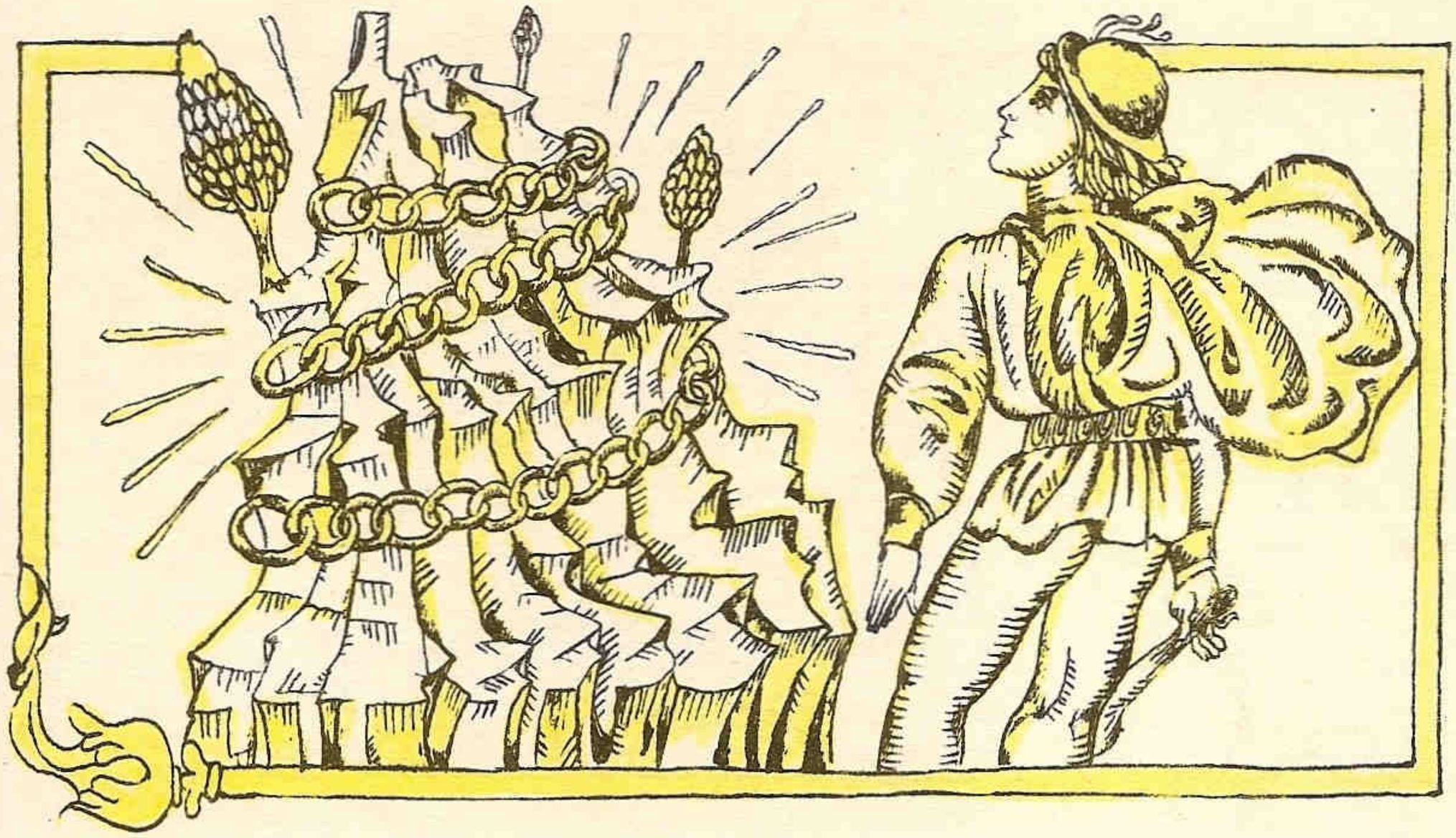

tine, da' de văzut nu te-am văzut.
— Bine te-am găsit, împărate, deşi mă tem că nu te-oi lăsa cu bine, pentru că am venit să ne luptăm greu, că destul ai viclenit asupra tatălui meu.
— Ba n-am viclenit asupra tatălui tău, ci totdeauna m-am luptat în luptă dreaptă. Dar cu tine nu m-oi bate. Ci mai bine-oi spune lăutarilor să zică şi cuparilor să umple cupele cu vin şi-om lega frăţie de cruce pe cît om fi şi-om trăi. Şi se sărutară feciorii de-mpăraţi în urările boierilor şi băură şi se sfătuiră.
Zise împăratul lui Făt-Frumos:
— De cine-n lume te temi tu mai mult?
— De nime-n lumea asta, afară de dumnezeu. Dar tu?
— Eu iar de nime, afară numai de dumnezeu şi de mama pădurilor, babă bătrînă şi urîtă, care umblă prin împărăţia mea de mînă cu furtuna. Pe unde trece ea, faţa pămîntului se usucă, satele se risipesc, tîrgurile cad năruite. Mers-am eu asupra ei cu bătălie, dar n-am isprăvit nimic. Ca să nu-mi prăpădească toată împărăţia, am fost silit să stau la-nvoială cu ea şi să-i dau ca bir tot al zecele din copiii supuşilor mei. Şi azi vine ca să-şi ieie birul.

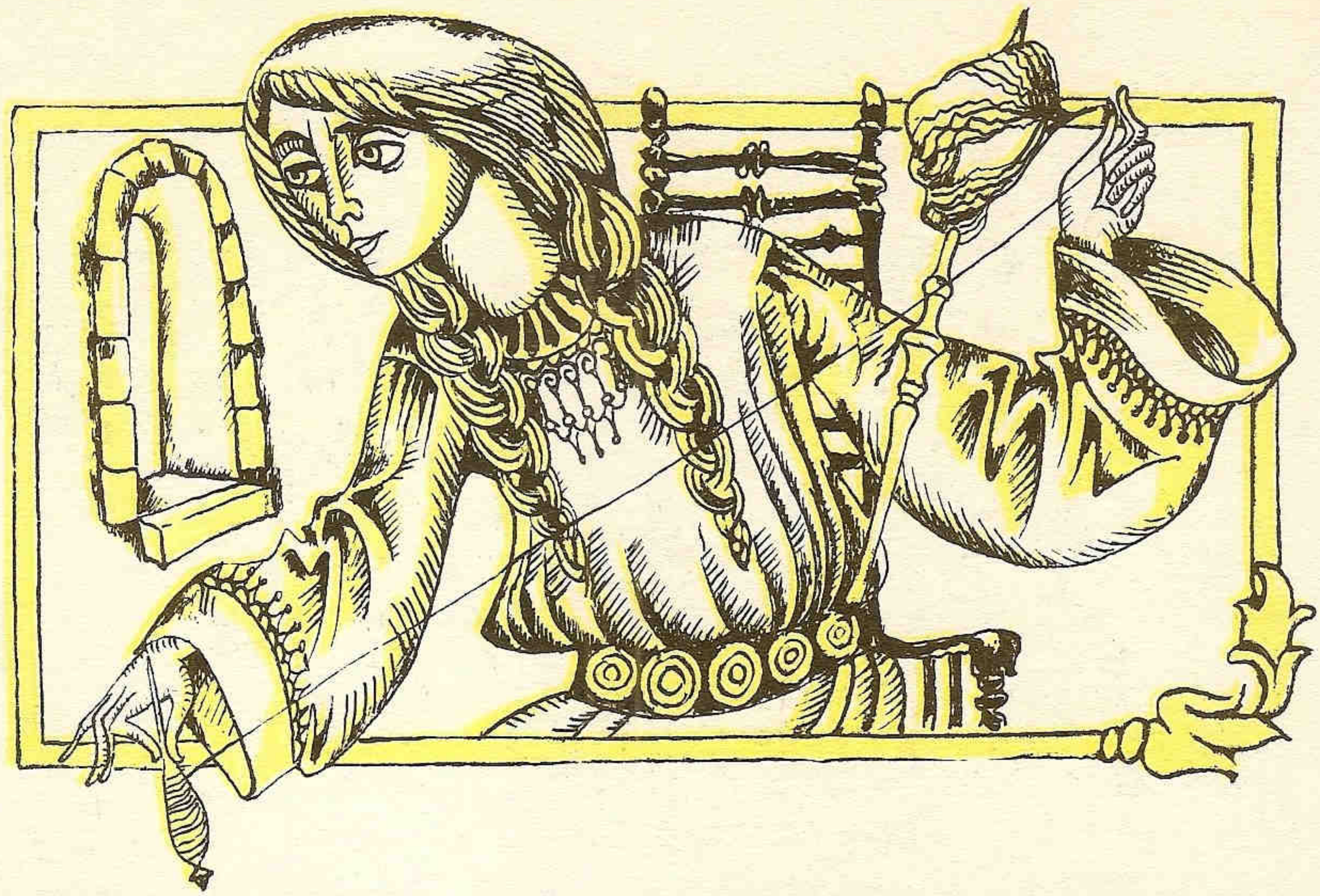

Cînd sună miazănoaptea, feţele mesenilor se posomorîră; căci pe miazănoapte călare cu aripi vîntoase, cu faţa zbîrcită ca o stîncă buhavă şi scobită pe pîraie, c-o pădure-n loc de păr, urla prin aerul cernit mama pădurilor cea nebună. Ochii ei — două nopţi turburi, gura ei — un hău căscat, dinţii ei — şiruri de pietre de mori.

Cum venea vuind, Făt-Frumos o apucă de mijloc şi o trînti cu toată puterea într-o piuă mare de piatră; peste piuă prăvăli o bucată de stîncă, pe care-o legă din toate părţile cu şepte lanţuri de fier. Înăuntru baba şuiera şi se smulgea ca vîntul închis — dar nu-i folosea nimica.

Veni iar la ospăţ; cînd, prin bolţile ferestrelor, la lumina lunii, văzură două dealuri lungi de apă. Ce era? Mama pădurilor, neputînd să iasă, trecea peste apă cu piuă cu tot şi-i brăzda faţa în două dealuri. Şi fugea mereu, o stîncă de piatră îndrăcită, rupîndu-şi cale prin păduri, brăzdînd pămîntul cu dîră lungă, pînă ce se făcu nevăzută în depărtarea nopţii.

Făt-Frumos ospătă ce ospătă, dar apoi, luîndu-şi buzduganul de-a umăr, merse mereu pe dîra trasă de piuă, pînă ce

ajunse lîng-o casă frumoasă, albă, care sticlea la lumina lunii în mijlocul unei grădini de flori. Florile erau în straturi verzi şi luminau, albastre, roşie-închise şi albe, iar printre ele roiau fluturi uşori, ca sclipitoare stele de aur. Miros, lumină şi un cîntec nesfîrşit, încet, dulce ieşind din roirea fluturilor şi a albinelor, îmbătau grădina şi casa. Lîngă prispă stăteau două butii cu apă — iar pe prispă torcea o fată frumoasă. Haina ei albă şi lungă părea un nor de raze şi umbre, iar părul ei de aur era împletit în cozi lăsate pe spate, pe cînd o cunună de mărgăritărele era aşezată pe fruntea ei netedă. Luminată de razele lunii, ea părea muiată într-un aer de aur. Degetele ei ca din ceară albă torceau dintr-o furcă de aur şi dintr-un fuior de o lînă ca argintul, torceau un fir de o mătasă albă, subţire, strălucită, ce sămăna mai mult a o vie rază de lună ce cutreiera aerul decît a fir tort. La zgomotul uşor al paşilor lui Făt-Frumos, fata-şi ridică ochii albaştri ca undele lacului.

— Bine-ai venit, Făt-Frumos, zise ea cu ochii limpezi şi pe jumătate închişi, cît e de mult de cînd te-am visat! Pe cînd degetele mele torceau un fir, gîndurile mele torceau un vis, un vis frumos, în care eu mă iubeam cu tine; Făt-Frumos, din fuior de argint torceam şi eram să-ţi ţes o haină urzită în descîntece, bătută-n fericire; s-o porţi... să te iubeşti cu mine. Din tortul meu ţi-aş face o haină, din zilele mele o viaţă plină de desmierdări.

Astfel, cum privea umilită la el, fusul îi scăpă din mînă, şi furca căzu alături cu ea. Ea se sculă — şi, ca ruşinată de cele ce zisese, mîinile ei spînzurau în jos ca la un copil vinovat, şi ochii ei cei mari se plecară. El se apropie de ea, c-o mînă îi cuprinse mijlocul, iar cu cealaltă îi dezmierdă încet fruntea şi părul şi-i şopti:

— Ce frumoasă eşti tu, ce dragă-mi eşti! A cui eşti tu, fata mea?

— A mamei pădurilor, răspunse ea suspinînd, mă vei iubi tu acuma, cînd ştii a cui sînt?

Ea încunjură cu amîndouă braţele ei goale grumazul lui şi

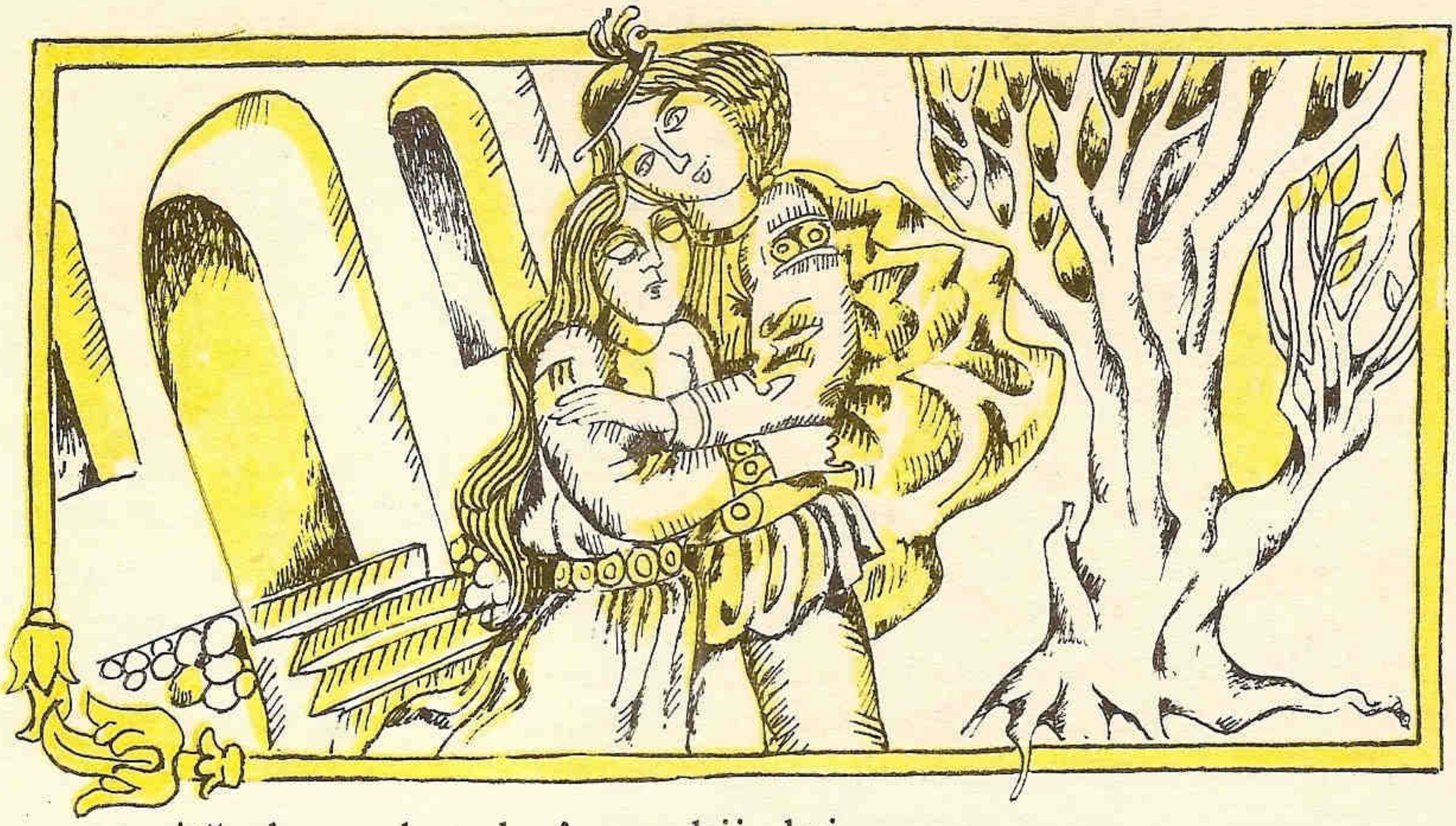

se uită lung la el, în ochii lui.
— Ce-mi pasă a cui eşti, zise el, destul că te iubesc.
— Dacă mă iubeşti, să fugim atuncea, zise ea lipindu-se mai tare de pieptul lui, dacă te-ar găsi mama, ea te-ar omorî, şi dac-ai muri tu, eu aş nebuni, ori aş muri şi eu.
— N-aibi frică, zise el zîmbind şi desfăcîndu-se din braţele ei. Unde-i mumă-ta?
— De cînd a venit, se zbuciumă în piua în care-ai încuiat-o tu şi roade cu colţii la lanţurile ce-o închid.
— Ce-mi pasă, zise el repezindu-se să vadă unde-i.
— Făt-Frumos — zise fata, şi două lacrimi mari străluciră în ochii ei — nu te duce încă. Să te-nvăţ eu ce să facem ca să învingi tu pe mama. Vezi tu buţile aste două? Una-i cu *apă,* alta cu *putere.* Să le mutăm una-n locul alteia. Mama, cînd se luptă cu vrăjmaşii ei, strigă cînd oboseşte: „Stăi, să mai bem cîte-oleacă de apă!“ Apoi ea bea putere, în vreme ce duşmanul ei numai apă. De aceea noi le mutăm din loc, ea nu va şti şi va bea numai apă în vremea luptei cu tine. Precum au zis, aşa au şi făcut.
El se răpezi după casă.
— Ce faci, babă? strigă el.

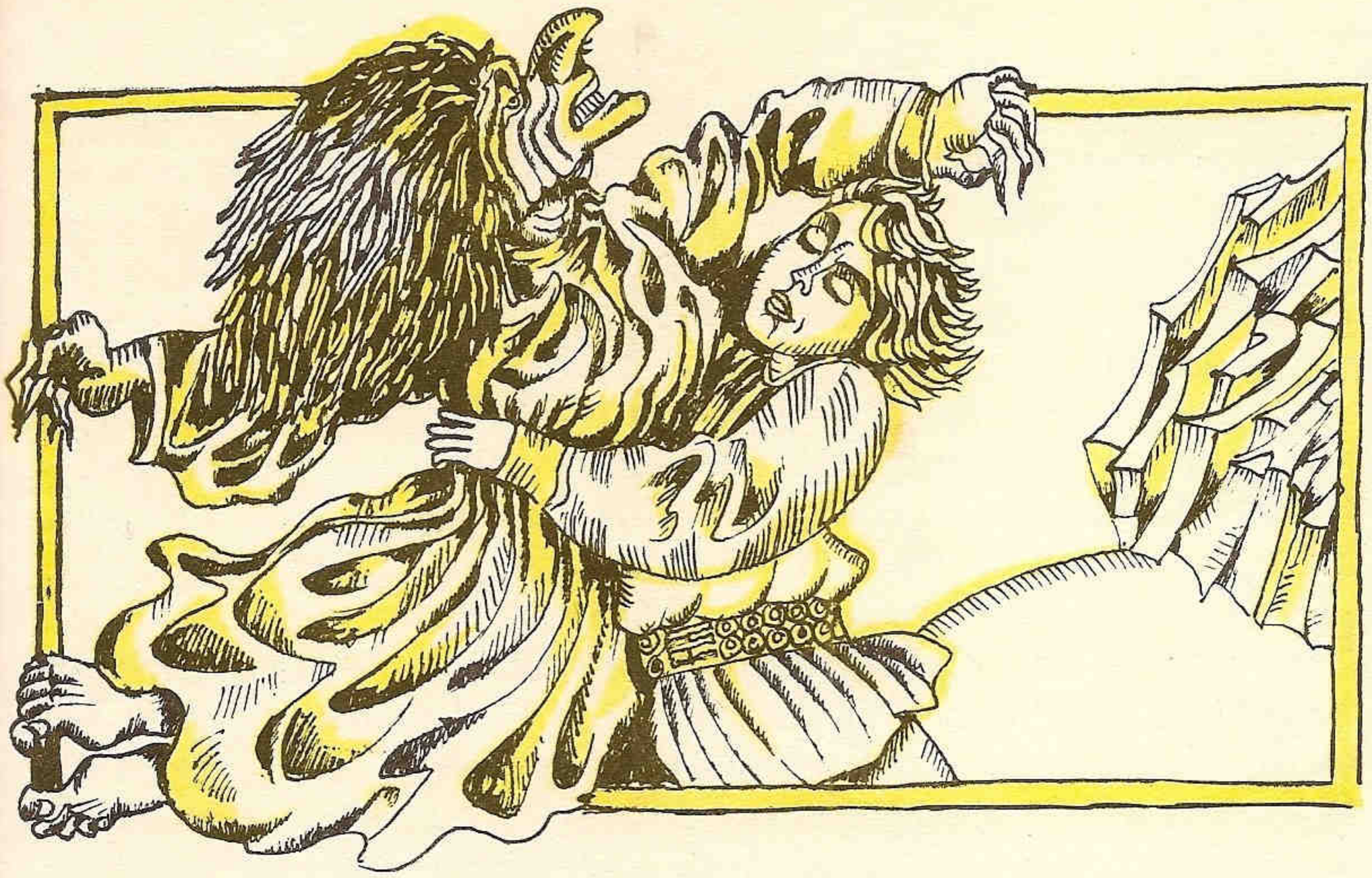

Baba, de venin, se smulse odată din piuă-n sus şi rupse lanţurile, lungindu-se slabă şi mare pînă-n nori.

— A! bine că mi-ai venit, Făt-Frumos, zise ea, făcîndu-se iar scurtă, ia acum hai la luptă, acu vom vedea cine-i mai tare!

— Hai! zise Făt-Frumos.

Baba-l apucă de mijloc, se lungi răpezindu-se cu el pînă-n nori, apoi îl izbi de pămînt şi-l băgă în ţărînă pînă-n glezne. Făt-Frumos o izbi pe ea şi o băgă-n pămînt pînă-n genunchi.

— Stăi să mai bem apă, zise mama pădurilor ostenită. Stătură şi se răsuflară. Baba bău apă, Făt-Frumos bău putere, ş-un fel de foc nestins îi cutreieră cu fiori de răcoare toţi muşchii şi toate vinele lui cele slăbite. C-o putere îndoită, cu braţe de fier o smuci pe babă de mijloc şi-o băgă-n pămînt pînă-n gît. Apoi o izbi cu buzduganul în cap şi-i risipi creierii. Cerul încărunţi de nouri, vîntul începu a geme rece şi a scutura casa cea mică în toate încheieturile căpriorilor ei. Şerpi roşii rupeau trăsnind poala neagră a norilor, apele păreau că latră, numai tunetul cînta adînc ca un proroc al

pierzării. Prin acel întuneric des şi nepătruns, Făt-Frumos vedea albind o umbră de argint, cu păr de aur despletit, rătăcind, cu mîinile ridicate şi palidă. El se apropie de ea şi-o cuprinse cu braţele lui. Ea căzu ca moartă de groază pe pieptul lui, şi mîinile ei reci s-ascunseseră-n sînul lui. Ca să se trezească el îi sărută ochii. Norii se rupeau bucăţi pe cer — luna roşie ca focul se ivea prin spărturile lor risipite; iar pe sînul lui, Făt-Frumos vedea cum înfloreau două stele albastre, limpezi şi uimite — ochii miresei lui. El o luă pe braţe şi începu să fugă cu ea prin furtună. Ea-şi culcase capul la sînul lui şi părea că adormise. Ajuns lîngă grădina împăratului, el o puse-n luntre, ducînd-o ca-ntr-un leagăn peste lac, smulse iarba, fîn cu miros şi flori din grădină şi-i clădi un pat, în care-o aşează ca-ntr-un cuib.

Soarele ieşind din răsărit privea la ei cu drag. Hainele ei umede de ploaie se lipiseră de membrele dulci şi rotunde, faţa ei de-o paloare umedă ca ceara cea albă, mînele mici şi unite pe piept, părul despletit şi răsfirat pe fîn, ochii mari, închişi şi adînciţi în frunte, astfel ea era frumoasă, dar părea moartă. Pe acea frunte netedă şi albă, Făt-Frumos presură cîteva flori albastre, apoi şezu alături cu ea şi-ncepu a doini încet. Cerul limpede — o mare, soarele — o faţă de foc, ierburile împrospătate, mirosul cel umed al florilor înviorate o făceau să doarmă mult şi lin, însoţită în calea visurilor ei de glasul cel plîns al fluierului. Cînd era soarele-n ameazi firea tăcea, şi Făt-Frumos asculta liniştita ei răsuflare caldă şi umedă. Încet se plecă la obrazul ei şi-o sărută. Atunci ea deschise ochii încă plini de visuri şi-ntinzîndu-se somnoroasă zise încet şi zîmbind:

— Tu aici eşti?

— Ba nu sînt aici, nu vezi că nu sînt aici? zise el mai lăcrămînd de fericire.

Cum şedea el lîngă ea, ea-şi întinse un braţ şi-i cuprinse mijlocul.

— Hai scoală, zise el desmierdînd-o, e ziua-n amiaza-mare.

Ea se sculă, îşi netezi părul de pe frunte şi-l dete pe spate, el

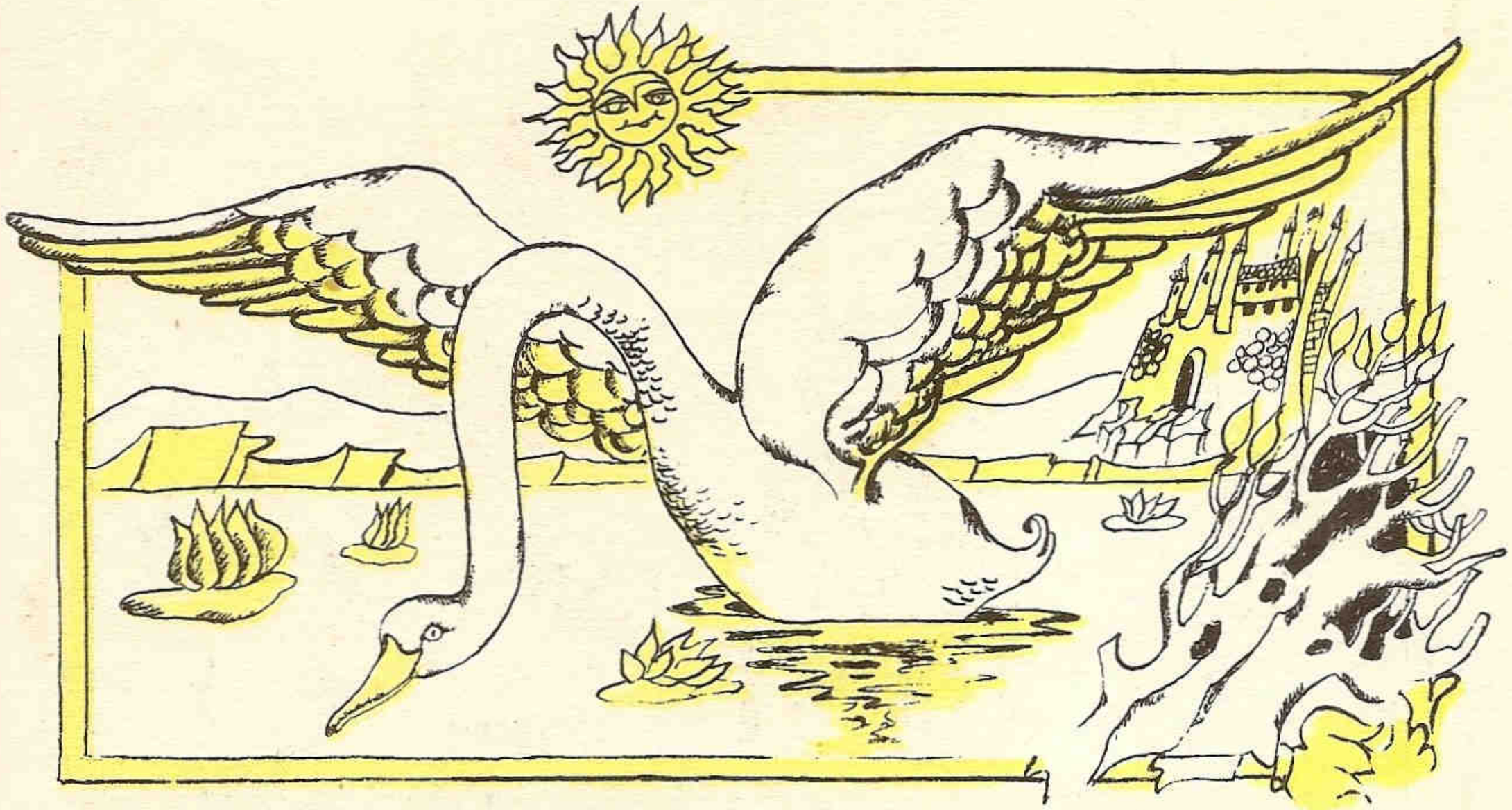

îi cuprinse mijlocul — ea-i încunjură grumazul — şi astfel trecură printre straturile de flori şi intrară în palatul de marmură al împăratului.

El o duse la împăratul şi i-o arătă spunîndu-i că-i mireasa lui. Împăratul zîmbi, apoi îl luă de mînă pe Făt-Frumos, ca şi cînd ar fi vrut să-i spună ceva în taină, şi-l trase la o fereastră mare, pe care vedea lacul cel întins. Ci el nu-i spuse nimica, ci numai se uită uimit pe luciul lacului şi ochii i se umplură de lacrimi. O lebădă îşi înălţase aripile ca pe nişte pînze de argint şi cu capul cufundat în apă sfîşia faţa senină a lacului.

— Plîngi, împărate, zise Făt-Frumos, de ce?

— Făt-Frumos, zise împăratul, binele ce mi l-ai făcut mie nu ţi-l pot plăti nici cu lumina ochilor, oricît de scumpă mi-ar fi, şi cu toate astea vin să-ţi cer şi mai mult.

— Ce, împărate?

— Vezi tu lebăda ceea îndrăgită de unde? Tînăr fiind, aş trebui să fiu îndrăgit de viaţă, şi cu toate astea de cîte ori am vrut să-mi fac samă! Iubesc o fată frumoasă, cu ochii gînditori, dulce ca visele mării — fata Genarului, om mîndru şi sălbatic, ce îşi petrece viaţa vînînd prin păduri bătrîne. O, cît e de aspru el, cît e de frumoasă fata lui! Orice

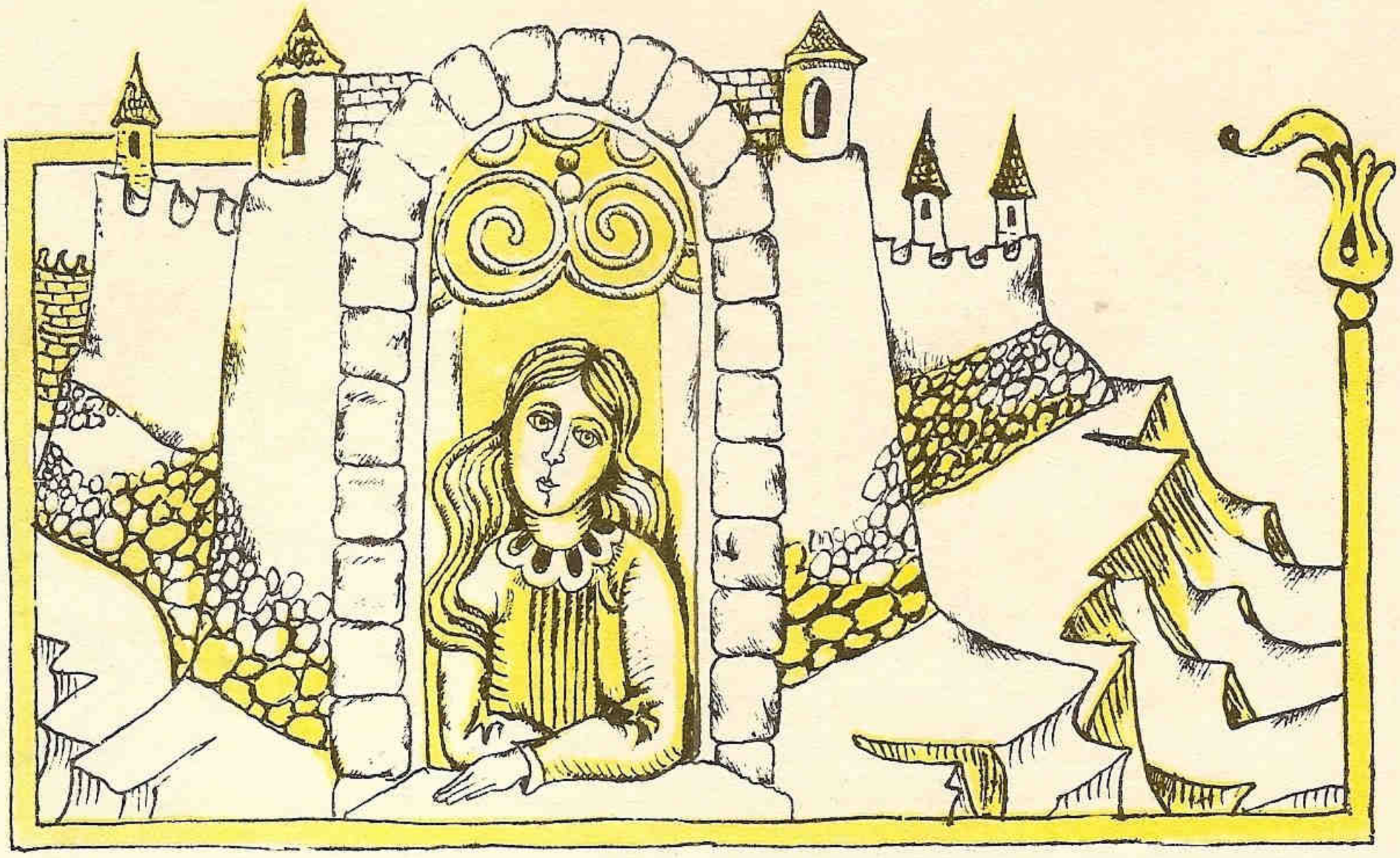

încercare de-a o răpi a fost deşartă. Încearcă-te tu!
Ar fi stat Făt-Frumos locului, dar scumpă-i era frăţia de cruce, ca oricărui voinic, mai scumpă decît zilele, mai scumpă decît mireasa.
— Împărate prealuminate, din cîte noroace-ai avut, unul a fost mai mare decît toate: acela că Făt-Frumos ţi-i frate de cruce. Hai că mă duc eu să răpesc pe fata Genarului!
Şi-şi luă cai ageri, cai cu suflet de vînt, Făt-Frumos, şi era să plece. Atunci mireasa lui — Ileana o chema — îi zise încet la ureche, sărutîndu-l dulce:
— Nu uita, Făt-Frumos, că pe cît vei fi tu departe, eu oi tot plînge.
El se uită cu milă la ea, o mîngîie — dar apoi, desfăcîndu-se de îmbrăţişările ei, se avîntă pe şaua calului şi plecă în lume.
Trecea prin codri pustii, prin munţi cu fruntea ninsă, şi, cînd răsărea dintre stînci bătrîne luna cea palidă ca faţa unei fete moarte, atunci vedea din cînd în cînd cîte-o streanţă uriaşă atîrnată de cer, ce înconjura cu poalele ei vîrful vreunui munte — o noapte sfîrticată, un trecut în ruină, un castel numai pietre şi ziduri sparte.

Cînd se lumină de ziuă, Făt-Frumos vede că şirul munţilor dă într-o mare verde şi întinsă, ce trăieşte în mii de valuri senine, strălucite, care treieră aria mării încet şi melodios, pînă unde ochiul se pierde în albastrul cerului şi în verdele mării. În capătul şirului de munţi, drept asupra mării, se oglindea în fundul ei o măreaţă stîncă de granit, din care răsărea ca un cuib alb o cetate frumoasă, care de albă ce era, părea poleită cu argint. Din zidurile arcate răsăreau ferestre strălucite, iar dintr-o fereastră deschisă se zărea, printre oale de flori, un cap de fată oacheş şi visător, ca o noapte de vară. Era fata Genarului.

— Bine-ai venit, Făt-Frumos, zise ea, sărind de la fereastră şi deschizînd porţile măreţului castel, unde ea locuia singură ca un geniu într-un pustiu, astă-noapte mi se părea că vorbesc c-o stea, şi steaua mi-a spus că vii din partea împăratului ce mă iubeşte. În sala cea mare a castelului, în cenuşa vetrei, veghea un motan cu şapte capete, care cînd urla dintr-un cap s-auzea cale de-o zi, iar cînd urla din cîte şepte, s-auzea cale de şepte zile.

Genarul, pierdut în sălbaticile sale vînători, se depărtase cale de-o zi.

Făt-Frumos luă fata-n braţe şi punînd-o pe cal zburau amîndoi prin pustiul lungului mării ca două abia văzute închegări ale văzduhului.
Dar Genarul, om nalt şi puternic, avea un cal năzdrăvan cu două inimi. Motanul din castel mieună dintr-un cap, iar calul Genarului necheză cu vocea lui de bronz.
— Ce e? îl întreabă Genarul pe calul năzdrăvan, ţi s-a urît cu binele?
— Nu mi s-a urît mie cu binele, ci de tine-i rău. Făt-Frumos ţi-a furat fata.
— Trebuie să ne grăbim mult ca să-i ajungem?
— Să ne grăbim şi nu prea, pentru că-i putem ajunge. Genarul încălecă şi zbură ca spaima cea bătrînă în urma fugiţilor. În curînd îi şi ajunse. Să se bată cu el Făt-Frumos nu putea, pentru că Genarul era creştin şi puterea lui nu era în duhurile întunericului, ci în dumnezeu.
— Făt-Frumos! zise Genarul, mult eşti frumos şi mi-e milă de tine. De astă dată nu-ţi fac nimica, dar de altă dată... ţine minte!
Şi luîndu-şi fata alături cu el, pieri în vînt, ca şi cînd nu mai fusese.
Dar Făt-Frumos era voinic şi ştia drumul înapoi. El se reîntoarse şi găsi pe fată iar singură, însă, mai palidă şi mai plînsă, ea părea şi mai frumoasă. Genarul era dus iar la vînătoare cale de două zile. Făt-Frumos luă alţi cai din chiar grajdul Genarului.
Astă dată plecară noaptea. Ei fugeau cum fug razele lunii peste adîncile valuri ale mării, fugeau prin noaptea pustie şi rece ca două visuri dragi: ci prin fuga lor auzeau miautele lungi şi îndoite ale motanului din vatra castelului. Apoi li se păru că nu mai pot merge, asemenea celor ce vor să fugă în vis şi cu toate acestea nu pot. Apoi un nor de colb îi cuprinse, căci Genarul venea în fuga calului, de rupea pămîntul.
Faţa lui era înfricoşată, privirea cruntă. Fără de-a zice o vorbă, el apucă pe Făt-Frumos şi-l azvîrli în norii cei negri

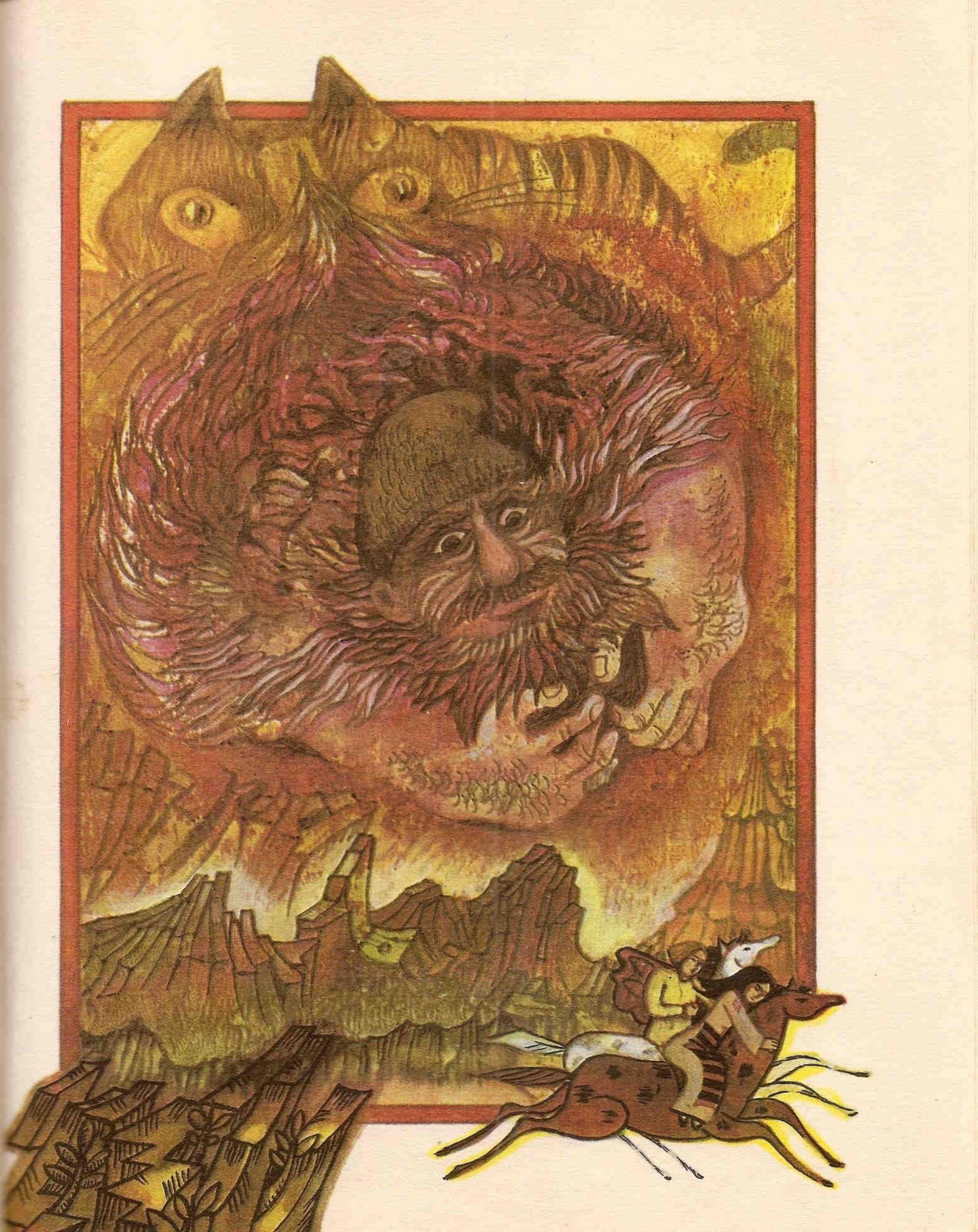

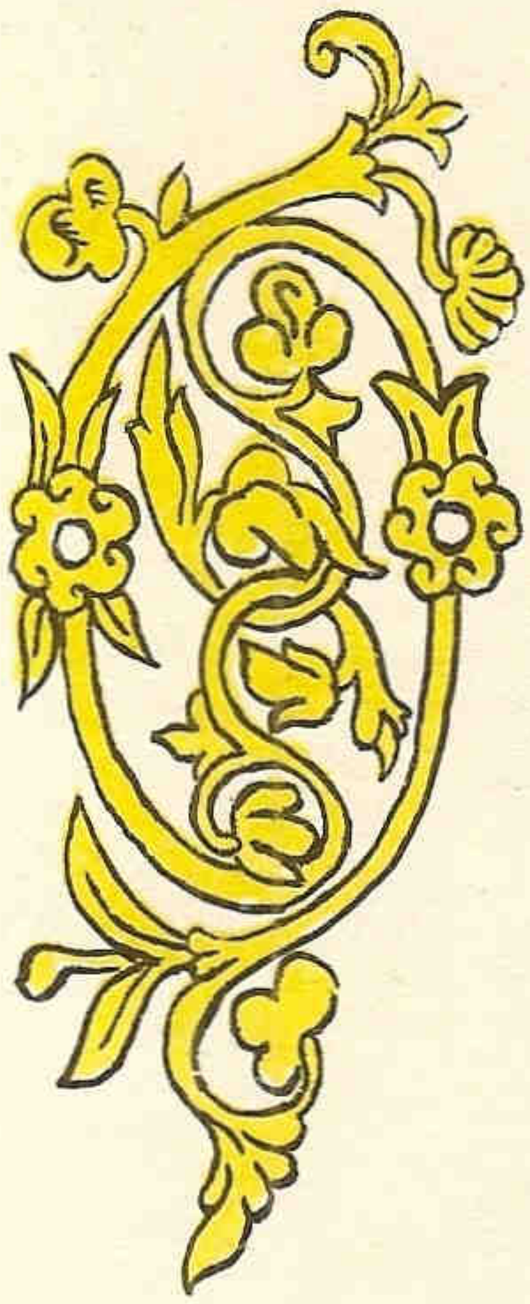

şi plini de furtună ai cerului. Apoi dispăru cu fată cu tot. Făt-Frumos, ars de fulgere — nu căzu din el decît o mînă de cenuşă în nisipul cel fierbinte şi sec al pustiului. Dar din cenuşa lui se făcu un izvor limpede ce curgea pe un nisip de diamant; pe lîngă el arbori nalţi, verzi, stufoşi, răspîndeau o umbră răcorită şi mirositoare. Dacă cineva ar fi priceput glasul izvorului, ar fi înţeles că jelea într-o lungă doină pe Ileana, împărăteasa cea bălaie a lui Făt-Frumos. Dar cine să înţeleagă glasul izvorului într-un pustiu, unde pînă atunci nu călcase picior de om?

Dar pe vremea aceea Domnul umbla încă pe pămînt. Într-o zi se vedeau doi oameni călătorind prin pustiu. Hainele şi faţa unuia strălucea ca alba lumină a soarelui; celălalt, mai umilit, nu părea decît umbra celui luminat. Erau Domnul şi Sfîntul Petrea. Picioarele lor înfierbîntate de nisipul pustiului călcară atuncea în răcoarele şi limpedele pîrîu ce curgea din izvor. Prin cursul apei cu glesnele lor sfîşiau valurile pînă la umbritul lor izvor. Acolo Domnul bău din apă şi-şi spălă faţa sa cea sfîntă şi luminată şi mîinile sale făcătoare de minuni. Apoi şezură amîndoi în umbră, Domnul, cugetînd la tatăl său din cer, şi Sfîntul Petrea, ascultînd pe cugete doina izvorului plîngător. Cînd se sculară spre a merge mai departe, zise Sfîntul Petrea:

— Doamne, fă ca acest izvor să fie ce-a fost mai înainte.

— Amin! zise Domnul ridicînd mîna sa cea sfîntă, după care apoi se depărtară înspre mare fără a mai privi înapoi. Ca prin farmec pieri izvorul şi copacii, şi Făt-Frumos, trezit ca dintr-un somn lung, se uită împrejur. [...]

Dar apoi îşi aduse aminte că făgăduise a răpi pe fata Genarului, şi ceea ce făgăduieşte voinicul anevoie o lasă nefăcută. Deci se porni şi înspre sară ajunse la castelul Genarului, ce strălucea în întunericul serii ca o uriaşă umbră. El intră în casă... fata Genarului plîngea. Dar cînd îl văzu, faţa ei se-nsenină, cum se-nsenină o undă de o rază. El îi povesti cum înviase, atunci ea-i zise:

— De răpit nu mă poţi răpi pînă ce nu-i avea un cal ase-

menea cu acela ce-l are tatăl meu, pentru c-acela are două inimi; dar eu am să-l întreb în astă sară de unde-şi are calul, ca să poţi şi tu să capeţi unul ca acela. Pînă atunci însă, pentru ca să nu te afle tată-meu, eu te voi preface într-o floare. El şezu pe un scaun, iar ea şopti o vrajă dulce, şi cum îl sărută pe frunte, el se prefăcu într-o floare roşie închisă ca vişina coaptă. Ea-l puse între florile din fereastră şi cînta de veselie, de răsuna castelul tatălui ei. Atunci intră şi Genarul.

— Veselă, fata mea? Şi de ce eşti veselă? întrebă el.

— Pentru că nu mai este Făt-Frumos, ca să mă răpească, răspunse ea rîzînd.

Se puseră la cină.

— Tată, întrebă fata, de unde ai calul dumitale, cu care umbli la vînat?

— La ce-ţi trebuie s-o ştii? zise el încruntînd sprîncenele.

— Ştii prea bine, răspunse fata, că nu vreau ca s-o ştiu, decît numai ia-aşa ca s-o ştiu, pentru că acu nu mai e Făt-Frumos să mă răpească.

— Ştii tu că nu mă împotrivesc ţie niciodată, zise Genarul. Departe de-aicea, lîngă mare, şade o babă care are şapte iepe. Ea ţine oameni, care să i le păzească un an (cu toate că anul ei nu e decît de trei zile), şi dacă cineva i le păzeşte bine, ea-l pune să-şi aleagă drept răsplată un mînz, iar de nu, îl omoară şi-i pune capul într-un par. Chiar însă dacă păzeşte cineva bine iepele, totuşi ea-l vicleneşte pe om, căci scoate inimile din caii toţi şi le pune într-unul singur, încît cel ce-a păzit alege mai întotdeauna un cal fără inimă, care-i mai rău decît unul de rînd... Eşti mulţămită, fata mea?

— Mulţămită, răspunse ea zîmbind.

Totodată însă Genarul îi aruncă în faţă o batistă roşie, uşoară, mirositoare. Fata se uită mult în ochii tatălui său, ca un om care se deşteaptă dintr-un vis, de care nu-şi poate aduce amite. Ea uitase tot ce-i spusese tată-său. Însă floarea din fereastră veghea printre frunzele ei, ca o stea roşie prin încreţiturile unui nor. A doua zi Genarul plecă iarăşi

dis-de-dimineaţă la vînătoare.
Fata sărută murmurînd floarea roşie şi Făt-Frumos născu ca din nimica înaintea ei.
— Ei, ştii ceva? o întrebă el.
— Nu ştiu nimica, zise ea tristă şi punînd dosul mîinii pe fruntea ei, am uitat tot.
— Însă eu am auzit tot, zise el. Rămîi cu bine, fata mea. În curînd ne vom vedea iar.
El încălecă pe un cal şi dispăru în pustiuri.
În arşiţa cea dogorîtoare a zilei văzu aproape de pădure un ţînţar zvîrcolindu-se în nisipul cel fierbinte.
— Făt-Frumos, zise ţînţarul, ia-mă de mă du pînă-n pădure, că ţi-oi prinde şi eu bine. Sînt împăratul ţînţarilor.
Făt-Frumos îl duse pînă-n pădurea prin care era să treacă.
Ieşind din pădure, trecu iar prin pustiu de-a lungul mării şi văzu un rac atît de ars de soare, încît nu mai avea nici putere să se întoarcă-napoi...
— Făt-Frumos, zise el, aruncă-mă-n mare, că ţi-oi prinde şi eu bine. Sînt împăratul racilor.
Făt-Frumos îl aruncă în mare şi-şi urmă calea.
Cînd înspre sară ajunse la un bordei urît şi acoperit cu gu-

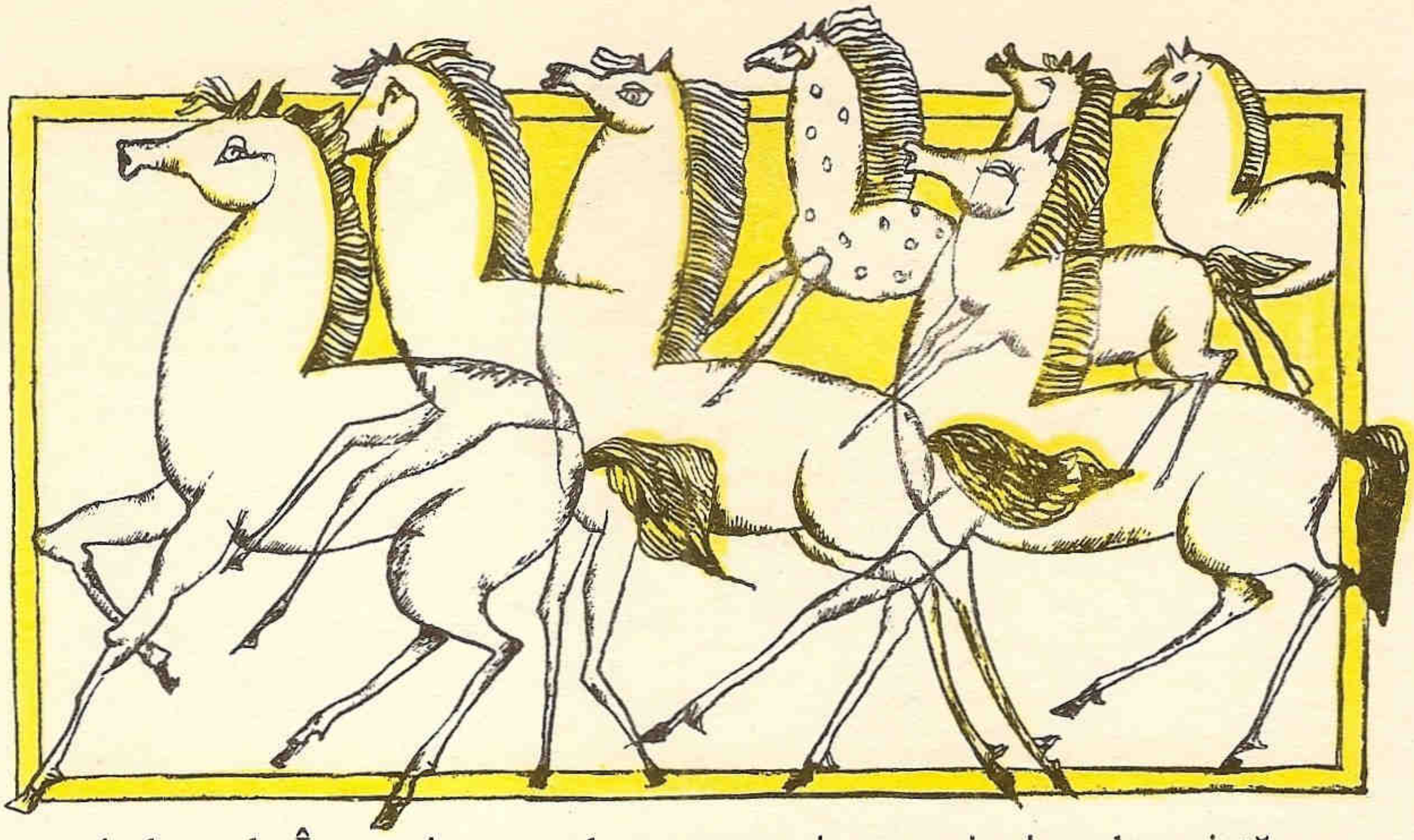

noi de cal. Împrejur gard nu era, ci numai nişte lungi ţăruşe ascuţite, din care şese aveau fiecare-n vîrf cîte un cap, iar al şeptelea fără, se clătina mereu în vînt şi zicea: cap! cap! cap! cap!

Pe prispă o babă bătrînă şi zbîrcită, culcată pe un cojoc vechi sta cu capul ei sur ca cenuşa în poalele unei roabe tinere şi frumoase, care-i căuta în cap.

— Bine v-am găsit, zise Făt-Frumos.

— Bine-ai venit, flăcăule, zise baba sculîndu-se. Ce-ai venit? Ce cauţi? Vrei să-mi paşti iepele poate?

— Da.

— Iepele mele pasc numai noaptea... Uite, chiar de-acu poţi să porneşti cu ele la păscut... Fată hăi! Ia dă tu flăcăului demîncatul ce i-am făcut eu şi porneşte-l. Alături cu bordeiul era sub pămînt o pivniţă. El intră în ea şi acolo văzu şapte iepe negre, strălucite, şapte nopţi, care de cînd erau nu zăriseră încă lumina soarelui. Ele nechezau şi băteau din picioare.

Nemîncat toată ziua, el cină ce-i dăduse baba, ş-apoi, încălecînd pe una din iepe, mînă pe celelalte în aerul întunecos şi răcoros al nopţii. Dar, încet încet simţi cum se strecoară

un somn de plumb prin toate vinele lui, ochii i se păinjeniră şi el căzu ca mort în iarba pajiştei. El se trezi pe cînd mijea de ziuă. Cînd colo — iepele nicăiri. El îşi credea capul pus în ţeapă, cînd vede ieşind dintr-o pădure-n depărtare cele şapte iepe alungate de un roi nemărginit de ţînţari şi un glas subţire-i zise: „Mi-ai făcut un bine, ţi l-am făcut şi eu". Cînd se întoarse cu caii, baba începu să turbe, să răstoarne casa cu susu-n jos şi să bată fata, care nu era de vină.
— Ce ai, mamă? întrebă Făt-Frumos.
— Nimica, zise ea, mi-a venit şi mie toane. Asupra ta n-am nimica... sînt foarte mulţumită.
Apoi intrînd în grajd, începu să bată caii, ţipînd: „Ascundeţi-vă mai bine, bată-v-ar mama lui Dumnezeu, ca să nu vă mai găsească, ucigă-l crucea şi mănînce-l moartea!"
A doua zi porni cu caii, dar iar căzu jos şi dormi pînă ce mijea de ziuă. Desperat, era să ieie lumea-n cap, cînd deodată vede răsărind din fundul mării cei şapte cai, muşcaţi de-o mulţime de raci. „Mi-ai făcut un bine, zise un glas, ţi l-am făcut şi eu."
Era împăratul racilor.
El mînă caii-nspre casă şi vede iar o privelişte ca-n ziua trecută.
Însă în cursul zilei roaba babei s-apropie de el şi-i zise încet, strîngîndu-l de mînă: „Eu ştiu că tu eşti Făt-Frumos. Să nu mai mănînci din bucatele ce-ţi fierbe baba, pentru că-s făcute cu *somnoroasă*... Ţi-oi face eu altfel de bucate."
Fata într-ascuns îi făcu merinde, şi-nspre sară, cînd era să plece cu caii, îşi simţi ca prin minune capul treaz.
Spre miezul nopţii se-ntoarse acasă, mînă caii în grajd, îi încuiă şi intră în odaie. Pe vatra cuptorului, în cenuşă, mai licăreau cîţiva cărbuni. Baba sta întinsă pe laiţă şi înţepenită ca moartă. El gîndi c-a murit ş-o scutură. Ea era ca trunchiul şi nu se mişca deloc. El trezi fata ce dormea pe cuptor.
— Uite, zise el, ţi-a murit baba.
— Aş! Asta să moară! răspunse ea suspinînd. Adevărat că

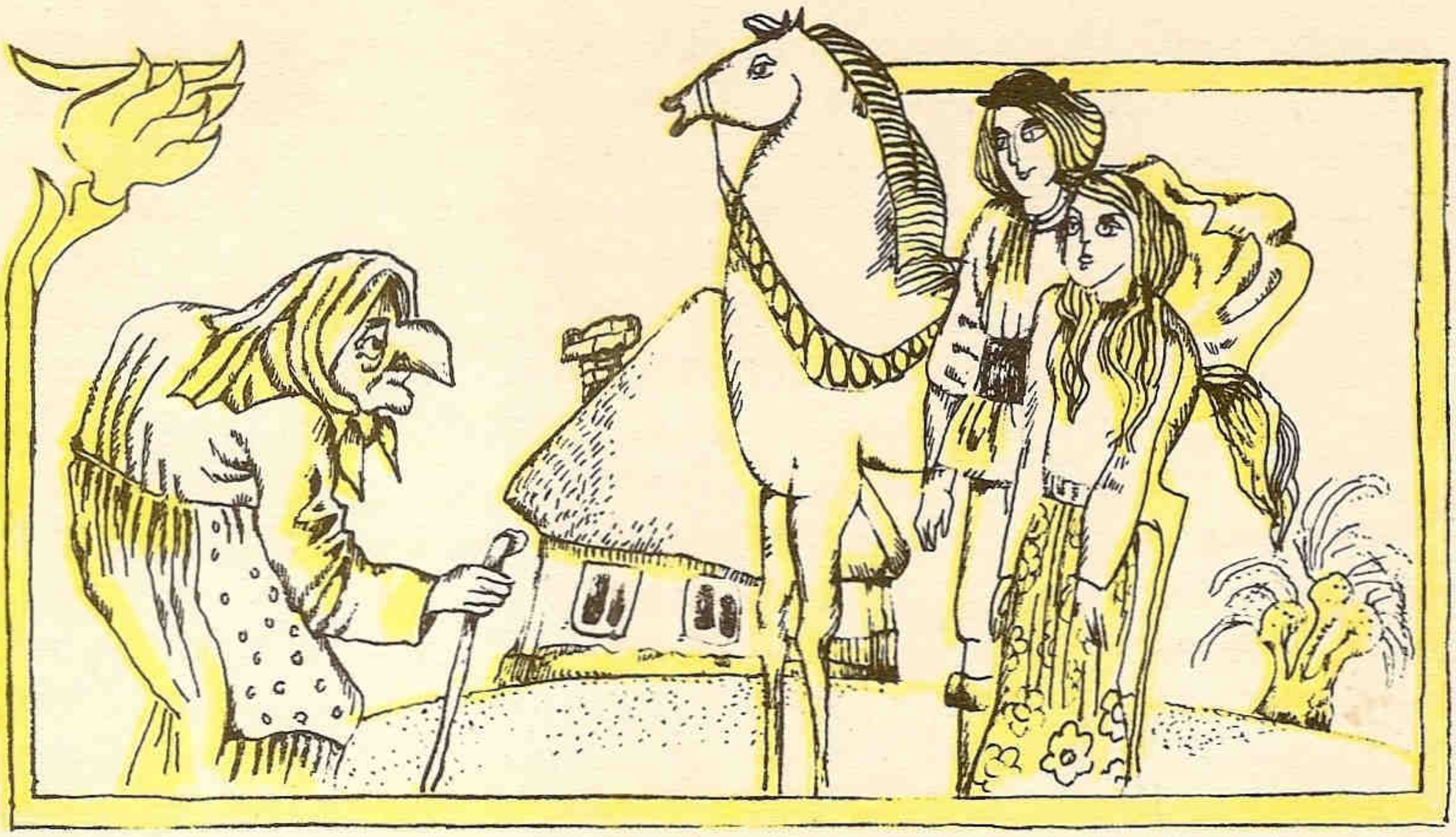

acum e ca şi moartă. Acu-i miazănoaptea... un somn amorţit îi cuprinde trupul... dar sufletul ei cine ştie pe la cîte răspîntii stă, cine ştie pe cîte căi a vrăjilor umblă. Pînă ce cîntă cucoşul, ea suge inimile celor ce mor ori pustieşte sufletul celor nenorociţi. Da, bădică, mîine ţi se-mplineşte anul, ia-mă şi pe mine cu dumneata, că ţi-oi fi de mare folos. Eu te voi scăpa din multe primejdii, pe care ţi le găteşte baba. Ea scoase din fundul unei lăzi hîrbuite şi vechi o cute, o perie şi o năframă.

A doua zi de dimineaţă, i se împlinise lui Făt-Frumos anul. Baba trebuia să-i dea unul din cai ş-apoi să-l lase să plece cu dumnezeu. Pe cînd prînzeau, baba ieşi pînă-n grajd, scoase inimile din cîteşişapte caii, spre a le pune pe toate într-un tretin slab, căruia-i priveai prin coaste. Făt-Frumos se sculă de la masă şi după îndemnarea babii se duse să-şi aleagă calul ce trebuia să şi-l ieie. Caii cei fără inimă erau de un negru strălucit, tretinul cel cu inimile sta culcat într-un colţ pe-o movilă de gunoi.

— Pe acesta-l aleg eu, zise Făt-Frumos, arătînd la calul cel slab.

— Da cum, Doamne iartă-mă, să slujeşti tu degeaba! zise

baba cea vicleană, cum să nu-ţi iei tu dreptul tău? Alege-ţi unul din caii işti frumoşi... oricare ar fi, ţi-l dau.
— Nu, pe acesta-l voi, zise Făt-Frumos, ţinînd la vorba lui.
Baba scrîşni din dinţi ca apucată, dar apoi îşi strînse moara cea hîrbuită de gură, ca să nu iasă prin ea veninul ce-i răscolea inima pestriţă.
— Hai, ia-ţi-l, zise-n sfîrşit.
El se urcă pe cal cu buzduganul de-a umere. Părea că faţa pustiului se ia după urmele lui şi zbura ca un gînd, ca o vijelie printre volburele de nisip ce se ridicau în urmă-i. Într-o pădure îl aştepta fata fugită. El o urcă pe cal după dînsul şi fugea mereu.
Noaptea inundase pămîntul cu aerul ei cel negru şi răcoros.
— Mă arde-n spate, zise fata.
Făt-Frumos se uită înapoi. Dintr-o volbură naltă, verde, se vedeau nemişcaţi doi ochi de jeratic, ale căror raze roşii ca focul ars pătrundeau în rărunchii fetei.
— Aruncă peria, zise fata.
Făt-Frumos o ascultă. Şi deodată-n urmă-le văzură că se ridică o pădure neagră, deasă, mare, înfiorată de un lung freamăt de frunze şi de un urlet flămînd de lupi.
— Înainte, strigă Făt-Frumos calului, care zbura asemenea unui demon urmărit de un blestem prin negura nopţii. Luna palidă trecea prin nori suri ca o faţă limpede prin mijlocul unor vise turburi şi seci. Făt-Frumos zbura... zbura necontenit.
— Mă arde-n spate! zise fata c-un geamăt apăsat, ca şi cînd s-ar fi silit mult ca să nu spună încă.
Făt-Frumos se uită şi văzu o bufniţă mare şi sură, din care nu străluceau decît ochii roşii, ca două fulgere lănţuite de un nor.
— Aruncă cutea! zise fata.
Făt-Frumos o aruncă.
Şi deodată se ridică din pămînt un colţ sur, drept, neclintit, un uriaş împietrit ca spaima, cu capul atingînd de nori. Făt-Frumos vîjia prin aer aşa de iute, încît i se părea că nu

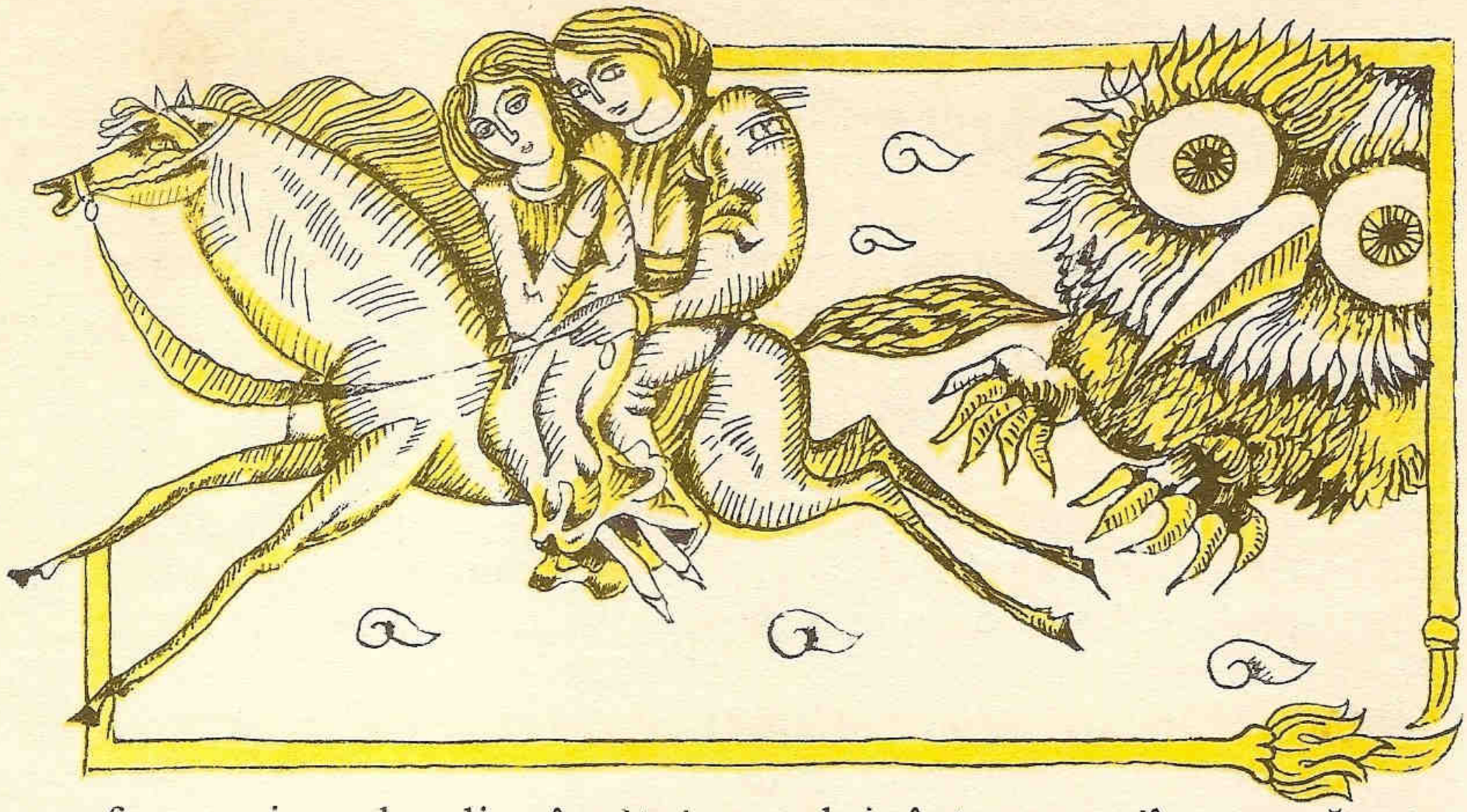

fuge, ci cade din înaltul cerului într-un adînc nevăzut.
— Mă arde, zise fata.
Baba găurise stînca într-un loc şi trecea prin ea prefăcută într-o funie de fum, al cărei capăt dinainte ardea ca un cărbune.
— Aruncă năframa! zise fata.
Făt-Frumos o ascultă.
Şi deodată văzură în urmă-le un luciu întins, limpede, adînc, în a cărui oglindă bălaie se scălda în fund luna de argint şi stelele de foc.
Făt-Frumos auzi o vrajă lungă prin aer şi se uită prin nori. Cale de două ceasuri — pierdută în naltul cerului — plutea încet, încet prin albastrul tăriei, miazănoaptea bătrînă cu aripile de aramă.
Cînd baba înota smintită pe la jumătatea lacului alb, Făt-Frumos aruncă buzduganu-n nori şi lovi miazănoaptea în aripi. Ea căzu ca plumbul la pămînt şi croncăni jalnic de douăsprezece ori.
Luna s-ascunse într-un nor şi baba, cuprinsă de somnul ei de fier, se afundă în adîncul cel vrăjit şi necunoscut al lacului. Iar în mijlocul lui se ridică o iarbă lungă şi neagră. Era sufletul cel osîndit al babei.

— Am scăpat, zise fata.
— Am scăpat, zise calul cel cu şapte inimi. Stăpîne, adăugi calul, tu ai izbit miazănoaptea de a căzut la pămînt cu două ceasuri înainte de vreme şi eu simt sub picioarele mele răscolindu-se nisipul. Schelete înmormîntate de volburile nisipului arzător al pustiilor au să se scoale, spre a se sui în lună la benchetele lor. E primejdios ca să umbli acuma. Aerul cel înveninat şi rece al sufletelor lor moarte v-ar putea omorî. Ci mai bine voi culcaţi-vă, şi eu pîn-atuncea m-oi întoarce la mama, ca să mai sug înc-o dată laptele cel de văpaie albă al ţîţelor ei, pentru ca să mă fac iar frumos şi strălucit.
Făt-Frumos îl ascultă. Se dete jos de pe cal şi-şi aşternu mantaua pe nisipul încă ferbinte.
Dar ciudat... ochii fetei se-nfundaseră în cap, oasele şi încheieturile feţei îi ieşise afară, pieliţa din oacheşă se făcuse vînătă, mîna grea ca plumbul şi rece ca un sloi de gheaţă.
— Ce ţi-i? o întrebă Făt-Frumos.
— Nimica, nu mi-i nimica, zise ea cu glasul stins; şi se culcă în nisip tremurînd ca apucată.
Făt-Frumos dădu drumul calului, apoi se culcă pe mantaua ce şi-o aşternuse.
El adormi; cu toate acestea-i părea că nu adormise. Pielţele de pe lumina ochiului i se roşiseră ca focul şi prin el părea că vede cum luna se cobora încet, mărindu-se spre pămînt, pînă ce părea ca o cetate sfîntă şi argintie, spînzurată din cer ce tremura strălucită... cu palate nalte albe... cu mii de ferestre trandafirii; şi din lună se scobora la pămînt un drum împărătesc acoperit cu prund de argint şi bătut cu pulbere de raze.
Iară din întinsele pustii se răscoleau din nisip schelete nalte... cu capete seci de oase... învălite în lungi mantale albe, ţesute rar din fire de argint, încît prin mantale se zăreau oasele albite de secăciune. Pe frunţile lor purtau coroane făcute din fire de raze şi din spini auriţi şi lungi... şi încălicaţi pe schelete de cai mergeau încet-încet... în lungi şi-

ruri, dungi mişcătoare de umbre argintii... şi urcau drumul lunii şi se pierdeau în palatele înmărmurite ale cetăţii din lună, prin a căror fereşti se auzea o muzică lunatecă... o muzică de vis.

Atunci i se păru că şi fata de lîngă el se ridica încet... că trupul ei se risipea în aer, de nu rămîneau decît oasele, că, inundată de-o manta argintie, apucă şi ea calea luminoasă ce ducea în lună. Se ducea în turburea împărăţie a umbrelor, de unde venise pe pămînt, momită de vrăjile babei. Apoi pieliţa ochilor lui se înverzi... se înnegri, şi nu mai văzu nimica.

Cînd deschise ochii, soarele era sus de tot. Fata lipsea şi aievea. Dar în pustiul arid necheza calul frumos, strălucit, îmbătat de lumina aurită a soarelui, pe care el acu o vedea pentru-ntîia dată.

Făt-Frumos se avîntă pe el şi-n răstimpul cîtorva gînduri fericite ajunse la castelul încolţit al Genarului.

De astă dată Genarul vîna departe cale de şapte zile. El o luă pe fată pe cal dinaintea lui. Ea-i cuprinse gîtul cu braţele ei şi-şi ascunse capul în sînul lui, pe cînd poalele lungi ale hainei ei albe atingeau din zbor nisipul pustiei. Mergeau

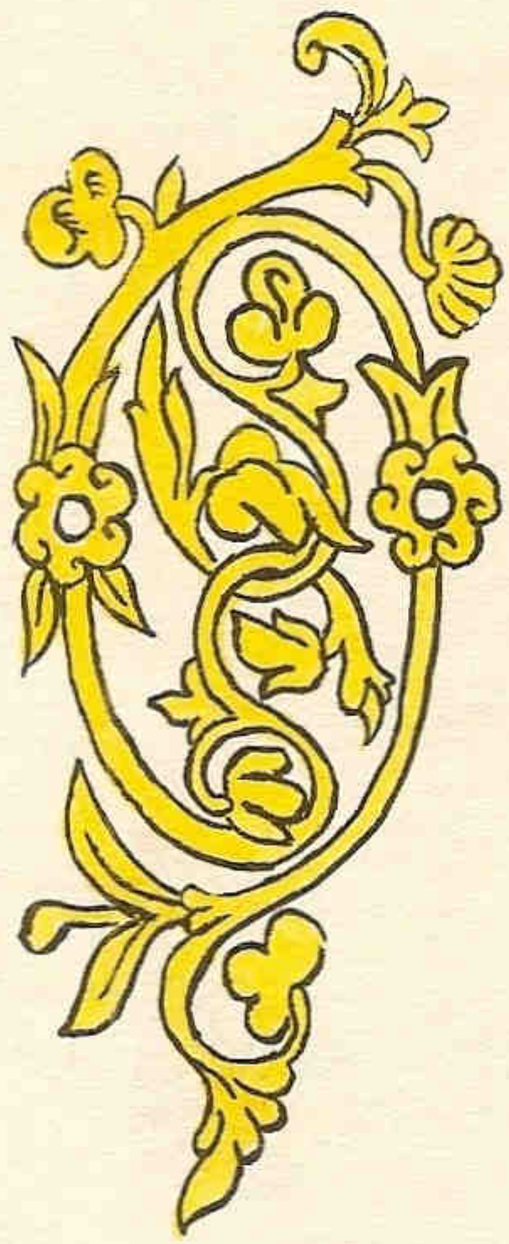

aşa de iute, încît i se părea că pustiul şi valurile mării fug, iar ei stau pe loc. Şi numai încet se auzea motanul mieunînd din cîte şapte capetele.
Pierdut în păduri, Genarul îşi aude calul nechezînd.
— Ce e? îl întrebă.
— Făt-Frumos îţi fură fata, răspunse calul năzdrăvan.
— Putea-l-om ajunge? întrebă Genarul mirat, pentru că ştia că-l omorîse pe Făt-Frumos.
— Nu zău, răspunse calul, pentru c-a încălecat pe un frate al meu, care are şapte inimi, pe cînd eu n-am decît două.
Genarul îşi înfipse pintenii adînc în coastele calului, care fugea scuturîndu-se... ca o vijelie. Cînd îl văzu pe Făt-Frumos în pustiu, zise calului său: „Spune frăţîne-tu să-şi arunce stăpînul în nori şi să vină la mine, că l-oi hrăni cu miez de nucă şi l-oi adăpa cu lapte dulce."
Calul Genarului îi nechează frăţîne-său ceea ce-i spusese — dar frate-său i-o spuse lui Făt-Frumos:
— Zi frăţîne-tău, zise Făt-Frumos calului său, să-şi arunce stăpînu-n nori, şi l-oi hrăni cu jăratic şi l-oi adăpa cu pară de foc.
Calul lui Făt-Frumos o nechează asta frăţîne-său şi acesta azvîrli pe Genarul pînă în nori. Norii cerului înmărmuriră şi se făcură palat sur şi frumos — iar din două gene de nori se vedeau doi ochi albaştri ca cerul, ce răpezeau fulgere lungi. Erau ochii Genarului exilat în împărăţia cerului.
Făt-Frumos domoli pasul calului şi aşează pe fată pe acela al tătîne-său. O zi încă — şi ajunseră în mîndra cetate a împăratului.
Lumea-l crezuse mort pe Făt-Frumos şi de aceea, cînd se împrăştie faima venirii lui, ziua-şi muie aerul în lumină de sărbătoare şi oamenii aşteptau murmurînd la faima venirii lui, cum vuieşte un lan de grîu la suflarea unui vînt.
Dar ce făcuse oare în vremea aceea Ileana împărăteasa? Ea, cum plecase Făt-Frumos, s-a închis într-o grădină cu nalte ziduri de fier şi acolea culcîndu-se pe pietre reci, cu capul pe un bolovan de cremene, plînse într-o scaldă de aur, aşezată lîngă ea, lacrimi curate ca diamantul.

În grădina cu multe straturi, neudată şi necăutată de nimeni, născură din pietriş sterp, din arşiţa zilei şi din secăciunea nopţii flori cu frunze galbene şi c-o culoare stinsă şi turbure, ca turburii ochi ai morţilor, florile durerii.
Ochii împărătesei Ilenei, orbiţi de plîns, nu mai vedeau nimica, decît i se părea numai că-n luciul băii, plină de lacrimile ei, vedea ca-n vis chipul mirelui ei iubit. Ci ochii ei, două izvoare secate, încetase de-a mai vărsa lacrimi. Cine-o vedea cu părul ei galben şi lung, despletit şi împrăştiat ca creţii unei mantii de aur pe sînul ei rece, cine-ar fi văzut faţa ei de-o durere mută, săpată parcă cu dalta în trăsăturile ei, ar fi gîndit că-i o înmărmurită zînă a undelor, culcată pe un mormînt de prund.
Dar cum auzi vuietul venirii lui, faţa ei se-nsenină; ea luă o mînă de lacrimi din baie şi stropi grădina. Ca prin farmec foile galbene ale aleilor de arbori şi ale straturilor se-nverziră ca smarandul. Florile triste şi turburi se-nălbiră ca mărgăritarul cel strălucit — şi din botezul de lacrimi luară numele lăcrămioare. Împărăteasa cea oarbă şi albă umblă încet prin straturi şi culese în poale o mulţime de lăcrămioare, pe care apoi, aşternîndu-le lîngă baia de aur, făcu un pat de flori.
Atunci intră Făt-Frumos.
Ea s-aruncă la gîtul lui, însă, amuţită de bucurie, ea nu putu decît să îndrepte asupră-i ochii săi stinşi şi orbi, cu care ar fi vrut să-l soarbă în sufletul ei. Apoi ea îl luă de mînă şi-i arătă baia de lacrimi.
Luna limpede înflorea ca o faţă de aur pe seninul cel adînc al cerului. În aerul nopţii Făt-Frumos îşi spălă faţa în baia de lacrimi, apoi, învălindu-se în mantaua ce i-o ţesuse din raze de lună, se culcă să doarmă în patul de flori. Împărăteasa se culcă şi ea lîngă el şi visă în vis că Maica Domnului desprinsese din cer două vinete stele ale dimineţii şi i le aşezase pe frunte. A doua zi, deşteptată, ea vedea...
A treia zi se cunună împăratul cu fata Genarului.
A patra zi era să fie nunta lui Făt-Frumos.

Un roi de raze venind din cer a spus lăutarilor cum horesc îngerii cînd se sfinţeşte un sfînt — şi roiuri de unde răsărind din inima pămîntului le-a spus cum cîntă ursitorile cînd urzesc binele oamenilor. Astfel lăutarii măiestriră hore nalte şi urări adînci.

Trandafirul cel înfocat, crinii de argint, lăcrămioarele sure ca mărgăritarul, mironosiţele viorele şi florile toate s-adunară vorbind fiecare în mirosul ei şi ţinură sfat lung cum să fie luminile hainei de mireasă; apoi încredinţară taina lor unui curtenitor flutur albastru stropit cu aur. Acesta se duse şi flutură în cercuri multe asupra feţei miresei, cînd ea dormea, ş-o făcu să vadă, într-un vis luciu ca oglinda, cum trebuia să fie-mbrăcată. Ea zîmbi, cînd se visă atît de frumoasă.

Mirele-şi puse cămaşă de tort de raze de lună, brîu de mărgăritare, manta albă ca ninsoarea.

Şi se făcu nuntă mîndră şi frumoasă, cum n-a fost alta pe faţa pămîntului.

Ş-au trăit apoi în pace şi în linişte ani mulţi şi fericiţi, iar dac-a fi adevărat ce zice lumea: că pentru feţii-frumoşi vremea nu vremuieşte, apoi poate c-or fi trăind şi astăzi.

ION CREANGĂ

POVESTEA LUI HARAP-ALB

AMU CICĂ ERA ODATĂ într-o ţară un crai care avea trei feciori. Şi craiul acela mai avea un frate mai mare, care era împărat într-o altă ţară, mai depărtată. Şi împăratul, fratele craiului, se numea Verde-Împărat. Şi împăratul Verde nu avea feciori, ci numai fete. Mulţi ani trecuseră la mijloc, de cînd aceşti fraţi nu mai avuseră prilej a se întîlni amîndoi. Iară verii, adică feciorii craiului şi fetele împăratului, nu se văzuseră niciodată de cînd erau ei. Şi aşa veni împrejurarea de nici împăratul Verde nu cunoştea nepoţii săi, nici craiul nepoatele sale, pentru că ţara în care împărăţea fratele cel mai mare era tocmai la o margine a pămîntului, şi crăiea istuilalt la altă margine. Şi apoi pe vremile acele, mai toate ţările erau bîntuite de războaie grozave, drumurile pe ape şi pe uscat erau puţin cunoscute şi foarte încurcate şi de aceea nu se putea călători aşa de uşor şi fără primejdii ca în ziua de astăzi. Şi cine apuca a se duce pe atunci într-o parte a lumii adeseori dus rămînea pînă la moarte. Dar ia să nu ne depărtăm cu vorba şi să încep a depăna firul poveştii.

Amu cică împăratul acela, aproape de bătrîneţe, căzînd la zăcare, a scris către frăţîne-său, craiului, să-i trămită grabnic pe cel mai vrednic dintre nepoţi, ca să-l lase împărat în locul său după moartea sa. Craiul, primind cartea, îndată chemă tustrei feciorii înaintea sa şi le zise:
— Iaca ce-mi scrie frate-meu şi moşul vostru. Care dintre voi se simte destoinic a împărăţi peste o ţară aşa de mare şi bogată, ca acea, are voie din partea mea să se ducă, ca să împlinească voinţa cea mai de pe urmă a moşului vostru. Atunci feciorul cel mai mare ia îndrăzneala şi zice:
— Tată, eu cred că mie mi se cuvine această cinste, pentru că sînt cel mai mare dintre fraţi; de aceea te rog să-mi dai bani de cheltuială, straie de primeneală, arme şi cai de călărie, ca să şi pornesc, fără zăbavă.
— Bine, dragul tatii, dacă te bizuieşti că-i putea răzbate pînă acolo şi crezi că eşti în stare a cîrmui şi pe alţii, alege-ţi un cal din herghelie, care-i vrea tu, ie-ţi bani cît ţi-or trebui, haine care ţi-or plăcea, arme care-i crede că-ţi vin la socoteală şi mergi cu bine, fătul meu. Atunci feciorul craiului îşi ia cele trebuitoare, sărută mîna tătîne-său, primind carte de la dînsul către împăratul, zice rămas bun fraţilor săi şi apoi încalecă şi porneşte cu bucurie spre împărăţie. Craiul însă, vrînd să-l ispitească, tace molcum şi, pe înserate, se îmbracă pe ascuns într-o piele de urs, apoi încalecă pe cal, iese înaintea fecioru-său pe altă cale şi se bagă sub un pod. Şi cînd să treacă fiu-său pe acolo, numai iaca la capătul podului îl şi întîmpină un urs mornăind. Atunci calul fiului de crai începe a sări în două picioare, forăind, şi cît pe ce să izbească pe stăpînu-său. Şi fiul craiului, nemaiputînd struni calul şi neîndrăznind a mai merge înainte, se întoarnă ruşinat înapoi la tatu-său. Pînă să ajungă el, craiul pe de altă parte şi ajunsese acasă, dăduse drumul calului, îndosise pielea cea de urs şi aştepta acum să vie fecioru-său. Şi numai iaca îl şi vede viind repede, dar nu aşa după cum se dusese.
— Da' ce-ai uitat, dragul tatii, de te-ai întors înapoi? zise

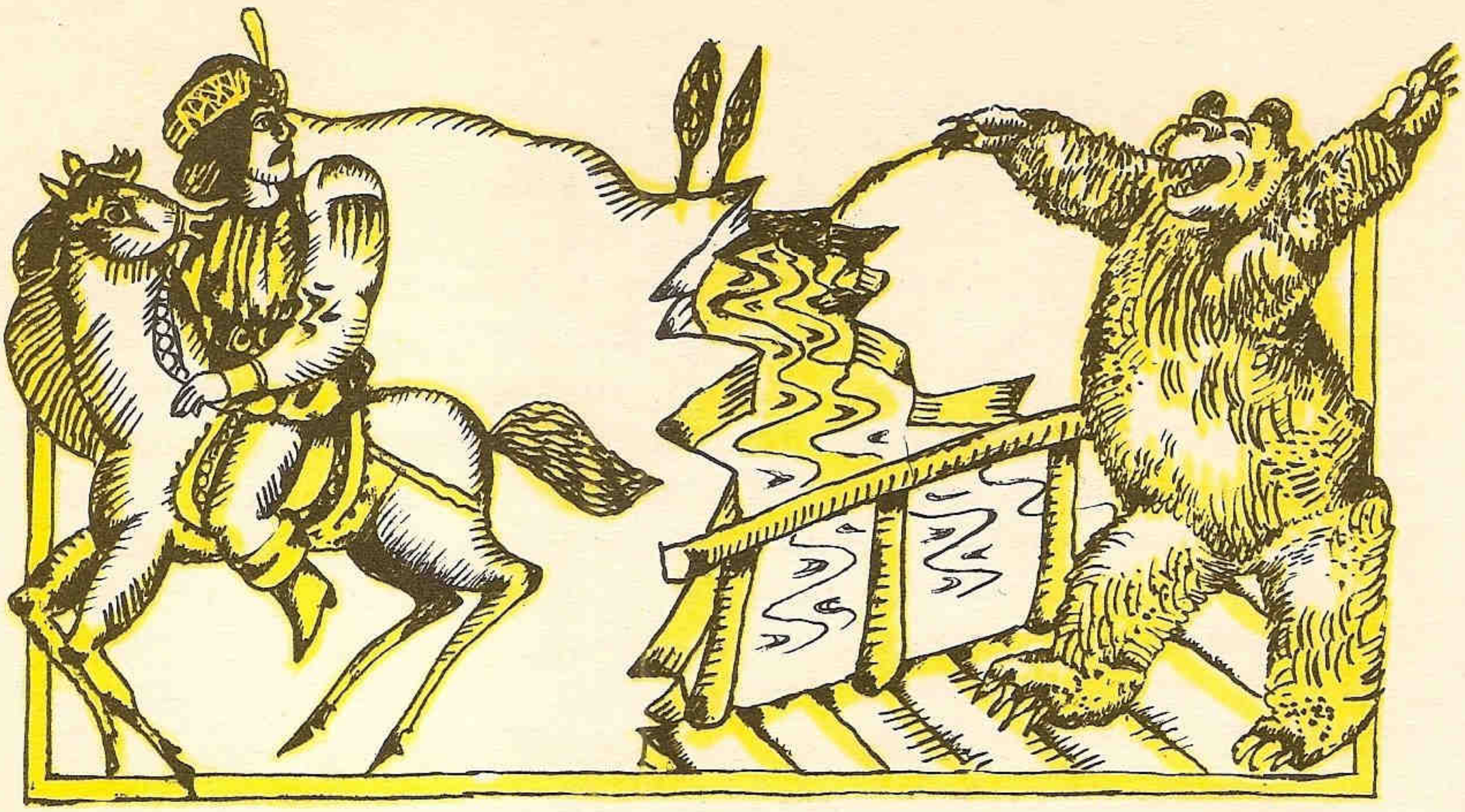

craiul cu mirare. Aista nu-i semn bun, după cît ştiu eu.
— De uitat, n-am uitat nimica, tată, dar ia, prin dreptul unui pod, mi-a ieşit înainte un urs grozav, care m-a vîrît în toţi sperieţii. Şi cu mare ce scăpînd din labele lui am găsit cu cale să mă întorc la dumneata acasă decît să fiu prada fiarelor sălbatice. Şi de-acum înainte, ducă-se, din partea mea, cine ştie, că mie unuia nu-mi trebuie nici împărăţie, nici nimica; doar n-am a trăi cît lumea, ca să moştenesc pămîntul.
— Despre aceasta bine ai chitit-o, dragul tatii. Se vede lucru că nici tu nu eşti de împărat, nici împărăţia pentru tine; şi decît să încurci numai aşa lumea, mai bine să şezi deoparte, cum zici, căci, mila Domnului: „Lac de-ar fi, broaşte sînt destule". Numai aş vrea să ştiu, cum rămîne cu moşu-tău? Aşa-i că ne-am încurcat în slăbăciune?
— Tată, zice atunci feciorul cel mijlociu, să mă duc eu, dacă vrei.
— Ai toată voia de la mine, fătul meu, dar mare lucru să fie de nu ţi s-or tăia şi ţie cărările. Mai ştii păcatul, poate să-ţi iasă înainte vreun iepure, ceva... şi popîc! m-oi trezi cu tine acasă, ca şi cu frate-tău, ş-apoi atunci ruşinea ta n-a fi proastă. Dar dă, cearcă şi tu, să vezi cum ţi-a sluji norocul.

Vorba ceea: „Fiecare pentru sine, croitor de pîne“. De-i izbuti, bine-de-bine, iară de nu, au mai păţit şi alţi voinici ca tine...

Atunci feciorul cel mijlociu, pregătindu-şi cele trebuitoare şi primind şi el carte din mîna tată-său către împăratul, îşi ie ziua bună de la fraţi, şi a doua zi porneşte şi el. Şi merge, şi merge, pînă ce înnoptează bine. Şi cînd prin dreptul podului, numai iaca şi ursul: mor! mor! mor! Calul fiului de crai începe atunci a forăi, a sări în două picioare şi a da înapoi. Şi fiul craiului, văzînd că nu-i lucru de şagă, se lăsă şi el de împărăţie şi, cu ruşinea lui, se întoarce înapoi la tată-său acasă.

Craiul, cum îl vede, zice:

— Ei, dragul tatii, aşa-i că s-a împlinit vorba ceea: „Apără-mă de găini, că de cîni nu mă tem“.

— Ce fel de vorbă-i asta, tată?! zise fiu-său ruşinat; la dumneata urşii se cheamă găini? Ba, ia acum cred eu frăţîne-meu, că aşa urs oştirea întreagă este în stare să o zdrumice... Încă mă mir cum am scăpat cu viaţă; lehamite şi de împărăţie şi de tot, că doar, slava Domnului, am ce mînca la casa dumitale.

— Ce mînca văd eu bine că ai, despre asta nu e vorbă, fătul meu, zise craiul posomorît, dar, ia spuneţi-mi, ruşinea unde o puneţi? Din trei feciori cîţi are tata, nici unul să nu fie bun de nimica?! Apoi, drept să vă spun, că atunci degeaba mai stricaţi mîncarea, dragii mei... Să umblaţi numai aşa, frunza frăsinelului, toată viaţa voastră şi să vă lăudaţi că sînteţi feciori de crai, asta nu miroase a nas de om... Cum văd eu, frate-meu se poate culca pe o ureche din partea voastră; la sfîntul aşteaptă s-a împlini dorinţa lui. Halal de nepoţi ce are! Vorba ceea:

La plăcinte
înainte,
Şi la război,
înapoi.

Fiul craiului cel mai mic, făcîndu-se atunci roşu cum îi gotca, iese afară în grădină şi începe a plînge în inima sa, lovit fiind în adîncul sufletului de apăsătoarele cuvinte ale părintelui său. Şi cum sta el pe gînduri şi nu se dumirea ce să facă pentru a scăpa de ruşine, numai iaca se trezeşte dinaintea lui cu o babă gîrbovă de bătrîneţe care umbla după milostenie.

— Da' ce stai aşa pe gînduri, luminate crăişor? zise baba; alungă mîhnirea din inima ta, căci norocul îţi rîde din toate părţile şi nu ai de ce fi supărat. Ia, mai bine miluieşte baba cu ceva.

— Ia lasă-mă-ncolo, mătuşă, nu mă supăra, zise fiul craiului; acum am altele la capul meu.

— Fecior de crai, vede-te-aş împărat! Spune babei ce te chinuieşte; că, de unde ştii, poate să-ţi ajute şi ea ceva.

— Mătuşă, ştii ce? Una-i una şi două-s mai multe; lasă-mă-n pace, că nu-mi văd lumea înaintea ochilor de necaz.

— Luminate crăişor, să nu bănuieşti, dar nu te iuţi aşa de tare, că nu ştii de unde-ţi poate veni ajutor.

— Ce vorbeşti în dodii, mătuşă? tocmai de la una ca dumneata ţi-ai găsit să aştept eu ajutor?
— Poate ţi-i deşanţ de una ca aceasta? zise baba. Hei, luminate crăişor! Cel-de-sus varsă darul său şi peste cei neputincioşi; se vede că aşa place sfinţiei-sale. Nu căuta că mă vezi gîrbovă şi stremţuroasă, dar, prin puterea ce-mi este dată, ştiu dinainte ceea ce au de gînd să izvodească puternicii pămîntului şi adeseori rîd cu hohot de nepriceperea şi slăbăciunea lor. Aşa-i că nu-ţi vine a crede, dar să te ferească Dumnezeu de ispită! Căci multe au văzut ochii mei de-atîta amar de veacuri cîte port pe umerele acestea. Of! crăişorule! crede-mă, că să aibi tu puterea mea, ai vîntura ţările şi mările, pămîntul l-ai da de-a dura, lumea aceasta ai purta-o, uite aşa, pe deget, şi toate ar fi după gîndul tău. Dar uite ce vorbeşte gîrbova şi neputincioasa! Iartă-mă, Doamne, că nu ştiu ce mi-a ieşit din gură! Luminate crăişor, miluieşte baba cu ceva!
Fiul craiului, fermecat de vorbele babei, scoate atunci un ban şi zice:
— Ţine, mătuşă, de la mine puţin şi de la Dumnezeu mult.
— De unde dai, milostivul Dumnezeu să-ţi deie, zise baba, şi mult să te înzilească, luminate crăişor, că mare norocire te aşteaptă. Puţin mai este, şi ai să ajungi împărat, care n-a mai stat altul pe faţa pămîntului aşa de iubit, de slăvit şi de puternic. Acum, luminate crăişor, ca să vezi cît poate să-ţi ajute milostenia, stai liniştit, uită-te drept în ochii mei şi ascultă cu luare-aminte ce ţi-oi spune: du-te la tată-tău şi cere să-ţi deie calul, armele şi hainele cu care a fost el mire, şi atunci ai să te poţi duce, unde n-au putut merge fraţii tăi; pentru că ţie ţi-a fost scris de sus să-ţi fie dată această cinste. Tatu-tău s-a împotrivi şi n-a vrea să te lase, dar tu stăruieşte pe lîngă dînsul, cu rugăminte, că ai să-l îndupleci. Hainele despre care ţi-am vorbit sînt vechi şi ponosite, şi armele ruginite, iară calul ai să-l poţi alege punînd în mijlocul hergheliei o tavà plină cu jăratic, şi care dintre cai a veni la jăratic să mănînce, acela are să te ducă la împărăţie şi are

să te scape din multe primejdii. Ţine minte ce-ţi spun eu, că poate să ne mai întîlnim la vreun capăt de lume: căci deal cu deal se ajunge, dar încă om cu om!
Şi pe cînd vorbea baba aceste, o vede învăluită într-un hobot alb, ridicîndu-se în văzduh, apoi înălţîndu-se tot mai sus, şi după aceea n-o mai zări defel. Atunci o înfiorare cuprinde pe fiul craiului, rămînînd uimit de spaimă şi mirare, dar pe urmă, venindu-i inima la loc şi plin de încredere în sine că va izbuti la ceea ce gîndea, se înfăţişează înaintea tatu-său, zicînd:
— Dă-mi voie ca să mă duc şi eu pe urma fraţilor mei; nu de altă, dar ca să-mi încerc norocul. Şi ori oi putea izbuti, ori nu, dar îţi făgăduiesc dinainte că, odată pornit din casa dumitale, înapoi nu m-oi mai întoarce, să ştiu bine că m-oi întîlni şi cu moartea în cale.
— Lucru negîndit, dragul tatii, să aud aşa vorbe tocmai din gura ta, zise craiul. Fraţii tăi au dovedit că nu au inimă într-înşii, şi din partea lor mi-am luat toată nădejdea. Doar tu să fii mai viteaz, dar parcă tot nu-mi vine a crede. Însă, dacă vrei şi vrei numaidecît să te duci, eu nu te opresc, dar mi-i nu cumva să te întîlneşti cu scîrba în drum şi să dai şi tu cinstea pe ruşine, c-apoi atunci curat îţi spun că nu mai ai ce căuta la casa mea.
— Apoi dă, tată, omul e dator să se încerce. Am să pornesc şi eu într-un noroc, şi cum a da Dumnezeu! Numai, te rog dă-mi calul, armele şi hainele cu care ai fost dumneata mire, ca să mă pot duce.
Craiul, auzind aceasta, parcă nu i-a prea venit la socoteală, şi încreţind din sprîncene, a zis:
— Hei, hei! dragul tatii, cu vorba aceasta mi-ai adus aminte de cîntecul cela:

Voinic tînăr, cal bătrîn,
Greu se-ngăduie la drum!

D-apoi, calului meu de pe atunci cine mai ştie unde i-or fi

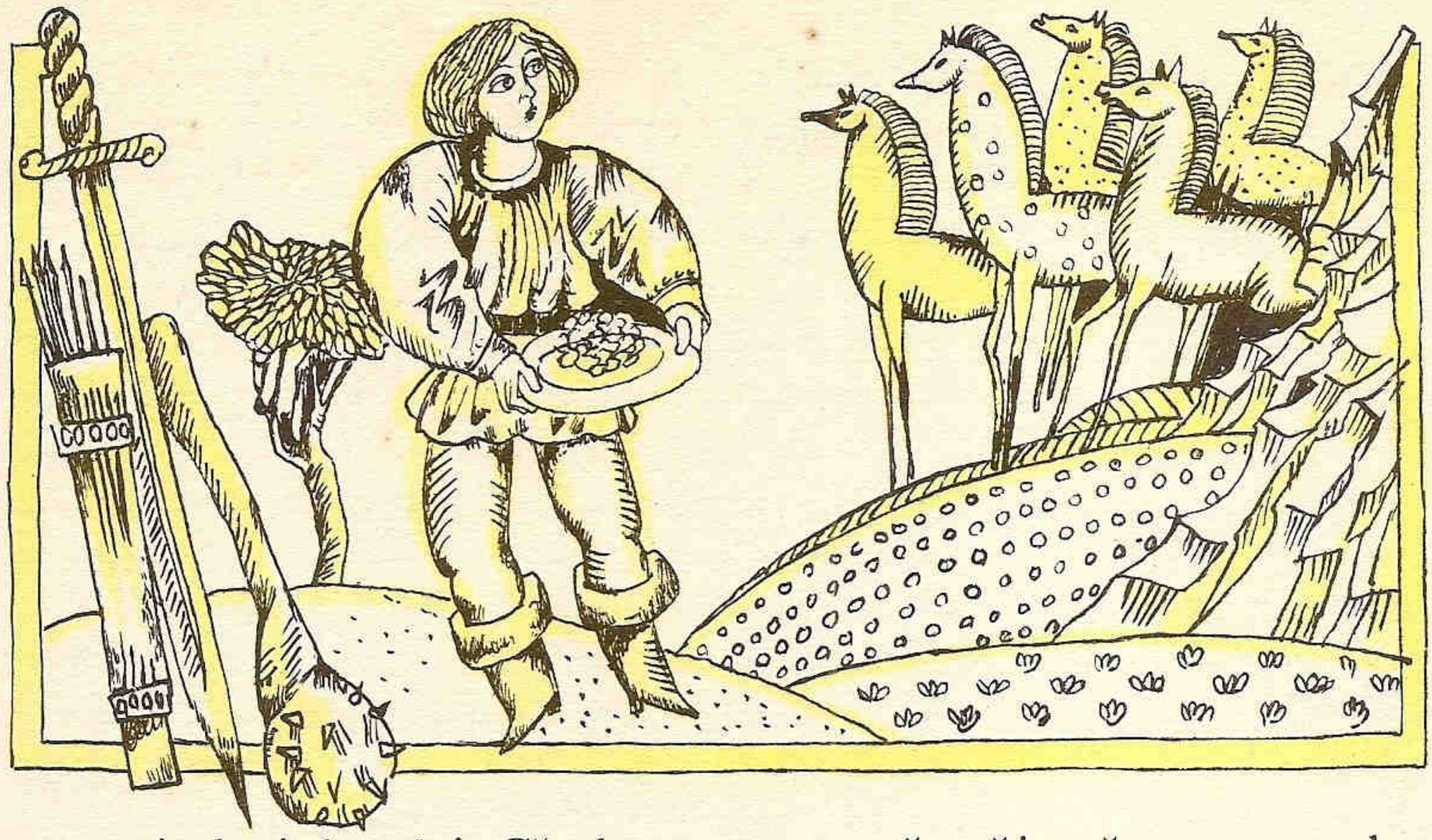

putrezind ciolanele! Că doar nu era să trăiască un veac de om. Cine ţi-a vîrît în cap şi una ca aceasta, acela încă-i unul... Ori vorba ceea: Pesemne umbli după cai morţi să le iei potcoavele.

— Tată, atîta cer şi eu de la dumneata. Acum, ori c-a fi trăind calul, ori că n-a fi trăind, aceasta mă priveşte pe mine; numai vreau să ştiu dacă mi-l dai ori ba.

— Din partea mea, dat să-ţi fie, dragul tatii, dar mi-i de-a mirarea de unde ai să-l iei, dacă n-are fiinţă pe lume.

— Despre aceasta nu mă plîng eu, tată, bine că mi l-ai dat; de unde-a fi, de unde n-a fi, dacă l-oi găsi, al meu să fie. Şi atunci, odată se suie în pod şi coboară de-acolo un căpăstru, un frîu, un bici şi o şa, toate colbăite, sfarogite şi vechi ca pămîntul. Apoi mai scoate dintr-un gherghir nişte straie foarte vechi, un arc, nişte săgeţi, un paloş şi un buzdugan, toate pline de rugină, şi se apucă de le grijeşte bine şi le pune deoparte.

Pe urmă umple o tavă cu jăratic, se duce cu dînsa la herghelie şi o pune jos între cai. Şi atunci, numai iaca ce iese din mijlocul hergheliei o răpciugă de cal, grebănos, dupuros şi slab, de-i numărai coastele; şi venind de-a dreptul la tavà,

apucă o gură de jăratic.
Fiul craiului îi şi trage atunci cu frîul în cap, zicînd:
— Ghijoagă urîcioasă ce eşti, din toţi caii, tocmai tu te-ai găsit să mănînci jăratic? De te-a împinge păcatul să mai vii o dată, vai de steaua ta are să fie!
Apoi începe a purta caii încolo şi încoace, şi numai iaca slăbătura cea de cal iar se răpede şi apucă o gură de jăratic. Fiul craiului îi mai trage şi atunci un frîu în cap, cît ce poate, şi apoi iar începe a purta caii de colo pînă colo, să vadă nu cumva a veni alt cal să mănînce jăratic. Şi numai iaca, şi a treia oară, tot gloaba cea de cal vine şi începe a mînca la jăratic, de n-a mai rămas. Atunci fiul craiului, mînios, îi mai trage un frîu, iar cît ce poate, apoi îl prinde în căpăstru şi, punîndu-i frîul în cap, zice în gîndul său: „Să-l ieu, ori să-i dau drumul? Mă tem că m-oi face de rîs. Decît cu aşa cal, mai bine pedestru."
Şi cum sta el în cumpene să-l ieie, să nu-l ieie, calul se şi scutură de trei ori, şi îndată rămîne cu părul lins-prelins şi tînăr ca un tretin, de nu era alt mînzoc mai frumos în toată herghelia. Şi apoi, uitîndu-se ţintă în ochii fiului de crai, zice:
— Sui pe mine, stăpîne, şi ţine-te bine!
Fiul craiului, punîndu-i zăbala în gură, încalecă, şi atunci calul o dată zboară cu dînsul pînă la nouri şi apoi se lasă în jos ca o săgeată. După aceea mai zboară încă o dată pînă la lună şi iar se lasă în jos mai iute decît fulgerul. Şi unde nu mai zboară şi a treia oară pînă la soare şi, cînd se lasă jos, întreabă:
— Ei, stăpîne, cum ţi se pare? Gîndit-ai vrodată că ai să ajungi:

Soarele
Cu picioarele,
Luna
Cu mîna
Şi prin nouri să cauţi cununa?

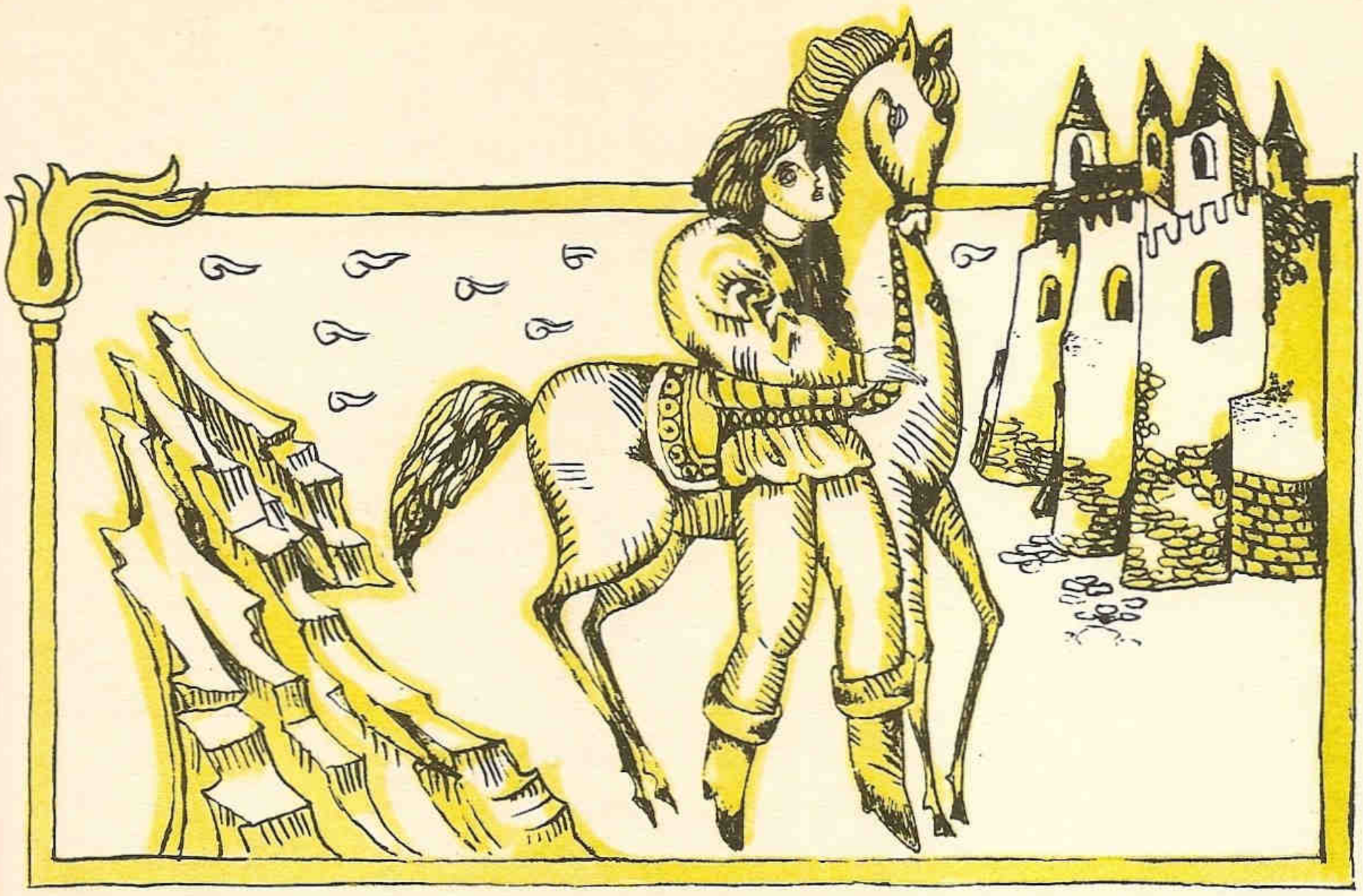

— Cum să mi se pară, dragul meu tovarăş? Ia, m-ai băgat în toate grozile morţii, căci, cuprins de ameţeală, nu mai ştiam unde mă găsesc, şi cît pe ce erai să mă prăpădeşti.
— Ia, aşa am ameţit şi eu, stăpîne, cînd mi-ai dat cu frîul în cap să mă prăpădeşti, şi cu asta am vrut să-mi răstorc cele trei lovituri. Vorba ceea: una pentru alta. Acum cred că mă cunoşti şi de urît şi de frumos, şi de bătrîn şi de tînăr, şi de slab şi de puternic; de-aceea mă fac iar cum m-ai văzut în herghelie, şi de-acum înainte sînt gata să te întovărăşesc oriunde mi-i porunci, stăpîne. Numai să-mi spui dinainte cum să te duc, ca vîntul ori ca gîndul?
— De mi-i duce ca gîndul, tu mi-i prăpădi, iar de mi-i duce ca vîntul, tu mi-i folosi, căluţul meu, zise fiul craiului.
— Bine, stăpîne. Acum sui pe mine fără grijă şi hai să te duc unde vrei.
Fiul craiului, încălecînd, îl netezeşte pe coamă şi zice:
— Hai, căluţul meu!
Atunci calul zboară lin ca vîntul, şi cînd vîntul au aburit, iaca şi ei la craiul în ogradă au sosit.

— Bun sosit la noi, voinice, zise craiul, cam cu jumătate de gură. Dar aista cal ţi l-ai ales?...
— Apoi dă, tată, cum a da tîrgul şi norocul; am de trecut prin multe locuri şi nu vreau să mă ieie oamenii la ochi. M-oi duce şi eu cît călare, cît pe jos, cum oi putea. Şi zicînd aceste, pune tarniţa pe cal, anină armele la oblînc, îşi ie merinde şi bani de ajuns, schimburi în desagi şi o ploscă plină cu apă. Apoi sărută mîna tată-său, primind carte de la dînsul către împăratul, zice rămas bun fraţilor săi şi a treia zi către sară porneşte şi el, mergînd în pasul calului. Şi merge el, şi merge, pînă ce înnoptează bine. Şi cînd prin dreptul podului, numai iaca îi iese şi lui ursul înainte, mornăind înfricoşat. Calul atunci dă năvală asupra ursului, şi fiul craiului, rădicînd buzduganul să dee, numai iaca ce aude glas de om zicînd:
— Dragul tatii, nu da, că eu sînt.
Atunci fiul craiului descalecă, şi tată-său, cuprinzîndu-l în braţe, îl sărută şi-i zice:
— Fătul meu, bun tovarăş ţi-ai ales; de te-a învăţat cineva, bine ţi-a priit, iar de-ai făcut-o din capul tău, bun cap ai avut. Mergi de-acum tot înainte, că tu eşti vrednic de împărat. Numai ţine minte sfatul ce-ţi dau: în călătoria ta ai să ai trebuinţă şi de răi şi de buni, dar să te fereşti de omul roş, iară mai ales de cel spîn, cît îi putea; să n-ai de-a face cu dînşii, căci sînt foarte şugubeţi. Şi la toată întîmplarea, calul, tovarăşul tău, te-a mai sfătui şi el ce ai să faci, că de multe primejdii m-a scăpat şi pe mine în tinereţele mele! Na-ţi acum şi pielea asta de urs, că ţi-a prinde bine vreodată.
Apoi, dezmierdînd calul, îi mai sărută de cîteva ori pe amîndoi şi le zice:
— Mergeţi în pace, dragii mei. De-acum înainte, Dumnezeu ştie cînd ne-om mai vedea!...
Fiul craiului atunci încalecă, şi calul, scuturîndu-se, mai arată-se o dată tînăr, cum îi plăcea craiului, apoi face o săritură înapoi şi una înainte şi:

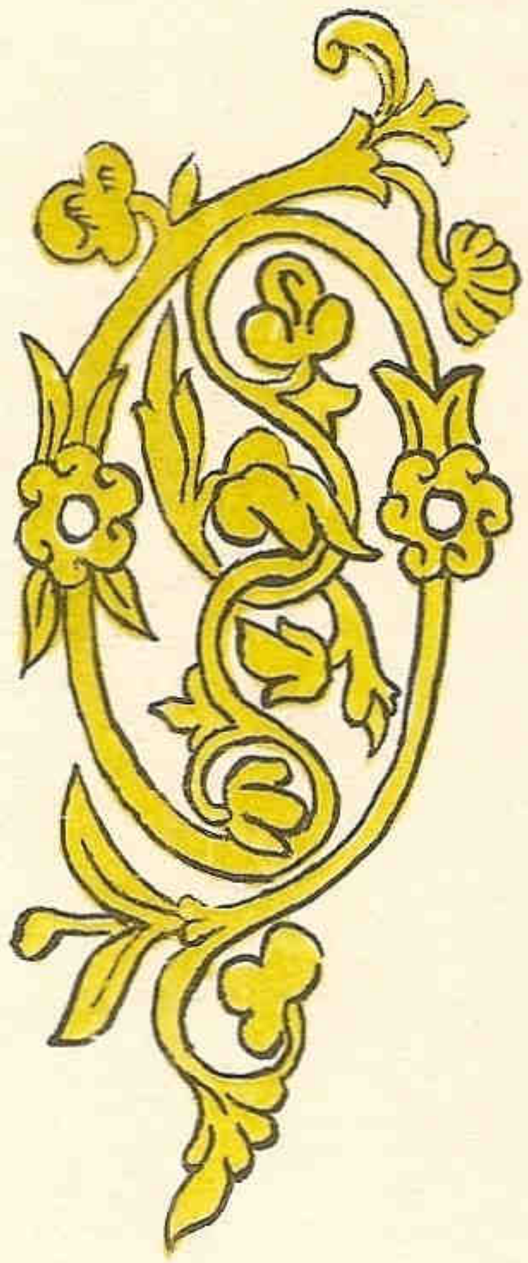

Se ca mai duc la împărăţie,
Dumnezeu să ne ţie,
Că cuvîntul din poveste,
Înainte mult mai este.

Şi merg ei o zi, şi merg două, şi merg patruzeci şi nouă, pînă ce de la o vreme le intră calea în codru şi atunci numai iaca ce le iese înainte un om spîn şi zice cu îndrăzneală fiului de crai:

— Bun întîlnişul, voinice! Nu ai trebuinţă de slugă la drum? Prin locurile iestea e cam greu de călătorit singur; nu cumva să-ţi iasă vreo dihanie ceva înainte şi să-ţi scurteze cărările. Eu cunosc bine pe-aici şi poate mai încolo să ai nevoie de unul ca mine.

— Poate să am, poate să n-am, zise fiul craiului, uitîndu-se ţintă în ochii spînului, dar acum deodată mă las în voia întîmplării.

Şi apoi dînd pinteni calului, porneşte. Mai merge el înainte prin codru cît merge, şi la o strîmtoare, numai iacă ce spînul iar îi iese înainte, prefăcut în alte straie, şi zice cu glas supţiratic şi necunoscut:

— Bună calea, drumeţule!

— Bună să-ţi fie inima, cum ţi-i căutătura! zise fiul craiului.

— Cît despre inima mea, s-o dea Dumnezeu oricui, zice spînul oftînd... Numai ce folos? Omul bun n-are noroc, asta-i ştiută. Rogu-te să nu-ţi fie cu supărare, drumeţule, dar fiindcă a venit vorba de-aşa, îţi spun ca la un frate că din cruda copilărie slujesc prin străini, şi încaltea nu mi-ar fi ciudă, cînd n-aş vrea să mă dau la treabă, căci cu munca m-am trezit. Dar aşa, muncesc, muncesc şi nu s-alege nimica de mine, pentru că tot de stăpîni calici mi-am avut parte. Şi vorba ceea: la calic slujeşti, calic rămîi. Cînd aş da o dată peste un stăpîn cum gîndesc eu, n-aş şti ce să-i fac să nu-l smintesc. Nu cumva ai trebuinţă de slugă, voinice? Cum te văd, sameni a avea său la rărunchi. De ce te scum-

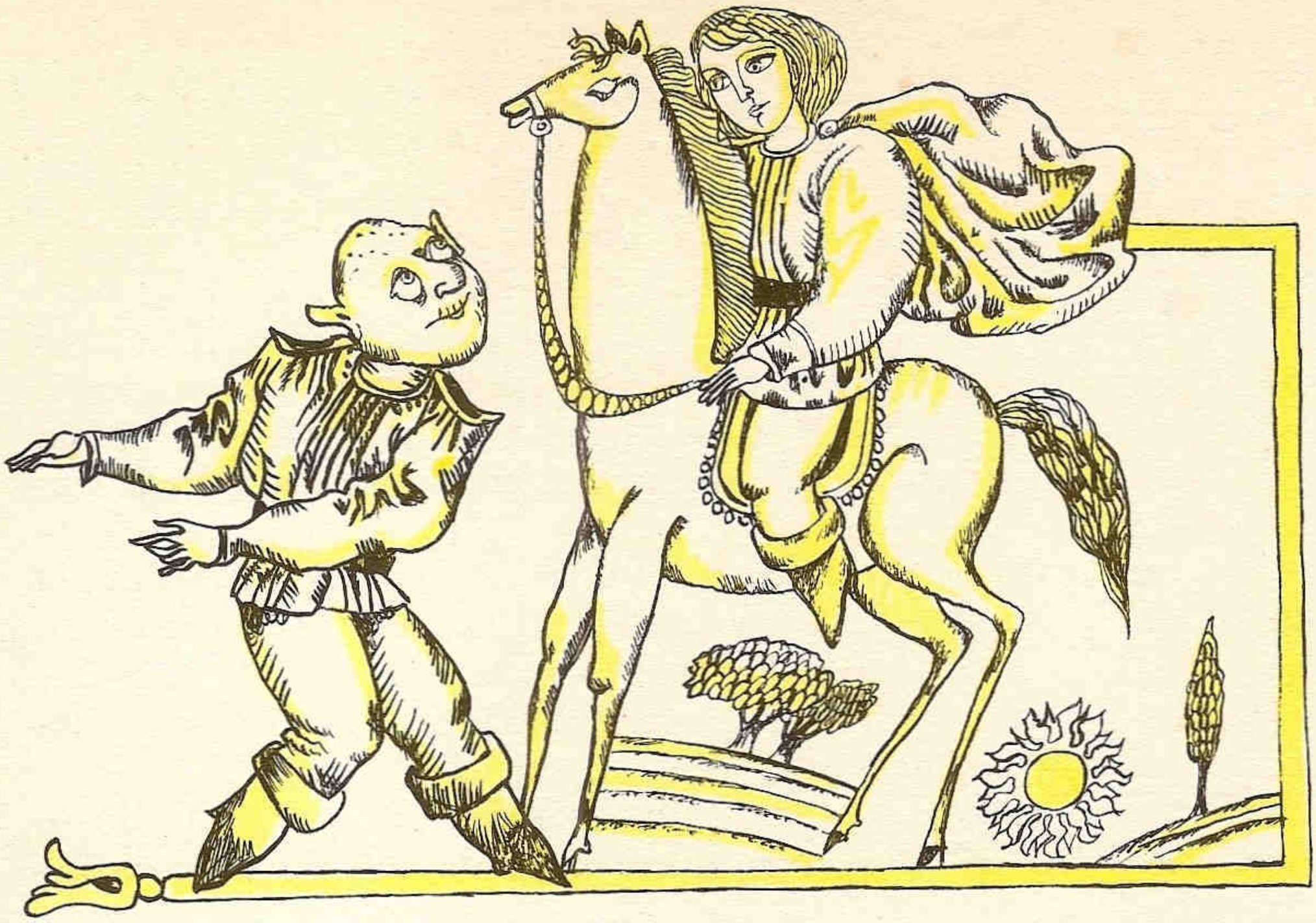

peşti pentru nimica toată, şi nu-ţi iei o slugă vrednică, ca să-ţi fie mînă de ajutor la drum? Locurile aiestea sînt şugubeţe; de unde ştii cum vine întîmplarea, şi doamne fereşte să nu-ţi cadă greu singur...

— Acum deodată încă tot nu, zise fiul craiului cu mîna pe buzdugan; m-oi mai sluji şi eu singur, cum oi putea.

Şi dînd iar pinteni calului, porneşte mai repede. Şi mergînd el tot înainte prin codri întunecoşi, de la un loc se închide calea şi încep a i se încurca cărările, încît nu se mai pricepe fiul craiului acum încotro să apuce şi pe unde să meargă.

— Ptiu, drace! iaca în ce încurcătură am intrat! Asta-i mai rău decît poftim la masă, zise el. Nici tu sat, nici tu tîrg, nici tu nimica. De ce mergi înainte, numai peste pustietăţi dai; parcă a pierit sămînţa omenească de pe faţa pămîntului. Îmi pare rău că n-am luat măcar spînul cel de-al doilea cu mine.

Dacă s-a aruncat în partea mîne-sa, ce-i vinovat el? Tata aşa a zis, însă, la mare nevoie, ce-i de făcut? vorba ceea: Rău-i cu rău, dar e mai rău făr'de rău. Şi tot horhăind

el cînd pe o cărare, cînd pe un drum părăsit, numai iaca ce iar îi iese spînul înainte, îmbrăcat altfel şi călare pe un cal frumos, şi, prefăcîndu-şi glasul, începe a căina pe fiul craiului, zicînd:

— Sărmane omule, rău drum ai apucat! Se vede că eşti străin şi nu cunoşti locurile pe aici. Ai avut mare noroc de mine, de n-ai apucat a coborî priporul ista, că erai prăpădit. Ia colo devale, în înfundătura ceea, un taur grozav la mulţi bezmetici le-a curmat zilele. Şi eu, mai dăunăzi, cît mă vezi de voinic, de-abia am scăpat de dînsul, ca prin urechile acului. Întoarce-te înapoi, ori dacă ai de dus înainte, ie-ţi în ajutor pe cineva. Chiar şi eu m-aş tocmi la dumneata, dacă ţi-a fi cu plăcere.

— Aşa ar trebui să urmez, om bun, zise fiul craiului, dar ţi-oi spune drept: tata mi-a dat în grijă, cînd am pornit de-acasă, ca să mă feresc de omul roş, iară mai ales de cel spîn, cît oi putea; să n-am de-a face cu dînşii nici în clin, nici în mînecă; şi dacă n-ai fi spîn, bucuros te-aş tocmi.

— Hei, hei, călătorule, dacă ţi-i vorba de-aşa, ai să-ţi rupi ciochinele umblînd şi tot n-ai să găseşti slugă cum cauţi dumneata, că pe-aici sînt numai oameni spîni. Ş-apoi cînd este la adecălea, te-aş întreba, ca ce fel de zăticneală ai putea să întîmpini din pricina asta? Pesemne n-ai auzit vorba ceea: că, de păr şi de coate-goale nu se plînge nimene. Şi cînd nu sînt ochi negri, săruţi şi albaştri! Aşa şi dumneata: mulţămeşte lui Dumnezeu că m-ai găsit şi tocmeşte-mă. Şi dacă-i apuca o dată a te deprinde cu mine, ştiu că n-am să pot scăpa uşor de dumneata, căci aşa sînt eu în felul meu, ştiu una şi bună: să-mi slujesc stăpînul cu dreptate. Hai nu mai sta la îndoială, că mă tem să nu ne-apuce noaptea pe aici. Şi cînd ai avea încaltea un cal bun, calea-valea, dar cu smîrţogul ista îţi duc vergile.

— Apoi dă, spînule, nu ştiu cum să fac, zise fiul craiului. Din copilăria mea sînt deprins a asculta de tată şi tocmindu-te pe tine, parcă-mi vine nu ştiu cum. Dar, fiindcă mi-au mai ieşit pînă acum înainte încă doi spîni, şi cu tine al trei-

lea, apoi mai îmi vine a crede că aiasta-i ţara spînilor, şi n-am încotro; mort-copt, trebuie să te iau cu mine, dacă zici că ştii bine locurile pe aici.
Şi din două vorbe, fiul craiului îl tocmeşte, şi după aceea pornesc împreună să iasă la drum, pe unde arată spînul. Şi mergînd ei o bucată bună, spînul se preface că-i e sete şi cere plosca cu apă de la stăpînu-său. Fiul craiului i-o dă, şi spînul, cum o pune la gură, pe loc, o şi ia, oţerindu-se şi varsă toată apa dintr-însa. Fiul craiului zice atunci supărat:
— Dar bine, spînule, de ce te apuci? Nu vezi că pe aici e mare lipsă de apă? Şi pe arşiţa asta o să ne uscăm de sete.
— Să avem iertare, stăpîne! Apa era bîhlită şi ne-am fi putut bolnăvi. Cît despre apă bună, nu vă îngrijiţi; acum avem să dăm peste o fîntînă cu apă dulce şi rece ca gheaţa. Acolo vom poposi puţin, oi clătări plosca bine ş-oi umple-o cu apă proaspătă, ca să avem la drum, căci mai încolo nu prea sînt fîntîni şi, din partea apei, mi se pare că i-om duce dorul. Şi cîrnind pe o cărare, mai merg ei oleacă înainte pînă ce ajung într-o poiană, şi numai iaca ce dau de o fîntînă cu ghizdele de stejar şi cu un capac deschis în lături. Fîntîna era adîncă şi nu avea nici roată, nici cumpănă, ci numai o scară de coborît pînă la apă.
— Ei, ei, spînule, acum să te văd cît eşti de vrednic! zise fiul craiului. Spînul atunci zîmbeşte puţin şi, coborîndu-se în fîntînă, umple întîi plosca şi o pune la şold. Apoi, mai stînd acolo în fund pe scară, aproape de faţa apei, zice:
— Ei, da' ce răcoare-i aici!

Chima răului
Pe malul pîrăului!

Îmi vine să nu mai ies afară. Dumnezeu să uşureze păcatele celui cu fîntîna, că bun lucru a mai făcut. Pe arşiţele ieste, o răcoreală ca asta mult plăteşte!
Mai şede el acolo puţin şi apoi iese afară, zicînd:
— Doamne, stăpîne, nu ştii cît mă simţesc de uşor, parcă

îmi vine să zbor, nu altăceva! Ia vîră-te şi dumneata oleacă, să vezi cum ai să te răcoreşti; aşa are să-ţi vie de îndămînă după asta, de are să ţi se pară că eşti uşor cum îi pana... Fiul craiului, boboc în felul său la trebi de aieste, se potriveşte spînului şi se bagă în fîntînă, fără să-i trăsnească prin minte ce i se poate întîmpla. Şi cum sta şi el acolo de se răcorea, spînul face tranc! capacul pe gura fîntînii. Apoi se suie deasupra lui şi zice cu glas răutăcios:

— Alelei! fecior de om viclean ce te găseşti; tocmai de ceea ce te-ai păzit, n-ai scăpat. Ei, că bine mi te-am căptuşit! Acum să-mi spui tu cine eşti, de unde vii şi încotro te duci, că de nu, acolo îţi putrezesc ciolanele! Fiul craiului, ce era să facă? Îi spune toate cu de-amănuntul, căci dă, care om nu ţine la viaţă înainte de toate?

— Bine, atîta am vrut să aflu din gura ta, pui de viperă ce mi-ai fost, zice atunci spînul: numai cată să fie aşa, că, de te-oi prinde cu oca mică, greu are să-ţi cadă. Chiar acum aş putea să te omor, în voia cea bună, dar mi-i milă de tinereţele tale... Dacă vrei să mai vezi soarele cu ochii şi să mai calci pe iarbă verde, atunci jură-mi-te pe ascuţişul paloşului tău că mi-i da ascultare şi supunere întru toate, chiar şi-n foc de ţi-aş zice să te arunci. Şi de azi înainte, eu să fiu în locul tău nepotul împăratului, despre care mi-ai vorbit, iară tu sluga mea; şi atîta vreme să ai a mă sluji, pînă cînd îi muri şi iar îi învia. Şi oriunde vei merge cu mine, nu care cumva să bleşteşti din gură către cineva desprea ceea ce a urmat între noi, că te-am şters de pe faţa pămîntului. Îţi place aşa să mai trăieşti, bine-de-bine; iară de nu, spune-mi verde în ochi, ca să ştiu ce leac trebuie să-ţi fac...

Fiul craiului, văzîndu-se prins în cleşte şi fără nici o putere, îi jură credinţă şi supunere întru toate, lăsîndu-se în ştirea lui Dumnezeu, cum a vrea el să facă. Atunci spînul pune mîna pe cartea, pe banii şi pe armele fiului de crai şi le ie la sine; apoi îl scoate din fîntînă şi-i dă paloşul să-l sărute, ca semn de pecetluirea jurămîntului, zicînd:

— De-acum înainte să ştii că te cheamă *Harap-Alb:* aista

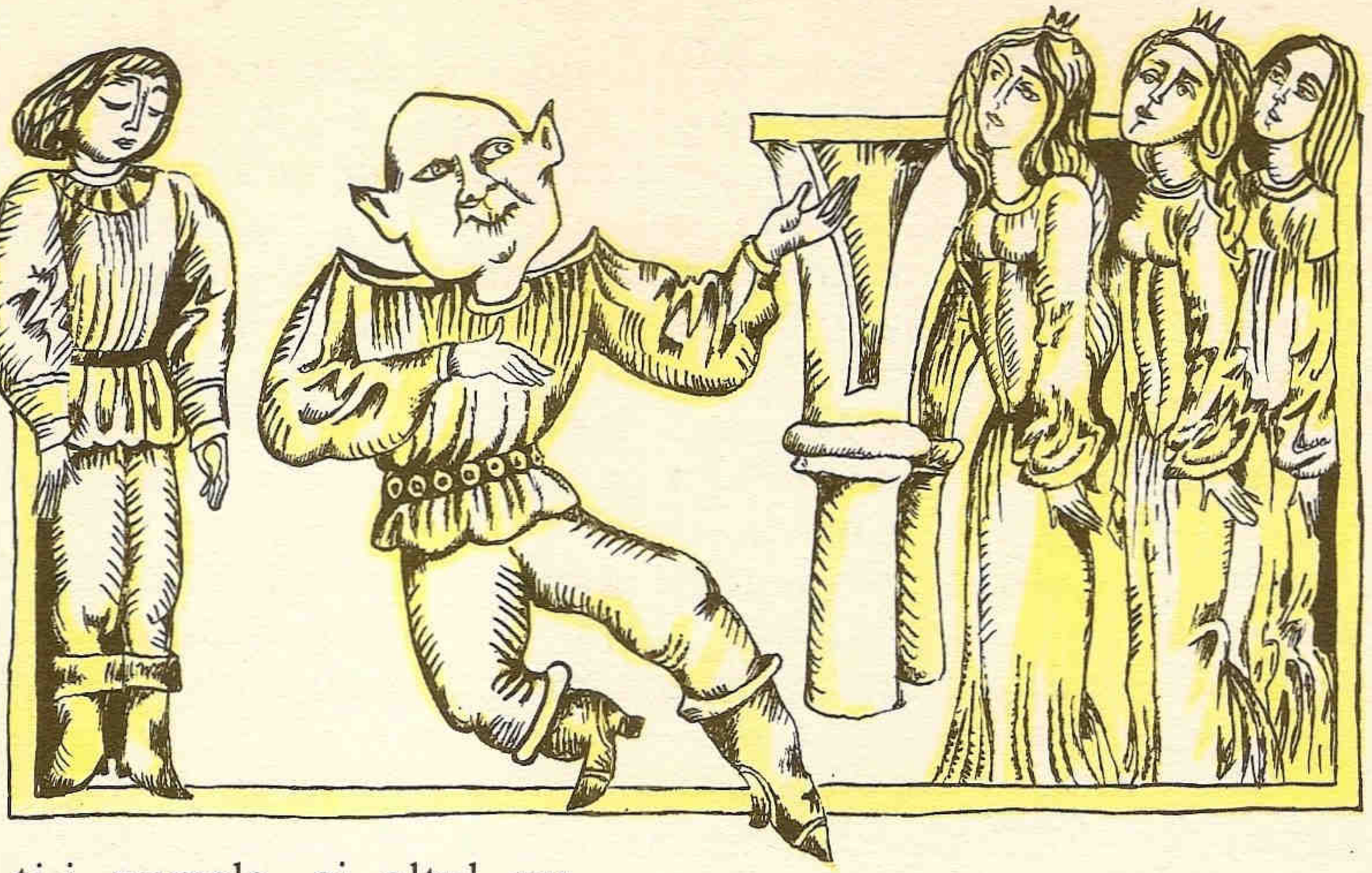

ţi-i numele, şi altul nu.

După aceasta încalecă, fiecare pe calul său şi pornesc, spînul înainte ca stăpîn, Harap-Alb în urmă ca slugă, mergînd spre împărăţie, Dumnezeu să ne ţie, ca cuvîntul din poveste, înainte mult mai este.

Şi merg ei şi merg, cale lungă să le-ajungă, trecînd peste nouă mări, peste nouă ţări şi peste nouă ape mari, şi într-o tîrzie vreme ajung la împărăţie.

Şi cum ajung, spînul se înfăţoşază înaintea împăratului cu carte din partea craiului. Şi împăratul Verde, cetind cartea, are de bucurie că i-a venit nepotul, şi pe dată îl şi face cunoscut curţii şi fetelor sale, care îl primesc cu toată cinstea cuvenită unui fiu de crai şi moştenitor al împăratului.

Atunci spînul, văzînd că i s-au prins minciunile de bune, cheamă la sine pe Harap-Alb şi-i zice cu asprime:

— Tu să şezi la grajd, nedezlipit, şi să îngrijeşti de calul meu ca de ochii din cap, că de-oi veni pe-acolo şi n-oi găsi trebile făcute după plac, vai de pielea ta are să fie. Dar pînă atunci, na-ţi o palmă, ca să ţii minte ce ţi-am spus. Bagat-ai în cap vorbele mele?

— Da, stăpîne, zise Harap-Alb, lăsînd ochii în jos. Şi, ieşind, porneşte la grajd.
Cu asta a voit spînul să-şi arate arama şi să facă pe Harap-Alb ca să-i ieie şi mai mult frica.
Fetele împăratului, întîmplîndu-se de faţă cînd a lovit spînul pe Harap-Alb, li s-au făcut milă de dînsul şi au zis spînului cu binişorul:
— Vere, nu faci bine ceea ce faci. Dacă este că a lăsat Dumnezeu să fim mai mari peste alţii, ar trebui să avem milă de dînşii, că şi ei, sărmanii, sînt oameni!
— Hei, dragele mele vere, zice spînul cu viclenia lui obicinuită, dumneavoastră încă nu ştiţi ce-i pe lume. Dacă dobitoacele n-ar fi fost înfrînate, de demult ar fi sfîşiet pe om. Şi trebuie să ştiţi că şi între oameni cea mai mare parte sînt dobitoace, care trebuiesc ţinuţi din frîu, dacă ţi-i voia să faci treabă cu dînşii.
Ei apoi... zi că nu-i lumea de-apoi! Să te ferească Dumnezeu cînd prinde mămăliga coajă. Vorba ceea:

Dă-mi, doamne, ce n-am avut,
Să mă mir ce m-a găsit.

Fetele atunci au luat altă vorbă, dar din inima lor nu s-a şters purtarea necuviincioasă a spînului, cu toate îndreptările şi înrudirea lui, pentru că bunătatea nu are de-a face cu răutatea. Vorba ceea:

Viţa de vie tot învie,
Iară viţa de boz, tot răgoz.

Şi din ceasul acela, au început a vorbi ele în de ele, că spînul defel nu seamănă în partea lor, nici la chip, nici la bunătate; şi că Harap-Alb, sluga lui, are o înfăţoşare mult mai plăcută şi seamănă a fi mult mai omenos. Pesemne inima le spunea că spînul nu le este văr şi de-aceea nu-l puteau mistui. Aşa îl urîse ele de tare acum, că dacă ar fi fost în banii lor, s-ar fi lepădat de spîn ca de Ucigă-l crucea. Dar nu

aveau ce se face de împăratul, ca să nu-i aducă supărare. Amu într-una din zile, cum şedea spînul la ospăţ împreună cu moşu-său, cu verele sale şi cu alţii cîţi se întîmplaseră, li s-au adus mai la urmă la masă şi nişte sălăţi foarte minunate. Atunci împăratul zice spînului:
— Nepoate, mai mîncat-ai sălăţi de aceste de cînd eşti?
— Ba nu, moşule, zice spînul; tocmai eram să vă întreb de unde le aveţi, că tare-s bune!... O haraba întreagă aş fi în stare să mănînc, şi parcă tot nu m-aş sătura.
— Te crede moşul, nepoate, dar cînd ai şti cu ce greutate se capătă! Pentru că numai în grădina ursului, dacă-i fi auzit de dînsa, se află sălăţi de aceste şi mai rar om care să poată lua dintr-însele şi să scape cu viaţă. Între toţi oamenii din împărăţia mea, numai un pădurar se bizuieşte la treaba asta. Şi acela, el ştie ce face, ce drege, de-mi aduce din cînd în cînd aşa, cîte puţine, de poftă.
Spînul, voind să piardă acum pe Harap-Alb cu orice preţ, zise împăratului:
— Doamne, moşule, de nu mi-a aduce sluga mea sălăţi de aceste şi din piatra sacă, mare lucru să fie!
— Ce vorbeşti, nepoate, zise împăratul, unul ca dînsul, şi încă necunoscător de locurile acestea, cum crezi că ar putea face această slujbă? Doar de ţi-i greu de viaţa lui.
— Ia las', moşule, nu-i duce grija! pun rămăşag că are să-mi aducă sălăţi întocmai ca aceste, şi încă multe, că ştiu eu ce poate el.
Ş-odată cheamă spînul pe Harap-Alb şi-i zice răstit:
— Acum degrabă să te duci cum îi şti tu şi să-mi aduci sălăţi de aceste din grădina ursului. Hai, ieşi răpede şi porneşte, că nu-i vreme de pierdut. Dar nu cumva să faci de altfel, că nici în borta şoarecului nu eşti scăpat de mine.
Harap-Alb iese mîhnit, se duce în grajd şi începe a-şi netezi calul pe coamă, zicînd:
— Ei, căluţul meu, cînd ai şti tu în ce necaz am intrat! Sfînt să fie rostul tătîne-meu, că bine m-a învăţat!
Aşă-i că, dacă n-am ţinut samă de vorbele lui, am ajuns

slugă la dîrloagă şi acum, vrînd-nevrînd, trebuie s-ascult, că mi-i capul în primejdie?

— Stăpîne, zise atunci calul, de-acum înainte, ori cu capul de piatră, ori cu piatra de cap, tot atîta-i: fii o dată bărbat şi nu-ţi face voie rea. Încalecă pe mine şi hai! Ştiu eu unde te-oi duce, şi mare-i Dumnezeu, ne-a scăpa el şi din aceasta! Harap-Alb, mai prinzînd oleacă la inimă, încalecă şi se lasă în voia calului, unde vrea el să-l ducă.

Atunci calul porneşte la pas, pînă ce iese mai încolo, ca să nu-i vadă nimenea. Apoi îşi arată puterile sale zicînd:

— Stăpîne, ţine-te bine pe mine, că:

Am să zbor lin ca vîntul,
Să cutrierăm pămîntul.

Mare-i Dumnezeu şi meşteru-i dracul. Helbet! vom putea veni de hac şi spînului celuia; nu i-i vremea trecută.

Şi odată zboară calul cu Harap-Alb pînă la nouri, apoi o ia de-a curmezişul pămîntului:

Pe deasupra codrilor,
Peste vîrful munţilor,
Peste apa mărilor.

Şi după aceea se lăsă încet-încet într-un ostrov mîndru din mijlocul unei mări, lîngă o căsuţă singuratică, pe care era crescut nişte muşchi pletos de o podină de gros, moale ca mătasa şi verde ca buratecul.

Atunci Harap-Alb descălecă şi spre mai mare mirarea lui, numai iaca îl întîmpină în pragul uşii cerşetoarea căreia-i dăduse el un ban de pomană, înainte de pornirea lui de acasă.

— Ei, Harap-Alb, aşă-i că ai venit la vorbele mele, că deal cu deal se ajunge, dar încă om cu om? Află acum că eu sînt Sfînta Duminică şi ştiu ce nevoie te-a adus pe la mine. Spînul vrea să-ţi răpuie capul cu orice chip şi de-aceea te-a trimis să-i aduci sălăţi din grădina ursului, dar i-or da ele odată pe nas... Rămîi aici în astă-noapte, ca să văd ce-i de făcut.

Harap-Alb rămîne bucuros, mulţămind Sfintei Duminici pentru buna găzduire şi îngrijirea ce are de el.

— Fii încredinţat că nu eu, ci puterea milosteniei şi inima ta cea bună te ajută, Harap-Alb, zice Sfînta Duminică ieşind şi lăsîndu-l în pace să se liniştească. Şi cum iese Sfînta Duminică afară, odată şi porneşte desculţă prin rouă, de culege o poală de somnoroasă, pe care o fierbe la un loc cu o vadră de lapte dulce şi cu una de miere şi apoi ia mursa aceea şi iute se duce de o toarnă în fîntîna din grădina ursului, care fîntînă era plină cu apă pînă la gură. Şi mai stînd Sfînta Duminică oleacă în preajma fîntînii, numai iaca ce vede că vine ursul cu o falcă în cer şi cu una în pămînt, mornăind înfricoşat. Şi cum ajunge la fîntînă, cum începe a bea lacom la apă şi a-şi linge buzele de dulceaţa şi bunătatea ei. Şi mai stă din băut, şi iar începe a mornăi; şi iar bea cîte un răstimp, şi iar mornăieşte, pînă ce de la o vreme încep a-i slăbi puterile şi, cuprins de ameţeală, pe loc cade jos

şi doarme mort, de puteai să tai lemne pe dînsul.
Atunci Sfînta Duminică, văzîndu-l aşa, într-o clipă se duce şi, deşteptînd pe Harap-Alb chiar în miezul nopţii, îi zice:
— Îmbracă-te iute în pielea cea de urs, care o ai de la tată-tău, apucă pe ici tot înainte, şi cum îi ajunge în răscrucile drumului, ai să şi dai de grădina ursului. Atunci sari repede înlăuntru de-ţi ia sălăţi într-ales, şi cîte-i vrea de multe, căci pe urs l-am pus eu la cale. Dar, la toată întîmplarea, de-i vedea şi-i vedea că s-a trezit şi năvăleşte la tine, zvîrle-i pielea cea de urs şi apoi fugi încoace spre mine cît îi putea.
Harap-Alb face cum îi zice Sfînta Duminică. Şi cum ajunge în grădină, odată începe a smulge la sălăţi într-ales şi leagă o sarcină mare, mare, cît pe ce să n-o poată ridica în spinare. Şi cînd să iasă cu dînsa din grădină, iaca ursul se trezeşte, şi după dînsul, Gavrile! Harap-Alb, dacă vede reaua, i-aruncă pielea cea de urs, şi apoi fuge cît ce poate cu sarcina în spate, tot înainte la Sfînta Duminică, scăpînd cu obraz curat.
După aceasta, Harap-Alb, mulţămind Sfintei Duminici pentru binele ce i-a făcut, îi sărută mîna, apoi îşi ia sălăţile şi, încălecînd, porneşte spre împărăţie, Dumnezeu să ne ţie, că cuvîntul din poveste, înainte mult mai este. Şi mergînd tot cum s-a dus, de la o vreme ajunge la împărăţie şi dă sălăţile în mîna spînului.
Împăratul şi fetele sale văzînd aceasta, le-a fost de-a mirarea. Atunci spînul zice îngîmfat:
— Ei, moşule, ce mai zici?
— Ce să zic, nepoate? Ia, cînd aş avea eu o slugă ca aceasta, nu i-aş trece pe dinainte.
— D-apoi de ce mi l-a dat tata de-acasă? Numai de vrednicia lui, zise spînul; căci altfel nu-l mai luam după mine ca să-mi încurce zilele.
La vreo cîteva zile după aceasta, împăratul arată spînului nişte pietre scumpe, zicînd:
— Nepoate, mai văzut-ai pietre nestemate aşa de mari şi frumoase ca acestea de cînd eşti?

— Am văzut eu, moşule, felurite pietre scumpe, dar ca aceste, drept să-ţi spun, n-am văzut. Oare pe unde se pot găsi aşa pietre?
— Pe unde să se găsească, nepoate! Ia în pădurea cerbului. Şi cerbul acela este bătut tot cu pietre scumpe, mult mai mari şi mai frumoase decît aceste. Mai întîi cică are una în frunte, de străluceşte ca un soare. Dar nu se poate apropie nimeni de cerb, căci este solomonit şi nici un fel de armă nu-l prinde; însă el, pe care l-a zări, nu mai scapă cu viaţă. De-aceea fuge lumea de dînsul de-şi scoate ochii; şi nu numai atîta, dar chiar cînd se uită la cineva, fie om sau orice dihanie a fi, pe loc rămîne moartă. Şi cică o mulţime de oameni şi de sălbătăciuni zac fără suflare în pădurea lui numai din astă pricină. Se vede că este solomonit, întors de la ţîţă, sau dracul mai ştie ce are, de-i aşa de primejdios. Dar cu toate aceste, trebuie să ştii, nepoate, că unii oameni îs mai a dracului decît dracul; nu se astîmpără nici în ruptul capului; măcar că au păţit multe, tot cearcă prin pădurea lui, să vadă, nu l-or putea găbui cumva? Şi care dintre ei are îndrăzneală mare şi noroc şi mai mare, umblînd pe acolo, găseşte din întîmplare cîte o piatră de aceste, picată de pe cerb, cînd se scutură el la şapte ani o dată şi apoi aceluia om nu-i trebuie altă negustorie mai bună. Aduce piatra la mine şi i-o plătesc cît nu face; ba încă sînt bucuros că o pot căpăta. Şi află, nepoate, că asemine pietre fac podoaba împărăţiei mele, nu se găsesc altele mai mari şi mai frumoase decît aceste la nici o împărăţie, şi de-aceea s-a dus vestea despre ele în toată lumea. Mulţi împăraţi şi crai înadins vin să le vadă, şi li-i de-a mirarea de unde le am.
— Doamne, moşule, zise atunci spînul, să nu te superi, dar nu ştiu ce fel de oameni fricoşi aveţi pe aici. Eu pun rămăşag pe ce vrei că sluga mea are să-mi aducă pielea cerbului aceluia cu cap cu tot, aşa împodobit cum este.
Ş-odată cheamă spînul pe Harap-Alb şi-i zice:
— Du-te în pădurea Cerbului, cum îi şti tu, şi măcar fă pe dracul în patru sau ori ce-i face, dar numaidecît să-mi aduci

pielea cerbului, cu cap cu tot, aşa bătute cu pietre scumpe, cum se găsesc. Şi doar te-a împinge păcatul să clinteşti vreo piatră din locul său, iară mai ales acea mare din fruntea cerbului, c-apoi atîta ţi-i leacul! Hai, porneşte iute, că nu-i vreme de pierdut!

Harap-Alb vede el bine unde merge treaba, că doar nu era din butuci; dar neavînd încotro, iese mîhnit, se duce iar în grajd la cal şi, netezindu-l pe coamă, îi zice:

— Dragul meu căluţ, la grea belea m-a vîrît iar spînul. De-oi mai scăpa şi din asta cu viaţă, apoi tot mai am zile de trăit. Dar nu ştiu, zău, la cît mi-a sta norocul!

— Nu-i nimica, stăpîne, zise calul. Capul de-ar fi sănătos, că belelele curg gîrlă. Poate ai primit poroncă să jupeşti piatra morii şi să duci pielea la împărăţie?

— Ba nu, căluţul meu; alta şi mai înfricoşată, zise Harap-Alb.

— Vorbă să fie, stăpîne, că tocmala-i gata, zise calul. Nu te teme, ştiu eu, năzdrăvănii de ale spînului; şi să fi vrut, de demult i-aş fi făcut pe obraz, dar lasă-l să-şi mai joace calul. Ce gîndeşti? Şi unii ca aceştia sînt trebuitori pe lume cîteodată, pentru că fac pe oameni să prindă la minte... Zi şi dumneata că ai avut să tragi un păcat strămoşesc. Vorba ceea: „Părinţii mănîncă aguridă şi fiilor li se strepezesc dinţii“. Hai, nu mai sta la gînduri; încalecă pe mine şi pune-ţi nădejdea în Dumnezeu, că mare-i puterea lui; nu ne-a lăsa el să suferim îndelung. Cum vrei? „Ce-i e scris omului în frunte-i e pus“. Dar mare-i Cel-de-sus! S-or sfîrşi ele şi aceste de la o vreme...

Harap-Alb atunci încalecă, şi calul porneşte la pas, pînă ce iese mai încolo departe, ca să nu-i ieie lumea la ochi. Şi apoi, încordîndu-se şi scuturîndu-se o dată voiniceşte, iară şi-arată puterile sale zicînd:

— Ţine-te zdravăn, stăpîne, că iar am să zbor:

În înaltul cerului,
Văzduhul pămîntului;

Pe deasupra codrilor,
Peste vîrful munţilor,
Prin ceaţa măgurilor,
Spre noianul mărilor;
La crăiasa zînelor,
Minunea minunelor,
Din ostrovul florilor.

Şi zicînd aceste, odată şi zboară cu Harap-Alb

În înaltul cerului,
Văzduhul pămîntului;

şi o ia de-a curmezişş:

De la nouri către soare,
Printre lună şi luceferi,
Stele mîndre lucitoare,

şi apoi se lăsă lin ca vîntul:

În ostrovul florilor,
La crăiasa zînelor,
Minunea minunelor.

Şi cînd vîntul au aburit, iaca şi ei la Sfînta Duminică iar au sosit. Sfînta Duminică era acasă, şi cum a văzut pe Harap-Alb poposind la uşa ei, pe loc l-a întîmpinat şi i-a zis cu blîndeţă:
— Ei, Harap-Alb, aşa-i că iar te-a ajuns nevoia de mine?
— Aşa este, măicuţă, răspunse Harap-Alb, cufundat în gînduri şi galben la faţă, de parcă-i luase pînza de pe obraz. Spînul vrea să-mi răpuie capul cu orice preţ. Şi de-aş muri mai degrabă, să scap odată de zbucium; decît aşa viaţă, mai bine moarte de o mie de ori.
— Vai de mine şi de mine, Harap-Alb, zise Sfînta Duminică, parcă nu te-aş fi crezut aşa slab de înger, dar după cît

văd, eşti mai fricos decît o femeie. Hai, nu mai sta ca o găină plouată. Rămîi la mine în astă-noapte şi ţ-oi da eu vreun ajutor. Mare-i Dumnezeu! N-a mai fi el după gîndul spînului. Însă mai rabdă şi tu, fătul meu, că mult ai avut de răbdat şi puţin mai ai. Pîn-acum ţ-a fost mai greu, dar de-acum înainte tot aşa are să-ţi fie, pînă ce-i ieşi din slujba spînului, de la care ai să tragi încă multe năcazuri, dar ai să scapi din toate cu capul teafăr, pentru că norocul te ajută.
— Poate aşa să fie, măicuţă, zise Harap-Alb, dar prea multe s-au îngrămădit deodată pe capul meu.
— Cîte a dat Dumnezeu, Harap-Alb, zise Sfînta Duminică; aşa a trebuit să se întîmple, şi n-ai cui bănui; pentru că nu-i după cum gîndeşte omul, ci-i după cum vrea Domnul. Cînd vei ajunge şi tu odată mare şi tare, îi căuta să judeci lucrurile de-a fir-a-păr şi vei crede celor asupriţi şi necăjiţi, pentru că ştii acum ce e năcazul. Dar pînă atunci, mai rabdă, Harap-Alb, căci cu răbdarea îi frigi pielea.
Harap-Alb, nemaiavînd ce zice, mulţămeşte lui Dumnezeu, şi de bine şi de rău, şi Sfîntei Duminici pentru buna găzduire şi ajutorul făgăduit.
— Ia, acum mai vii de-acasă, fătu meu! Zică cine-a zice şi cum a vrea să zică, dar cînd este să dai peste păcat, dacă-i înainte te sileşti să-l ajungi, iar dacă-i în urmă, stai şi-l aştepţi. Mă rog, ce mai la deal la vale? Aşa e lumea asta şi de-ai face ce-ai face, rămîne cum este ea; nu poţi s-o întorci cu umărul, măcar să te pui în ruptul capului. Vorba ceea: „Zi-i lume şi te mîntuie". Dar ia să lăsăm toate la o parte, şi pînă la una la alta, hai să vedem ce-i de făcut cu cerbul, că spînul te-a fi aşteptînd cu nerăbdare. Şi, dă, stăpîn nu-i? Trebuie să-l asculţi. Vorba ceea: „leagă calul unde zice stăpînul".
Şi odată scoate Sfînta Duminică obrăzarul şi sabia lui Statu-Palmă-Barba-Cot, de unde le avea şi, dîndu-le lui Harap-Alb, zice:
— Ţine aceste, că au să-ţi fie de mare trebuinţă, unde mergem. Şi chiar haidem, cu ajutorul Domnului, să isprăvim

odată şi trebuşoara asta.

Şi pe la cîntatul cucoşilor se ia Sfînta Duminică împreună cu Harap-Alb şi se duc în pădurea cerbului. Şi cum ajung în pădure, sapă o groapă adîncă de un stat de om, lîngă un izvor, unde în fiecare zi pe la amiază venea cerbul de bea apă, apoi se culca acolo pe loc şi dormea cît un bei, pînă ce asfinţea soarele. Şi după aceea, sculîndu-se, o lua în porneală şi nu mai da pe la izvor iar pînă a doua zi pe la amiază.

— Ei, ei! acum groapa este gata, zise Sfînta Duminică. Tu, Harap-Alb, rămîi aici într-însa toată ziua şi iaca ce ai de făcut: pune-ţi obrăzarul cum se pune, iară sabia să n-o slăbeşti din mînă; şi de-amiază, cînd a veni cerbul aici la izvor să bee apă şi s-a culca ş-a adormi cu ochii deschişi, cum i-i feliuşagul, tu îndată ce li-i auzi horăind, să ieşi încetişor şi să potriveşti aşa ca să-i zbori capul dintr-o singură lovitură de sabie şi apoi răpede să te arunci în groapă şi să şezi acolo într-însa pînă după asfinţitul soarelui. Capul cerbului are să te strige pînă atunci mereu pe nume, ca să te vadă, dar tu nu cumva să te îndupleci de rugămintea lui şi să te iţeşti la dînsul, că are un ochi otrăvit şi cînd l-a pironi spre tine, nu mai trăieşti. Însă cum a asfinţi soarele să ştii că a

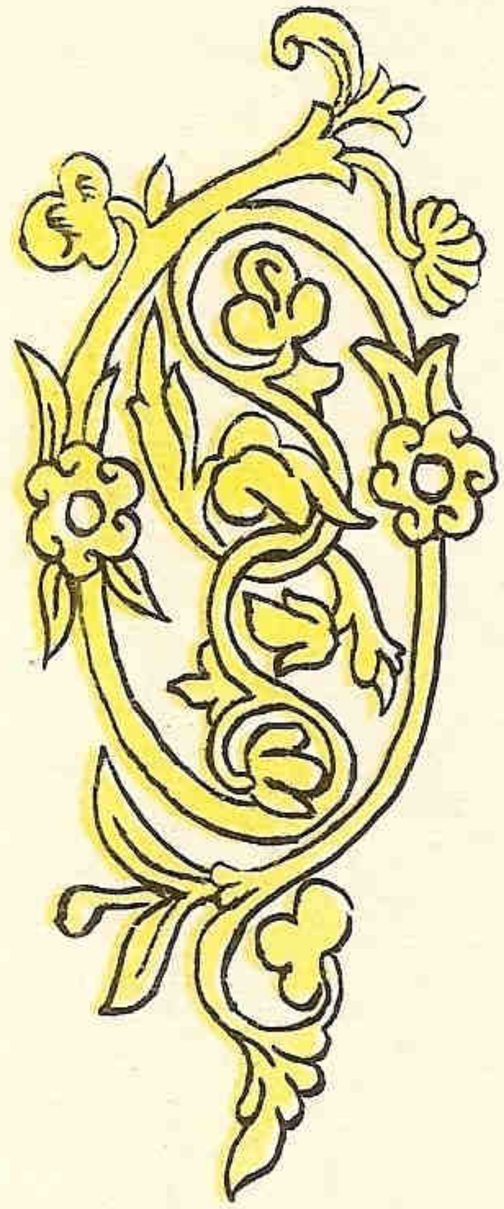

murit cerbul. Şi atunci să ieşi fără frică, să-i jupeşti pielea, iară capul să-l iei aşa întreg, cum se găseşte, şi apoi să vii pe la mine. Şi aşa, Sfînta Duminică se ie şi se întoarnă singură acasă, iară Harap-Alb rămîne de pîndă în groapă. Şi cînd pe la amiază numai iaca ce aude Harap-Alb un muget înnăduşit: cerbul venea boncăluind. Şi ajungînd la izvor, odată şi începe a bea hîlpav la apă rece; apoi mai boncăluieşte, şi iară mai bea cîte un răstimp, şi iar mai boncăluieşte şi iar mai be, pînă ce nu mai poate. După aceea începe a-şi arunca ţărnă după cap, ca buhaiul, şi apoi, scurmînd de trei ori cu piciorul în pămînt, se tologeşte jos pe pajişte, acolo pe loc, mai rumegă el cît mai rumegă, şi pe urmă se aşterne pe somn, şi unde nu începe a mîna porcii la jir.

Harap-Alb, cum îl aude horăind, iese afară încetişor, şi cînd îl croieşte o dată cu sabia pe la mijlocul gîtului, îi şi zboară capul cît colo de la trup şi Harap-Alb se aruncă fără sine în groapă, după cum îl povăţuise Sfînta Duminică. Atunci sîngele cerbului odată a şi-nceput a curge gîlgîind şi a se răspîndi în toate părţile, îndreptîndu-se şi năboind în groapă peste Harap-Alb, de cît pe ce era să-l înece. Iară capul cerbului, zvîrcolindu-se dureros, striga cu jale, zicînd:

— Harap-Alb, Harap-Alb! De nume ţ-am auzit, dar de văzut nu te-am văzut. Ieşi numai oleacă, să te văd încaltea, vrednic eşti de comoara ce ţi-o las, şi apoi să mor cu plăcere, dragul meu!

Dar Harap-Alb tăcea molcum şi de-abia îşi putea descleşta picioarele din sîngele închegat, care era mai-mai să umple groapa. În sfîrşit, mai strigă el, capul cerbului, cît mai strigă, însă Harap-Alb nici nu răspunde, nici se arată şi de la o vreme se face tăcere. Şi aşa, după asfinţitul soarelui, Harap-Alb iese din groapă, jupeşte pielea cerbului cu băgare de samă, să nu smintească vreo piatră din locul ei, apoi ie capul întreg, aşa cum se găsea, şi se duce la Sfînta Duminică.

— Ei, Harap-Alb, zise Sfînta Duminică, aşă-i că am scos-o la capăt şi asta?

— Aşa; cu ajutorul lui Dumnezeu şi cu al sfinţiei-voastre, răspunse Harap-Alb, am izbutit, măicuţă, să facem şi acum pe cheful spînului, rămînere-aş păgubaş de dînsul să rămîn, şi să-l văd cînd mi-oi vedea ceafa; atunci, şi nici atunci, că tare mi-i negru înaintea ochilor.

— Lasă-l, Harap-Alb, în plata lui Dumnezeu, că şi-a da el spînul peste om vreodată; pentru că nu-i nici o faptă fără plată, zise Sfînta Duminică. Mergi de i le du şi acestea, că i-or rămîne ele de cap odată.

Atunci Harap-Alb, mulţumind Sfintei Duminici, îi sărută mîna, apoi încalecă pe cal şi porneşte tot cum a venit, mergînd spre împărăţie, Dumnezeu să ne ţie, că cuvîntul din poveste, înainte mult mai este... Şi pe unde trecea, lumea din toate părţile îl înghesuia: pentru că piatra cea mare din capul cerbului strălucea de se părea că Harap-Alb soarele cu el îl ducea.

Mulţi crai şi împăraţi ieşeau înaintea lui Harap-Alb, şi care dincotro îl ruga, unul să-i deie bănărit cît a cere el, altul să-i deie fata şi jumătate de împărăţie, altul să-i deie fata şi împărăţia întreagă pentru asemenea odoare, dar Harap-Alb ca de foc se ferea, şi urmîndu-şi calea înainte, la stăpînu-său le ducea.

Şi întru una din sări, cum şedea spînul împreună cu moşu-său şi cu verele sale sus într-un foişor, numai iaca ce zăresc în depărtare un sul de raze scînteietoare, care veneau înspre dînşii; şi de ce se apropia, de ce lumina mai tare, de li fura vederile. Şi deodată toată suflarea s-a pus în mişcare: lumea de pe lume fiind în mare nedumerire alerga să vadă ce minune poate să fie. Şi cînd colo, cine era? Harap-Alb, care venea în pasul calului, aducînd cu sine pielea şi capul cerbului pe care le-au şi dat în mîna spînului.
La vederea acestei minunăţii, toţi au rămas încremeniţi şi, uitîndu-se unii la alţii, nu ştiau ce să zică. Pentru că în adevăr era şi lucru de mirare!
Dar spînul, cu viclenia sa obişnuită, nu-şi pierde cumpătul şi, luînd vorbă, zice împăratului:
— Ei, moşule, ce mai zici? Adeveritu-s-au vorbele mele?
— Ce să mai zic, nepoate, răspunse împăratul uimit. Ia, să am eu o slugă aşa de vrednică şi credincioasă ca Harap-Alb, aş pune-o la masă cu mine, că mult preţuieşte omul acesta.
— Ba să-şi puie pofta-n cui, răspunse spînul cu glas răutăcios. Asta n-aş face-o eu de-ar mai fi el pe cît este; doar nu-i frate cu mama, să-l pun în capul cinstei. Eu ştiu, moşule, că sluga-i slugă şi stăpînu-i stăpîn; s-a mîntuit vorba. Na, na, na! d-apoi pentru vrednicia lui mi l-a dat tata, căci altfel de ce l-aş fi luat cu mine. Hei, hei! Nu ştiţi dumneavoastră ce poam-a dracului e Harap-Alb aista! Pînă l-am dat la brazdă, mi-am stupit sufletul cu dînsul. Numai eu îi vin de hac. Vorba ceea: „frica păzeşte bostănăria". Alt stăpîn în locul meu nu mai face brînză cu Harap-Alb cît îi lumea şi pămîntul. Ce te potriveşti, moşule? Cum văd eu, dumneata prea întri în voia supuşilor. De-aceea nu-ţi dau cerbii pietre scumpe şi urşii sălăţi. Mie unuia ştiu că nu-mi suflă nimenea în borş: cînd văd că mîţa face mărazuri, ţ-o strîng de coadă, de mănîncă şi mere pădureţe, căci n-are încotro... Dacă ţ-a ajuta Dumnezeu să mă rînduieşti mai degrabă în locul dumitale, îi vedea, moşule dragă, ce prefacere are să ieie împărăţia; n-or mai şedea lucrurile tot aşa-

moarte cum sînt. Pentru că ştii vorba ceea: „Omul sfinţeşte locul“... Fost-ai şi dumneata la tinereţe, nu zic. Dar acum îţi cred; dă, bătrîneţe nu-s? Cum n-or sta trebile baltă! În sfîrşit, spînului îi mergea gura ca pupăza, de-a ameţit pe împăratul, încît a uitat şi de Harap-Alb, şi de cerb, şi de tot.

Fetele împăratului însă priveau la verişor... cum priveşte cînele pe mîţă, şi li era drag ca sarea-n ochi, pentru că le spunea inima ce om fără de lege este spînul. Dar cum erau să iasă ele cu vorba înaintea tatului lor? Spînul n-avea de cine... Vorba ceea: „Găsise un sat fără cîni şi se plimba fără băţ“, că altă ce pot să zic? La vreo cîteva zile după asta, împăratul făcu un ospăţ foarte mare în cinstea nepotu-său, la care ospăţ au fost poftiţi cei mai străluciţi oaspeţi: împăraţi, crai voievozi, căpitanii oştirilor, mai-marii oraşelor şi alte feţe cinstite.

În ziua de ospăţ, fetele împăratului s-au pus cu rugăminte pe lîngă spîn, să deie voie lui Harap-Alb ca să slujească şi el la masă. Spînul, neputîndu-le strica hatîrul, chemă pe Harap-Alb de faţă cu dînsele şi-i învoi aceasta, însă cu tocmală ca în tot timpul ospăţului să steie numai la spatele stăpînu-său şi nici măcar să-şi ridice ochii la ceilalţi meseni, că de l-oi vedea obrăznicindu-se cumva, acolo pe loc îi şi tai capul.

— Auzit-ai ce am spus, slugă netrebnică! zise spînul, arătînd lui Harap-Alb tăiuşul paloşului pe care jurase credinţă şi supunere spînului la ieşirea din fîntînă.

— Da, stăpîne, răspunse Harap-Alb cu umilinţă, sînt gata la porunca luminării-voastre.

Fetele împăratului au mulţumit spînului şi pentru atîta. Amu, tocmai pe cînd era temeiul mesei, şi oaspeţii, tot gustînd vinul de bun, începuse a se chiurchiului cîte oleacă, numai iaca o pasăre măiastră se vede bătînd la fereastră şi zicînd cu glas muieratic:

— Mîncaţi, beţi şi vă veseliţi, dar de fata împăratului Roş nici nu gîndiţi!

Atunci, deodată, tuturor mesenilor pe loc li s-a stricat cheful şi au început a vorbi, care ce ştia şi cum îi ducea capul: unii spuneau că împăratul Roş, avînd inimă haină, nu se mai satură de a vărsa sînge omenesc; alţii spuneau că fata lui este o farmazoană cumplită, şi că din pricina ei se fac atîtea jertfe; alţii întăreau spusele celorlalţi, zicînd că chiar ea ar fi venit în chip de pasăre de a bătut acum la fereastră, ca să nu lase şi aici lumea în pace. Alţii ziceau că oricum ar fi, dar pasărea aceasta nu-i lucru curat; şi că trebuie să fie un trimis de undeva, numai pentru a iscodi casele oamenilor. Alţii mai fricoşi îşi stupeau în sîn, menind-o ca să se întoarcă pe capul aceluia care a trimis-o. În sfîrşit unii spuneau într-un fel, alţii în alt fel, şi multe se ziceau pe sama fetei împăratului Roş, dar nu se ştia care din toate acele vorbe este cea adevărată.

Spînul, după ce-i ascultă pe toţi cu luare-aminte, clătină din cap şi zise:

— Rău e cînd ai a face tot cu oameni care se tem şi de umbra lor! Dumneavoastră, cinstiţi oaspeţi, se vede că paşteţi boboci, de nu vă pricepeţi al cui fapt e acesta. Şi atunci spînul repede îşi aţinteşte privirile asupra lui Harap-Alb şi, nu ştiu cum, îl prinde zîmbind.

— Aşa... slugă vicleană ce-mi eşti!? Va să zică tu ai ştiinţă de asta şi nu mi-ai spus? Acum degrabă să-mi aduci pe fata împăratului Roş, de unde ştii şi cum îi şti tu. Hai, porneşte! Şi nu cumva să faci de altfel, că te-ai dus de pe faţa pămîntului!

Atunci Harap-Alb, ieşind plin de mîhnire, se duce în grajd la cal şi, netezindu-l pe coamă şi sărutîndu-l, zice:

— Dragul meu tovarăş, la grea nevoie m-a băgat iar spînul! Amu a scornit alta: cică să-i aduc pe fata împăratului Roş de unde-oi şti. Asta-i curat vorba ceea:

„Poftim, pungă, la masă,
Dacă ţ-ai adus de-acasă“...

Se vede că mi s-a apropiat funia la par. Cine ştie ce mi s-a mai întîmpla! Cu spînul tot am dus-o cum am dus-o, cîne-cîneşte, pînă acum. Dar cu omul roş nu ştiu, zău, la cît mi-a sta capul. Ş-apoi, unde s-a fi găsind acel împărat Roş şi fata lui, care cică este o farmazoană cumplită, numai cel-de-pe-comoară a fi ştiind! Parcă dracul vrăjeşte, de n-apuc bine a scăpa din una şi dau peste alta. Se vede că m-a născut mama într-un ceas rău, sau nu ştiu cum să mai zic, ca să nu greşesc înaintea lui Dumnezeu. Mă pricep eu tare bine ce ar trebui să fac, ca să se curme odată toate aceste. Dar m-am deprins a tîrî după mine o viaţă ticăloasă. Vorba ceea: „să nu dea Dumnezeu omului cît poate el suferi". — Stăpîne, zise atunci calul, nechezînd cu înfocare, nu te mai olicăi atîta. După vreme rea, a fi el vreodată şi senin. Dac-ar sta cineva să-şi facă sama de toate cele, cum chiteşti dumneata, apoi atunci ar trebui să vezi tot oameni morţi pe toate cărările... Nu fi aşa de nerăbdător! De unde ştii că nu s-or schimba lucrurile în bine şi pentru dumneata? Omul e dator să se lupte cît a putea cu valurile vieţii, căci ştii că este o vorbă: „nu aduce anul ce aduce ceasul". Cînd sînt zile şi noroc, treci prin apă şi prin foc şi din toate scapi nevătămat. Vorba cîntecului:

Fă-mă, mamă, cu noroc,
Şi măcar m-aruncă-n foc.

Las' pe mine, stăpîne, că ştiu eu pe unde te-oi duce la împăratul Roş, pentru că m-au mai purtat odată păcatele pe acolo cu tatu-tău, în tinereţele lui. Hai, încalecă pe mine şi ţine-te bine, că acum am să-mi arăt puterile chiar de aici, de pe loc, în ciuda spînului, ca să-i punem venin la inimă. Harap-Alb atunci încalecă, şi calul, nechezînd o dată puternic, zboară cu dînsul:

În înaltul cerului,
Văzduhul pămîntului,

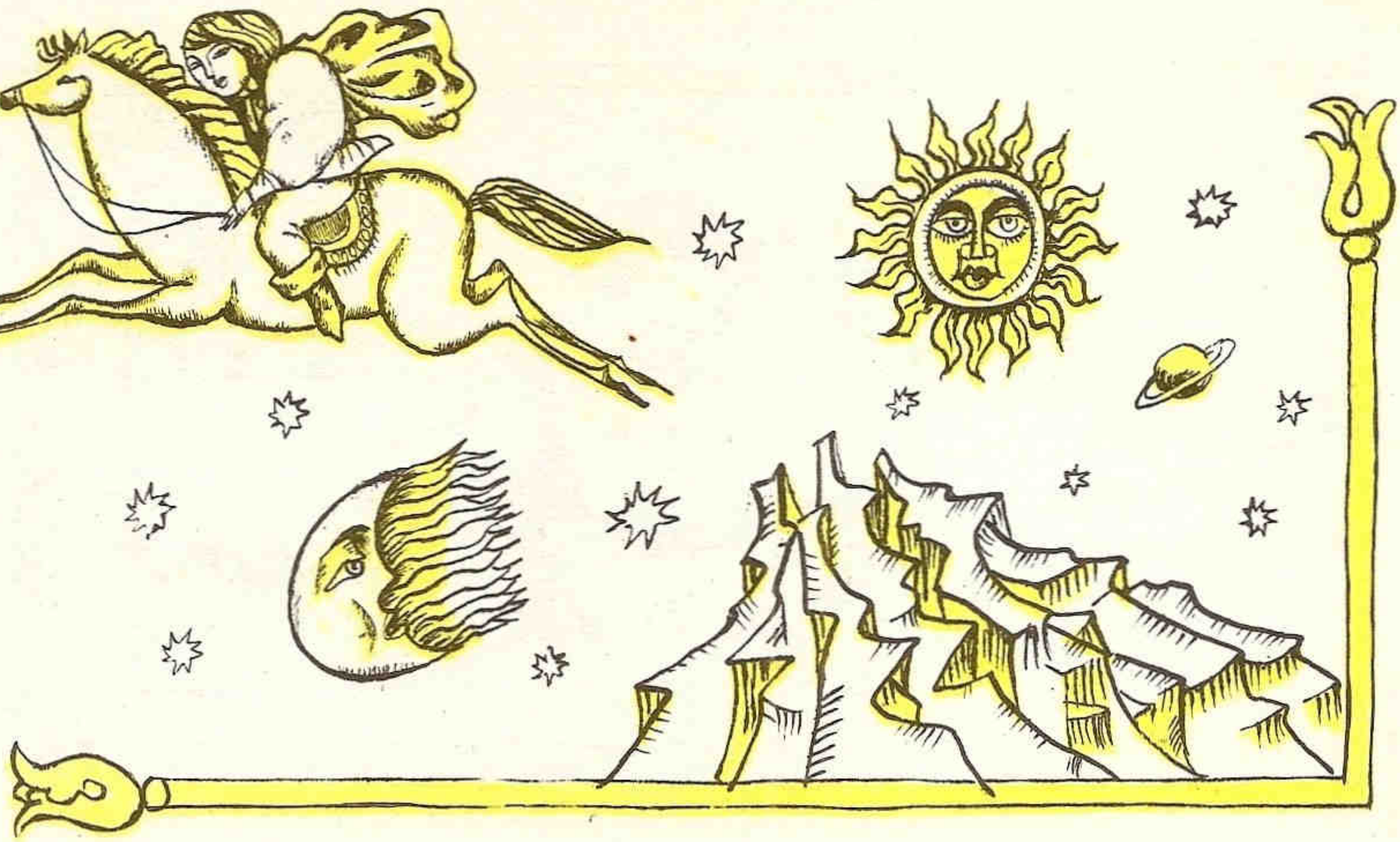

şi o ie de-a curmeziş:

De la nouri către soare,
Printre lună şi luceferi,
Stele mîndre lucitoare.

Şi apoi, de la o vreme începe a se lăsa lin ca vîntul, şi luînd de-a lung pămîntul, merg spre împărăţie, Dumnezeu să ne ţie, că cuvîntul din poveste, înainte mult mai este.
Dar ia să vedem, ce se mai petrece la masă după ducerea lui Harap-Alb?
„Hei, hei! zise spînul în sine, tremurînd de ciudă. Nu te-am ştiut eu că-mi eşti de aceştia, că de mult îţi făceam felul!... Dar trăind şi nemurind, te-oi sluji eu, măi badeo!... Paloşul ista are să-ţi ştie de ştire..."
— Ei, vedeţi, moşule şi cinstiţi meseni, cum hrăneşti pe dracul, fără să ştii cu cine ai de-a face? Dacă nu-s şi eu un puişor de om în felul meu, dar tot m-a tras Harap-Alb pe şfară! Bine-a zis cine-a zis: „că unde-i cetatea mai tare, acolo bate dracul război mai puternic". În sfîrşit, împăratul,

fetele sale şi toţi oaspeţii rămaseră încremeniţi. Spînul, bodrogănind din gură, nu ştia cum să-şi ascundă ura, iară Harap-Alb, îngrijit de ce i s-ar mai putea întîmpla în urmă, mergea tot înainte prin locuri pustii şi cu greu de străbătut. Şi cînd să treacă un pod peste o apă mare, iaca o nuntă de furnici trecea şi ea tocmai atunci podul. Ce să facă Harap-Alb? Stă el oleacă şi se sfătuieşte cu gîndul: „Să trec peste dînsele, am să omor o mulţime; să dau prin apă, mă tem că m-oi îneca cu cal cu tot. Dar tot mai bine să dau prin apă, cum a da Dumnezeu, decît să curm viaţa atîtor gîzuliţe nevinovate“. Şi zicînd doamne-ajută, se aruncă cu calul în apă, o trece înot dincolo, la cela mal fără primejdie şi apoi îşi ie drumul înainte. Şi cum mergea el, numai iaca i se înfăţoşază o furnică zburătoare, zicînd:

— Harap-Alb, fiindcă eşti aşa de bun, de ţ-a fost milă de viaţa noastră, cînd treceam pe pod, şi nu ne-ai stricat veselia, vreau să-ţi fac şi eu un bine: na-ţi aripa asta, şi cînd îi avea vreodată nevoie de mine, să dai foc aripii, şi atunci eu împreună cu tot neamul meu avem să-ţi venim în ajutor. Harap-Alb, strîngînd aripa cu îngrijire, mulţămeşte furnicii pentru ajutorul făgăduit şi apoi porneşte tot înainte.

Şi mai merge el cît merge, şi numai iaca ce aude o bîzîitură înăduşită. Se uită el în dreapta, nu vede nimica; se uită în stînga, nici atîta; şi cînd se uită în sus, ce să vadă? Un roi de albine se învîrtea în zbor pe deasupra capului său şi umblau bezmetice de colo pînă colo, neavînd loc unde să se aşeze. Harap-Alb, văzîndu-le aşa, i se face milă de dînsele şi luîndu-şi pălăria din cap, o pune pe iarbă la pămînt, cu gura-n sus, şi apoi el se dă într-o parte. Atunci bucuria albinelor: se lasă jos cu toatele şi se adună ciotcă în pălărie. Harap-Alb aflîndu-se cu părere de bine despre asta, aleargă în dreapta şi în stînga şi nu se lasă pînă ce găseşte-un buştihan putregăios, îl scobeşte cu ce poate, şi-i face urdiniş. După aceea aşază nişte ţepuşi într-însul, îl freacă pe dinăuntru cu cătuşnică, cu sulcină, cu mătăciune, cu poala sîntă-Măriei şi cu alte buruiene mirositoare şi prielnice albinelor şi apoi, luîndu-l pe umăr, se duce la roi, răstoarnă albinele frumuşel din pălărie în buştihan, îl întoarce binişor cu gura în jos, îi pune deasupra nişte captălani, ca să nu răzbată soarele şi ploaia înlăuntru, şi apoi, lăsîndu-l acolo pe cîmp, între flori, îşi caută de drum.

Şi cum mergea el mulţămit de sine pentru această facere de bine, numai iaca i se înfăţoşează înainte crăiasa albinelor, zicîndu-i:

— Harap-Alb, pentru că eşti aşa de bun şi te-ai ostenit de ne-ai făcut adăpost, vreau să-ţi fac şi eu un bine în viaţa mea; na-ţi aripa asta şi cînd îi avea vreodată nevoie de mine, aprinde-o şi eu îndată am să-ţi vin întru ajutor.

Harap-Alb, luînd aripa cu bucurie, o strînge cu îngrijire, apoi mulţămind crăiesei pentru ajutorul făgăduit, porneşte urmîndu-şi calea tot înainte.

Mai merge el cît mai merge, şi cînd la poalele unui codru, numai iaca ce vede o dihanie de om, care se pîrpălea pe lîngă un foc de douăzeci şi patru de stînjeni de lemne şi tot atunci striga cît îl lua gura că moare de frig. Şi-apoi, afară de aceasta, omul acela era ceva de spăriet: avea nişte urechi clăpăuge şi nişte buzoaie groase şi dăbălăzate. Şi cînd sufla

cu dînsele, cea de deasupra se răsfrîngea în sus peste scăfîrlia capului, iar cea dedesubt atîrna în jos, de-i acoperea pîntecele. Şi ori pe ce se oprea suflarea lui, se punea promoroaca mai groasă de-o palmă. Nu era chip să te apropii de dînsul, că aşa tremura de tare, de parcă-l zghihuia dracul. Şi dac-ar fi tremurat numai el, ce ţi-ar fi fost? Dar toată suflarea şi făptura de prinprejur îi ţineau hangul: vîntul gemea ca un nebun, copacii din pădure se văicăreau, pietrele ţipau, vreascurile ţiuiau şi chiar lemnele de pe foc pocneau de ger. Iară veveriţele, găvozdite una peste alta în scorburi de copaci, suflau în unghii şi plîngeau în pumni blăstemîndu-şi ceasul în care s-au născut. Mă rog, foc de ger era, ce să vă spun mai mult! Harap-Alb numai o ţîră cît a stat de s-a uitat, a făcut ţurţuri la gură şi neputîndu-şi stăpîni rîsul, zise cu mirare:

— Multe mai vede omul acesta cît trăieşte! Măi tartorule, nu mînca haram şi spune drept, tu eşti Gerilă! Aşa-i că taci?... Tu trebuie să fii, pentru că şi focul îngheaţă lîngă tine, de arzuliu ce eşti.

— Rîzi tu, rîzi, Harap-Alb, zise atunci Gerilă tremurînd, dar unde mergi, fără de mine n-ai să poţi face nimica.

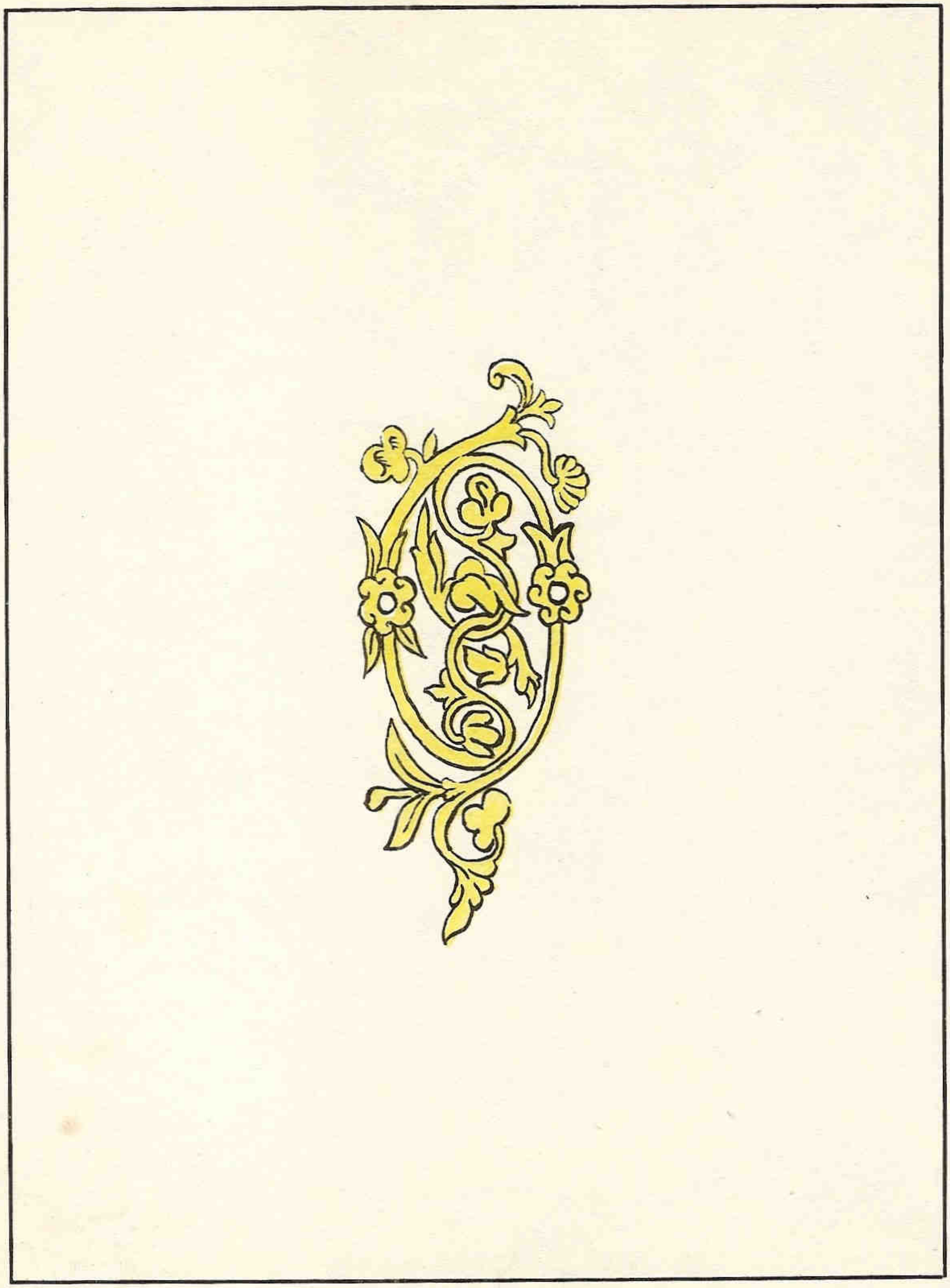

— Hai şi tu cu mine, dacă vrei, zise Harap-Alb; de-abia te-i mai încălzi mergînd la drum, căci nu e bine cînd stai locului.

Gerilă atunci se ia cu Harap-Alb şi pornesc împreună. Şi mergînd ei o bucată înainte, Harap-Alb vede altă drăcărie şi mai mare: o namilă de om mînca brazdele de pe urma a 24 de pluguri şi tot atunci striga în gura mare că crapă de foame.

— Ei, apoi să nu bufneşti de rîs?! zise Harap-Alb. Măi, măi, măi! că multe-ţi mai văd ochii! Pesemne c-aista-i Flămînzilă, foametea, sac fără fund sau cine mai ştie ce pricopsală a fi, de nu-l mai poate sătura nici pămîntul.

— Rîzi tu, rîzi, Harap-Alb, zice atunci Flămînzilă, dar, unde mergeţi voi, fără de mine n-aveţi să puteţi face nici o ispravă.

— Dacă-i aşa, hai şi tu cu noi, zise Harap-Alb, că doar n-am a te duce în spinare...

Flămînzilă atunci se ie după Harap-Alb şi pornesc tustrei înainte. Şi mai mergînd ei o postată, numai iaca Harap-Alb vede altă minunăţie şi mai mare: o arătare de om băuse apa de la 24 de iazuri şi o gîrlă pe care umblau numai 500 de mori, şi tot atunci striga în gura mare că se usucă de sete.

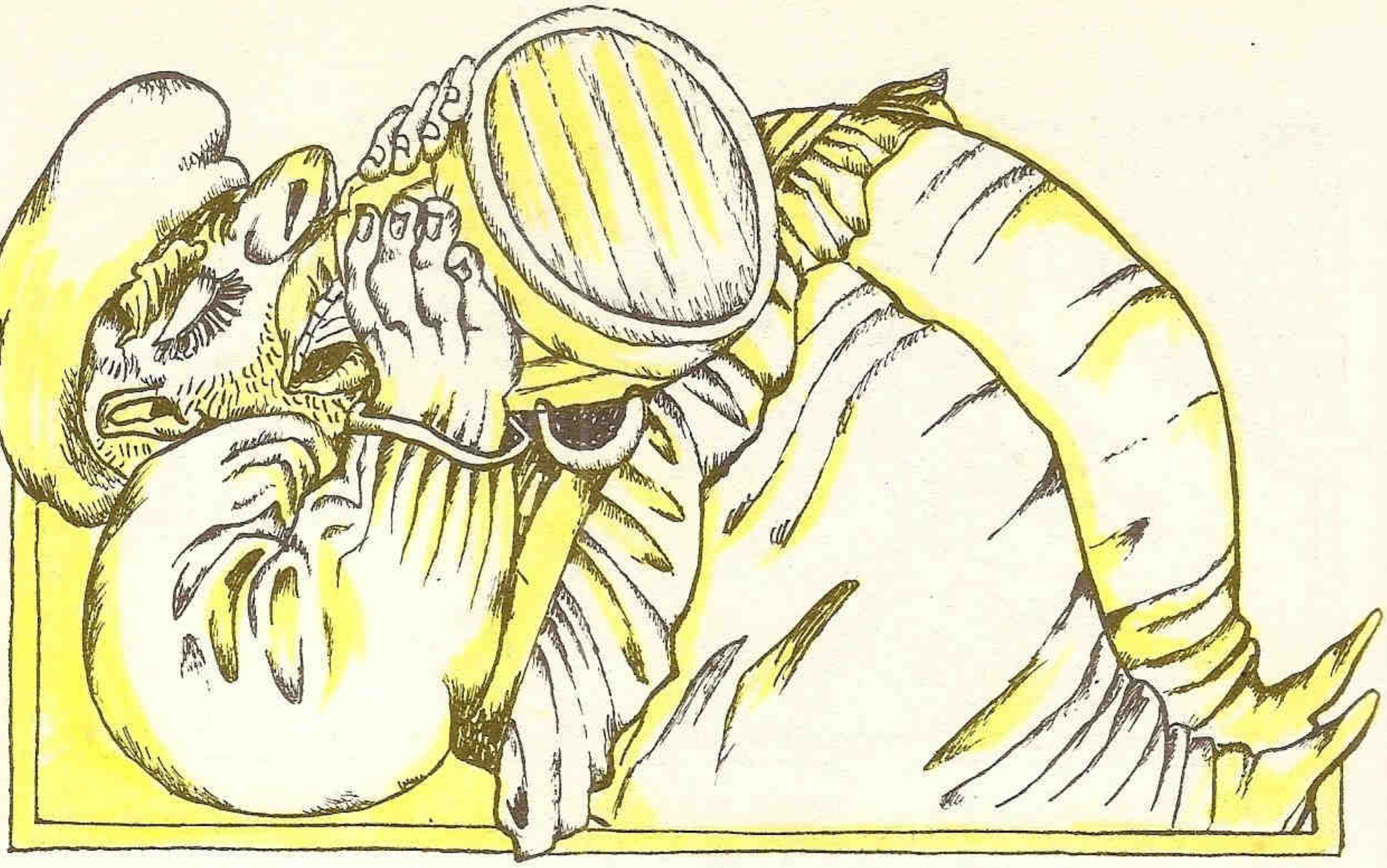

— Măi! da'al dracului onànie de om e şi acesta, zise Harap-Alb. Grozav burdăhan şi nesăţios gîtlej, de nu pot să-i potolească setea nici izvoarele pămîntului; mare ghiol de apă trebuie să fie în maţele lui! Se vede că acesta-i prăpădenia apelor, vestitul Setilă, fiul Secetei, născut în zodia raţelor şi împodobit cu darul suptului.

— Rîzi tu, rîzi, Harap-Alb, zise atunci Setilă, căruia începu a-i ţîşni apa pe nări şi pe urechi ca pe nişte lăptoace de mori; dar unde vă duceţi voi, fără de mine degeaba vă duceţi.

— Hai şi tu cu noi, dacă vrei, zise Harap-Alb; de-abia nu te-i mai linciuri atîta în cele ape, îi scăpa de blăstămul broaştelor şi-i da răgaz morilor să umble, că destul ţi-ai făcut mendrele pînă acum. Ce, doamne iartă-mă! îi face broaşte în pîntece de atîta apă.

Setilă atunci se ia după Harap-Alb şi pornesc tuspatru înainte. Şi mai mergînd ei o bucată, numai iaca ce vede Harap-Alb altă minunăţie şi mai minunată: o schimonositură de om avea în frunte numai un ochi, mare cît o sită, şi, cînd îl deschidea, nu vedea nimica: da chior peste ce apuca. Iară

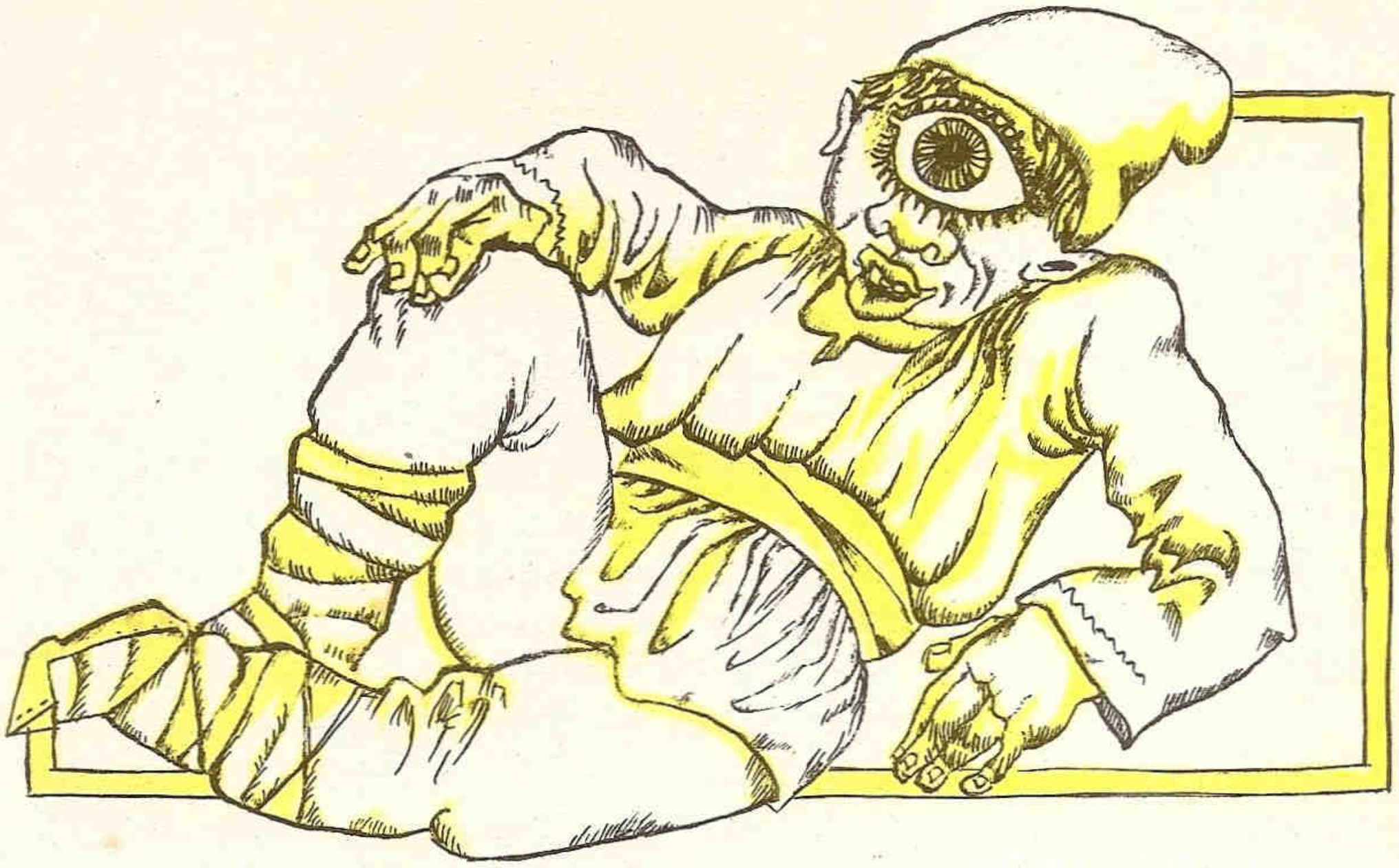

cînd îl ţinea închis, dar fie zi, dar fie noapte, spunea că vede cu dînsul şi în măruntaiele pămîntului.

— Iaca, începu el a răcni ca un smintit; toate lucrurile mi se arată găurite ca sitişca şi străvezii ca apa cea limpede; deasupra capului meu văd o mulţime nenumărată de văzute şi nevăzute; văd iarba cum creşte din pămînt; văd cum se rostogoleşte soarele după deal, luna şi stelele cufundate în marea, copacii cu vîrful în jos, vitele cu picioarele în sus şi oamenii umblînd cu capul între umere; văd, în sfîrşit ceea ce n-aş mai dori să vadă nimene pentru a-şi osteni vederea: văd nişte guri căscate uitîndu-se la mine şi nu-mi pot da seamă de ce vă miraţi aşa, mira-v-aţi de... frumuseţe-vă!

Harap-Alb atunci se bate cu mîna peste gură şi zice:

— Doamne fereşte de omul nebun, că tare-i de jălit, sărmanul! Pe de-o parte îţi vine a rîde şi pe de alta îţi vine a-l plînge. Dar se vede că aşa l-a lăsat Dumnezeu. Poate că acesta-i vestitul Ochilă, frate cu Orbilă, văr primar cu Chiorîlă, nepot de soră lui Pîndilă, din sat de la Chitilă, peste drum de Nimerilă, ori din tîrg de la Să-l-caţi, megieş cu Căutaţi şi de urmă nu-i mai daţi. Mă rog, unu-i Ochilă pe

faţa pămîntului, care vede toate şi pe toţi altfel de cum vede lumea cealaltă; numai pe sine nu se vede cît e de frumuşel. Parcă-i un boţ, chilimboţ boţit, în frunte cu un ochi, numai să nu fie de deochi!

— Rîzi tu, rîzi, Harap-Alb, zise atunci. Ochilă, uitîndu-se închiorchioşat, dar unde te duci, fără de mine rău are să-ţi cadă. Fata împăratului Roş nu se capătă aşa de lesne cum crezi tu. Din gardul Oancei ţi-a da-o împăratul, dacă n-oi fi şi eu pe-acolo.

— Hai şi tu cu noi, dacă vrei, zise Harap-Alb, că doar n-avem a te duce de mînă, ca pe un orb...

Ochilă atunci se ie şi el după Harap-Alb, şi pornesc tuscinci înainte. Şi mai mergînd ei o bucată, numai iaca ce vede Harap-Alb altă bîzdîganie şi mai şi: o pocitanie de om umbla cu arcul după vînat paseri. Şi apoi, chitiţi că numai în arc se încheia tot meşteşugul şi puterea omului aceluia? Ţ-ai găsit! Avea un meşteşug mai drăcos şi o putere mai pe sus decît îşi poate dracul închipui; cînd voia, aşa se lăţea de tare, de cuprindea pămîntul în braţe. Şi altă dată aşa se deşira şi se lungea de grozav, de ajungea cu mîna la lună, la stele, la soare şi cît voia de sus. Şi dacă se întîmpla să nu nimerească paserile cu săgeata, ele tot nu scăpau de dînsul; ţi le prindea cu mîna din zbor, le răsucea gîtul cu ciudă şi apoi le mînca aşa crude, cu pene cu tot. Chiar atunci avea un vrav de păsări dinainte şi ospăta dintr-însele cu lăcomie ca un vultan hămisit. Harap-Alb, cuprins de mirare, zise:

— Dar oare pe acesta cum mama dracului l-a fi mai chemînd?!

— Zi-i pe nume să ţi-l spun, răspunse atunci Ochilă, zîmbind pe sub musteţi.

— Dar te mai duce capul, ca să-l botezi? Să-i zici Păsărilă... nu greşeşti; să-i zici Lăţilă... nici atîta; să-i zici Lungilă... asemenea; să-i zici Păsări-Lăţi-Lungilă, mi se pare că e mai potrivit cu năravul şi apucăturile lui, zise Harap-Alb, înduioşat de mila bietelor paseri. Se vede că acesta-i vestitul Păsări-Lăţi-Lungilă, fiul săgetătorului şi nepotul arcaşului,

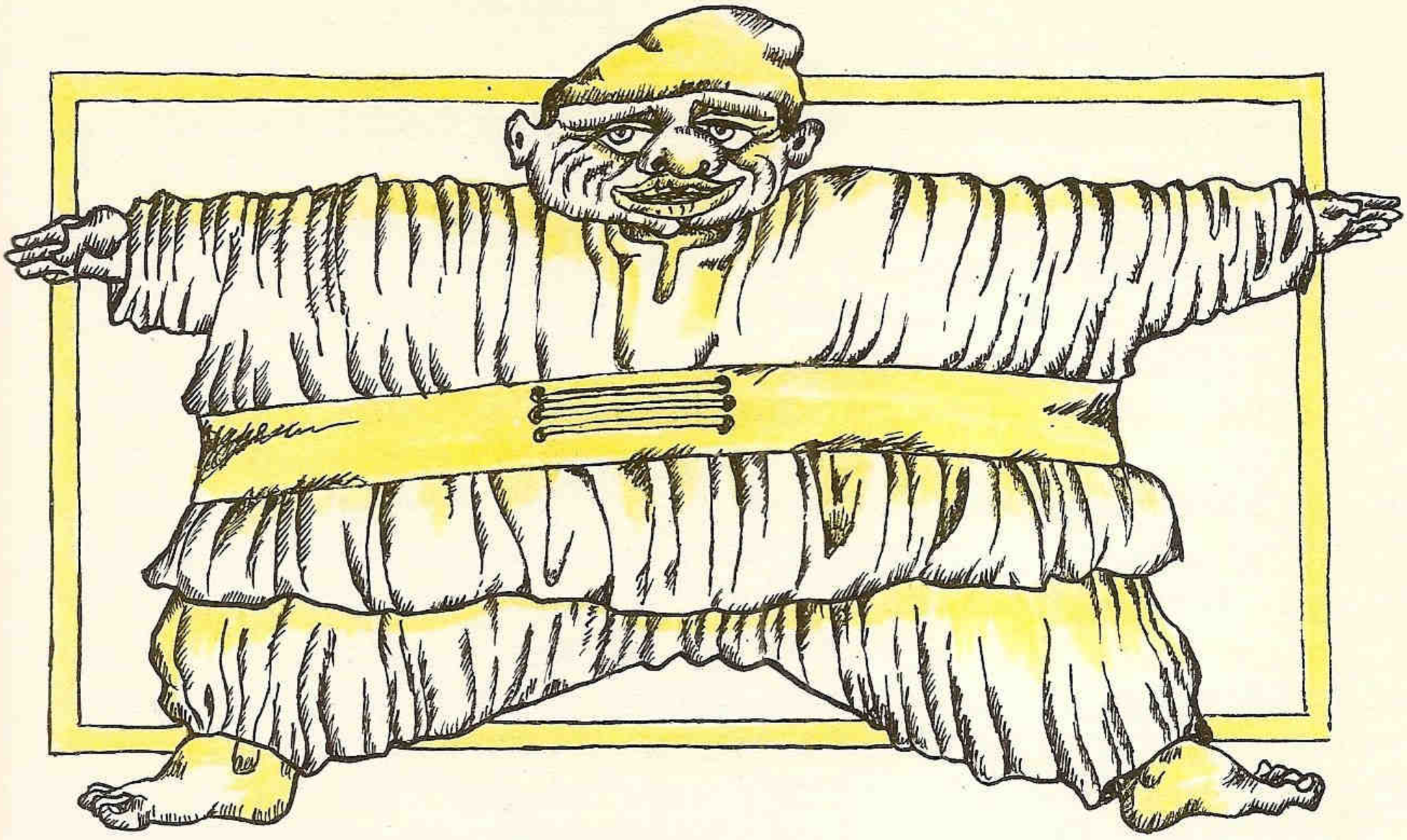

brîul pămîntului şi scara cerului, ciuma zburătoarelor şi spaima oamenilor, că altfel nu te pricepi cum să-i mai zici.
— Rîzi tu de mine, rîzi, Harap-Alb, zise atunci Păsări-Lăţi-Lungilă, dar mai bine ar fi să rîzi de tine; căci nu ştii ce păcat te paşte. Chiteşti că fata împăratului Roş numai aşa se capătă? Poate n-ai ştiinţă ce vidmă de fată e aceea: cînd vrea, se face pasere măiastră, îţi arată coada, şi ie-i urma dacă poţi! De n-a fi şi unul ca mine pe-acolo, degeaba vă mai bateţi picioarele ducîndu-vă.
— Hai şi tu cu noi, dacă vrei, zise atunci Harap-Alb; de-abia mi-i lua pe Gerilă de ţuluc şi l-îi purta cu nasul pe la soare, doar s-a încălzi cîtuşidecît şi n-a mai clănţăni atîta din măsele ca un cocostîrc de cei bătrînicioşi, că parcă mă strînge în spate cînd îl văd aşa.
Păsări-Lăţi-Lungilă se ie atunci după Harap-Alb şi pornesc ei tusşase înainte. Şi pe unde treceau, pîrjol făceau: Gerilă potopea pădurile prin ardere; Flămînzilă mînca lut şi pămînt amestecat cu humă şi tot striga că moare de foame; Setilă sorbea apa de prin bălţi şi iazuri, de se zbăteau peştii pe uscat şi ţipa şarpele în gura broaştei de secetă mare ce

era pe acolo; Ochilă vedea toate cele ca dracul, şi numai înghețai ce da dintr-însul:

Că e lae,
Că-i bălaie;
Că e ciută
Că-i cornută.

Mă rog, nebunii de-a lui:

Cîte-n lună şi în stele,
De-ţi venea să fugi de ele,
Sau să rîzi ca un nebun,
Credeţi-mă ce vă spun!

În sfîrşit, Păsări-Lăţi-Lungilă ademenea zburătoarele şi jumulite, nejumulite, ţi le păpa pe rudă pe sămînţă, de nu se mai stăvea nimenea cu păsări pe lîngă casă, de răul lui. Numai Harap-Alb nu aducea nici o supărare. Însă ca tovarăş, era părtaş la toate; şi la pagubă, şi la cîştig, şi prietenos cu fiecare, pentrucă avea nevoie de dînşii în călătoria sa la împăratul Roş, care cică era un om pîclişit şi răutăcios la culme; nu avea milă de om nici cît de un cîne. Dar vorba ceea: „la unul fără suflet trebuie unul fără de lege". Şi gîndesc eu că din cinci nespălaţi cîţi merg cu Harap-Alb, i-a veni el vreunul de hac; ş-a mai da împăratul Roş şi peste oameni, nu tot peste butuci, ca pînă atunci. Dar iar mă întorc şi zic: mai ştii cum vine vremea?

Lumea asta e pe dos,
Toate merg cu capu-n jos;
Puţini suie, mulţi coboară,
Unul macină la moară.

Ş-apoi acel unul are atunci în mînă şi pînea, şi cuţitul şi taie de unde vrea şi cît îi place, tu te uiţi şi n-ai ce-i face. Vorba

ceea: „Cine poate, oase roade; cine nu, nici carne moale". Aşa şi Harap-Alb şi cu ai săi, poate-or izbuti să ieie fata împăratului Roş, poate nu, dar acum deodată ei se tot duc înainte şi, mai la urmă, cum le-a fi norocul. Ce-mi pasă mie? Eu sînt dator să spun povestea şi vă rog să ascultaţi. Amu Harap-Alb şi cu ai săi mai merg ei cît merg, şi într-o tîrzie vreme, ajung la împărăţie, Dumnezeu să ne ţie, că cuvîntul din poveste, înainte mult mai este. Şi cum ajung, odată intră buluc în ogradă, tusşese, Harap-Alb înainte şi ceilalţi în urmă, care de care mai chipos şi mai îmbrăcat, de se tîrîiau aţele şi curgeau oghelele după dînşii, parcă era oastea lui Papuc Hogea Hogegarul.

Ş-atunci, Harap-Alb se şi înfăţişează înaintea împăratului Roş, spunîndu-i de unde, cum, cine şi pentru ce anume au venit. Împăratului i-a fost de-a mirarea, văzînd că nişte golani au asemenea îndrăzneală, de vin cu nerusinare să-i ceară fata, fie din partea oricui ar fi. Dar, nevoind a le strica inima, nu le spune nici da, nici ba, ci le dă răspuns ca să rămîie peste noapte acolo, şi pînă mîni dimineaţă s-a mai gîndi el ce trebuie să facă... Şi pe altă parte, împăratul odată cheamă în taină pe un credincios al său şi dă poruncă să-i culce în casa cea de aramă înfocată, ca să doarmă pentru veşnicie, după cum păţise şi alţi peţitori, poate mai ceva decît aceştia.

Atunci credinciosul împăratului se duce repede şi dă foc casei celei de aramă pe dedesupt, cu 24 de stînjeni de lemne, de se face casa roşă cum e jăraticul. Apoi, cum însărează, vine şi poftеşte pe oaspeţi la culcare. Gerilă atunci, năzdrăvan cum era el, cheamă pe tovarăşii săi deoparte şi le zice încetişor:

— Măi, nu cumva să vă împingă Mititelul să intraţi înaintea mea, unde ne-a duce omul ţapului celui roş, că nu mai ajungeţi să vedeţi ziua de mîine. Doar unu-i împăratul Roş, vestit prin meleagurile aceste pentru bunătatea lui cea nepomenită şi milostivirea lui cea neauzită. Îl ştiu eu cît e de priitor şi de darnic la spatele altora. Numai de nu i-ar muri

mulţi înainte; să trăiască trei zile cu cea de-alaltăieri. D-apoi fetişoara lui: a zis dracul şi s-a făcut: bucăţică ruptă tată-său în picioare, ba încă şi mai şi... Vorba ceea: „capra sare masa, şi iada sare casa“. Dar las' că ş-au găsit ei omul... De nu le-oi veni eu de hac în astă-noapte, nici mama dracului nu le mai vine.

— Aşa gîndesc şi eu, zise Flămînzilă; ş-a pus el, împăratul Roş, boii în cîrd cu dracul, dar are să-i scoată fără coarne.

— Ba mi se pare c-a da el şi teleagă şi plug şi otic şi tot, numai să scape de noi, zise Ochilă.

— Ia ascultaţi, măi! zise Gerilă, „vorba lungă, sărăcia omului“. Mai bine haidem la culcare că ne aşteaptă omul împăratului cu masa întinsă, cu făcliile aprinse şi cu braţele deschise. Hai! ascuţiţi-vă dinţii şi porniţi după mine.

Şi odată pornesc ei, teleap, teleap, teleap! şi cum ajung în dreptul uşii, se opresc puţin. Atunci Gerilă suflă de trei ori cu buzişoarele sale cele iscusite, şi casa rămîne nici fierbinte, nici rece, cum e mai bine de dormit într-însa. Apoi intră cu toţii înlăuntru, se tologeşte care unde apucă şi... tac mă cheamă. Iară credinciosul împăratului, încuind uşa pe dinafară cu repejune, le zice cu răutate:

— Las', că v-am găsit eu ac de cojoc. De-acum dormiţi, dormire-aţi somnul cel de veci, că v-am aşternut eu bine. Vă veţi face voi scrum pînă mîne dimineaţă. Apoi îi lăsă acolo şi el se duce în treaba lui. Dar Harap-Alb şi cu ai săi nici nu bindiseau de asta; ei cum au dat de căldurică, pe loc li s-au muiet ciolanele şi au început a se întinde şi a se hîrjoni în ciuda fetei împăratului Roş. Ba încă Gerilă se întindea de căldură, de-i treceau genunchele de gură. Şi hojma morocănea pe ceilalţi, zicînd:

— Numai din pricina voastră am răcit casa, căci pentru mine era numai bună cum era. Dar aşa păţeşti dacă te iei cu nişte bicisnici. Las', că v-a mai păli el berechetul acesta de altă dată. Ştii că are haz şi asta! Voi să vă lăfăiţi şi să huzuriţi de căldură, iară eu să crăp de frig. Buuună treabă! Să-mi dau eu liniştea mea pentru hatîrul nu ştiu cui? Acuş

vă tîrnîiesc prin casă, pe rudă, pe sămînţă; încaltea să nu se aleagă nimica nici de somnul meu, dar nici de al vostru.
— Ia tacă-ţi gura, măi Gerilă! ziseră ceilalţi. Acuş se face ziuă, şi tu nu mai stincheşti cu braţoave de-ale tale. A dracului lighioaie mai eşti! Destul acum, că ne-ai făcut capul călendar. Cine-a mai dori să facă tovărăşie cu tine, aibă-şi parte şi poarte-ţi portul, că pe noi ştiu că ne-ai ameţit. Are cineva cap să se liniştească de răul tău? I-auzi-l-ăi: parcă-i o moară hodorogită, numai gura lui se aude în toate părţile. Hojma tolocăneşte pentru nimica toată, curat ca un nebun. Tu, măi, eşti bun de trăit numai în pădure cu lupii şi cu urşii, dar nu în case împărăteşti şi între nişte oameni cumsecade.
— Ia ascultaţi, măi! da de cînd aţi pus voi stăpînire pe mine? zise Gerilă. Apoi nu mă faceţi din cal măgar, că vă veţi găsi mantaua cu mine. Eu îs bun, cît îs bun, dar şi cînd m-a scoate cineva din răbdare, apoi nu-i trebuie nici ţigan de laie împotriva mea.
— Zău, nu şuguieşti, măi Buzilă? Da amarnic mai eşti la viaţă; cînd te mînii, faci sînge-n baligă, zise Flămînzilă. Ta-

re-mi eşti drag!... Te-aş vîrî în sîn, dar nu încapi de urechi... Ia mai bine ogoieşte-te oleacă, şi mai strînge-ţi buzişoarele acasă; nu de altă, dar să nu-ţi pară rău pe urmă, că doar nu eşti numai tu în casa asta.
— Ei apoi! vorba ceea: „fă bine, să-ţi auzi rău“, zise Gerilă. Dacă nu v-am lăsat să intraţi aici înaintea mea, aşa mi se cade, ba încă şi mai rău decît aşa. Cine-a face de altă dată ca mine, ca mine să păţească.
— Ai dreptate, măi Gerilă, numai nu te cauţi, zise Ochilă. Dar cu prujituri de-a tale, ia acuş se duce noaptea şi vai de odihna noastră! Măcar tu să fii acela, ce ai zice cînd ţi-ar strica cineva somnul? Ba încă ai dat peste nişte oameni ai lui Dumnezeu, dar să fi fost cu alţii, hei, hei! mîncai papara pînă acum...
— Da nu mai tăceţi, măi? Că ia acuş trec cu picioarele prin păreţi şi ies afară cu acoperămîntul în cap, zise Lăţi-Lungilă. Parcă nu faceţi a bine, de nu vă mai astîmpără dracul nici la vremea asta. Măi Buzilă, mi se pare că tu eşti toată pricina gîlcevei dintre noi.
— Ba bine că nu, zise Ochilă. Are el noroc de ce are, dar ştiu eu ce i-ar trebui.
— Ia să-i faci chica topor, spinarea dobă şi pîntecele cobză, zise Setilă, căci altmintrelea nici nu e de chip s-o scoţi la capăt cu buclucaşul acesta.
Gerilă, văzînd că toţi îi stau împotrivă, se mînie atunci, şi unde nu trînteşte o brumă pe pereţi, de trei palme de groasă, de au început a clănţăni şi ceilalţi de frig, de sărea cămeşa de pe dînşii.
— Na! încaltea v-am făcut şi eu pe obraz. De-acum înainte, spuneţi ce vă place, că nu mi-a fi ciudă, zise Gerilă, rîzînd cu hohot. Ei, apoi cică să nu te strici de rîs!... De Harap-Alb nu zic. Dar voi mangosiţilor şi farfasiţilor, de cîte ori îţi fi dormit în stroh şi pe tîrnomată, să am eu acum atîţia bani în pungă nu mi-ar mai trebui altă! Oare nu cumva v-aţi face şi voi nişte feciori de ghindă, fătaţi în tindă, că sînteţi obraze subţiri?

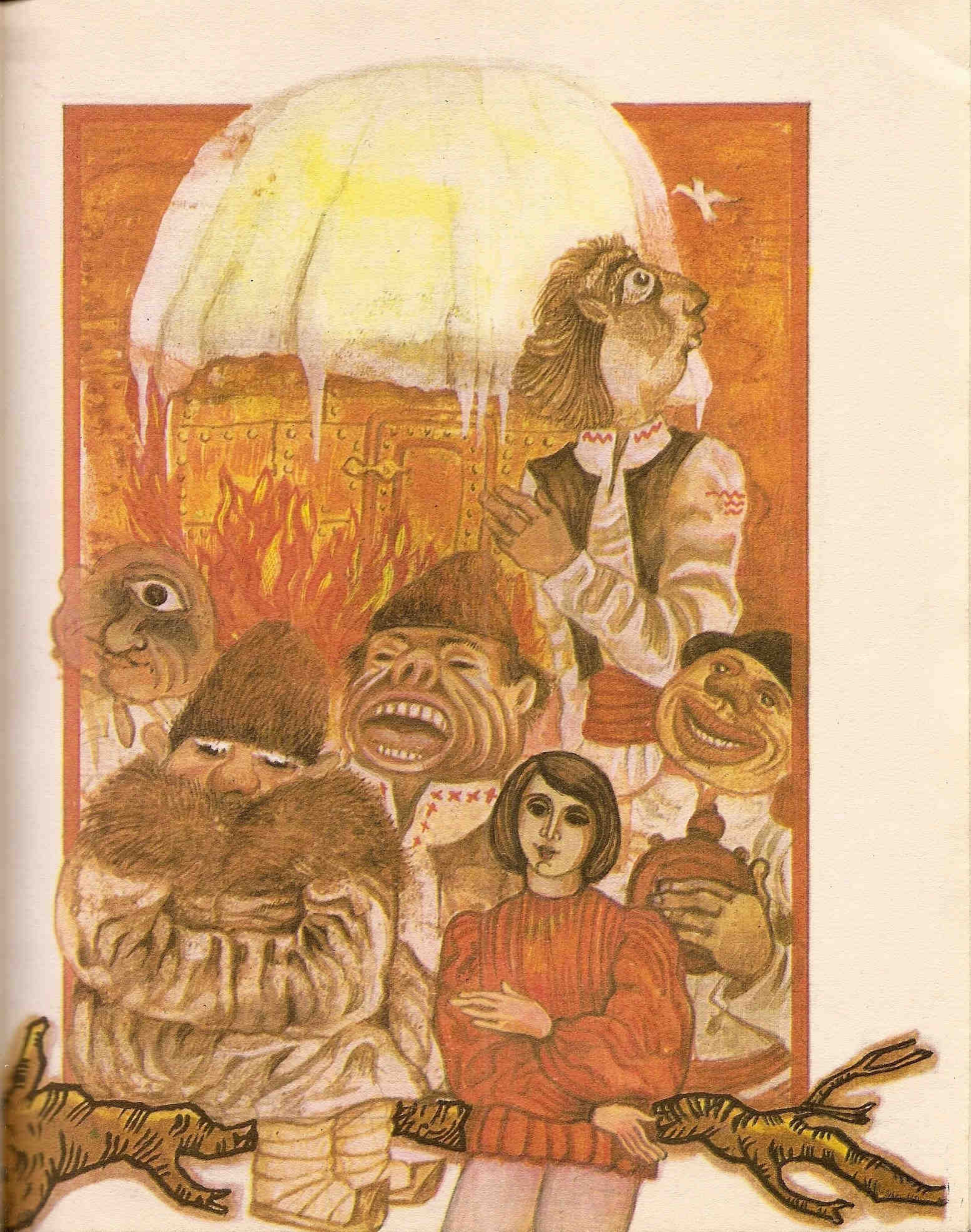

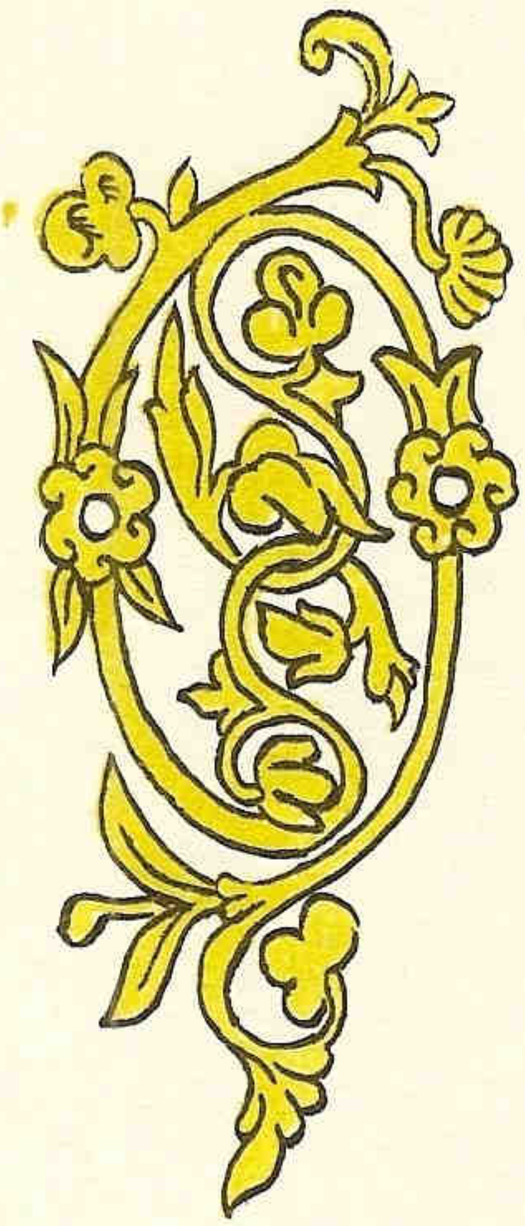

— Iar cauţi sămînţă de vorbă, măi Buzilă? ziseră ceilalţi. Al dracului să fii cu tot neamul tău, în vecii vecilor, amin!
— De asta şi eu mă anin şi mă închin la cinstita faţa voastră, ca la un codru verde, cu un poloboc de vin şi cu unul de pelin, zise Gerilă. Şi hai de-acum să dormim, mai acuş să ne trezim, într-un gînd să ne unim, pe Harap-Alb să-l slujim şi tot prieteni să fim, căci cu vrajbă şi urgie raiul n-o să-l dobîndim.
În sfîrşit, ce-or fi mai dondănit ei, şi cît or mai fi dondănit, că numai iaca se face ziuă! Şi atunci, credinciosul împăratului, crezînd că s-a curăţit de oaspeţi, vine cu gîndul să măture scrumul afară, după rînduială. Şi cînd ajunge mai aproape, ce să vadă? Casa cea de aramă, înfocată aşa de straşnic de cu sară, era acum toată numai un sloi de gheaţă, şi nu se mai cunoştea pe dinafară nici uşă, nici uşori, nici gratii, nici obloane de fereşti, nici nimica; iar înlăuntru se auzea un tărăboi grozav; toţi bocăneau la uşă cît ce puteau şi strigau cît le lua gura, zicînd:
— Nu ştim ce fel de împărat e acesta, de ne lasă fără scînteie de foc în vatră, să degerăm aicea... Aşa sărăcie de lemne nu s-a văzut nici la bordeiul cel mai sărăcăcios. Var de noi şi de noi, că ne-a îngheţat limba în gură şi măduva în ciolane de frig!...
Credinciosul împăratului, auzind aceste, pe de-o parte l-a cuprins spaima, iară pe de alta s-a îndrăcit de ciudă. Şi dă el să descuie uşa, nu poate; dă s-o desprindă, nici atîta. Pe urmă, ce să facă? Aleargă şi vesteşte împăratului despre cele întîmplate. Atunci vine şi împăratul cu o mulţime de oameni, cu cazmale ascuţite şi cu cazane pline cu uncrop; şi unii tăiau gheaţa cu cazmalele, alţii aruncau cu uncrop pe la ţîţînile uşii şi în borta cheii şi, după multă trudă, cu mare ce hălăduiesc de deschid uşa şi scot pe oaspeţi afară. Şi cînd colo ce să vezi? Toţi erau cu părul, cu barba şi cu mustăţile pline de promoroacă, de nu-i cunoşteai, oameni sînt, draci sînt, ori alte arătări. Şi aşa tremurau de tare, de le dîrdîiau dinţii în gură. Iară mai ales pe Gerilă parcă-l zghihuiau toţi

dracii: pozne făcea cu buzişoarele sale, încît s-a îngrozit şi împăratul Roş cînd l-a văzut făcînd aşa de frumuşel.
Atunci Harap-Alb, ieşind dintre dînşii, se înfăţoşează cuviincios înaintea împăratului, zicînd:
— Prea înălţate împărate! Luminarea-sa, nepotul prea-puternicului Verde-împărat, m-a fi aşteptînd cu nerăbdare. De-acum înainte, cred că mi-ţi da fata, ca să vă lăsăm în pace şi să ne ducem în treaba noastră.
— Bine, voinice, zise împăratul, uitîndu-se la dînşii cam acru oarecum; a veni ea şi vremea aceea... Dar acum, deodată, ia să ospătaţi ceva, ca să nu ziceţi că aţi ieşit din casa mea ca de la o casă pustie.
— Parcă v-a ieşit un sfînt din gură, luminate împărate, zise atunci Flămînzilă, că ne ghiorăiesc maţele de foame.
— Poate ni-ţi da şi ceva udeală, măria-ta, zise Setilă, că ni sfîrîie gîtlejul de sete.
— Ia lăsaţi, măi, zise Ochilă, clipocind mereu din gene, că luminarea-sa ştie ce ne trebuie.
— Aşa cred şi eu, zise Păsărilă, doar de-a putere-a-fi am căzut la casă împărătească, şi nu vă temeţi, că are înălţimea-sa atîta purtare de grijă, ca să nu fim chinuiţi cu frig, cu foame şi cu sete.
— Mai rămîne îndoială despre asta, zise Gerilă, tremurînd cumplit. Dar n-aveţi ştiinţă că înălţimea-sa este tata flămînzilor şi al însetaţilor? Şi tocmai de asta mă bucur şi eu, că de-abia m-oi încălzi oleacă bînd sîngele Domnului.
— Ei, tacă-vă gura de-acum, zise Flămînzilă. Destul e o măciucă la un car de oale. Nu tot cetăraţi pe măria-sa că om e dumnealui... Pentru nişte sărăcuţi ca noi e greu de făcut trebi de acestea, dar la o împărăţie, ca cum te-ar pişca un purice, nu se mai bagă în seamă.
— Din partea mea, mîncarea-i numai o zăbavă; băuturica mai este ce este, zise Setilă; şi aş ruga pe luminarea-sa, că dacă are de gînd a ne ospăta, după cum s-a hotărît, apoi să ne îndesească mai mult cu udeala, pentru că acolo stă toată puterea şi îndrăzneala. Vorba ceea: „Dă-i cu cinstea, să

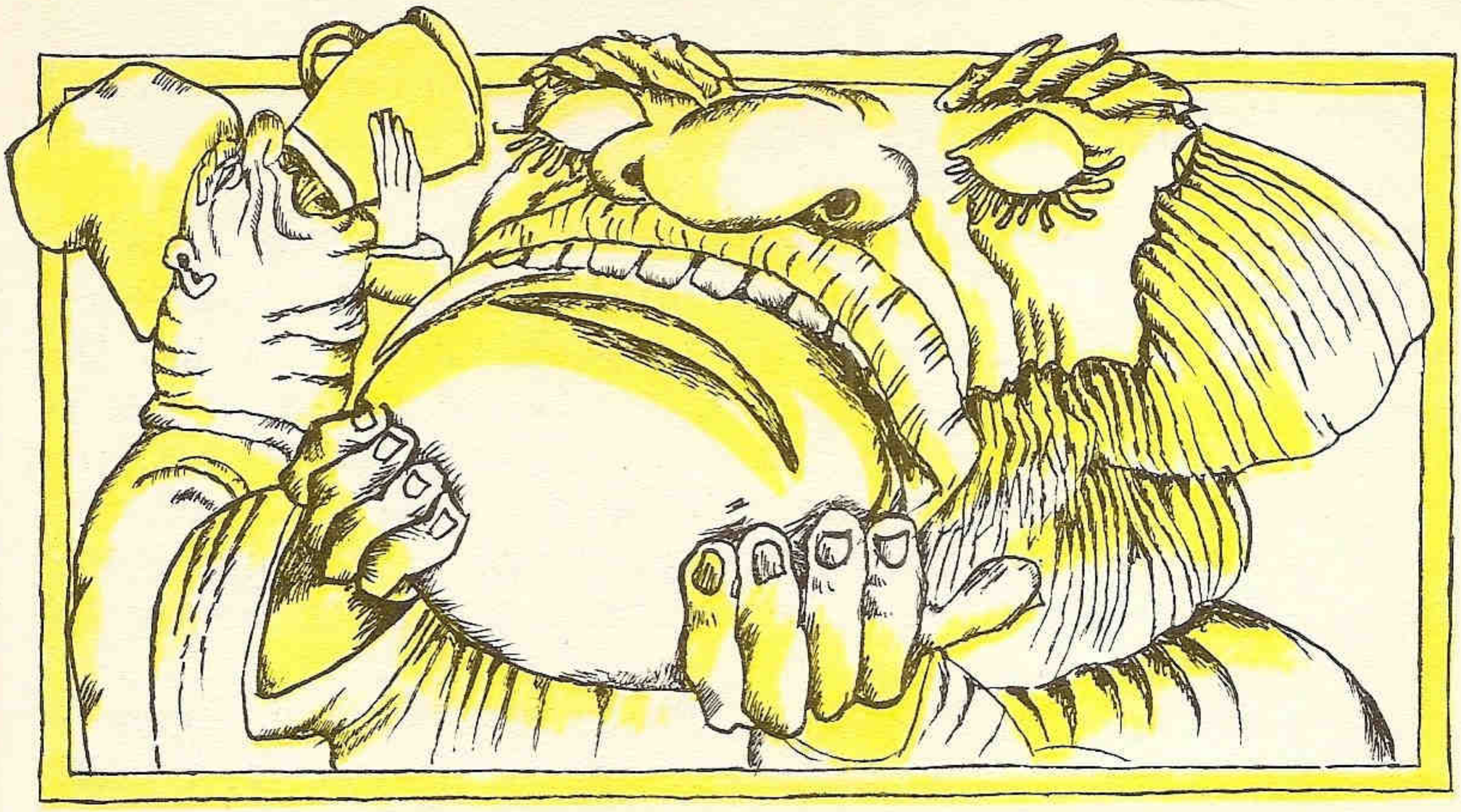

piară ruşinea“. Dar mi se pare că ne-am prea întins cu vorba şi luminarea-sa nu ştie cum să ne mai intre în voie.
— Acum de ne-ar da odată, ce ne-ar da, zise Flămînzilă, căci mă roade la inimă, de foame ce mi-e.
— Ia mai îngăduiţi oleacă, măi! zise Ochilă, că doar nu v-au mas şoarecii în pîntece. Acuş s-or aduce şi bucatele şi vinul, şi numai de-aţi avea pîntece unde să le puneţi.
— Îndată vi s-a aduce şi de mîncare şi băutură, zise împăratul, numai de-aţi putea dovedi cît vă voi da eu, că de nu-ţi fi mîncători şi băutori buni, v-aţi găsit beleaua cu mine... nu vă pară lucru de şagă!
— De ne-ar da Dumnezeu tot atîta supărare, luminarea-voastră, zise atunci Flămînzilă, ţinîndu-se cu mîinile de pîntece.
— Şi înălţimei-voastre gînd bun şi mînă slobodă, ca să ne daţi cît se poate mai multă mîncare şi băuturică, zise Setilă, căruia îi lăsa gura apă; că, din mîncare şi băutură, las' dacă ne-a întrece cineva; numai la treabă nu ne prea punem cu toţi nebunii.
Împăratul tăcea la toate aceste, îi asculta cu dezgust şi numai înghiţea noduri. Dar în gîndul său: „Bine, bine! Cercaţi

voi marea cu degetul, dar ia să vedem cum i-ţi da de fund? Vă vor ieşi ele toate aceste pe nas!“ După aceea îi lasă şi se duce în casă.
În sfîrşit, nu trece mult la mijloc, şi numai iaca li se aduc 12 harabale cu pîne, 12 ialoviţe fripte şi 12 buţi pline cu vin de cel hrănit, de care, cum bei cîte oleacă, pe loc ţi se taie picioarele, îţi steclesc ochii în cap, ţi se încleie limba în gură şi începi a bolborosi turceşte, fără să ştii bechi măcar. Flămînzilă şi Setilă ziseră atunci celorlalţi:
— Măi, mîncaţi voi întîi şi beţi cît veţi putea, dar nu cumva să vă puneţi mintea cu toată mîncarea şi băutura c-apoi al vostru e dracul!
Atunci Harap-Alb, Gerilă, Ochilă şi Păsări-Lăţi-Lungilă se pun ei de ospătează şi beau cît le trebuie. Dar ce are a face? Parcă nici nu se cunoştea de unde au mîncat şi au băut; că doar mîncare şi băutură era acolo, nu şagă; dă! ca la o împărăţie.
— Hai, ia daţi-vă deoparte, măi păcătoşilor, că numai aţi crîmpoţit mîncarea, ziseră atunci Flămînzilă şi Setilă care aşteptau cu neastîmpăr, fiind rupţi în coş de foame şi de sete.
Şi atunci, unde nu începe Flămînzilă a cărăbăni deodată în gură cîte o haraba de pîne şi cîte o ialoviţă întreagă, şi răpede mi ţi le-a înfulecat şi le-a forfecat, de parcă n-au mai fost. Iară Setilă dînd fundurile afară la cîte o bute, horp! ţi-o sugea dintr-o singură sorbitură; şi, răpede-răpede, mi ţi le-a supt pe toate de-a rîndul, de n-a mai rămas nici măcar picătură de vin pe doage. După aceea, Flămînzilă a început a striga în gura mare că moare de foame şi a zvîrli cu ciolane în oamenii împărăteşti care erau acolo de faţă.
Iar Setilă striga şi el cît ce putea că crapă de sete şi zvîrlea cu doage şi cu funduri de poloboc în toate părţile ca un nebun.
Împăratul atunci, auzind vuiet tocmai din casă, iese afară şi cînd vede aceste, îşi pune mînile în cap de năcaz.
— Măi, măi, măi! Aceştia-s curat sărăcie trimeasă de la

Dumnezeu pe capul meu, zise împăratul în sine, plin de amărăciune. Mi se pare că ia acum mi-am dat şi eu peste oameni.
Harap-Alb iese atunci din mijlocul celorlalţi, şi iar se înfăţoşează înaintea împăratului, zicînd:
— Să trăiţi, luminate împărate! De-acum cred că mi-ţi da fata, ca să vă lăsăm în pace şi să ne ducem în treaba noastră, căci nepotul împăratului Verde ne-a fi aşteptînd cu nerăbdare...
— A veni ea şi vremea aceea, voinice, zise împăratul cam cu jumătate de gură. Dar ia mai aveţi puţină răbdare, căci fata nu-i de cele de pe drumuri, s-o luaţi numai aşa cum s-ar întîmpla. Ia să mai vedem, cam cum ar veni trebuşoara asta? Nu-i vorbă, de mîncat aţi mîncat şi de băut aţi băut fiecare cît şaptesprezece; însă de-acum înainte mai aveţi şi ceva treabă de făcut: iacă, vă dau o mierţă de sămînţă de mac, amestecată cu una de năsip mărunţel, şi, pînă mîne dimineaţă, să-mi alegeţi macul de o parte, fir de fir, şi năsipul de altă parte. Nu cumva să găsesc vreun fir de mac printre năsip sau vreunul de năsip printre mac, că atunci am stricat pacea. Şi dacă-ţi putea scoate la capăt trebuşoara asta, atunci oi mai vedea eu... Iară de nu, veţi plăti cu capul obrăznicia ce aţi întrebuinţat faţă cu mine, ca să prindă şi alţii la minte, văzînd de patima voastră.
Şi apoi, ducîndu-se împăratul în treaba lui i-a lăsat să-şi bată capul cum vor şti.
Atunci Harap-Alb şi cu ai săi au început a strînge din umeri, nepricepîndu-se ce-i de făcut.
— Ei, apoi şagă vă pare? Cu chiţibuşuri de aceste să ne zăbăvim noi? Pîclişit om e împăratul Roş, se vede el, zise atunci Ochilă. Eu, nu-i vorbă, măcar că e aşa de întuneric, deosebesc tare bine firele de mac din cele de năsip. Dar numai iuţeală şi gură de furnică ar trebui să aibi ca să poţi apuca, alege şi culege nişte flecuşteţe ca aceste în aşa scurtă vreme. Bine-a zis cine-a zis că să te fereşti de omul roş, căci e liştai dracul în picioare, acum văd eu.

Harap-Alb îşi aduce atunci aminte de aripa cea de furnică, o scoate de unde-o avea strînsă, apoi scapără şi-i dă foc cu o bucăţică de iască aprinsă. Şi atunci, minune mare! Numai iaca au şi început a curge furnicile cu droaia, cîtă pulbere şi spuză, cîtă frunză şi iarbă; unele pe sub pămînt, altele pe deasupra pămîntului şi altele în zbor, de nu se mai curmau venind. Şi, într-un buc au şi ales năsipul de-o parte şi macul de altă parte. Să fi dat mii de mii de lei, nu găseai fir de mac printre năsip sau fir de năsip printre mac. Şi apoi, în zori de ziuă, cînd e somnul mai dulce, de doarme şi pămîntul sub om, o mulţime de furnici de cele mărunţele au străbătut înlăuntrul palatului şi au început a pişca din somn pe împăratul, de-l frigeau nu altăceva. Şi văzîndu-se el cuprins de aşa usturime, s-a sculat cu nepus în masă, căci nu mai era de chip să doarmă cum dormea alte dăţi, pînă pe la amează, nesupărat de nimeni. Şi cum s-a sculat, a şi început a căuta cu de-amăruntul prin aşternut, să vadă ce poate să fie? Dar a găsit nimica toată, căci furnicile parcă întraseră în pămînt; s-au mistuit, de nu se ştie ce s-au mai făcut.
— A dracului treabă! Uite ce blîndă mi-a ieşit pe trup. Să fi fost nimica.. parcă nu-mi vine a crede. Însă mai ştiu eu?...

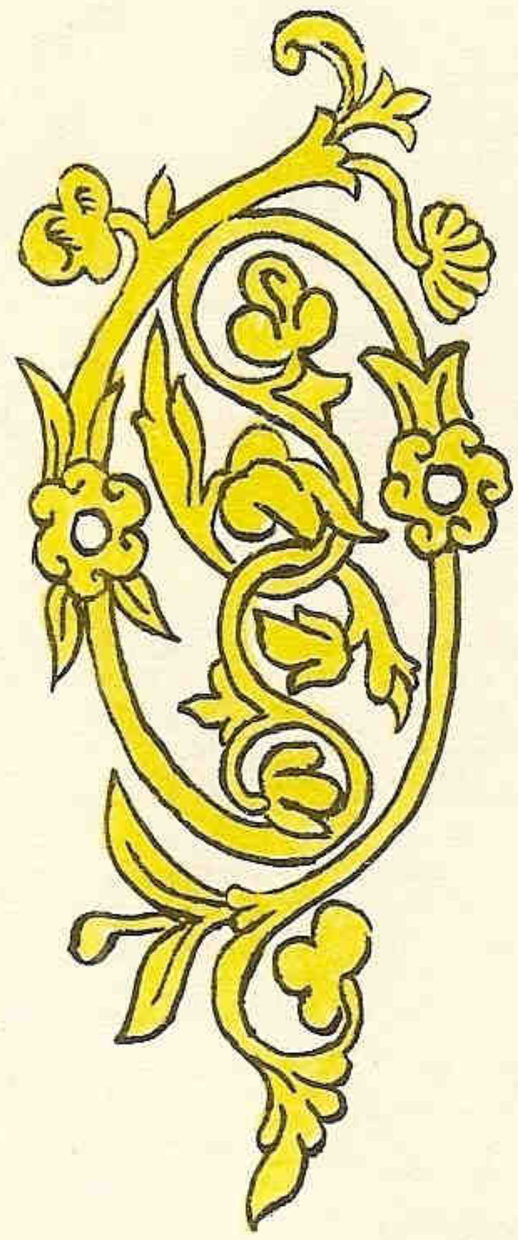

Ori părerea mă înşală, ori s-a stricat vremea, zise împăratul; din două, una trebuie să fie numaidecît. Dar pînă una-altă, ia să mă duc să văd: ales-au năsipul din mac acei nespălaţi, care-mi rod urechile să le dau fata?
Şi cînd se duce împăratul şi vede cum se înplinise de bine porunca lui, se umple de bucurie... Şi, nemaiavînd ce pricină să le caute, rămîne pe gînduri.
Atunci Harap-Alb iar iese din mijlocul celorlalţi şi se înfăţoşează împăratului, zicînd:
— Prea înălţate împărate, de-acum cred că mi-ţi da fata, ca să vă lăsăm în pace şi să ne ducem de unde am venit.
— A veni ea şi vremea aceea, voinice, zise împăratul, îngînînd vorba printre dinţi, dar pînă atunci mai este încă treabă. Iaca ce aveţi de făcut: fata mea are să se culce desară unde se culcă totdeauna, iară voi să mi-o străjuiţi toată noaptea. Şi dacă mîne dimineaţă s-a afla tot acolo, atunci poate să ţi-o dau; iară de nu, ce-i păţi, cu mine nu-i împărţi... Înţeles-aţi?
— Să trăiţi, luminate împărate, răspunse Harap-Alb, numai de n-ar fi mai multă întîrziere, căci stăpînul mă aşteaptă şi grozavă urgie poate să cadă pe capul meu din astă pricină.
— Stăpînu-tău ca stăpînu-tău; ce ţ-a face el, asta-i deosebit de başca, zise împăratul, uitîndu-se chiorîş la dînşii. Ieie-vă măcar şi pielea de pe cap, ce am eu de-acolo? însă pe mine căutaţi să nu mă smintiţi: fata şi ochii din cap, căci atîta vi-i leacul; v-aţi dus pe copcă, cu toată şmichiria voastră. După aceasta împăratul îi lasă încurcaţi şi se duce la ale sale.
— Aici însă trebuie să fie un drac la mijloc, zise Gerilă, clătinînd din cap.
— Ba încă de cei bătrîni; săgeata de noapte şi dracul cel de amiazăzi, răspunse Ochilă. Dar nu ş-a juca el mendrele îndelung, aşa cred eu.
În sfîrşit, durai-vurai, sara vine, fata se culcă şi Harap-Alb se pune de strajă chiar la uşa ei, iară ceilalţi se înşiră tot cîte unul-unul pînă la poartă, după poroncă.

Şi cînd pe aproape de miezul nopţii, fata împăratului se preface într-o păsărică şi zboară nevăzută prin cinci străji. Dar cînd ajunge pe la străjerul Ochilă, el sireicanul mi ţ-o vede şi dă de ştire lui Păsărilă, zicînd:

— Măi, fetişoara împăratului ne-a tras butucul. A dracului zgîtie de fată: s-a prefăcut în păsărică, a zburat ca săgeata pe lîngă ceilalţi şi ei habar n-au despre asta. Ei, apoi! Lasă-te în seama lor dacă vrei să rămîi făr' de cap. De-acum, numai noi o putem găsi şi aduce la urma ei. Taci molcum şi haidem după dînsa. Eu ţi-oi arăta-o pe unde se ascunde, iară tu să mi-o prinzi cum ţi-i meşteşugul şi să-i strîmbi gîtul oleacă, să se înveţe ea de altă dată a mai purta lumea pe degete. Şi atunci, odată şi pornesc ei după dînsa, şi nu merg tocmai mult, şi Ochilă zice:

— Măi Păsărilă, iacătă-o, ia! colo, în dosul pămîntului, tupilată sub umbra iepurelui; pune mîna pe dînsa şi n-o lăsa! Păsărilă atunci se lăţeşte cît ce poate, începe a bojbăi prin toate buruienile, şi cînd să pună mîna pe dînsa, zbrr!... pe vîrful unui munte şi se ascunde după o stîncă.

— Iacătă-oi, măi, colo, în vîrful muntelui, după stînca ceea, zise Ochilă.

Păsărilă atunci se înălţă puţin şi începe a cotrobăi pe după stînci; şi cînd să pună mîna pe dînsa, zbrr!... şi de acolo, şi se duce de se ascunde tocmai după lună.

— Măi Păsărilă, iacătă-oi, ia! colo după lună, zise Ochilă; căci nu pot eu s-o ajung să-i dau o scărmănătură bună. Atunci Păsărilă se deşiră odată şi se înalţă pînă la lună. Apoi, cuprinzînd luna în braţe, găbuieşte păsărica, mi ţ-o înşfacă de coadă şi cît pe ce să-i sucească gîtul. Ea atunci se preface în fată şi strigă înspăimîntată:

— Dăruieşte-mi viaţa, Păsărilă, că te-oi dărui şi eu cu milă şi cu daruri împărăteşti, aşa să trăieşti!

— Ba chiar că erai să ne dăruieşti cu milă şi cu daruri împărăteşti, dacă nu te vedeam cînd ai paşlit-o, farmazoană ce eşti! zise Ochilă. Ştiu că am tras o durdură bună căutîndu-te!... Ia, mai bine hai la culcuş, că se face ziuă acuş. Ş-a-

poi ce-a mai fi a mai fi. Şi odată mi ţ-o înşfacă ei, unul de-o mînă şi altul de cealaltă, şi hai, hai!... hai, hai! în zori de ziuă ajung la palat şi, trecînd cu dînsa printre străji, o silesc să intre în odaia ei, tot cum a ieşit.
— Ei, Harap-Alb, zise atunci Ochilă, dacă nu eram eu şi cu Păsărilă, ce făceaţi voi acum? Iaca aşa, tot omul are un dar şi un amar; şi unde prisoseşte darul nu se mai bagă în seamă amarul.

Amar era să fie de voi
De nu eram noi amîndoi;
Şi cu străjuirea voastră,
Era vai de pielea noastră!

Harap-Alb şi ceilalaţi, nemaiavînd ce zice, plecă capul ruşinaţi, mulţămind lui Păsărilă şi vestitului Ochilă, căci li-au fost ca nişte fraţi.
Şi atunci, numai iaca şi împăratul vine ca un leu-paraleu să-şi ieie fata pe samă, şi cînd o găseşte sub strajă, după cum nu se aştepta el, numa-i scînteiau ochii în cap de ciudă, dar nu avu ce face.
Atunci Harap-Alb iar se înfăţoşază înaintea împăratului, zicînd:
— Luminate împărate, de-acum cred că mi-ţi da fata, ca să vă lăsăm în pace şi să ne ducem în treaba noastră.
— Bine, voinice, zise împăratul posomorît; a veni ea şi vremea aceea. Însă eu mai am o fată, luată de suflet, tot de o vîrstă cu fata mea şi nu e deosebire între dînsele nici la frumuseţă, nici la stat, nici la purtat. Hai, şi dacă-i cunoaşte-o care-i a mea adevărată, ie-ţ-o şi duceţi-vă de pe capul meu, că mi-aţi scos peri albi de cînd aţi venit. Iaca mă duc să le pregătesc, zise împăratul. Tu vină după mine, şi, dacă-i ghici-o, ferice de tine a fi! Iară de nu, luaţi-vă catrafusele şi începeţi a vă cărăbăni de la casa mea, căci nu vă mai pot suferi!
Şi ducîndu-se împăratul, pune de piaptănă şi îmbracă la fel

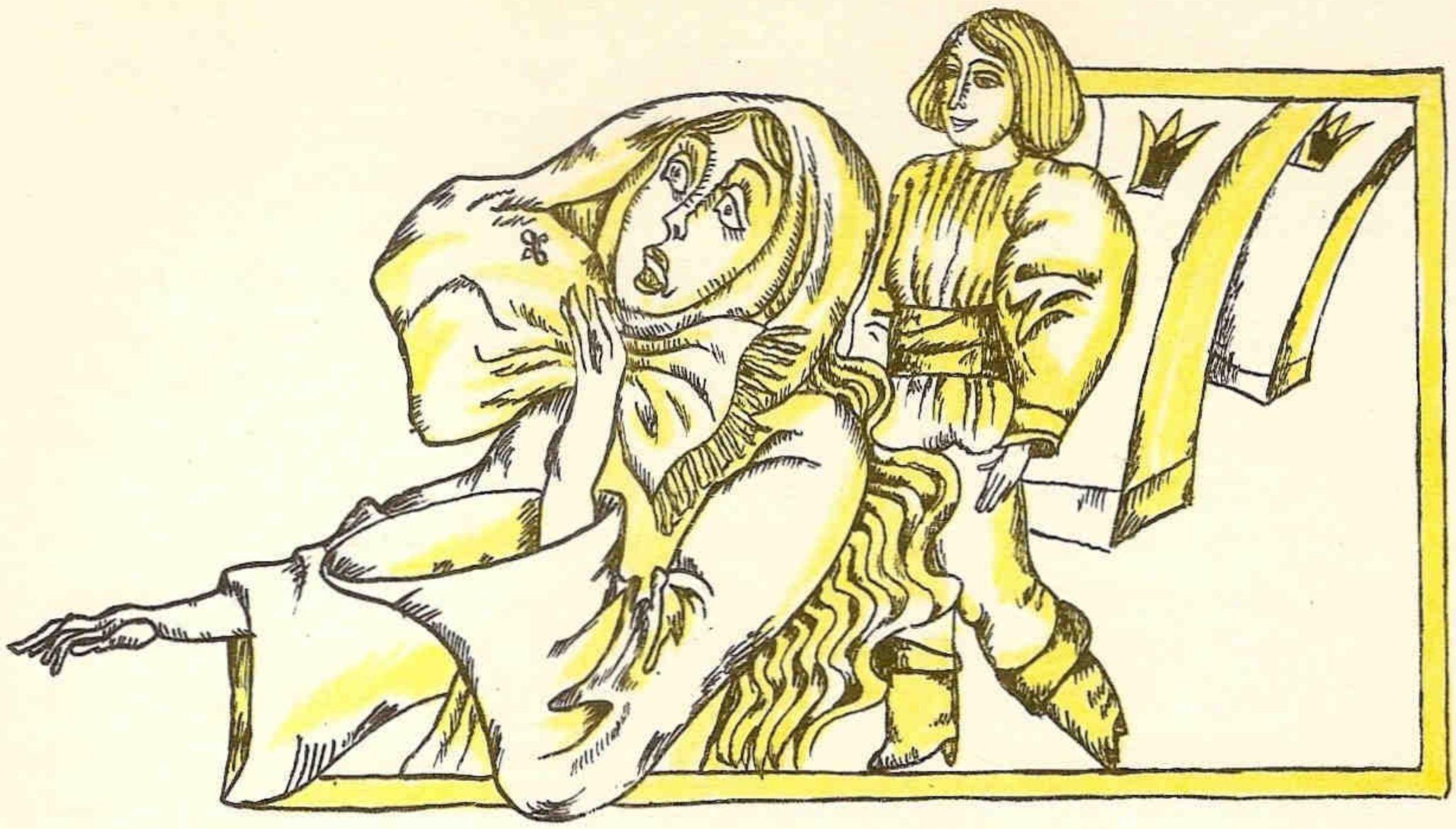

pe amîndouă fetele şi apoi dă poruncă să vie Harap-Alb şi să ghicească care-i fata împăratului.
Harap-Alb văzîndu-se pus în încurcală, nu mai ştia ce să facă şi încotro s-o dee ca să nu greşească tocmai acum, la adică. Şi, mai stînd el pe gînduri oleacă, cum e omul tulburat, îşi aduce aminte de aripa cea de albină şi scoţînd-o de unde-o avea strînsă, scapără şi-i dă foc cu o bucăţică de iască aprinsă. Şi atunci, numai iaca se pomeneşte cu crăiasa albinelor.
— Ce nevoie te-a ajuns de mine, Harap-Alb? zise ea, zburînd pe umărul său. Spune-mi, căci sînt gata să te slujesc.
Atunci Harap-Alb începe a-i spune toate cu de-amăruntul şi o roagă de toţi dumnezeii ca să-i dee ajutor.
— N-ai grijă, Harap-Alb, zise crăiasa albinelor; las' că te fac eu s-o cunoşti şi dintr-o mie. Hai, întră în casă cu îndrăzneală, căci am să fiu şi eu pe-acolo. Şi cum îi întra, stăi puţin şi te uită la fete; şi care-i vedea-o că se apără cu năframa, să ştii că aceea este fata împăratului.
Atunci Harap-Alb întră, cu albina pe umăr, în odaia unde era împăratul şi cu fetele, apoi stă puţin deoparte şi începe

a se uita cînd la una, cînd la alta. Şi cum sta el drept ca lumînarea şi le privea, cu băgare de samă, crăiasa albinelor zboară pe obrazul fetei împăratului. Atunci ea tresărind, odată începe a ţipa şi a se apăra cu năframa ca de un duşman. Lui Harap-Alb atîta i-a trebuit: îndată face cîţiva paşi spre dînsa, o apucă frumuşel de mînă şi zice împăratului:
— Luminarea-voastră, de-acum cred că nu mi-ţi mai face nici o împiedecare, pentru că am adus întru îndeplinire tot ceea ce ne-aţi poruncit.
— Din partea mea, poţi s-o iei de-acum, Harap-Alb, zise împăratul, ovilit şi searbăd la faţă de supărare şi ruşine; dacă n-a fost ea vrednică să vă răpuie capul, fii măcar tu vrednic s-o stăpîneşti, căci acum ţ-o dau cu toată inima. Harap-Alb mulţămeşte atunci împăratului şi apoi zice fetei:
— De-acum putem să mergem, căci stăpînu-meu, luminarea-sa, nepotul împăratului Verde, a fi îmbătrînit aşteptîndu-mă.
— Ia mai îngăduieşte puţin, nerăbdătorule, zise fata împăratului, luînd o turturică în braţe, spunîndu-i nu ştiu ce la ureche şi sărutînd-o cu drag; nu te grăbi aşa, Harap-Alb, că te-i pripi. Stăi, că mai ai şi cu mine oleacă de vorbă. Înainte de pornire, trebuie să meargă calul tău şi cu turturica mea să-mi aducă trei smicele de măr dulce, şi apă vie şi apă moartă de unde se bat munţii în capete. Şi de-a veni turturica mea înainte cu smicelele şi apa, ie-ţi nădejdea despre mine, căci nu merg, ferească Dumnezeu! Iară de-i avea noroc şi-a veni calul tău mai întîi şi mi-a aduce cele poroncite, să ştii că merg cu tine oriunde mi-i duce, s-a mîntuit socoteala.
Şi atunci, odată pornesc şi turturica şi calul, fugînd pe întrecute, cînd pe sus, cînd pe jos, după cum cerea trebuinţa. Dar turturica, fiind mai uşoară, ajunge mai înainte, şi pîndind tocmai cînd era soarele în cruce, de se odihneau munţii numai pentru o clipită, se răpede ca prin foc şi ie trei smicele de măr dulce şi apă vie şi apă moartă, şi apoi, ca fulgerul se întoarce înapoi. Şi cînd pe la poarta munţilor,

calul îi iese înainte, o popreşte în cale şi o ia cu măgulele, zicîndu-i:
— Turturică-rică, dragă păsărică, adă la mine cele trei smicele de măr dulce, apa cea vie şi cea moartă, şi tu du-te înapoi de-ţi ia altele şi mi-i ajunge pe drum, căci eşti mai sprintenă decît mine. Hai, nu mai sta la îndoială şi dă-mi-le, căci atunci are să fie bine şi de stăpînu-meu, şi de stăpînă-ta, şi de mine, şi de tine; iară de nu mi le-i da, stăpînu-meu, Harap-Alb, este în primejdie, şi de noi încă n-are să fie bine...
Turturica parcă n-ar fi voit, dar calul n-o mai întreabă de ce-i e cojocul; se răpede şi-i ia apa şi smicelele cu hapca, şi apoi fuge cu dînsele la fata împăratului şi i le dă, de faţă cu Harap-Alb. Atunci lui Harap-Alb i s-a umplut inima de bucurie.
Vine ea şi turturica mai pe urmă, dar ce-ţi e bună?
— Alei, ţolină ce-mi eşti, zise fata împăratului; da' bine m-ai vîndut! Dacă e aşa, hai, porneşte chiar acum la împăratul Verde şi vesteşte-i că venim şi noi în urmă.
Atunci turturica porneşte, iară fata împăratului îngenunche dinaintea tătîne-său şi zice:
— Binecuvîntează-mă, tată, şi rămîi sănătos! Se vede că aşa mi-a fost sortit şi n-am ce face; trebuie să merg cu Harap-Alb şi pace bună!
După aceasta, îşi ie cele trebuitoare la drum, apoi încalecă şi ea pe un cal năzdrăvan şi stă gata de pornire. Iară Harap-Alb, luîndu-şi oamenii săi, încalecă şi el şi pornesc spre împărăţie, dumnezeu să ne ţie, că cuvîntul din poveste, înainte mult mai este.
Mers-au ei şi zi şi noapte, nu se ştie cît au mers; şi, de la un loc, Gerilă, Flămînzilă şi Setilă, Păsări-Lăţi-Lungilă şi năzdrăvanul Ochilă

Se opresc cu toţi în cale,
Se opresc şi zic cu jale:
—Harap-Alb, mergi sănătos!
De-am fost răi, tu ni-i ierta,

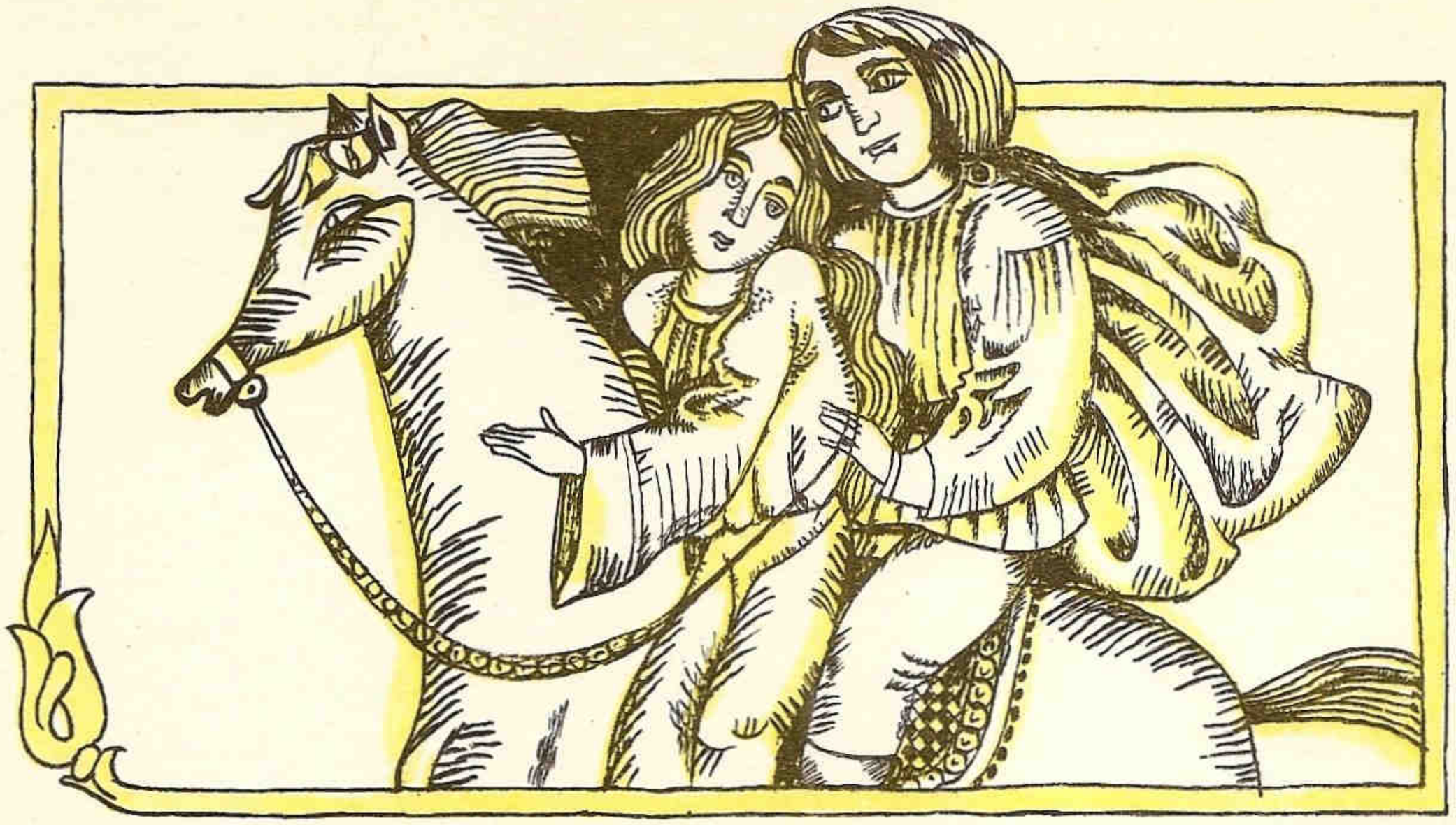

Căci şi răul cîteodată prinde bine la ceva!
Harap-Alb le mulţămeşte,
Ş-apoi pleacă liniştit.
Fata vesel îi zîmbeşte,
Luna-n ceri-au asfinţit.
Dar în pieptul lor răsare...
— Ce răsare? — Ia, un dor:
Soare mîndru, luminos şi în sine arzător,
Ce se naşte din scînteia unui ochi fărmecător!

Şi mai merg ei, cît mai merg, şi de ce mergeau înainte, de ce lui Harap-Alb i se tulburau minţile, uitîndu-se la fată şi văzînd-o cît era de tînără, de frumoasă şi plină de vină-ncoace.

Sălăţile din grădina ursului, pielea şi capul cerbului le-a dus la stăpînu-său cu toată inima, dar pe fata împăratului Roş mai nu-i venea s-o ducă, fiind nebun de dragostea ei, căci era boboc de trandafir din luna lui mai, scăldat în roua dimineţii, dezmierdat de cele întîi raze ale soarelui, legănat de adierea vîntului şi neatins de ochii fluturilor. Sau cum s-ar mai zice la noi în ţărăneşte, era frumoasă de mama focului;

la soare te puteai uita, iar la dînsa ba. Şi de-aceea Harap-Alb o prăpădea din ochi, de dragă ce-i era.
Nu-i vorbă şi ea fura cu ochii, din cînd în cînd, pe Harap-Alb, şi în inima ei parcă se petrecea nu ştiu ce... poate vreun dor ascuns, care nu-i venea a-l spune. Vorba cîntecului:

Fugi de-acole, vină-ncoace!
Şezi binişor, nu-mi da pace!

sau mai ştiu eu cum să zic, ca să nu greşesc? Dar ştiu atîta, că ei mergeau fără a simţi că merg părîndu-li-se calea scurtă şi vremea şi mai scurtă, ziua, ceas, şi ceasul, clipă; dă, cum e omul cînd merge la drum cu dragostea alăturea.
Nu ştia sărmanul Harap-Alb ce-l aşteaptă acasă, căci nu s-ar fi mai gîndit la de-alde acestea.
Însă vorba cîntecului:

De-ar şti omul ce-ar păţi,
Dinainte s-ar păzi!

Dar iaca ce m-am apucat de spus. Mai bine vă spuneam că turturica ajunsese la împăratul Verde şi-l înştiinţase că vine şi Harap-Alb cu fata împăratului Roş.
Atunci împăratul Verde a şi început a face pregătire, ca pentru o fată de împărat, dînd şi poruncă să li iasă întru întîmpinare. Iară spînul icnea în sine şi se gîndea numai la răzbunare.
În sfîrşit, mai merge Harap-Alb cu fata împăratului cît mai merge, şi de la o vreme ajung şi ei la împărăţie. Şi, cînd colo, numai iaca ce li iese înainte împăratul Verde, fetele sale, spînul şi toată curtea împărătească, ca să-i primească. Şi văzînd spînul cît e de frumoasă fata împăratului Roş, odată se răpede să o ie în braţe de pe cal; dar fata îi pune atunci mîna în piept, îl brînceşte cît colo şi zice:
— Lipseşti dinaintea mea, spînule! Doar n-am venit pentru

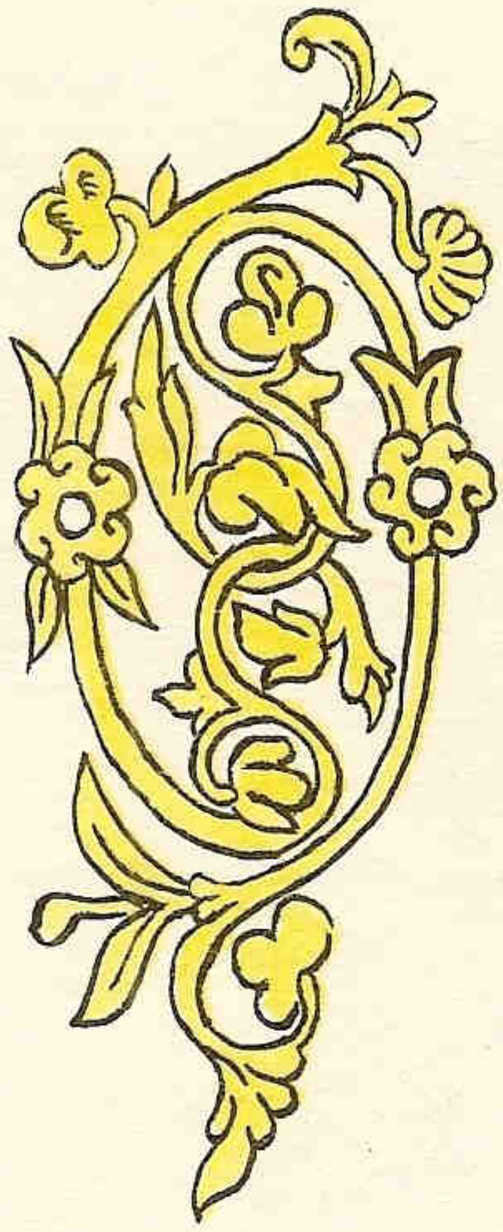

tine, ş-am venit pentru Harap-Alb, căci el este adevăratul nepot al împăratului Verde.
Atunci împăratul Verde şi fetele sale au rămas încremeniţi de ceea ce au auzit. Iară spînul, văzînd că i s-a dat vicleşugul pe faţă, se răpede ca un cîne turbat la Harap-Alb şi-i zboară capul dintr-o singură lovitură de paloş, zicînd:
— Na! aşa trebuie să păţească cine calcă jurămîntul! Dar calul lui Harap-Alb îndată se răpede şi el la spîn şi-i zice:
— Pîn-aici, spînule! Şi odată mi ţi-l înşfacă cu dinţii de cap, zboară cu dînsul în înaltul cerului şi apoi, dîndu-i drumul de-acolo, se face spînul pînă jos praf şi pulbere.
Iară fata împăratului Roş, în vălmăşagul acesta, răpede pune capul lui Harap-Alb la loc, îl înconjură de trei ori cu cele trei smicele de măr dulce, toarnă apă moartă, să steie sîngele şi să se prindă pielea, apoi îl stropeşte cu apă vie şi atunci Harap-Alb îndată învie şi, ştergîndu-se cu mîna pe la ochi, zice suspinînd:
— Ei, da' din greu mai adormisem!
— Dormeai tu mult şi bine, Harap-Alb, de nu eram eu, zise fata împăratului Roş, sărutîndu-l cu drag şi dîndu-i iar paloşul în stăpînire.
Şi apoi îngenunchind amîndoi dinaintea împăratului Verde, îşi jură credinţă unul altuia, primind binecuvîntare de la dînsul şi împărăţia totodată...
După aceasta se începe nunta, ş-apoi, dă doamne, bine!

Lumea de pe lume s-a strîns de privea,
soarele şi luna din ceri le rîdea.

Ş-apoi fost-au fost poftiţi la nuntă:

Crăiasa furnicilor,
Crăiasa albinelor,
Şi crăiasa zînelor,
Minunea minunilor
Din ostrovul florilor!

Şi mai fost-au poftiţi încă:

Crai, crăiese şi-mpăraţi,
Oameni în samă băgaţi,
Ş-un păcat de povestariu,
Fără bani în buzunariu.
Veselie mare între toţi era,
Chiar şi sărăcimea ospăta şi bea!

Şi a ţinut veselia ani întregi, şi acum mai ţine încă. Cine se duce acolo bea şi mănîncă. Iar pe la noi, cine are bani bea şi mănîncă, iar cine nu, se uită şi rabdă.

NICOLAE FILIMON

ROMAN NĂZDRĂVAN

A FOST ODATĂ ca niciodată, dacă n-ar fi nici că s-ar povesti. Cînd se potcovea purecele cu nouă sute nouăzeci şi nouă oca de fier, şi tot da cu spatele de cer. Linguriţă scurtă pe gura cui n-ascultă! Au fost odată trei fraţi olteni, dintre care unu era năzdrăvan. Într-o zi, îşi ascuţiră coasele şi plecară pe o cîmpie. După ce merseră şi iar merseră, deteră peste o livadă de fîn mare. Ei se opriră în loc şi o priviră; dar fratele cel mai mare zise:

— Ştiţi voi una, mă?

— Ştim dacă ne vei spune, răspunseră ceilalţi doi fraţi.

— Ai, mă, să ne-ncercăm coasele prin ăst fîn verde.

— Bine zici tu, mă, răspunse cel de-al doilea frate.

Şi îndată începură amîndoi să cosească la fîn; dar n-apucară să sfîrşească vorba bine şi zăriră pe zmeul Stan Gindă Barbaiop, călare p-o jumătate de iepure şchiop; atunci lor, de frică, le căzură coasele din mînă, dar Roman Năzdrăvan le zise:

— Nu vă temeţi, măre, lăsaţi pe mine, că-i viu eu de hac.

Zmeul din ce în ce s-apropia, iar cînd fu aproape de dînşii, învîrti buzduganul de trei ori şi zise:
— Cine sînteţi voi, bre, dă mi-aţi turburat izvoarele şi mi-aţi încurcat livezile?
— Sîntem nişte oameni săraci şi nemernici, măria-ta, să nu-ţi faci păcat cu noi.
— Ai, sculaţi-vă, că vă iert, zise zmeul cu şiretlic; dar fiindcă aţi început livada, cosiţi-o toată şi diseară să veniţi acasă să vă plătesc.
Cîteştrei fraţi se puseră pe cosit şi cosiră zi de vară pînă-n seară; dar cînd înnopta, veni zmeul şi-i luă cu dînsul acasă ca să le plătească. Ajungînd acasă, zmeul fluieră de trei ori şi numaidecît sări buzduganul din cui şi puse o masă împărătească cu douăsprezece feluri de bucate, pe care le otrăvise zmeul înadins, ca să omoare pe olteni; dar o pîine, o strachină cu apă, o lingură şi o ploscă cu vin nu putu să le otrăvească. Zmeul atunci chemă pe olteni la masă; dar Roman Năzdrăvan îi zise:
— Să trăieşti, măria-ta! Noi sîntem nişte oameni săraci, învăţaţi să mîncăm cum om putea şi să bem ce-om putea. Dă-ne pîinea aia de colo, strachina cu apă, lingura şi plosca şi ne va fi de ajuns.
Zmeul pricepu viclenia lui Roman Năzdrăvan şi tăcu; dar după ce se ridică masa, chemă pe vătaful de curte şi-i porunci să-i ducă într-un beci, cu gînd ca să vie peste noapte să le taie capetele.
Roman Năzdrăvan simţi şiretenia zmeului, dar se făcu că nu pricepe nimic şi, ca să înşele şi mai bine pe zmeu, luă plosca şi se duse în beci împreună cu fraţii lui, iar după aceea scoase din traistă un fluier de prun şi începu să cînte.

Fluieraş frumuşel,
Mititel, gingăşel,
Dacă tu mă iubeşti,
Vin-acum să-mi slujeşti.

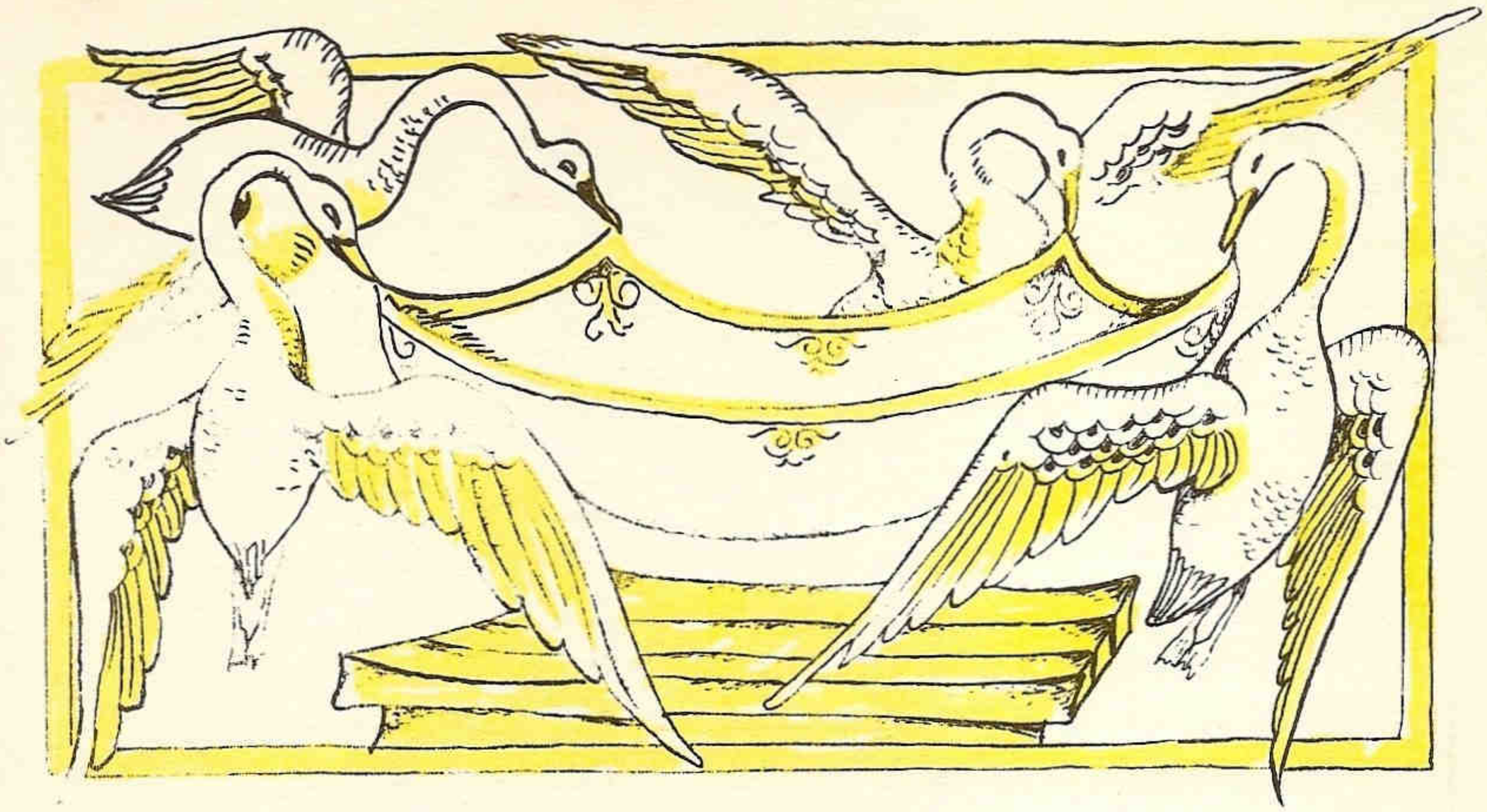

N-apucă să sfîrşească cîntecul şi deodată veniră patru păsări măiestre şi puseră o masă, cum se pune la domni şi la împăraţi. Roman Năzdrăvan chemă la masă pe slujnicele zmeului şi le dete de băut pînă se îmbătară şi adormiră, apoi le dezbrăcă de hainele lor şi se îmbrăcă el şi fraţii lui cu dînsele, iar pe slujnice le îmbrăcă cu zăbunele lor cele bărbăteşti şi se duseră să se culce. Dar abia ce începură să aţipească de somn şi zmeul veni cu paloşul să le taie capetele; văzîndu-i însă îmbrăcaţi muiereşte, merse înainte şi tăie capetele slujnicelor apoi se duse şi se culcă. Atunci Roman Năzdrăvan sculă pe ceilalţi doi fraţi şi o apucară la sănătoasa.

Se duseră şi iar se mai duseră, ca cuvîntul din poveste, înainte mai lung şi mai frumos este. Este ce este, basmul d-aci înainte se găteşte. Se duseră trei zile şi trei nopţi şi deteră peste un palat mîndru şi frumos şi se puseră cîteşitrei la poartă. Împăratul îi văzu după geam şi trimise pe vătaful de curte să-i întrebe ce caută. Vătaful spuse împăratului cererea lor, iar el porunci să pună pe cei doi rîndaşi la grajd, iar pe Roman Năzdrăvan să-l îmbrace bine şi să-l facă copil în casă.

Nu trecu mult timp şi împăratul făcu pe Roman Năzdrăvan mai mare peste toate slugile curţii împărăteşti. Fraţii lui, cum auziră aceasta, hotărîră să-l piardă. Într-o zi cînd împăratul voia să se ducă la plimbare, ei îi ieşiră înainte cu căciulile în mîini şi îi ziseră:
— Luminate-mpărate, să trăieşti măria-ta întru mulţi ani! Fratele nostru Roman Năzdrăvan s-a lăudat că poate să-ţi aducă cloşca cu puii de aur a zmeului Tărtăcot cu barba d-un cot şi cu limba de doi.
Împăratul chemă numaidecît pe Roman Năzdrăvan şi-i zise:
— Fraţii tăi mi-au spus că te-ai lăudat să-mi aduci cloşca cu puii de aur a lui Tărtăcot cu barba d-un cot.
— E, e, măria-ta, cine m-a pîrît nu m-a pîrît să mă crească, ci să mă piardă; o să-ţi aduc cloşca măcar de-aş şti că-mi voi răpune viaţa.
— Să ştii Romane, adăugă împăratul, că dacă nu-mi vei aduce cloşca, unde-ţi stau picioarele o să-ţi stea capul.
N-apucă să plece împăratul şi Roman Năzdrăvan se duse la zmeu, intră în palat şi ajungînd la odaia unde era cloşca închisă, se făcu pai de mătură şi intră înăuntru pe gaura încuietorii; apoi făcîndu-se iarăşi om, zise cloştii:
— Fă, cloşcă, vino cu mine!
Cloşca începu să strige:
— Sări, luminate împărate, că mă ia Roman Năzdrăvan!
Zmeul veni numaidecît cu paloşul în mînă, dar Roman se făcu grăunte de mei şi se puse după uşă. Zmeul, văzînd că nu este nimeni în casă, scoase biciul de la brîu şi trase cloştii o bătăiuţă ţeapănă. Roman se făcu iar om şi zise:
— Fă cloşcă, vii tu cu mine, ori ba?
— Viu, răspunse cloşca.
Atunci, Roman luă cloşca cu pui cu tot ş-o dete împăratului, zicîndu-i:
— Poftim, luminate împărate, m-am închinat cu slujba care mi-ai poruncit.
Împăratul luă cloşca şi dete lui Roman Năzdrăvan două căuşe de galbeni şi se duse. Iar Roman se puse în scară şi

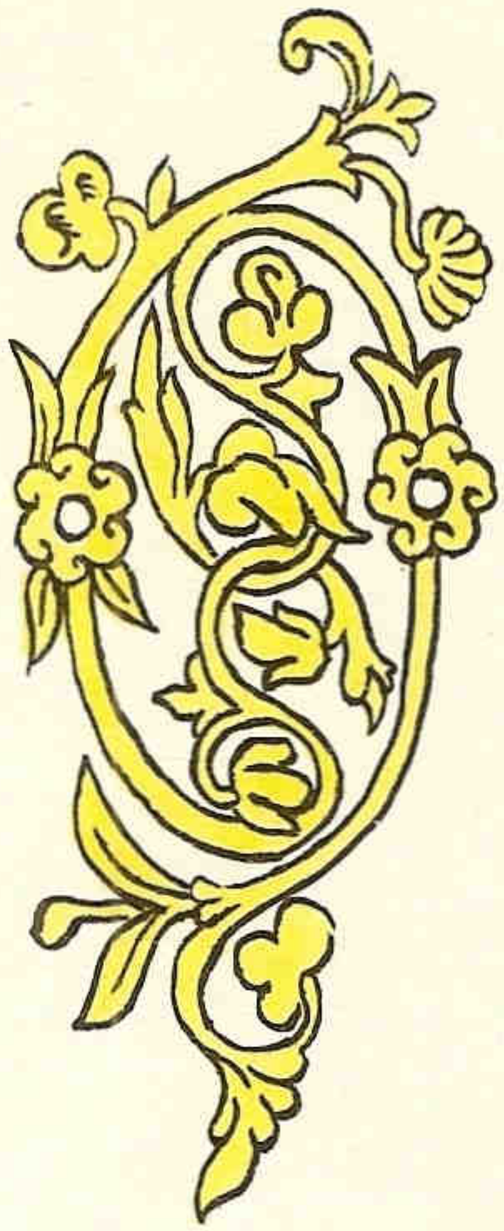

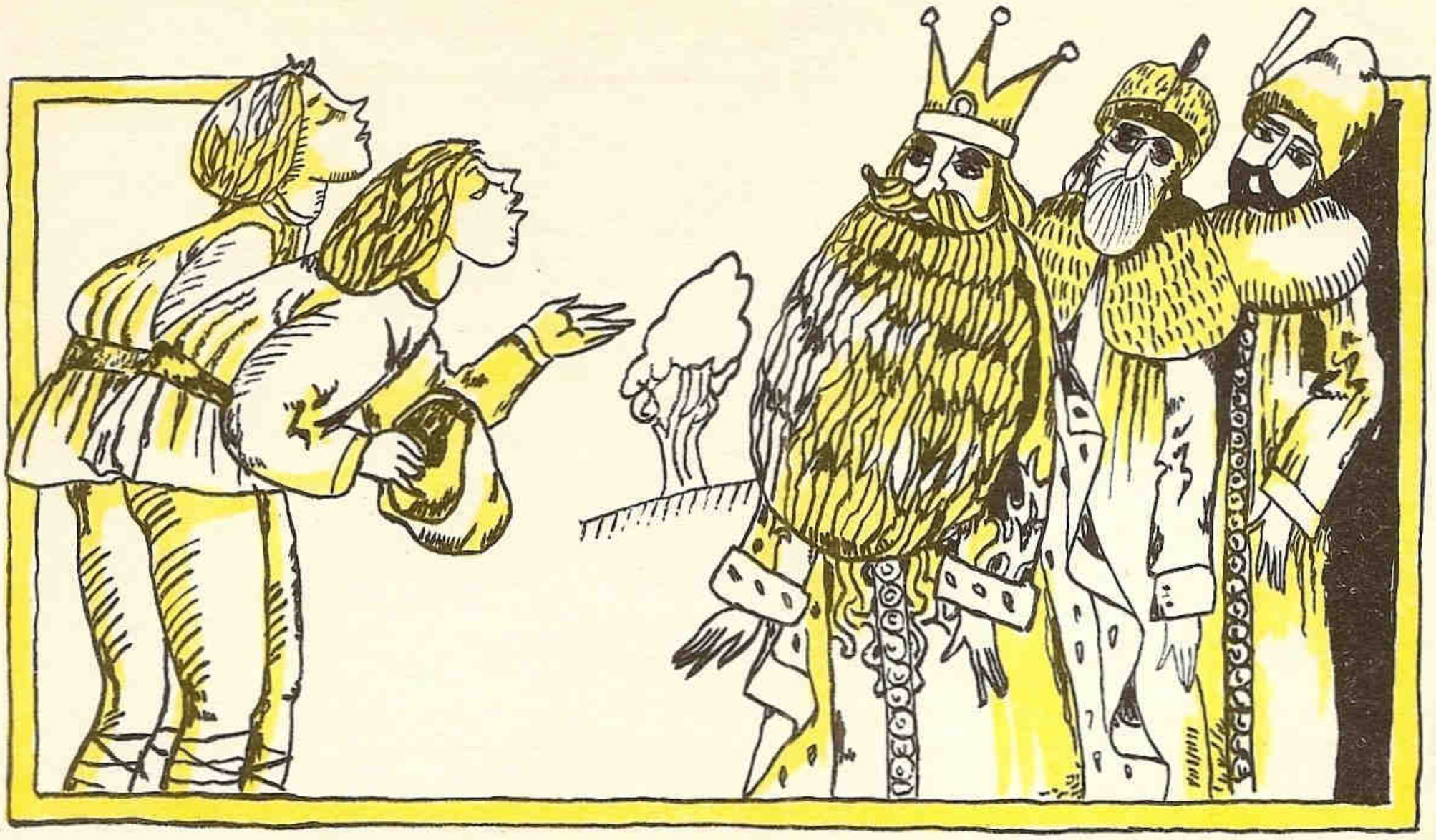

începu să-i numere. Din întîmplare, fraţii lui tocmai atunci treceau cu hîrdăul cu apă la grajd; văzînd însă pe Roman numărînd bani, zise unul către celălalt:
— Văzuşi, mă, ce de bani a cîştigat afurisitul de Roman?
— Las' pe mine, mă, că ţi-l voi aşeza eu pe dînsul!
A doua zi cînd ieşi împăratul la plimbare, ei veniră iarăşi la scară, cu căciulile în mîini, şi ziseră:
— Luminate-împărate, fratele nostru Roman s-a lăudat să-ţi aducă armăsarul lui Căpăţînă-de-cal, într-un picior de găină înşeuat şi înfrînat.
Împăratul chemă pe Roman Năzdrăvan şi-i zise:
— Auzi mă, Romane, ce zic fraţii tăi, că te-ai lăudat să-mi aduci calul lui Căpăţînă-de-cal, într-un picior de găină înşeuat şi înfrînat.
— Să trăieşti, măria-ta! Cine m-a pîrît nu m-a pîrît să mă crească, ci să mă piardă. După aceea încălecă calul, se duse la zmeu şi intrînd în grajd, zise armăsarului:
— Mă armăsare, vino cu mine.
Armăsarul, cum auzi acestea, strigă:
— Sări, stăpîne, că mă ia Roman Năzdrăvan!
Zmeul, cum auzi, se scoborî în grajd cu paloşul într-o mînă

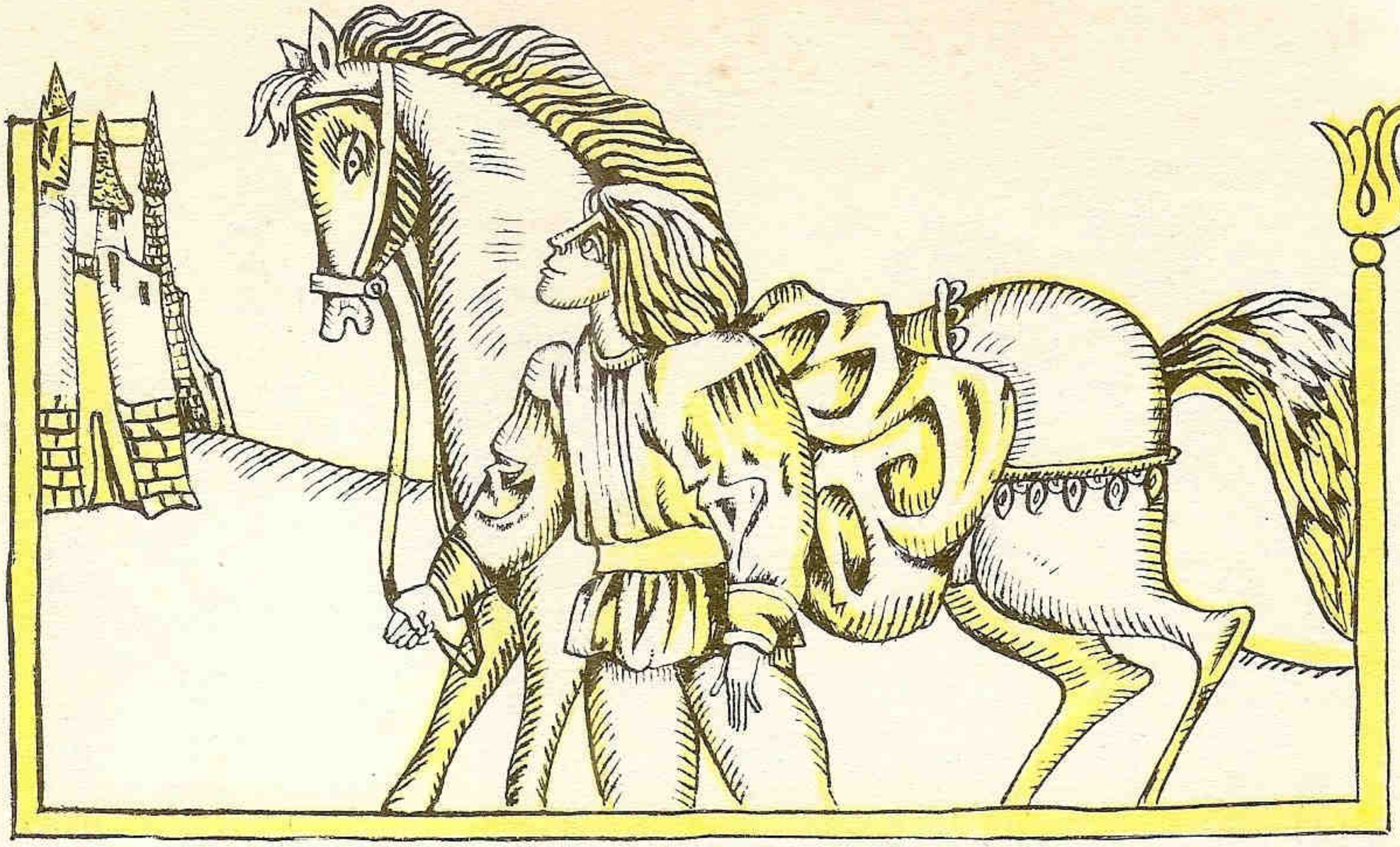

și cu biciul de foc într-alta și zise calului:
— Unde este Roman Năzdrăvan, bre?
Calul se uită împrejur și nu văzu pe nimeni; căci Roman să făcuse pai și intrase în iesle; atunci zmeul, văzîndu-se înșelat, se puse cu biciul pe cal și îi muie binișor spinările, iar după aceea se duse la treaba lui. Roman, văzîndu-se iarăși numai cu calul, îi zise:
— Mă armăsare, vino cu mine.
— Acum viu, stăpîne; dar înainte de a pleca, sapă la picioarele mele cele din dindărăt, c-o să dai peste un butoi cu aur topit și altul cu argint; să iei două căușe de aur și să mă stropești de la cap pînă la mijloc, apoi să iei două căușe de argint și să mă stropești de la mijloc pînă la coadă și să-ncalici pe mine.
Roman Năzdrăvan făcu după zisa calului; încălecă pe dînsul și se duse; dar ce mîndreţe, doamne! Calul se făcuse jumătate de aur cu pietre nestemate, iar jumătate de argint, și atît de frumos, încît la soare te puteai uita dar la dînsul ba...
Cînd ajunse Roman la împărăţie, împăratul tocmai se întorcea de la plimbare, îi dete calul și luă patru căușe de galbeni.

Fraţii lui, însă, văzură toate acestea şi ziseră unul către altul:
— Bre! Ce de bani a cîştigat nelegiuitul!
— Lasă, mă, răspunse unul din doi, că ţi-l pun eu bine pe dînsul.
A doua zi, cînd împăratul se plimba pîn grădină, fraţii lui Roman Năzdrăvan îi ieşiră înainte şi-i ziseră:
— Luminate-mpărate, să-ţi lungească Dumnezeu zilele! fratele nostru Roman Năzdrăvan s-a lăudat că poate să-ţi aducă chiar pe zmeu, viu nevătămat.
— Dar asta este cu neputinţă, răspunse împăratul.
— Ştim prea bine, măria-ta, dar de! fratele nostru aşa s-a lăudat.
Împăratul chemă pe Roman şi-i zise:
— Aşa e, mă Romane, că te-ai lăudat să-mi aduci pe zmeu viu-nevătămat?
— E! luminate-mpărate, cine m-a pîrît la măria-ta nu m-a pîrît să mă crească, ci m-a pîrît să mă piardă; dar fie, mă leg să-ţi aduc pe zmeu, numai să-mi dai un car cu şase bivoli, să-mi dai şase dulgheri, şase tîmplari şi şase fierari şi treaba e făcută.

Împăratul porunci să-i dea tot ce va cere. Roman se sui în car şi apucă calea către zmeu. Se duse zi de vară pîn-n seară; iar cînd fu aproape de palatul zmeului, se făcu moş bătrîn cu barba şi sprîncenele pînă în pămînt. Zmeul, cum îl zări, se dete jos, îi ieşi înainte şi-i zise:

— Ce cauţi, moşule?

— Ce să caut, luminate-mpărate? Am prins pe hoţul de Roman Năzdrăvan şi am venit la măria-ta să-mi dai ăl plop de colo, să fac un butoi ca să-l bag într-însul.

— Bucuros, moşicule.

Atunci Roman tăie plopul şi, numai cît clipeşti din ochi, făcu un butoi gros, legat cu cercuri de fier; dar cînd veni vremea să-l înfunde, zise zmeului:

— Luminate-mpărate, ştii că Roman Năzdrăvan e mare voinic, el poate să spargă butoiul şi să scape şi atunci ne prăpădeşte pe toţi; fă bine de intră măria-ta în butoi şi, după ce l-oi înfunda, pune-ţi toată puterea să vedem, poţi să-l spargi?

Zmeul se supuse şi intră în butoi; iar dulgherii, tîmplarii şi fierarii înfundară butoiul şi, după ce îl legară cu lanţuri

groase de fier, înjugară bivolii şi plecară; iar pe la apusul soarelui, ajunseră la împărăţie şi dete pe zmeu în mîna împăratului, viu-nevătămat.
Împăratul porunci să desfunde butoiul, să vadă dacă se află zmeul într-însul; iar zmeul răspunse din butoi:
— Luminate-mpărate! Dacă vrei să trăieşti, zi oamenilor tăi să nu mă scoată din butoi, că de voi scăpa, se alege praful de tine şi de palatul tău.
Atunci împăratul porunci să aducă lemne şi făcînd focul, arse pe zmeu trei zile şi trei nopţi; iar Roman luă oasele zmeului şi le dete împăratului care, de bucurie, făcu pe Roman boier din doisprezece şi-i dete pe fie-sa de soţie. Roman căzu la pămînt şi sărută poala împăratului; iar după aceea zise:
— Ştii... una, lăudate-împărate? fraţii meu s-au lăudat că poţi să-i legi pe vîrful unei şire de paie aprinse, şi ei nu vor arde.
Împăratul porunci să-i lege şi dîndu-le foc, arseră de se făcură cenuşă. Iar Roman trăi şi împărăţi, şi împărăţeşte şi pînă în ziua de astăzi.
Încălecai p-o şa şi vă spusei dumneavoastră aşa.

A. I. ODOBESCU

FECIORUL DE ÎMPĂRAT CEL CU NOROC LA VÎNAT

(din „Pseudokyneghetikos")

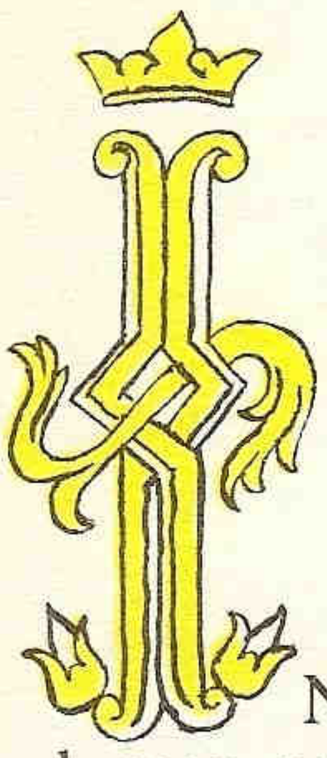

N VREMEA DE DEMULT, pe cînd oamenii de pe lumea asta ştiau şi puteau mai mult decît ce pot şi ştiu cei de acum, pe cînd pruncul de trei zile îţi număra numai într-o clipă toate stelele de pe cer, şi vedea cu ochişorii cum creşte iarba cîmpului şi auzea cu urechile cum sfîrîie fusele cînd toarce păianjenul... pe vremea de atunci trăia în plaiurile Buzăului o împărătească tare şi mare, pe care o chema doamna Neaga. Ea îşi avea palatele ei tocmai colo, în codrii Cislăului, unde se văd şi astăzi, pe o măgură mare ocolită cu pîraie, temeliile de zid ale cetăţii ei, iar grădinile şi livezile în care ea se preumbla, cînd i se făcea urît acasă, şi le avea pe colnicele Lapoşului, unde stă şi acum puţul ei cu colac de piatră, săpat cu slove pe care, zău, nici cei mai cărturari din ziua de astăzi nu le mai pot ghici.

Din toţi copiii cîţi dumnezeu îi dase şi-i luase înapoi la sine, doamna Neaga rămăsese în văduvie numai cu un fecior pe care-l iubea ca lumina ochilor. Era şi drăgălaş, bată-l fericirea, puiul de împărat! Mîndru ca strălucitul soarelui la

amiazi, blînd ca razele line şi mîngîioase ale lunei, sprinten ca luceafărul sclipitor al dimineţii şi înţelept ca şi întreagă tăria cerurilor. Nu ştia maică-sa nici lumea toată cu ce să-l mai dezmierde, atît era tuturor de drag şi de plăcut.
De micuţ îl dase doamna la carte şi cînd abia începuse tuleiele bărbii să-i umbrească pieliţa copilărească, el vorbea pe de rost toate limbile de pe lume, ba încă înţelegea şi graiurile tăinuite ale pasărilor şi ale fiarelor.
Atunci doamna, cu inima îngînată între dor şi bucurie, îi vorbi aşa: „Fătul meu, cartea cîtă a fost, ai învăţat-o toată din scoarţă pînă-n scoarţă; acum, ca să te faci om pe deplin şi voinic cu temei, precum se cade unui bărbat şi mai ales unui fecior de împărat, toţi de toate părţile îmi spun că trebuie să te duci, lumea să o colinzi, ca să încerci şi să ispiteşti viaţa prin tine însuţi şi să afli multe şi mărunte ale lumii, care se vede că în carte nu se pot scrie. Du-te, copilul meu; mergi de vezi şi de învaţă; dar cată a nu te prea depărta de pe aci; adu-ţi aminte, voinicelul meu, că pe cîtă vreme nu te va simţi mama colea în preajma ei, grija, chinul şi mîhnirea din sînu-i nu vor lipsi".
A doua zi, dîn-zi-de-dimineaţă, feciorul de împărat, mai mult vesel decît duios, îşi luă ziua-bună de la doamna maică-sa, care se silea, sărmana, pe cît putea, ca să-şi stăpînească plînsul şi obida ce o înecau. Era vesel voinicelul, fiindcă în curţile palatului îl aşteptau ca să-l însoţească în cale o sumă de

boieri mari ai oştilor,
puterea domniilor
şi groaza duşmanilor,
toţi călări şi înarmaţi
cu săgeţi, cu buzdugane
şi la brîie cu arcane;
gata-a merge după soare,
să înceapă-o vînătoare
după urşi şi căprioare,

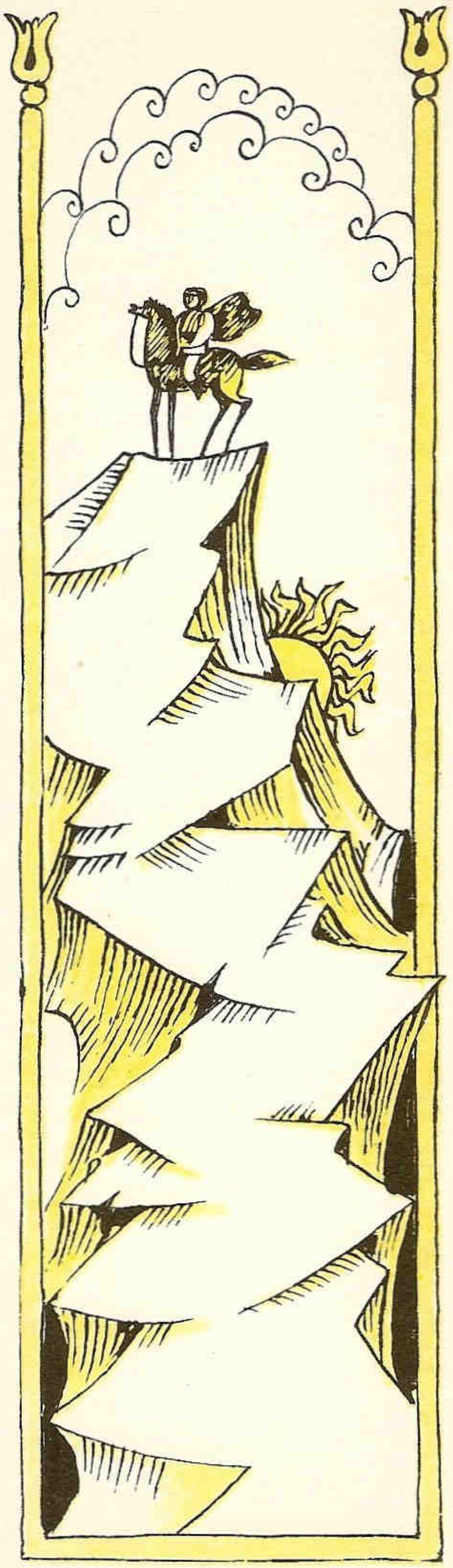

după pasări gălbioare,
ce sînt bune la mîncare
şi plăcute la cîntare.

Apucară înspre miazănoapte şi trecînd pe Scărişoară, unde-i lesne cui scoboară, luară apa Buzăului în sus tot cîntînd şi veselind. Răsunau dealurile şi văile şi apele rîului pe unde trecea mîndra ceată de voinici. Dar cînd sosiră la înfurcitura Bîscei, acolo unde se aşterne o poieniţă verde umbrită de plopi, de stejari şi de fagi, feciorul de împărat deodată îşi opri armăsarul în loc şi în gura mare strigă aşa către soţii săi: „Măi fraţi! Vedeţi colo drept în sus muchia naltă şi pleşuvă a Penteleului; acolo am să mă duc, tot în fuga calului. Cine poate, ţie-se după mine!“ Şi, dînd pinteni sprintenului său fugar, ca un fulger se repezi prin valea îngustă a pîrîului. Sub copita pintenogului, pietrele scăpărau, apele clocoteau, pulberea în sus se înălţa, cu nuorii s-amesteca, ş-apoi în jos iar cădea, vîlceaua înnegura şi pe voinic mi-l ascundea cu totul din vederile boierilor, care rămăseseră departe, departe în urma lui.

Trecu el ca în zbor, cu fugarul spumegat, prin valea Rosilor, pe sub muchia Paltinului, pe la gura Teghii; sări ca un zmeu pe deasupra Curselor de piatră; îşi zări ca prin vis chipul oglindit în apele cătrănite ale Genunei Dracului şi printre brazi, printre molifţi, printre afini şi ienuperi, sui mlaca Cernatului pînă în vîrful muntelui. Zbura calul nebun cu coama şi cu nara în vînt; iar călăreţul, cu minţile răpite de mulţumire, sorbind cu desfătare în piept mirosul răcoros al brazilor şi al florilor, dor' că se simţea dus ca vîntul şi ca gîndul peste stînci, peste verdeaţă, peste gol şi iarbă creaţă. Cînd fu la amiazul mare, fugarul stătu locului şi feciorul de împărat se trezi singur-singurel chiar deasupra Penteleului. Jur-împrejur, cît cuprindea ochiul zări numai creste de munţi, care mai mari, care mai mărunţi. Dar mai presus de toţi se ridica creştetul gol, de pe care el privea şi vedea, jos pămîntul cu verdeţile cufundîndu-se în toate părţile, iar sus cerul limpede şi senin, scăldat numai în raze de lumină. Soarele dogorea drept deasupra şi în arşiţa amiazului, pare că contenise orice adiere; nici o suflare nu se simţea, nici un sunet, nici o mişcare.

Sta mărmurit voinicul; — nici că mai pomenise el aşa tăcere, aşa pustiu, aşa mîndreţe! — cînd deodată, pe sub roata aurită a soarelui, se ivi o pasăre măreaţă, un vultur negru cu aripile falnic întinse. Degrab puse voinicul mîna pe arc, îl încordă şi gata era să repeadă săgeata, cînd pe sus auzi vulturul croncănind în limba sa cea păsărească:

Împărate luminate,
nu-mi lua zilele toate·
ia-mi-le pe jumătate;
că-ţi voi da eu nestemate,
chiar piatra zamfirului,
limpezimea cerului!

Feciorul de împărat destrună arcul, minunat de aşa cuvinte; iar pasărea, drept mulţămită că o iertase cu viaţă, lăsă să-i

pice din cioc pe oblîncul şelei voinicelului, o piatră de zamfir mare şi frumoasă, limpede şi albastră întocmai ca seninul cerului.
Din ceasul cînd căpătă această nestemată şi o puse în sîn, nu mai rămase pasăre pe cer care să nu fie robită la voinţa lui. Pentru dînsul, toate zburătoarele, mîndri păunaşi, sălbăticoşi cocori, bufniţe cobitoare, şoimi dîrji, găinuşe moţate, dumbrăvence cu aripi verzi, pupăze cu creste bălţate, grauri pestriţi, sitari, dropii şi ierunci, toate picau ca fermecate cînd ieşea el la vînătoare; iar de se preumbla numai prin codri şi prin livezi, mierlele şi privighetorile, pitulicile şi sticleţii, presurele şi franciocii, pietroşeii şi sfredeluşii, botgroşii şi scatiii, ţoii, cintezoi şi piţigoi, toţi îl întîmpinau peste tot locul cu dulcile lor cîntări; cucul îi vestea la tot ceasul mulţi ani cu noroc şi prigorii cu pene albastre îl însoţeau pretutindeni, chiuind şi zburînd vesel deasupra capului său. Trecu o zi, trecură două, ba mai trecură şi alte nouă şi voinicelul nu se îndura ca să se înstrăineze de la mîndrele plaiuri ale Buzăului, în care el domnea acum cu voie bună peste toată firea zburătoare cîtă fîlfîie sub soare. Noaptea pe la cîntători, pînă a nu se revărsa bine de zori, el era purces la vînătoare şi mai adesea seara îl apuca prin păduri, ucigînd şi stîrpind alde păsări cobitoare ce se arătau numai prin întuneric. Rătăcea într-o zi pe culmea păduroasă a Istriţei — tocmai colo jos, la curmătura dealurilor, sub care încep a se aşterne cîmpiile — cînd deodată, fără veste, pe la sfinţitul soarelui se ridică din vale un vînt mare şi turbat care îndoia fagii, frîngea plopii, smulgea ulmii şi clătina cu urlet tot codrul şi tot muntele. Într-o clipă norii de pretutindeni la un loc se adunară, negurile se îndesară şi preste tot cerul se destinse un pod întunecat de fier şi de aramă, peste care trecea şi se învîrtea sfîntul Ilie, încurcîndu-şi armăsarii cu tunete şi cu plesnete şi scăpărînd numai fulgere şi trăsnete, de sub roatele carului său. Apoi dintr-o năprasnică detunătură, se sparse deodată podul, brăzdat de mii de săgeţi luminoase şi începu a curge pe pămînt o ploaie groaznică:

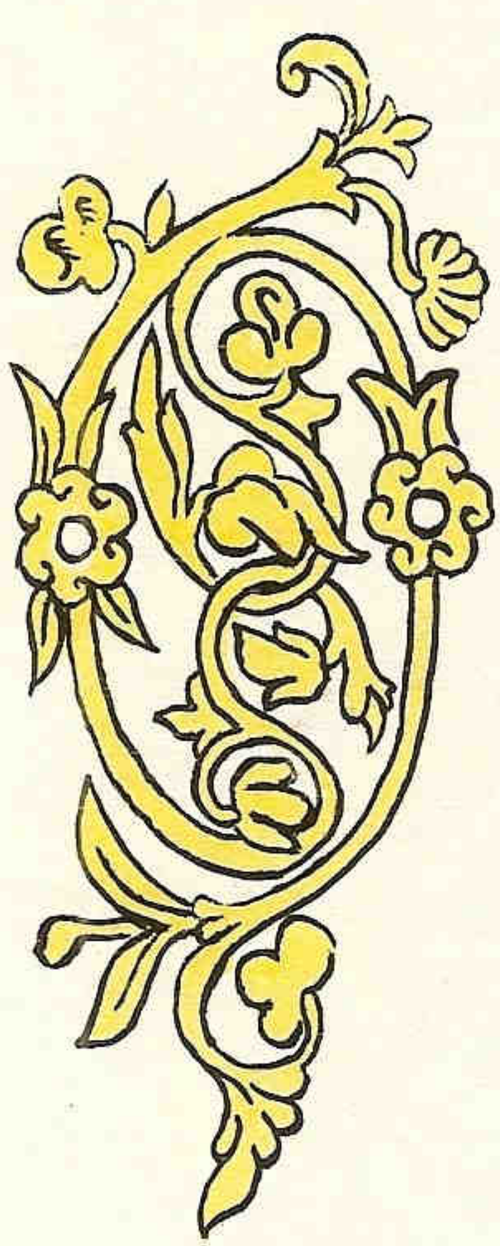

ploaie cu şiroaie
de făcea pîraie;
ploaie cu băşici,
de strica potici;
ploaie spumegată,
'neca lumea toată;
ploaie de potop,
făcea lumea snop.

Cînd se mai potoli furtuna, feciorul de împărat cătă a se urni din scorbura unde stătuse pitulat; dar el nu mai ştia încotro s-apuce, aşa de tare era, în codru, şi frunza deasă, şi noaptea întunecoasă, şi calea pietroasă; pe unde căta urma umblată, urma era ştearsă; pe sub atîtea tulpine surpate şi în lapoviţă înecate, pe sub atîtea frunzare căzute, toate cărările se făcuseră nevăzute. Nu vedea, nu auzea, nici în greul pămîntului, nici în uşurelul vîntului; numai cînd trăgea bine cu urechea, îi venea din depărtare la auz chiotul ghionoaiei ce-şi ascuţea noaptea ciocul de coaja copacilor, şi miorlăitul cucuvăilor care se chemau jalnic una pe alta prin mijlocul beznei; apoi uneori îi trecea răpede pe dinaintea ochilor şi cîte o umbră neagră de lăstun rătăcit, care cădea din văzduh, cu lungile-i aripi îngreuiate de ploaie.
Toată noaptea ar fi umblat el fără spor; dar noroc că avea cu sine pe coteiul lui cel mai bărbat, cel mai priceput, cel mai credincios,

Miclăuş, cîine-nvăţat
ştia seama la vînat;
el apucă spre colnic,
uşor, sprinten şi voinic;
tot spre vale se lăsa,
şi cărarea căuta,
botul prin iarbă vîrînd,
urmele tot mirosind.
Urma-i ici, urma-i colea!

Miclăuş n-o mai pierdea,
prin'ntuneric o simţea,
noaptea-ntocmai ca ziua.

Astfel, cu cîinele călăuză bună, voinicul apucă d-a lungul în jos valea Orgoaiei. Prin volbura apelor ei, se rostogoleau acum cu vuiet rădăcinile de copaci şi bolovanii de piatră, surpaţi de la munte. Şi cîinele şi stăpînul umblau încet şi cu sfială pe costişul lunecos; dar cînd ajunseră tocmai deasupra priporului de unde se văd, în poală, urmele unei cetăţi de uriaşi şi brazda vladnică a Troianului, Miclăuş stătea în loc mîrîind ca în preajmă de vînat. Voinicelul sticli ochii. Flăcăraie alburii ieşeau pe acolo din pămînt şi zburau deasupra tainiţei unde stătură ascunse, atîta mare de vreme, comorile de la Pietroasa, cloşca cea vestită cu puii ei de aur; dar la lumina sclipitoare a văpăilor, vînătorul zări printre ierburi şi pietroaie căpăţîna lungăreaţă a unui dihor care cu ochii răzleţi, căta drept la dînsul. Trupul şi coada, dobitocul şi le încolăcise, le făcuse ghem în faţa coteiului, cum fac dihorii cînd n-au loc de scăpare în vizuinele lor de sub pămînt.

Voinicul nostru era gata să azvîrle într-însul ghioaga lui cu ţinte poleite, ca să-l prăpădească, cînd dihorul începu a chiţăi în limba lui de lighioană şi a zice:

Împărate luminate,
nu-mi lua zilele toate;
ia-mi-le pe jumătate;
că-ţi voi da eu nestemate,
chiar piatra smarandului,
verdeaţa pămîntului!

Feciorul de împărat, aducîndu-şi aminte cît de bun augur îi fuseseră asemenea vorbe din graiul vulturului, lăsă ghioaga jos şi goni cîinele în lături; iar lighioana, bucuroasă de a se simţi scăpată, începu să rîcîie ţărîna cu labele şi scoase dinaintea voinicului o piatră de smarand, mare şi frumoasă, de strălucea verde şi rămurată ca spicul crud al grîului, ca rodul pămîntului. Atîta fu voinicului, pînă ce ridică de jos smarandul fermecat şi-l băgă în sîn; ş-apoi de atunci înainte toate jivinele cîte se tîrăsc prin ţărînă şi cîte se ascund pe

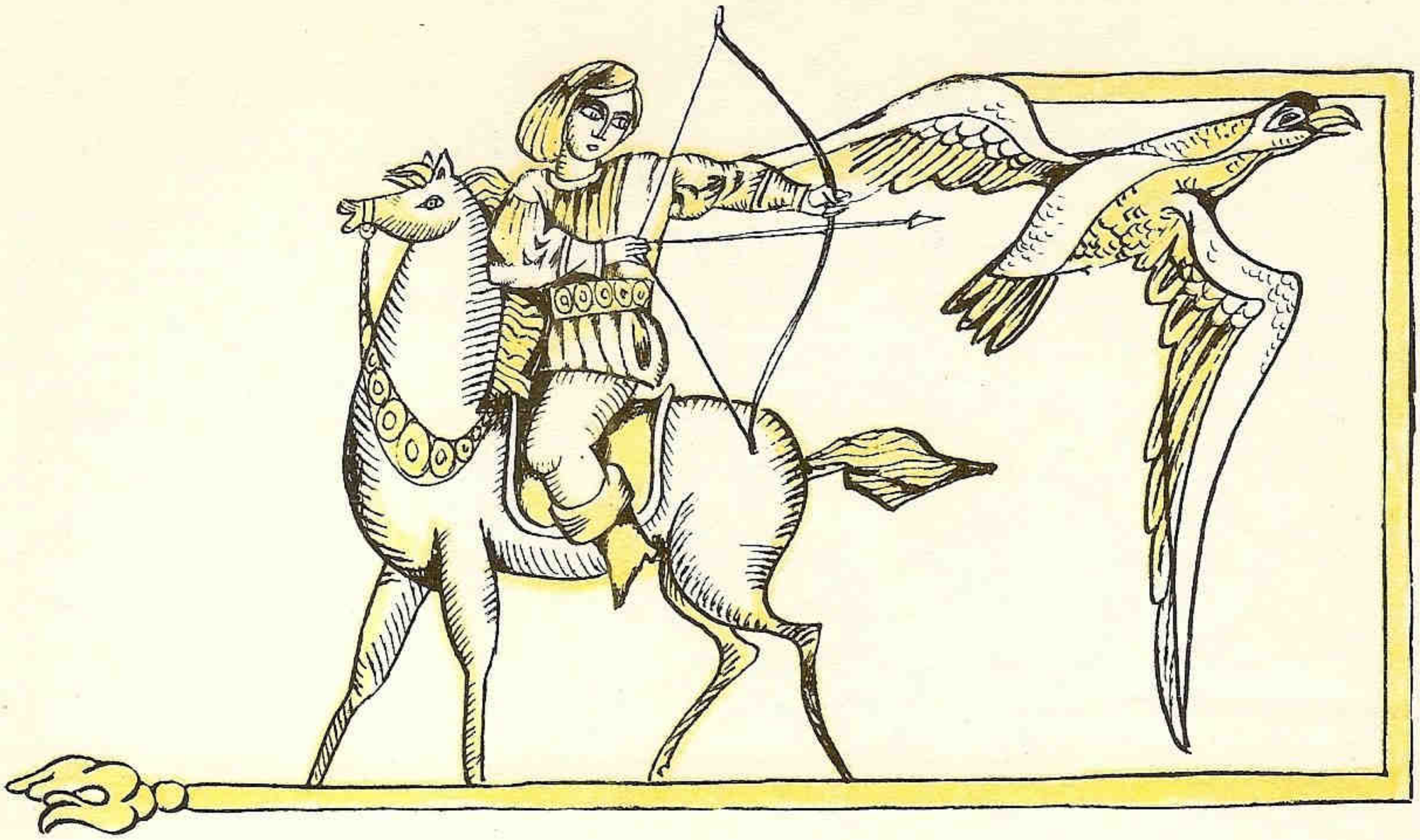

sub pămînt, toate îl cunoscură pe dînsul de stăpîn. Viezurii cu perii suri, lungi şi drepţi ca ţepele, şi bursucii somnoroşi, care ies numai noaptea din vizuini; jderii pădureţi cu blana ruginie, deasă, moale şi frumos netezită, şi vidrele colţate de pe malul bălţilor; nevăstuicile cu trup prelung şi mlădios şi cu guşe albe, care se furişează printre răzoare, vînînd cuiburi de păsărele, şi veveriţele şugubeţe cu coada vîlvoi, care sar zglobii pe crăcile copacilor ronţăind alune, ghindă şi scoruşe; pinţele cu labe scurticele la piept, iar la spate cu picioroange care, cînd umblă, se saltă ca lăcustele, şi căţeii pămîntului — de le zice şi şuiţe — care scot capul la amiazi din găuri, ca să latre la soare, apoi mişunii cei cu gropanele pline de grîne, şi şobolanii din smîrcuri; toate lighioanele, pînă şi cîrtiţele orbeţe şi aricii ghimpoşi, ba chiar şerpii, guşterii şi şopîrlele, toate i se arătau lui în cale, sau ca să-l slujească la vreo trebuinţă, sau ca să piară de mîna lui, cînd avea plăcere de vînat. Cu dînsul vulpile îşi cheltuiau de pomană şi viclenia minţii şi iuţeala piciorului, căci de fiecare minciună a vulpii, el afla prea lesne mijloace o mie ca să-i vină de hac. Apoi şi cu ursul cel mai sălbatic el îşi făcea ju-

cărie; fără secure, fără cuţit, el intra semeţ în vizuinea lui, se lua cu dînsul la luptă dreaptă şi întotdeauna ursul cădea mort la pămînt.
Astfel prin văzduh, astfel pe sub pămînt, el era mai tare, el era mai mare; de aceea şi traiul lui era acum şi mai mult pornit pe vînătoare.
Cînd feciorul de împărat trecea pe dealul Balaurului, d-a stînga Slănicului, lighioana cea înfricoşată, cu o falcă în cer şi cu alta în pămînt,

Şerpoaica, cu solzii verzi,
— să n-o vezi, să n-o visezi! —

degrabă se zvîrcolea, se pitula şi se afunda pînă la gurile iadului ca să nu o vadă viteazul vînător, să nu-i reteze cu paloşul şapte capete şi să nu-i stingă şapte suflete. Oricît de mult se silea dînsul ca să-i apuce înainte, iazma iadului prididea cu fuga şi voinicul rămînea mereu să-şi scoată necazul pe pasările cerului şi pe lighioanele pămîntului. Da zi peste zi şi nu putea nimeri. Aşa mai păţi într-o noapte; şi a doua zi, de ciudă şi de mînie, se porni de pe dealul Balaurului în jos, cînd abia se miji de ziuă şi ajunse deodată cu zorile, cînd se deschideau florile, la valea stearpă şi pustie a Pîclelor de glod.
Dacă nu ştiţi şi n-aţi văzut, să vă spun eu că acolo şi-a aşezat Necuratul cazanele cu catran şi cu smoală clocotită: pe sub pămînt gîlgîie şi fierbe glodul noroios, mai rece decît gheaţa, mai negru decît ceaţa; apoi, pe guri căscate prin tot ocolul acelei văi fără de scursoare, ţîşneşte tina în sus, cînd de o şchioapă, cînd de o palmă, cînd de un stînjen şi mai mult; la fiecare gură împrejur s-a durat muşuroi şi balele cătrănite pe care Ucigă-l-toaca le scuipă din văgăune se scurg năclăite de-a lungul moviliţelor, se adună în nămol, se usucă de vînt, se crapă de soare şi aştern tot fundul văii cu o humă sură şi jilavă, pe care nu se prinde, doamne fereşte, nici troscot, nici ciulini.

Cînd, de pe culmea vecină, feciorul de împărat făcu ochii roată deasupra văii urgisite, el văzu o biată căprioară rătăcită, călcînd cu sfială prin nămolul uricios al mocirlei; mai departe, o fiară sălbatică, un rîs sta stîlcit la pîndă; părul de pe dînsul, lung şi subţire, alb şi cu pete negre, se zbîrlise în sus; urechile-i ţuguiate, cu pămătufuri de peri negri la vîrf, se ridicaseră drepte, şi ochii lui, vii şi pătrunzători ca ochii de femeie, scăpărau scîntei. Numai în două-trei sărituri de pisică el ajunse căprioara, se agăţă cu ghearele de pieptul ei, îşi înfipse dinţii în beregată şi se gătea să-i sugă cu desfătare sîngele din vine, cînd voinicelul învîrti repede praştia ca să o izbească în fiară. Dar ochii rîsului, care văd şi în miezul pietrelor, zăriră ce i se gătea; el se smulse de la pieptul căprioarei şi începu să latre în limba lui de fiară:

Împărate luminate,
nu-mi lua zilele toate;
ia-mi-le pe jumătate,
că-ţi voi da eu nestemate,
chiar piatra rubinului,
clocotirea sîngelui!

Ş-acum, pentru a treia oară, feciorul de împărat iertă viaţa rîsului, precum iertase pe a vulturului, precum iertase pe a dihorului; el strînse praştia pe mînă, iar fiara, veselă şi mulţumitoare că scăpase cu zile, scăpără din ochii ei o piatră de rubin, mare şi frumoasă, roşie şi vie, mai roşie decît fraga muntelui, mai vie decît para focului şi întocmai ca sîngele voinicului.

Cînd o luă voinicul în mînă şi o băgă în sîn, pare că îi mai crescu de o şchioapă inima într-însul. De aci înainte, toată firea cu suflare era prada lui. Toate fiarele pe care iuţeala sîngelui le împinge în fuga lor, a se aşterne pămîntului ca iarba cîmpului la suflarea vîntului, toate cele care trăiesc din vărsarea sîngelui, toate cîte din sînge îşi iau puterea şi prin sînge o şi pierd, toate se supuseră şi ele la voinţele voi-

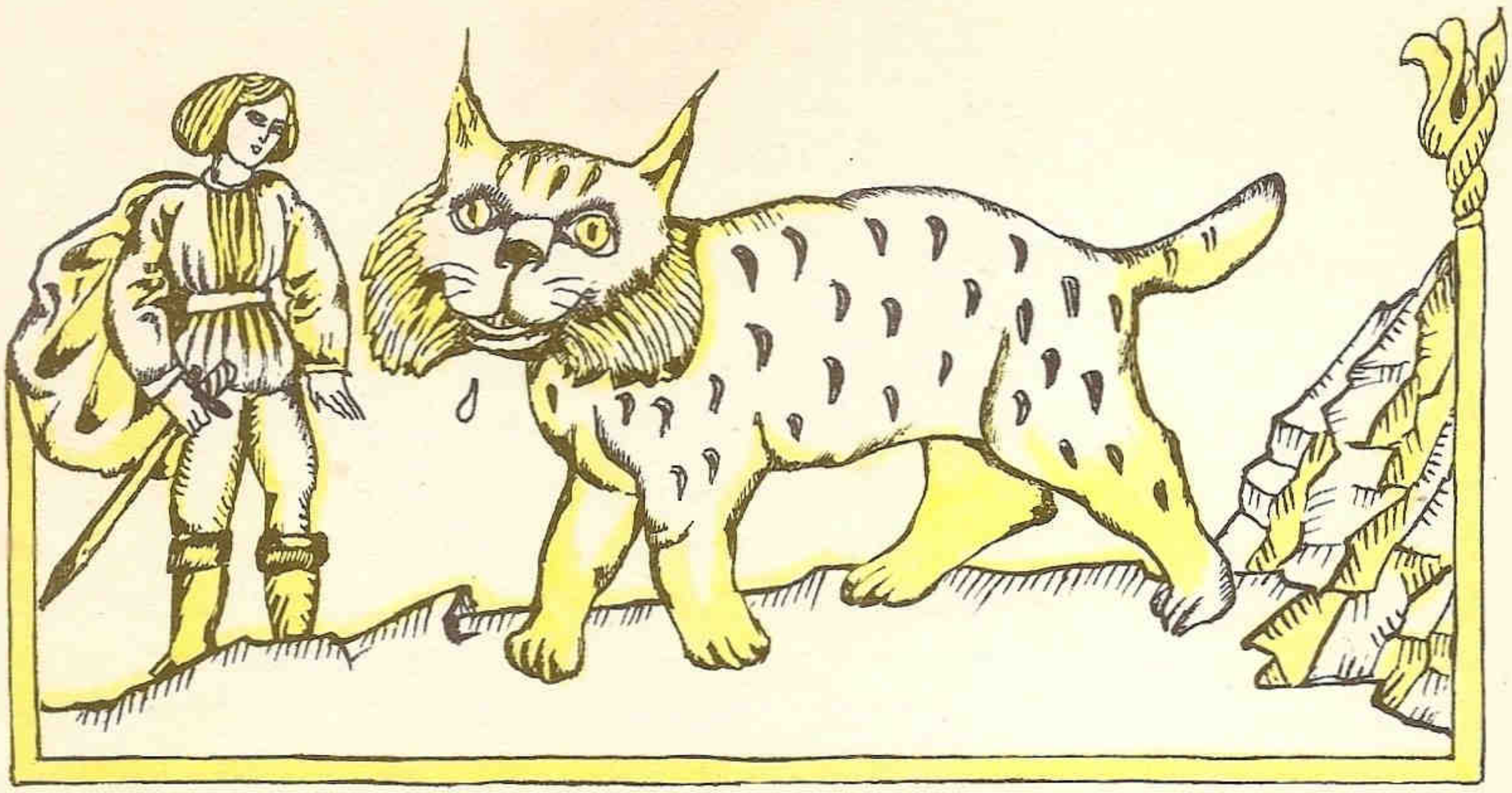

nicului, ca păsările cerului, ca lighioanele pămîntului. Dinaintea unui aşa minunat vînător,

cerbii de la munte
plecau a lor frunte,
mistreţii colţaţi
cădeau împroşcaţi,
capra săltăreaţă
nu scăpa cu viaţă,
lupii din pădure
picau sub secure,
iepurii fricoşi...

De va fi stat o lună sau un an, sau doi, petrecîndu-şi viaţa fără alte nevoi decît numai plăcerea şi cu mîngîierea de a prinde şi de a ucide fiare pădureţe şi păsări cîntăreţe, cine va şti, spună-o. Pe noi ceştia, plăieşi şi vînători de munte, atîta ne taie capul că omul la vînătoare, fie pe ger şi ninsoare, fie pe năduf de soare, nici nu prinde veste că ce timp mai este, nici nu vrea să ştie cum are să-i fie, nici nu bagă-n seamă la muncă de-l cheamă, nici că ia aminte de orice cu-

vinte, ci vesel omoară vremea care zboară, fără griji trăieşte, pe pămînt domneşte, şi e la vînat ca şi împărat.
Acum, daţi şi dumneavoastră cu socoteala, dacă chiar nouă — nişte bieţi păcătoşi plini de trude şi de nevoi — vînătoarea ne oţeleşte sufletele şi ne răpeşte minţile, apoi ce încîntic de fală şi de vitejie trebuie să fi fost pe voinicul fecior al doamnei Neagăi. Vesel şi voios la inimă, ager şi vîrtos la trup, el zîmbind ieşea dimineaţa din palatele părinteşti, zîmbind se înturna seara la maică-sa înapoi. Aşa viaţă, lină şi netulburată, doar că în rai poate să mai fi gustat cineva. Dar grijile şi mîhniciunea lăsat-au vreodată multă vreme pe om fără ca să se lege de capul lui? Firea omenească aşa este ea osîndită, ca să nu plutească neîncetat uşor ca fulgul pe apă şi să nu calce mereu tot pe căi desfătate. Căci, acolo unde este poiana mai înflorită şi cu frunzari acoperită, acolo e şi cursa priponită. Dai într-însa fără ca s-o vezi; te apucă, te glodeşte şi uneori chiar de rea nu vrei să o crezi. Ia să vedeţi acum în ce fel păsul avea să-l ajungă pe voinicelul nostru şi cu ce gingaşe amăgiri avea să-i sece puterile şi să-i stingă fericirile.
Într-o seară ca cea de astăzi, pe la apus de soare ca acum, el şezuse să se odihnească pe unul din pietroaiele măcinate de pe dealul Ulmuşorului, tocmai deasupra gîrliciului de piatră, căruia îi zicem noi Grajdul Zmeilor, fiindcă acolo se adăposteau odinioară, în vremea de demult, fiarele cele aripate. Şedea el şi privea în jos cum negurile întunecau treptat văile şi culmile, cînd văzu trecînd încetinel pe deasupra capului său o porumbiţă, uşoară şi albă ca spuma laptelui la mulsoare, ca florile crinului la raza de soare. I se făcu dor de acea păsărică şi ca s-o prindă de vie, puse mîna în sîn, la zamfirul cel fermecat; dar ea, uitîndu-se la dînsul cu ochi dulci, fermecători, gunguni galeş în limba ei cea păsărească, şi-i zise:

Ah, voinice, voinicele,
nu opri căile mele;

ci te ia după-al meu zbor;
căci, cu sînul plin de dor,
te cheamă să-ţi facă dar
un scump, alb mărgăritar,
mîndra Fată-a Pietrelor
din valea Năculelor.

Aceste cuvinte, aşa dulce şoptite, deşteptară în inima voinicului un freamăt necunoscut; în sînul lui se aprinseră dorinţe nedesluşite, pe care pînă în ceasul acela nici în vis nu le încercase. Fără de a mai sta să cugete, el se rădică iute în picioare; sîngele i se încinsese ca focul prin vine; pieptul îi zvîcnea; în tot trupul simţea un avînt neînstrunat ce-l pornea să meargă supus şi ascultător la chemarea porumbiţei. Urmărind cu piciorul pe uscat zborul ei lin, cumpătat, el scobora văi, suia dealuri, străbătea păduri, trecea lunci şi pîraie, şi de ce umbla, pare că mai uşor păşea. Cînd raza cea mai tîrzie a soarelui se prelungea sfiaţă pe foiţele ierbii înflorite din poiana de sub stîncile Năculelor, păsărica se opri pe o răsură îmbobocită şi cu grai dulce cîntător striga aşa:

Tu ce plîngi în stîncă
la umbră adîncă,
ieşi acum din piatră,
albă, dalbă fată,
vie şi frumoasă,
blîndă, răcoroasă,
cu chip luminos,
cu trup mlădios,
cu păr aurit,
pe umeri leit;
ieşi, fată din piatră,
să te vadă-odată,
scumpul tău ursit;
căci iată-l sosit!

Ca un vis, ca o părere, se coborî de pe stîncă mîndra albă fată, naltă, mlădioasă ca o trestioară, cu părul de aur, cu ochi de balaur, ruptă din soare întocmai ca Ileana Cosînzeana. De frumoasă ce era, de albă ce s-arăta, la soare puteai căta, iar la dînsa ba! Cine-i vedea mersul, cine-i zărea chipul, cine-i auzea glasul, nu putea să o privească şi să nu o îndrăgească, nu putea să o audă şi să nu i se încrează. Cu zîmbet gingaş pe guriţă, cu ochi galeşi şi pătrunzători, venea mîndra cam descinsă, păşind uşor şi legănat prin iarba moale şi deasă a pajiştei. Ea se opri dinaintea voinicului şi, arătîndu-i între degeţele un bob mărunţel de mărgăritar alb, curat şi luminat ca laptele la mulsoare, ca floarea crinului la soare, ca dragostele de fată mare, ea, cu viers dulce femeiesc, care mai lesne decît săgeata străpunge inima voinicului, îi grăi, rîzînd, aşa:

Da-ţi-l-aş şi nu l-aş da,
că mă tem, îl vei uita
cînd la vînat te tot plimbi!
— Ba l-aş da, de vrei să-l schimbi
cu piatra zamfirului,
limpezimea cerului,
cu piatra smarandului,
verdeaţa pămîntului,
cu piatra rubinului,
clocotirea sîngelui.

Feciorul de împărat rămăsese uimit ca dinaintea unei năluciri încîntătoare. Nu ştia bine dacă este deştept sau dacă visează. Nu-i venea să dea crezămînt nici vederilor, nici auzului; şi cu toate acestea, zîna ce-i sta în faţă îl privea cu ochi fermecători, aruncînd prin tot trupu-i cînd aburi fierbinţi, cînd fiori de gheaţă; vorba ei îi răsuna pînă în suflet, dulce şi înduplecătoare. Pe cînd ea căta la dînsul şi zîmbea, lui i se năluceа pare că cîmpul înflorise şi cerul se luminase, iar cînd ea deschise gura ca să-i vorbească, pentru dînsul mun-

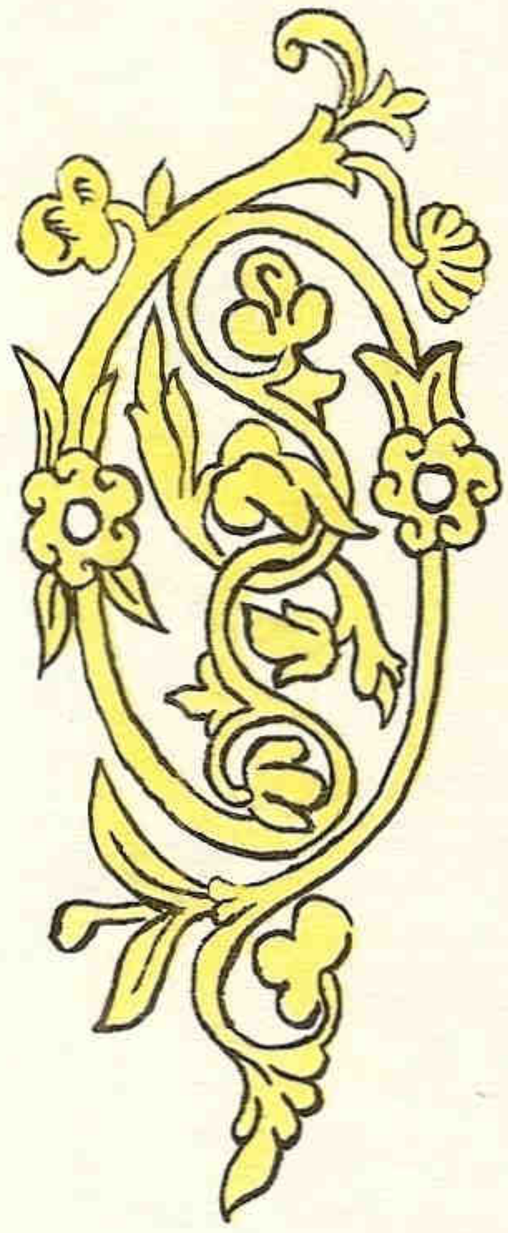

ţii răsunară, apele se turburară, brazii se scuturară, codrii se treziră, frunzele şoptiră, stelele sclipiră şi în loc se opriră. Atunci, viaţa să i-o fi cerut dînsa, gata şi bucuros era el să i-o dea, numai ca mereu să poată privi la ea, numai ca în veci să o poată auzi. Degrabă scoase din sîn cîteşitrele nestemate fermecate, care pînă atunci fuseseră şi toată puterea şi toată bucuria lui, şi, fără să se mai gîndească, fără să se îndoiască, le aruncă cu mulţumire în poala drăgălaşei copile. Buzele ei fragede şi rumeioare se răsfoiră într-un rîs de nebunatică bucurie, şi apucînd mărgăritarul între dinţii ei albi şi mărunţi ca şi bobul nestemat, îl puse binişor pe buzele voinicului, într-un dulce şi lung sărutat.

Atunci umbrele călduroase şi bălsămite ale nopţii de vară ascunseră în negură şi în tăcere pe fericiţii miri; singură porumbiţa cea albă îi dezmierda prin întuneric, cînd cu vesele cîntări, cînd cu blînde văietări; dar cînd răsăriră zorile, deodată cu florile, porumbiţa amăgitoare şi la dragosti îndemnătoare, peste ţări şi peste mări zburase, prin văzduh se depărtase, fugind ca să nu mai vie şi luînd cu sine în vecie scumpul, feciorescul dar, bobul alb de mărgăritar.

Zile şi nopţi, luni şi săptămîni trecură. Feciorul de împărat

şi Fata din piatră trăiau înstrăinaţi de lume, singurei singurei, el numai cu dînsa, ea numai cu el, şi altă grijă nu purtau, altă plăcere nu gustau decît ale dragostelor lor. Cercuind lumea întreagă în poieniţa înflorită şi cu frunzari acoperită de sub Pietrele Fetei, voinicul năpustise codrii, urîse izbînzile vieţii sale de mai nainte. Vînătoarea era uitată; inima lui se scălda acum toată în dezmierdări nouă şi necumpătate. Păsări, fiare şi lighioane trăiau de el oropsite; toate se înstrăinaseră şi se lepădaseră de al lor zburdalnic stăpîn; nici una nu-l cunoştea, nici una nu-l mai asculta; dar nici lui, nesocotitul, de ele nu-i mai păsa. Arcul şi săgeţile, ghioaga şi praştia stau aruncate la pămînt; rugina şi putregaiul se lipiseră de ele şi le rodeau puterea. Aşa feciorul de împărat, uitînd vitejia vînătorească, uitînd şi casa părintească, şedea ziua şi noaptea lungit moale pe covoare cu capul în poala copilei, se uita cu ochii în ochii ei, îi sorbea suflarea după guriţă şi-i cerea mereu să-l dezmierde cu cîntecele ei.

Cîntă-ţi, mîndro, cînticul,
Că mi-e drag ca sufletul,
Cîntă, scumpul meu odor!
Ici cu tine-aş vrea să mor!

Dar muierea tot muiere! Dă-i ce-ţi cere, că o să te certe de ce i l-ai dat. Cu încetul, cu încetul, începu fata a lua seama că sufletul voinicului se înmuiase la dogoreala dragostelor femeieşti; acum îi părea rău şi-i venea ciudă că iubitul ei nu mai era ca mai înainte, vitejelul plaiurilor, căruia lumea îi zicea cu laudă: Feciorul de împărat, cel cu noroc la vînat! În zadar îi cînta ea, cu viers dulce femeiesc, mîndru cîntec haiducesc; în zadar îl ruga să se trezească din traiul lînced şi trîndav în care îl cufundase viaţa de iubire; în zadar îl tot îndemna ca să iasă cu dînsa din pustietate, ca s-o ducă să vadă lumea. El în braţe o strîngea, dulce mi şi-o dezmierda şi aşa îi tot vorbea:

Facă lumea ce va face,
noi trăim aci în pace,
cum n-e drag şi cum ne place!
Zică lumea ce va zice;
fericirea de aice
tot nu poate să ne-o strice!
Spună lumea ce-o voi,
noi aci cît vom trăi
fără griji ne vom iubi.

Dar urîtul, urîtul cel pocit, boala cea fără de crezămînt, care din plăceri trezite încolţeşte, sufletul îl amărăşte, cu doruri se hrăneşte şi la noi plăceri rîvneşte, urîtul cel urgisit, care usucă şi topeşte, mereu şi necurmat în inima copilei se prefira şi pe fiece zi mai adînc o pătrundea, în ea zilnic se-ncuiba, mai amarnic o rodea. Feciorul de împărat vedea şi simţea toate; dar leac sieşi nu-şi ştia găsi. Fata umbla mai adesea razna prin păduri şi prin livezi cu fruntea înnorată, cu faţa lăcrimată şi cînd se întorcea la soţul ei şi-l găsea văitîndu-şi tristeţea, lungit sub tulpina brazilor, ea îi zicea plîngînd şi suspinînd:

Scoală, dragă, scoală, frate!
nu mai tot zăcea pe spate,
că mi-am urît zilele,
mutînd căpătîiele,
cînd la cap, cînd la picioare,
cînd la umbră, cînd la soare.

Of! dragă, iubita mea!
nu pot, nu pot, chiar d-aş vrea,
boala mea nici că s-o duce
pîn' ce tu nu mi-i aduce
mură-albastră şi amară,
sloi de gheaţă-n miez de vară.

Of! dragă, iubitul meu!
ajuta-ţi-ar Dumnezeu!
eu toţi munţii i-am călcat,
mură-albastră n-am aflat,
sloi de gheaţă n-am găsit,
că pămîntu-i încălzit.

Fetişoară din Buzău,
mură-albastră-i ochiul tău
care mă ucide rău;
sloi de gheaţă netopită
e chiar inima-ţi răcită
şi de mine dezlipită.

Cînd ajunge inima să fie sleită de dragoste, apoi curînd piere şi mila. Fata din piatră, sătulă şi de pustiul munţilor şi de iubirea singuratică, visa acum noaptea şi se gîndea ziuliţa întreagă la locuri desfătate şi pline de lume, la oraşe cu zgomot, cu petreceri şi cu veselii, la cetăţi unde toţi să cate la dînsa cu dor şi cu drag, şi dînsa cu mîndrie la toţi să se

arate frumoasă şi împodobită în haine trufaşe şi în pietre nestemate. Destul, destul îşi închisese ea tinereţele în depărtări, de lume înstrăinată; destul gustase plăcerea iubirilor tăinuite. Acum inima-i zbura ca fluturele după lumină; sufletul ei cerea zgomotul veseliilor, strălucirea averilor, vîlva trufiilor. Astfel de dorinţe îi frămîntau mereu minţile şi ştim cu toţii că ce se naşte în cap de muiere, într-însul neistovit nu piere.

Într-o dimineaţă, cînd feciorul de împărat se trezi din somn, îngreuiat de lingoare şi de inimă rea, Fata din piatră pierise de lîngă dînsul. O aşteptă să vină la amiazi, o aşteptă să vină seara; dar umbra molifţilor se aşternu încetinel d-a lungul pajiştei, scăzu şi crescu iarăşi, dovedind scurgerea vremii şi nimeni, nimeni nu veni...

Atunci pricepu dînsul că copila a fugit şi în păduri l-a năpustit; atunci văzu că puica a zburat, s-a dus şi pe dînsul l-a răpus. Atunci înlăuntrul lui se făcu adînc întuneric; în piept, inima-i zdrobită se încolăcea ca crîmpeie trunchiate de şarpe veninos. Ziua la soare, el se frămînta în durere; noaptea la stele, din ochi îi picura izvor de plînsoare şi la tot ceasul, noaptea ca şi ziua, ziua ca şi noaptea, glasul lui duios răsuna prin codri: „Doamnă a inimii mele, stăpînă a acestor locuri! de ce m-ai părăsit? Unde te-ai dus? Ah, unde?...“ Îşi aducea aminte d-ale ei dalbe frumuseţi, d-ale ei dulci cîntări, de zilele fericite pe cînd glasul munţilor şi al apelor răspundea cu vesel susur la glasul copilei, pe cînd ea umbla legănîndu-se, gingaşă şi uşoară, pe verdeaţa livezilor, pe cînd ea tremurînd, scutura de pe cosiţele-i bălaie zăpada mai puţin albă decît pieliţa ei.

Atunci inima lui, cu suspine, întreba în zadar pe codri şi pe stînci: „Unde şi în ce ţară va mai fi acea mîndră floare, acea drăgăstoasă româncă, cu faţa albă ca crinul, cu glas încîntător de zînă?... Numai rîul acuma, numai apele cînd se clătesc, răspund cu vuiet la gemetele mele... Ah! unde mai sînt, stăpîna mea dorită, ah! unde mai sînt chiar şi viscolele de odinioară?“ Dar toată jalea lui era în deşert; ce-a fost verde

s-a uscat, ce-a-nflorit s-a scuturat. Într-acele plaiuri, în care el găsise mai întîi mulţumirea vînînd şi prinzînd cu nepăsare păsări de pe cer şi fiare de pe pămînt, în acele dumbrăvi unde apoi îşi aflase fericirea la sînul drăgălaşei fecioare, acum totul era veşted, totul era ofilit, totul se îmbrăcase într-un giulgiu de ger şi întristare. El cercă să ridice de la pămînt arcul şi săgeţile, ghioaga, şi praştia; dar armele erau ruginite, puterile-i erau slăbite, ochiul vedea tulbure la ţintă, braţu-i nu mai ştia să nimerească ţelul. Deodată cu nestematele pierduse şi farmecul lor puternic. Fata din piatră le luase cu dînsa ca să facă cu ele cercei şi ghiordane; iar el, sărmanul, el îşi aducea atunci aminte, cu dor şi cu jale, despre locul unde se născuse, despre căminul unde crescuse, despre măicuţa dulce care pe sînul ei îl legănase, despre toate bunurile, toate averile şi toate mulţumirile pe care le pierduse. El se îngrozea văzîndu-se ajuns a rătăci, ca un suflet călător şi fără tărie, prin locaşele sălbatice ale fiarelor, a cerca prin codri şi prin pustii năluca fericirilor, şi inima-i sîngera, risipită în tîrzii şi zadarnice căinţe.

IOAN SLAVICI

ZÎNA ZORILOR

A FOST CE-A FOST; dacă n-ar fi fost, nici nu s-ar povesti.

A fost odată un împărat, un împărat mare şi puternic; împărăţia lui era atît de mare, încît nici nu se ştia unde se începe şi unde se sfîrşeşte.

Unii ziceau că ar fi fără de margini, iar alţii spuneau că ţin minte de a fi auzit din bătrîni că s-ar fi bătut odinioară împăratul cu vecinii săi, din care unii erau şi mai mari, şi mai puternici, iar alţii mai mici şi mai slabi decît dînsul.

Despre împăratul acesta a fost mers vorba cît e lumea şi ţara, cum că cu ochiul cel de-a dreapta tot rîde, iară cu cel de-a stînga tot lăcrămează neîncetat. În zadar se întreba ţara că oare ce lucru să fie acela, că ochii împăratului nu se pot împăca unul cu altul. Dacă mergeau voinicii la împăratul ca să-l întrebe, el zîmbea a rîde şi nu le zicea nimic. Aşa rămase vrajba dintre ochii împăratului o taină mare, despre care nu ştia nimeni nimic, afară de împăratul.

Crescură feciorii împăratului. Ce feciori! ce feciori! Trei fe-

ciori în ţară, ca trei luceferi pe cer!
Florea, cel mai bătrîn, era de un stînjen de înalt, cu nişte umeri, încît nu l-ai putea măsura cu patru pălmi cruciş. Cu totul alta e Costan: mic la statură, îndesat la făptură, cu braţul de bărbat, cu pumnul îndesat.
Al treilea şi cel mai tînăr fecior al împăratului e Petru: înalt, dar subţire, mai mult fată decît fecior. Petru nu face multă vorbă; el rîde şi cîntă, cîntă şi rîde, de dimineaţă pînă în seară.
Numai cîteodată-l vede omul mai întunecat, dă cu mîna pletele în dreapta şi în stînga de pe frunte, şi atunci ţi se pare că vezi pe un bătrîn din sfatul împăratului.
— Măi Floreo, tu eşti acuma mare; du-te şi întreabă pe taica, pentru ce-i plînge lui un ochi, iar altul rîde pururea. Aşa zise Petru către frate-său Florea într-o bună dimineaţă. Dar Florea nu s-a dus; el ştia încă de mic că împăratul se supăra, dacă-l întreba cineva de astă treabă.
Tot aşa o păţi Petru şi cu frate-său Costan.
„Nu cutează nici unul; lasă, c-oi cuteza eu“, zise la urmă Petru. Vorba fu zisă; lucrul fu gata. Petru merse ca să întrebe.
— Oarbă-ţi fie mumă-ta! Ce treabă ai tu de aceea?! îi zise împăratul mînios şi-i dete o palmă pe de-a dreapta şi alta pe de-a stînga.
Petru se duse supărat şi spuse fraţilor săi cum a păţit-o cu tatăl său.
De cînd a întrebat Petru de treaba ochilor, se părea cum că ochiul cel din stînga plînge mai puţin, iară cel de-a dreapta rîde mai mult.
Petru îşi întări inima şi mai merse o dată la împăratul. „O palmă e o palmă, şi două-s două!“
Gîndi şi făcu.
O păţi din nou, cum a mai păţit-o.
Ochiul cel din stînga lăcrăma acuma numai din cînd în cînd, iară cel din dreapta se părea a fi înjunit cu zece ani.
„Dacă e treaba aşa — gîndi acum Petru, apoi ştiu eu ce-oi

face. Atîta mă duc, atîta întreb, atîta rabd la pălmi, pînă ce nu vor rîde amîndoi ochii.“ A zis-o, a şi făcut-o! Petru nu zicea nimic de două ori.

— Fătul meu, Petre! zise împăratul, acuma mai blînd şi rîzînd cu amîndoi ochii. Eu văd cum că ţie nu-ţi iese grija din cap; ţi-oi spune dar treaba cu ochii mei. Vezi ochiul acesta rîde de bucurie, cînd văd că am aşa trei feciori ca voi; iar celălalt plînge, pentru că mă tem că voi nu veţi fi în stare să împărăţiţi în pace şi să apăraţi ţara de vecinii cei vicleni. Dacă-mi veţi aduce însă apă de la fîntîna Zînei Zorilor, ca să mă spăl cu ea pe ochi, îmi vor rîde amîndoi ochii, căci voi şti că am feciori voinici, pe care mă pot răzema.

Aşa zise împăratul. Petru-şi luă pălăria de pe prispă şi se duse să spună fraţilor săi ce-a auzit. Feciorii împăratului se puseră la sfat şi gătiră lucrul pe scurt, cum se cade între fraţii cei buni.

Florea, ca cel mai bătrîn dintre cei trei, se duse în grajd, alese calul cel mai bun şi mai frumos, puse şeaua pe el şi apoi luă ziua bună de la casă şi masă.

— Mă duc, zise către fraţii săi, şi dacă nu voi veni într-un an, o lună, o săptămînă şi o zi cu apă de la fîntîna Zînei Zorilor, să vii tu, Costane, după mine. Se duse.
Trei zile şi trei nopţi Florea nu mai stătu; calul zbura ca năluca peste munţi şi peste văi, pînă ce n-ajunse la marginile împărăţiei. Jur împrejur pe lîngă împărăţie era o prăpastie adîncă şi peste această prăpastie o singură punte. La puntea asta mai stătu Florea o dată; să privească înapoi, apoi să ieie ziua bună de la ţară.
Ferească Dumnezeu şi pe sufletul păgîn de aceea ce văzu Florea acuma, cînd era să plece mai departe. Un bălaur! dar bălaur cu trei capete, cu nişte feţe grozave, cu-o falcă-n cer, cu una în pămînt.
Florea nici nu mai aşteptă ca balaurul să-l scalde în văpaie, ci dete pinteni la cal şi se duse ca şi cînd nici n-ar fi fost aici.
Balaurul suspină o dată şi pieri fără de urmă.

.....

Trecu o săptămînă! Florea nu mai veni; trecură două; de Florea nu se mai auzea nimic. Trecu o lună; Costan începu a alege între cai. Cînd crăpară zorile după un an, o lună, o săptămînă şi o zi, Costan se sui pe cal, îşi luă ziua bună de la frate-său mai mic.
— Să vii şi tu, dacă voi pieri şi eu, zise şi se duse cum s-a fost dus şi frate-său.
Balaurul de la punte era acum mai înfricoşat, capetele lui erau mai îngrozitoare şi fuga voinicului mai repede.
Nu se mai auzi de amîndoi fraţii; Petru rămase singur.
— Mă duc şi eu în urma fraţilor mei, zise el într-o zi către tatăl său.
— Apoi mergi cu dumnezeu, îi zise împăratul, doară vei avea mai mult noroc decît fraţii tăi.
Şi cel mai tînăr fecior al împăratului luă dară ziua bună şi porni către marginea împărăţiei.
Pe puntea cea mare stătea acum un balaur şi mai mare, şi

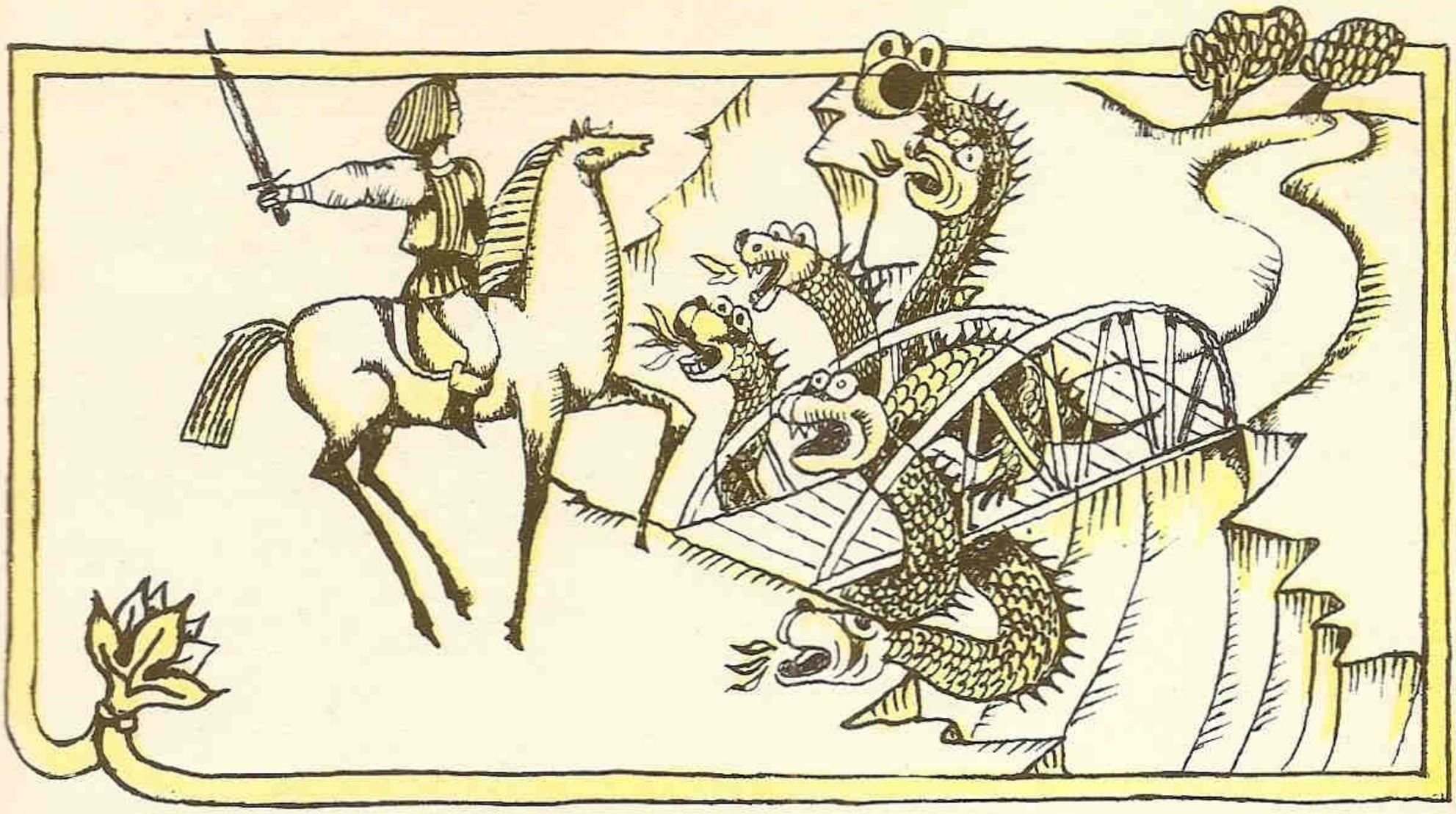

mai grozav, cu fălcile şi mai înfricoşate, şi mai deschise. Bălaurul avea acuma nu trei, ci şapte capete.
Petru stătu în loc, cînd văzu dihania asta înfricoşată.
— Feri din cale! strigă apoi. Bălaurul nu feri, Petru mai strigă o dată şi încă de a treia oară; după aceea se repezi la el cu sabia scoasă.
Îndată i se întunecă cerul, de nu văzu altă decît foc! foc în dreapta, foc în stînga, foc pe dinainte, foc pe dinapoi. Bălaurul arunca la foc din toate şapte capetele.
Calul începu a horcăni[1] şi a se arunca în două picioare, încît voinicul nu putea să lupte cu sabia.
— Stăi! c-aşa nu-i bine! zise el şi se coborî de pe cal. În mîna stîngă, calul, în mîna dreaptă, sabia.
Nici aşa nu merse: Făt-Frumos nu vedea altă decît foc şi văpaie.
— Acasă după alt cal mai bun! Petru zise, încălecă şi se duse ca iarăşi să vină.
Cînd sosi acasă îl aşteptă lăptătoarea[2] sa, baba Birşa, în poarta curţii.

---

[1] *A horcăni* — a sforăi.
[2] *Lăptătoare* — doică.

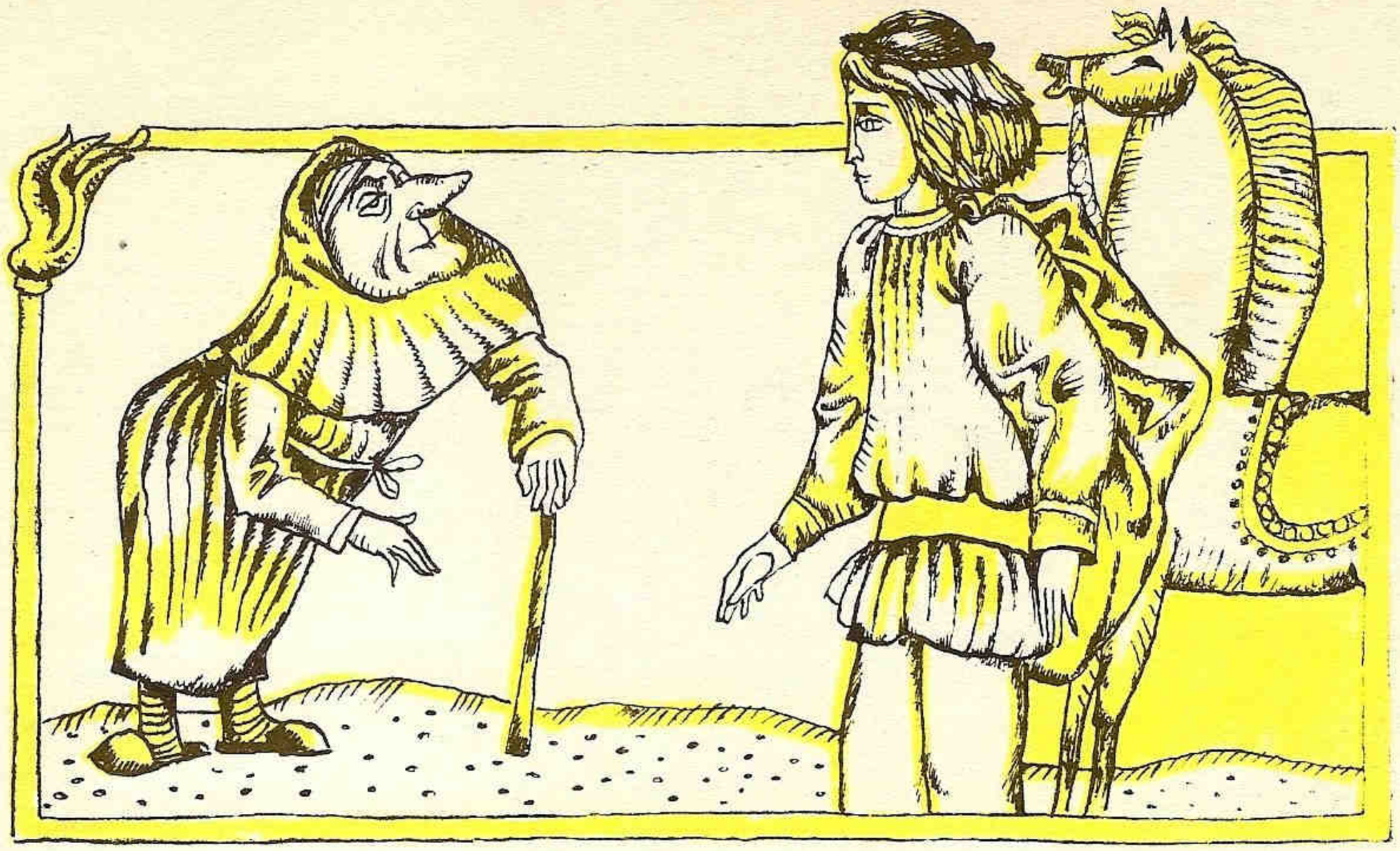

— Hei, fătul meu Petre! am ştiut cum că iară ai să vii, fiindcă n-ai plecat bine.
— Cum să fi plecat dară? întrebă Petru pe jumătate supărat, pe jumătate trist.
— Vezi, dragul meu Petre, începu a-l învăţa acuma baba, tu nu vei putea merge la fîntîna Zînei Zorilor decît dacă vei călări pe calul pe care a călărit tatăl tău, împăratul, în tinereţea sa; mergi, întreabă unde şi care e calul acela, după aceea încalecă şi te du.
Petru mulţămi de învăţătură şi apoi se duse, ca să întrebe de treaba calului.
— Neagră-ţi fie lumina! se răsti acuma împăratul. Cine te-a învăţat ca să mă întrebi tu pe mine aşa? cu de-a bună samă vrăjitoarea ceea de Birşa. Ai tu minte? Au trecut cincizeci de ani de cînd am fost eu june; cine ştie, pe unde au putrezit oasele murgului meu de atuncea?! În podul grajdului îmi pare cum că mai e o curea din frîu. Atîta am şi mai mult nimic din cal.
Petru ieşi supărat şi spuse babei „cum şi ce".
— Aşteaptă numai, strigă baba rîzînd de bucurie. Dacă stă lucrul aşa, apoi stă bine. Du-te şi adă bucata din frîu.

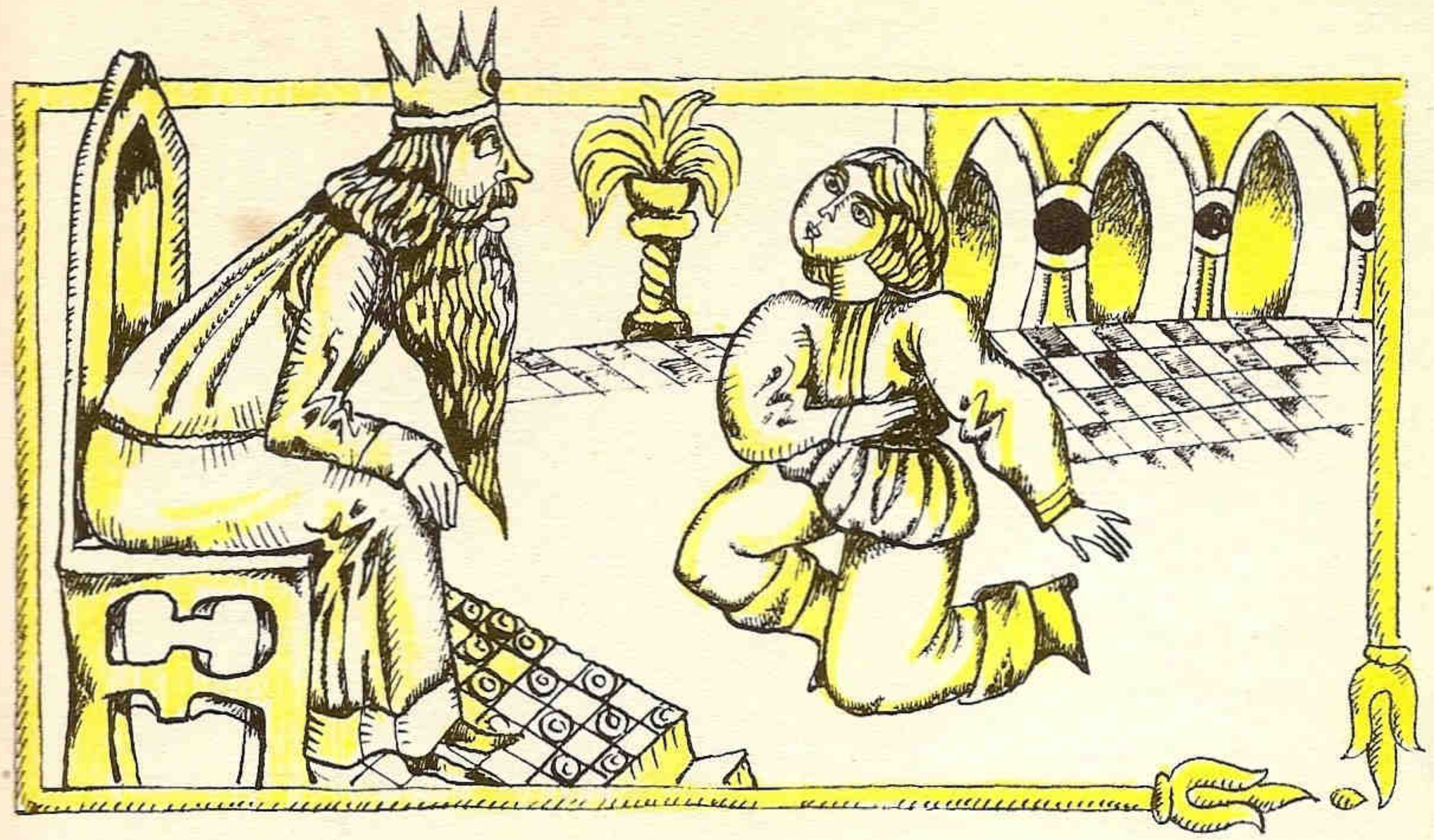

Doară voi şti eu face un lucru cu cale din ea.
Podul era plin de frîne[1], de şele şi de curele. Petru alese cele mai roase, mai ruginite şi mai neîngrijite şi le duse babei, ca să facă precum a fost zis. Baba luă frînele, le afumă cu fum de tămîie, zise peste ele o zicală din cuvinte mărunţele şi grăi după aceea către Petru:
— Ia frînele şi dă cu ele de poarta casei.
Petru făcu precum i se zise ca să facă.
Vraja babei a fost bună. Abia dete Petru cu frînele de proptă, se şi întîmplă... nu ştiu cum... un lucru, înaintea căruia Petru stete uimit... Un cal stătea înaintea lui, decît care lumea n-a văzut mai frumos! cu o şea plină de aur şi pietre scumpe, cu nişte frîne la care să nu priveşti, că-ţi piere lumina ochilor.
— Frumos cal, frumoasă şea şi frumoase frîne pentru Făt-Frumos!
— Sări, voinice, în spatele Murgului, strigă baba, făcînd cruce peste cal şi călăreţ; mai zise apoi o zicală de cîteva cuvinte şi intră în casă.

---

[1] *Frîne — frîie* (pluralul de la *frîu*).

După ce Petru sări pe cal, sîmţea cum că de trei ori este mai puternic la braţ şi de atîtea ori mai pietros la inimă.
— Să te ţii bine, stăpîne, c-avem cale lungă şi trebuie să mergem iute.
Aşa zise Murgul; dar şi-a aflat voinicul... Se duseră... se duseră, zburară — cum nu s-a dus şi nici n-a zburat cal şi voinic înainte de aceea.
Pe punte stătea acuma un bălaur cum n-a mai stat, un bălaur cu douăsprezece capete grozave, mai pline de văpaie!..
Hei! dar şi-a aflat voinicul. Petru nu se înspăimîntă, ci începu a se sufleca la mîneci şi a scuipa în palme:
— Feri din cale! Bălaurul începu a scuipa la foc.
Petru nu mai făcu dară multă vorbă, ci scoase sabia şi se grăbi să se repeadă spre punte.
— Stăi! stîmpără-te! stăpîne — grăi acuma Murgul, fă cum zic: înţepeneşte-te cu pintenii la mine în brîu, scoate sabia şi stăi gata, că avem să sărim peste punte şi bălaur. Cînd vei vedea apoi că sîntem tocmai pe deasupra bălaurului, taie capul cel mai mare, şterge cu mîneca sabia de sînge şi o bagă în teacă, ca să fii gata pe cînd ajungem la pămînt.
Petru strînse din pinteni, scoase sabia, tăie capul, şterse sîn-

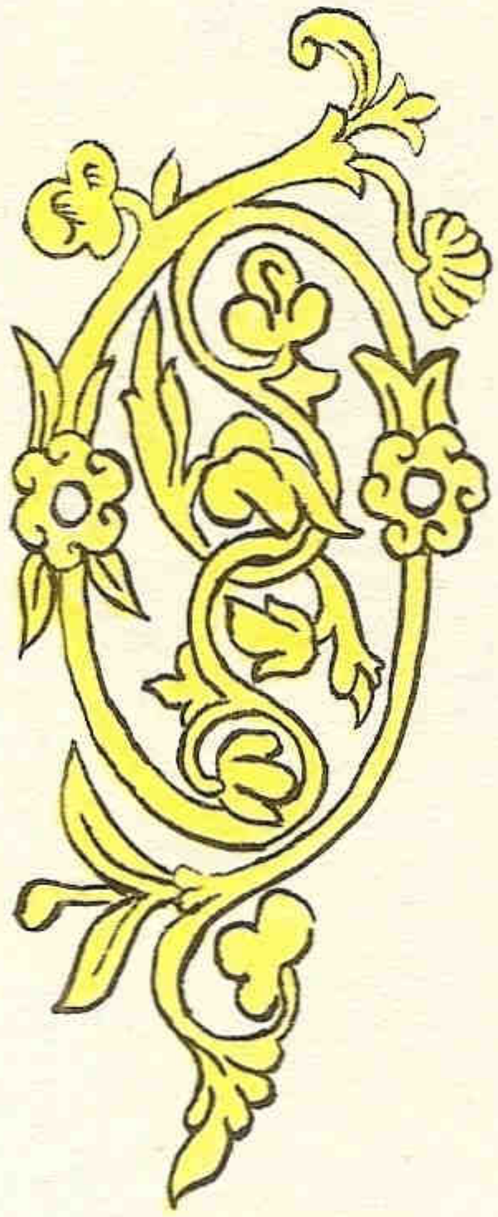

gele, băgă fierul în teacă şi fu gata pe cînd simţi pămîntul sub picioarele calului.
Aşa trecură puntea.
— Să mergem mai departe, începu Petru vorba după ce mai privi o dată îndărăt la ţara sa.
— Să mergem! îi răspunse Murgul. Numai spune-mi acuma, stăpîne, cum să mergem? Să mergem ca vîntul? să mergem ca gîndul? să mergem ca dorul? sau să mergem chiar ca blestemul?
Petru privi înainte şi nu văzu altă decît cer şi pămînt... un pustiu la a cărui vedere i se ridicară perii în vîrful capului.
— Să mergem tot una după alta, nici prea tare, să nu ne obosim, nici peste măsură, să nu ne întîrziem.
Zise... apoi merseră... o zi ca vîntul, una ca gîndul, una ca dorul şi una ca blestemul, pînă ce n-ajunseră, în crepetul zorilor zilei a patra, la marginile pustiului.
— Stăi acuma!... Dă în paşi!... Să văd ce n-am mai văzut, strigă Petru, ştergîndu-se la ochi ca omul, care se trezeşte din somn, sau ca acela, care vede ceva şi-i pare că numai îi pare... Naintea lui Petru se întindea o pădure de aramă... cu copaci, pomi şi poame de aramă, cu frunze de aramă, cu tufişuri, iarbă şi flori care de care mai frumoase, tot de aramă...
Petru stătu şi privi cum priveşte adecă omul, care vede ce n-a mai văzut şi despre ce n-a mai auzit.
Intră în pădure.
Florile de pe mărginile căii începură a se lăuda şi a îndemna pe Petru ca să le rupă şi să-şi facă cunună din ele...
— Ia-mă pe mine, că eu-s mai frumoasă şi dau putere celui ce mă rupe, zicea una.
— Ba ia-mă pe mine, că cine mă pune în pălărie pe acela-l iubeşte cea mai frumoasă nevastă din lume, zicea alta... Şi iarăşi se mişca alta... şi alta... care de care mai frumoasă şi mai dulce la vorbă, pînă ce n-ademeniră pe Petru ca să le rupă.
Murgul sări în lături cînd văzu că stăpînul său pleacă după flori.

— Pentru ce nu rămîi în pace?! zise Petru cam cu răstita.
— Nu rupe, că nu e bine să rupi! zise Murgul sfătos.
— Pentru ce să nu fie bine?
— Pe florile acestea zace blestemul: cine rupe din ele, acela are să se lupte cu Vîlva[1] pădurii!
— Ce Vîlvă?!
— Acuma dă-mi pace! Ascultă de mine: priveşte la flori; nu rupe însă din ele, ci rămîi în pace. Aşa zise calul, şi merse în paşi mai departe.

Petru o ştia din păţite cum că e bine s-asculte de Murgul; îşi rupse dar gîndul de la flori. În zadar însă! dacă se pune odată necazul pe capul cuiva, nu scapă de el de s-ar şi feri din toate puterile... Florile tot ı se îmbiau, şi el tot întruna slăbea din inimă:

— Fie, ce e dat să fie! zise Petru de la o vreme. Barem voi vedea şi Vîlva pădurilor. Să văd ce e, cu cine am de lucru? Dacă-mi va fi ursita să mor din ea, voi muri şi aşa; dacă nu... apoi scap... să fie o sută şi-o mie de iele! Se puse apoi la rupt de flori...

— N-ai făcut bine! zise acuma Murgul plin de grijă. Dacă ai făcut-o însă, e făcută! te încinge acuma şi fii gata de luptă, că acuşi vine Vîlva!

Abia rosti Murgul vorba, abia fu Petru gata cu cununa... pînă ce şi începu un vînt uşor din toate părţile... Din vînt se făcu vifor... Viforul crescu... crescu pînă ce nu se văzu alta decît întunerec şi noapte... şi iară numai noapte şi întunerec... Lui Petru îi părea cum că a luat cineva lumea în spate şi a încărcat-o la fugă cu ea, aşa se cutremura pămîntul sub el.

— Frică ţi-e? întrebă Murgul, scuturînd din coamă.
— Ba! răspunse Petru, întărindu-se pe inimă, deşi spatele începură a-i furnica. Dacă e acuma aşa, apoi fie cum e!
— Nici nu-ţi fie frică! începu a-l îndemna Murgul. Ia frîul de la mine din cap şi umblă ca să-ntrîni Vîlva cu ei.

---

[1] *Vîlvă* — duh rău.

Alta nu mai zise, căci Petru nici nu avu timp să desfrîne cumsecade, pînă ce şi ajunse Vîlva la ei...
Petru nu putea privi la ea... aşa era de grozavă şi de înfricoşată.
Cap n-are... dar nici fără de cap nu e...
Prin aer nu zboară... dar nici pe pămînt nu umblă...
Are coamă ca şi calul, coarne ca cerbul, faţa ca ursul, ochii ca dihorul şi trupul e de toate... numai de fiinţă nu... Aşa era Vîlva cînd se repezi către Petru.
Petru se sprijini în fiere[1], se ridică în picioare şi începu a lucra cînd cu sabia, cînd cu braţul, iar sudorile mergeau după el ca pîrîul.
Trecu o zi şi o noapte; lupta nu mai ajunse la capăt.
— Stai!... Să ne mai întărim oleacă! zise Vîlva, răsuflînd cu greu.
Făt-Frumos lăsă spada în jos.
— Nu sta! strigă Murgul cu grăbita.
Petru iarăşi începu a lucra din toate puterile.
Vîlva rîncheză acuma o dată ca şi calul... apoi urlă ca

[1] *Fiere* — fiare (pluralul de la *fier*), scările şeii în care călăreţul se sprijină cu picioarele.

lupul... şi se repezi din nou la Petru. Lupta mai curse o zi şi o noapte şi mai înfricoşată ca pînă acuma. Petru sîmţea cum că abia se mai poate mişca de obosit ce era.

— Stăi acuma, că văd că am cu om de lucru! Stăi, zise Vîlva şi de-a doua oară, stăi! să ne împăcăm.

— Nu sta! vorbi Murgul.

Petru se lupta mai departe, deşi abia mai putea răsufla. Dar nici Vîlva nu se mai repezi ca pînă acuma, ci începu a se purta mai cu cale şi treabă, cum se poartă adică toate, cînd nu mai sîmt putere în sine.

Aşa curse lupta pînă-n zorile de-a treia zi. Cînd începură zorile a crepeţi[1], Petru făcu ce făcu... destul că aruncă frîul în capul Vîlvei obosite... Deodată se făcu din Vîlvă un cal... cel mai frumos din lume.

— Dulce-ţi fie viaţa, că mă scăpaşi de la robie! zise acuma Vîlva prefăcută în cal şi începu a se dezmierda cu Murgul. Mai în urmă înţelese Petru din vorbă şi cuvînt cum că Vîlva nu fusese alta decît un frate al Murgului, pe care l-a bleste-

---

[1] *A crepeţi* — a se crăpa de zori, a se face ziuă.

mat sfînta Miercure, înainte de asta, cu atîte şi atîte sute de ani.

Petru legă Vîlva de calul său, se sui pe ea, şi se puse din nou pe cale... Cum a mers? nici nu e nevoie să spun... Repede a mers... pînă ce n-a ieşit din pădurea cea de aramă...

— Staţi pe loc! Daţi în paşi, să văd ce n-am văzut! zise Petru mai odată, cînd ieşiră din pădurea cea de aramă. Înaintea lui se întindea acuma o pădure încă mai minunată decît cea de aramă, cu tufiş mai strălucitor, cu flori mai frumoase şi mai ademenitoare, el intră în pădurea cea de argint. Florile începură a vorbi încă mai dulce, mai îndemnător decît cele din pădurea de aramă.

— Să nu mai rupi din flori, zise Vîlva cea legată de Murgul, căci frate-meu e de şapte ori mai puternic decît mine. Nu se opri însă Făt-Frumos cel fără de frică! Abia trecu una, două, pînă ce Petru şi începu a rupe flori şi a le împleti în cunună.

Se făcu vifor mai turbat, noapte mai neagră, pămîntul se cutremură mai tare decît în pădurea de aramă; Vîlva pădurii de argint se repezi la Petru c-o grozăvie de şapte ori mai mare decît cum a fost în pădurea de aramă... Nici el nu fu

însă leneş!... Lupta mai curse o dată trei zile şi trei nopţi; şi-n crepetul zorilor zilei a patra, Petru înfrînă şi pe a doua Vîlvă.
— Dulce-ţi fie fericirea, că m-ai scos de la robie! zise şi astă dată Vîlva, apoi se întinseră la cale, cum s-au mai întins şi pînă acuma.
— Ho, staţi pe loc!... Daţi în paşi!... Să văd ce n-am mai văzut încă, strigă călăreţul acuma de a treia oară, puse după aceea palma pe ochi, fiindcă se temea că-i va pieri lumina de razele ce veneau din pădurea cea de aur.
El mai văzuse lucruri minunate, dar despre aşa ceva nici nu a visat pînă acuma.
— Să stăm pe loc! că nu e bine, strigară caii deodată.
— Pentru ce să nu fie bine? întrebă Petru.
— Tu iarăşi ai să rupi din flori. Ştiu că nu te va răbda firea! şi fratele nostru cel mai tînăr e de şaptezeci şi şapte de ori mai puternic şi mai grozav decît noi toţi trei laolaltă. Să înconjurăm dar pădurea! Aşa vorbi Murgul.
— Ba nu! răspunse Petru, să mergem! să le vedem pe toate, dacă am văzut ceva. N-aveţi frică, nici eu n-am!
Nu e nevoie să spun cum că Petru iarăşi a făcut făcuta... Doamne! Dar cum să nu o facă!
Abia împletită fu cununa, pînă ce şi începu să fie ceva cum n-a mai fost... Acuma nu era mai mult vifor, nu mai mult întunecos; pămîntul nu se cutremura mai mult... Se făcea nu ştiu ce şi nu ştiu cum... destul că lui Petru îi părea c-a intrat cineva în miezul lumii şi a început s-o întoarcă pe dos...
Grozav era ce era şi înfricoşat... şi... să ferească dumnezeu!...
— Vezi aşa! zise Murgul supărat, dacă n-ai putut rămînea în pace.
Petru văzu că nu mai vede nimic, începu a sîmţi că nu mai sîmte nimic şi dete a pricepe că nu mai are ce să priceapă; tăcu dară şi nu zise nimic, ci se încinse şi se făcu gata de luptă.

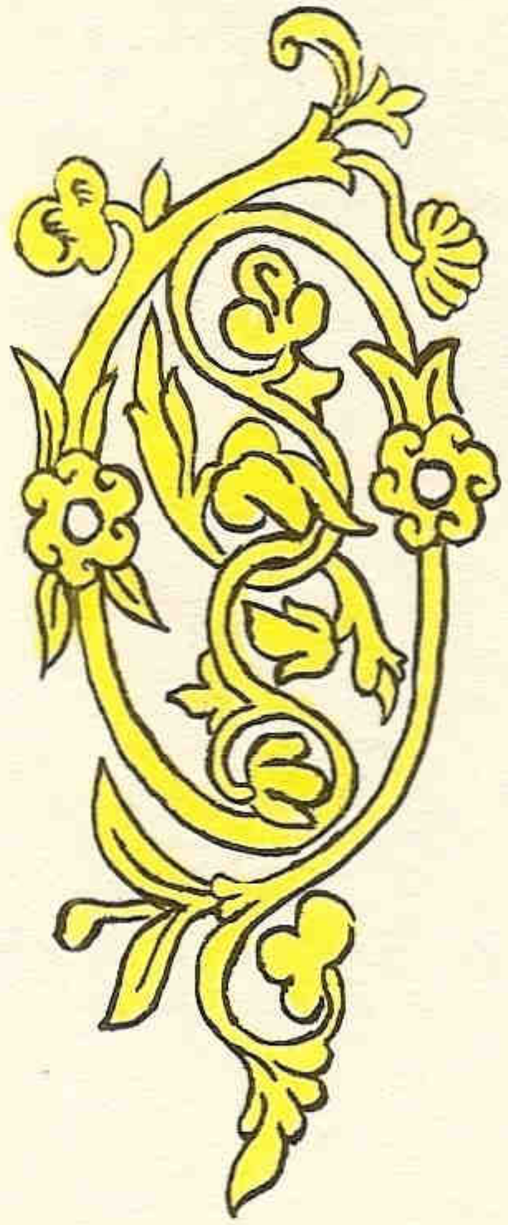

— Vie acuma Vîlva! strigă după aceea. Sau mor, sau îi pun frîul în cap!

Abia zise vorba, pînă ce şi văzu ceva nemaivăzut apropiindu-se către dînsul... o negură deasă venea către Petru. Aşa era de deasă negura asta, încît Petru nici pe sine însuşi nu se putea vedea în ea.

— Ce e asta?! strigă el cam înspăimîntat, cînd începu a sîmţi că-l doare din toate părţile. Se înspăimîntă însă şi mai tare cînd văzu că nici el singur nu-şi aude vorba în negura cea deasă. Începu dar a da cu sabia în dreapta şi în stînga, pe dinainte şi pe dindărăt, a da în toate părţile şi din toate puterile care le mai avea... cum face adecă omul, care vede că acuma nu e bine. Aşa lucră el o zi şi o noapte fără să vadă alta decît negru înaintea ochilor săi, fără să audă alta decît cursul sudorilor sale de pe trupurile cailor... De la o vreme chiar şi începu a crede că nici nu mai trăieşte, ci a murit acuma de mult...

Deodată începu a se desface negura... În zorile zilei a doua negura se resfiră de tot, şi pe cînd se ridica soarele pe cer, înaintea ochilor lui Petru, era lumină ca lumina. Lui îi păru acuma că se născuse din nou.

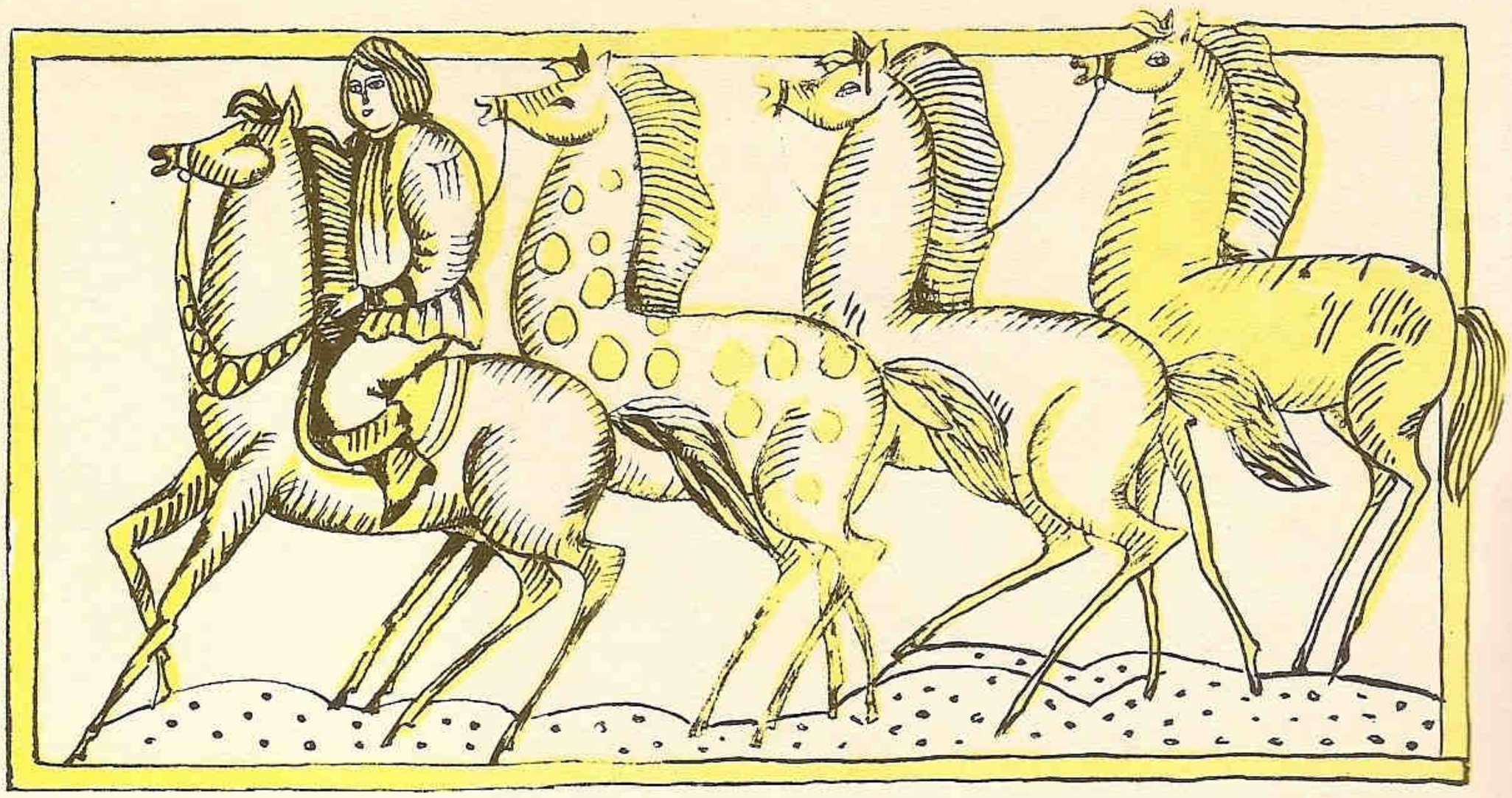

Vîlva? pieri ca-n palmă.
— Răsuflă acuma o dată, că iară va să înceapă lupta din nou! zise Murgul.
— Ce-a fost asta? întrebă Petru.
— Vîlva, răspunse Murgul, Vîlva a fost prefăcută în negură... Răsuflă numai că iarăşi vine!
Nici n-a zis-o bine Murgul asta, nici n-avu Petru vreme ca să răsufle pînă ce şi văzu că vede ceva venind deoparte, ceva despre ce nu ştia ce e... O apă, însă nu e ca apa, că-ţi pare că nu curge pe pămînt, ci zboară cumva sau ce face... Destul că urme nu are şi pe sus nu zboară... Aşa ceva, ce nu e!...
— Vai! strigă Petru.
— Ţine-te şi dă, nu sta! zise Murgul..., şi nu mai zise după aceea nimica, că-i astupă apa gura.
Lupta se începu din nou... Petru dădu o zi şi o noapte necurmat fără ca să fi ştiut în ce, şi se luptă fără să ştie cu cine... Cînd se apropiară zorile zilei a doua, începu a sîmţi cum că se slăbeşte din picioare.
— Acuma pier! strigă cam supărat; însă pentru aceea începu a-şi întări inima şi a da încă mai ţapăn... Soarele ră-

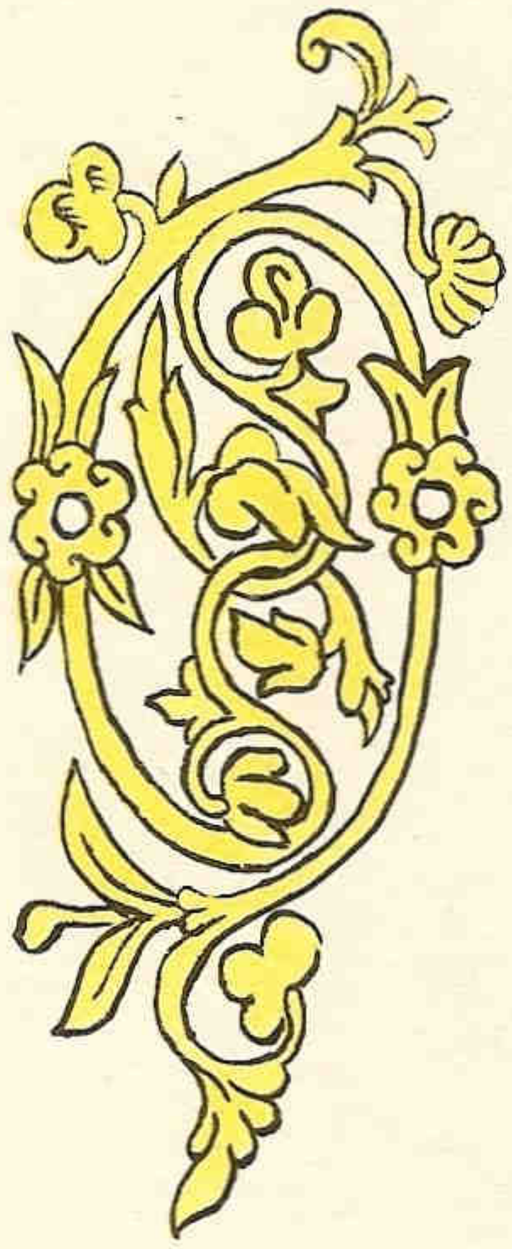

sări pe cer, apa pieri fără să se ştie cum şi cînd.
— Răsuflă! grăi Murgul, răsuflă, că n-ai multă vreme. Vîlva vine deloc![1]
Petru nu mai zise nimic, căci nici nu ştia, săracul de el, ce să mai facă de obosit ce era. Se aşează dară mai bine în şea, strînse mai bine de sabie şi aşteptă aşa gătit, ca să ajungă ce vedea că vine...
Aşa, cum nu ştiu cum, ca şi cînd se visează omul, că vede ceva ce n-are ce are, şi are ce n-are, aşa îi părea lui Petru că ar fi Vîlva acuma. O! Doamne! O! Doamne! cum poate fi Vîlva pădurii de aur, cînd s-a dus de două ori cu ruşine?!... Zbura pe picioare şi umbla pe aripi... era cu capul dinapoi şi coada dinainte, cu ochii în piept şi cu pieptul în frunte... Pe Petru îl trecură fiorii o dată din sus în jos, o dată din jos în sus, o dată cruciş şi o dată curmeziş; după aceea întări inima şi începu a lucra cum a mai lucrat şi... n-a mai lucrat. Trecu ziua; Petru începu a slăbi din puteri. Trecu amurgul serii; lui Petru începură a i se împăiengeni ochii. Cînd ajunse miezul nopţii, Petru sîmţi cum că nu e mai mult călare. Nici el singur nu ştia cum şi cînd a ajuns la pămînt; destul că nu mai era pe cal. Cînd începu a se dezveli ziua din noapte, Petru nu mai putea sta în picioare, ci se lăsă în genunchi.
— Nu te lăsa; mai ţine-o încă oleacă! strigă Murgul cînd văzu că slăbesc puterile stăpînului său.
Petru se şterse cu mîneca cămăşii de sudori, îşi încordă toate puterile şi se ridică încă o dată în picioare.
— Loveşte acuma Vîlva cu frîul peste bot! zise Murgul.
Petru făcu precum îi zise.
Vîlva rîncheză o dată ca armăsarul, încît lui Petru îi părea c-o să asurzească, apoi sări la Petru, deşi abia se mişca şi ea de obosită ce era...
Lupta nu mai curse mult. Petru făcu ce făcu şi puse frîul şi la astă Vîlvă pe cap...

---

[1] *Deloc* — îndată

Pe cînd se făcea ziua cumsecade, Făt-Frumos călărea pe al patrulea cal.
— Frumoasă-ţi fie nevasta, că m-ai scos de la robie! zise Vîlva.
Plecară, se duseră şi pe cînd se învăluia ziua cu noaptea, ajunseră spre marginea pădurii de aur...
Cum mergeau aşa pe cale, lui Petru începu a i se urî, şi ca să facă şi el ceva, dete a privi la cununile cele frumoase.
— Ce să fac cu trei cununi? începu a vorbi aşa singur. Destul îmi fie una. Ţiu pe cea mai frumoasă. Aruncă dar pe cea de aramă, apoi pe cea de argint şi ţinu numai pe cea de aur la sine.
— Stăi! zise Murgul. Nu arunca cununile. Descalecă şi le ridică, că-ţi vor prinde încă bine.
Petru făcu precum i se zise şi merse mai departe.
Cînd era soarele de-o palmă de la pămînt, aşa de către seară, cînd încep musculiţele a se aduna, călăreţul nostru ajunse chiar la marginea pădurii... Naintea lui se întindea un pustiu mare... mare... cît vedeai cu ochii, nu vedeai nimic pe el.
Caii se opriră în loc.
— Ce e? întrebă Petru.
— Nu e bine! răspunse Murgul.
— Pentru ce să nu fie bine?!
— Intrăm în împărăţia sîntei Miercuri. Cît vom merge prin ea, nu vom da de altă decît de frig şi iarăşi de frig. Pe marginile căii vor fi focuri din focuri şi eu mă tem că tu vei merge să te încălzeşti.
— Şi pentru ce să nu mă încălzesc?
— Nu e bine să te încălzeşti! răspunse Murgul cu grijă.
— Intră! grăi Petru fără frică, dacă trebuie, voi şti răbda şi la frig.
Pe cît Petru intra mai adînc în împărăţia sîntei Miercuri, pe atîta simţea mai tare că nu e bine cum e. La tot pasul era mai frig, mai ger... Dar frig şi ger, încît îngheţa măduva în oase... Dar nici Petru nu era făcut de picioroange! Voinic a

fost la luptă: voinic rămase şi la răbdare.
Pe marginea căii tot foc din foc şi lîngă focuri tot oameni, care chemau pe Petru la sine, care de care cu vorbe mai frumoase şi mai ademenitoare. Lui Petru începu a i se îngheţa răsuflarea în gură, dar el nu se lăsă, ci încă porunci Murgului ca să meargă la pas.
Cîtă vreme a răbdat voinicul nostru la ger şi frig, nici nu se poate spune, căci fiecare ştie cum că împărăţia sîntei Miercuri nu e de o azvîrlitură, de două... Şi nici frigul nu e frig... numai iac-aşa, ci frig, frig... încît îngheaţă şi viţelul în vacă... încît crapă şi stîncile de ger ce e...
Aşa zău e acolo! Dar nici Petru n-a crescut fără necaz... scrîşnea din dinţi şi nimic mai mult, deşi a fost înţepenit, încît nici nu mai putea clipi.
Aşa ajunseră la sînta Miercuri.
Petru coborî de pe cal, aruncă frîul în capul Murgului şi intră în coliba sîntei Miercuri.
— Bună ziua, maică!
— Mulţămim, voinic friguros!
Petru rîse odată, dar nu răspunse nimic.
— Voinic ai fost, îi zise acuma sînta Miercuri bătîndu-l pe umeri. Acuma să-ţi dau cîştigul. Se duse după aceea, deschise un scrin ferecat şi scoase din el o cutie mică. Iacă, zise mai departe, cutia asta e dată din bătrîni, ca să n-o poarte decît acela care a trecut prin împărăţia frigului. Na-ţi-o şi poartă grijă de ea, că-ţi va prinde încă bine. Cînd o deschizi, îţi vine veste de unde tu nu mai vrei şi ştire adevărată din ţara ta.
Petru mulţămi de vorbă şi de dar şi se sui pe cal şi porni mai departe. După ce se depărtă de o azvîrlitură bună, deschise cutia cea vrăjită.
— Ce e porunca? întrebă nu ştiu ce din cutie.
— Veste îmi adă de la taica, porunci Petru cam cu frică.
— Şade la sfat cu bătrînii! răspunse cutia.
— Merge-i bine?
— Zău, aci cam rău, că-i supărat!

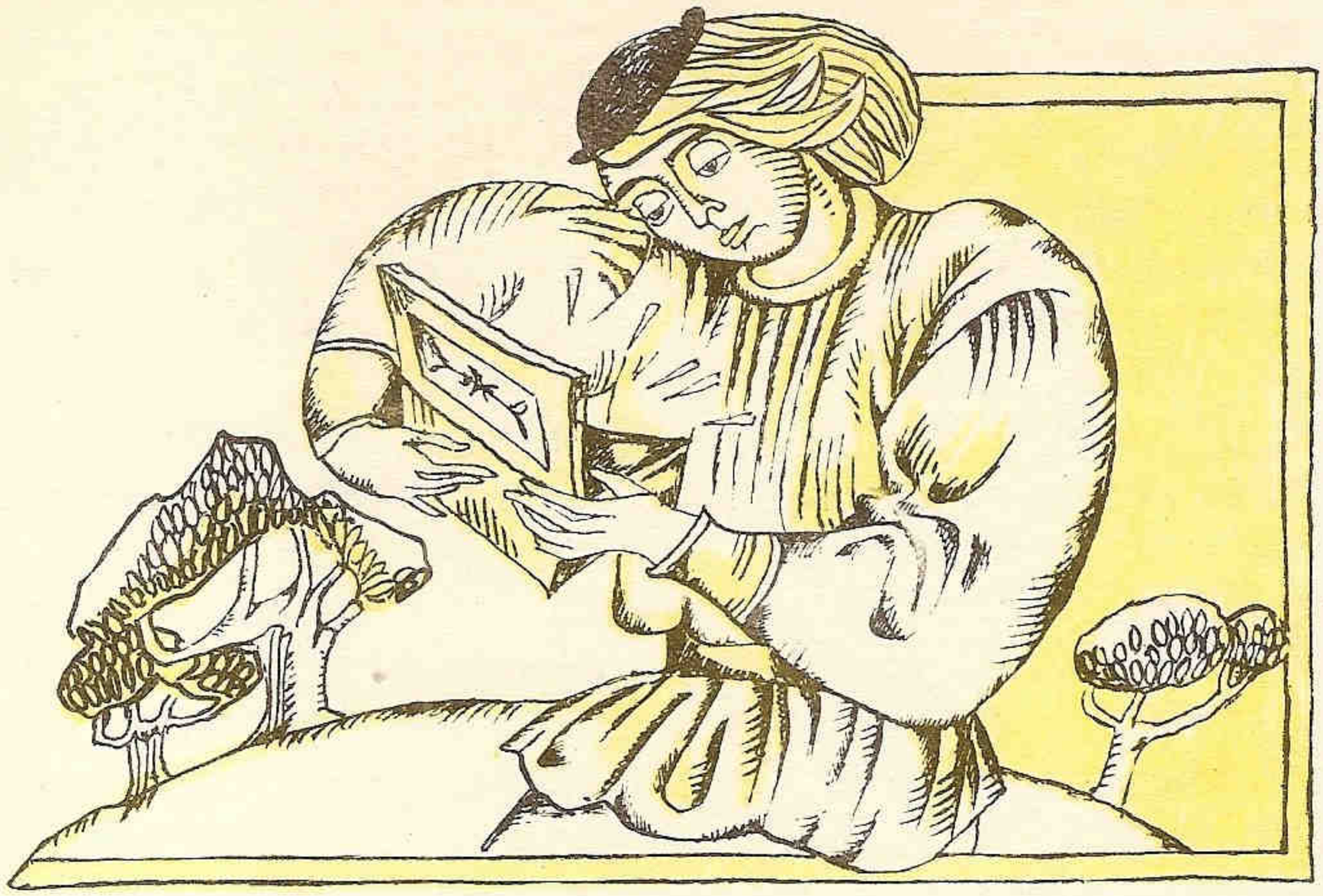

— Cine îl supără? întrebă Petru acuma mai aspru,
— Fraţii tăi Costan şi Florea! răspunse iarăşi din cutie. Pe cum îmi pare, cer împărăţia de la el, şi bătrînul zice că n-ar fi vrednici de ea.
— Mergi, Murgule, că nu e vreme de pierdut! strigă acuma Petru. Închise după aceea cutia şi o băgă în traistă.
Se duseră cum se ducea năluca cînd umblă vîntoasele şi gonesc în miezul nopţii pricolicii. Cît au mers aşa nici nu se poate spune... Au mers mult... foarte mult!
— Stăi! să-ţi mai dau un sfat! zise Murgul într-un tîrziu.
— S-auzim! grăi Petru.
— Ai avut necaz cu frigul, acuma ai să dai de o căldură cum n-a mai fost. Să rămîi voinic! să nu te tragi la răcoare, că nu e bine.
— Mergi! răspunse Petru. Nu-ţi fie frică, dacă n-am înghe-ţat, nici nu mă voi topi.
Hm! aici era o căldură încît se topeşte şi măduva în oase... Căldura adecă, cum nu poate fi decît în împărăţia sîntei Joi.
Pe cît mergeau mai departe, cu atît căldura era mai mare... De la o vreme începură a se topi chiar şi potcoavele de la

Murgul de pe copite. Hei! dar nici Petru nu se lăsă! Îi curgeau sudorile vale, el se ştergea cu mîneca şi mînà în goană mai departe.
De cald ar mai fi fost cum ar fi fost, era însă şi un alt lucru, care pe Petru îl supăra încă mai tare. Pe lîngă cale, tot cîte de o azvîrlitură bună de departe una de alta, erau nişte văi răcoroase, cu nişte izvoare reci şi stîmpărătoare. Cînd Petru privea la ele, simţea că i-a secat inima şi i s-a uscat limba în gură de sete ce-i era.
Pe lîngă izvoare erau tot crini, viorele şi trandafiri, prin iarba cea molcuţă şi pe ele odihneau nişte fete, frumoase, doamne!... încît nici nu pot fi mai frumoase.
Lui Petru îi venea să închidă ochii, ca să nici nu mai vadă aşa lucruri ademenitoare.
— Vino, voinice, la răcoare! vino! stăi de vorbă! îl chemau fetiţele.
Petru dădea din cap şi nici nu zicea nimic, că i s-a fost oprit şi graiul.
Mult au mers aşa... foarte mult!...
Deodată simţiră că începe căldura a se mai stîmpăra. Din depărtare, pe un deal se vedea o colibă; aici locuia sînta Joi.
Petru trase spre ea.
Cînd erau să ajungă la colibă, sînta Joie le ieşi în cale şi-i zise ziua bună lui Petru.
Petru îi mulţămi... precum e acuma datina la oameni cu cinste şi nărăveală, prinseră după aceea vorbă... cum prind adecă oamenii ce nu s-au văzut încă. Petru spuse veste de la sînta Miercure, vorbi despre patimile sale şi despre calea în care a pornit, şi luă ziua bună, că zău! el nu prea avea vreme de pierdut... Hm! cine ştie cît mai avea să meargă pînă la Zîna Zorilor!
— Mai stăi oleacă! grăi sînta Joie, să-ţi mai zic o vorbă. Acum intri în împărăţia sîntei Vineri: să treci şi pe la ea şi să-i spui „sănătate şi voie bună“ de la mine.
Cînd vei merge apoi către casă, să vii iarăşi pe la mine, că

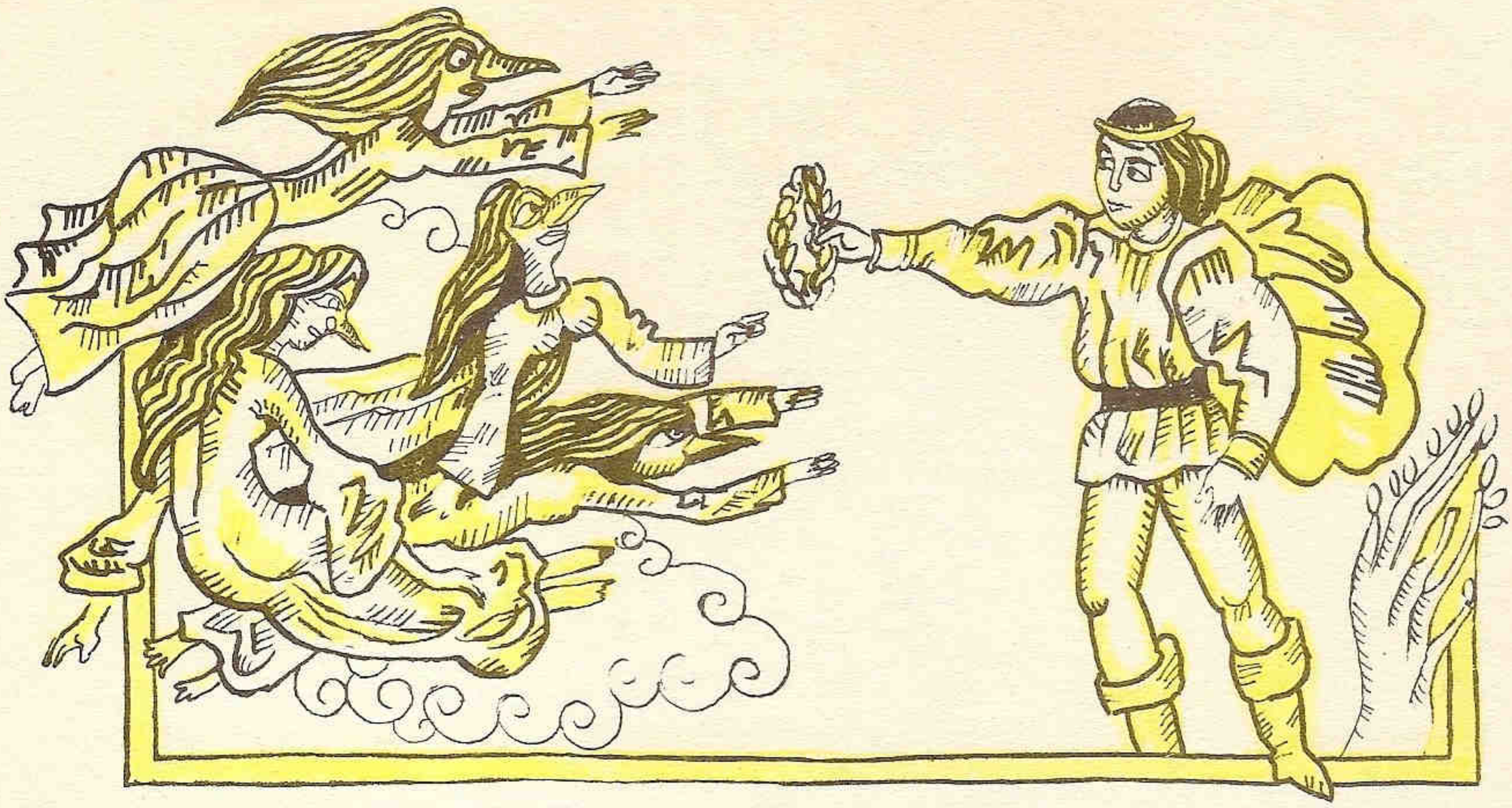

am să-ţi dau ceva care îţi va prinde bine.
Petru mulţămi de vorbă şi de toate; plecă după aceea mai departe.
Abia merseră cam aşa cît ţine o pipă de tutun pînă ce şi ajunseră într-o ţară nouă.
Aici nu era cald, dar nici nu era frig, ci... aşa cumva între ele... cum e colea primăvara, cînd încep a se înţerca mieii.
Petru începu acum a răsufla mai a stîmpărare. Era însă un pustiu... numai năsip şi scai.
— Oare ce să fie aceea? întrebă Petru, dînd cu ochii de aşa ceva ca şi o casă, însă departe... foarte departe!... tocmai pînă unde ajung ochii lui peste pustiul cel gol.
— Aceea e casa sîntei Vineri, răspunse Murgul. Dacă mergem bine, poate ajungem încă pînă ce se întunecă deplin.
Aşa şi fu... Noaptea se făcu noapte. Făt-Frumos se apropia cu încetul de casa cea depărtată.
Peste pustiu se vedeau o mulţime de năluci ce se goneau pe din dreapta, din stînga, pe dinaintea şi pe din dosul lui Petru.
— Să n-ai nici o frică! zise Murgul. Aceste sînt fetele vîntoaselor... Să joacă prin aer, aşteptînd să vină şi vîrcolacii.
Aşa ajunseră pînă la casa sîntei Vineri.

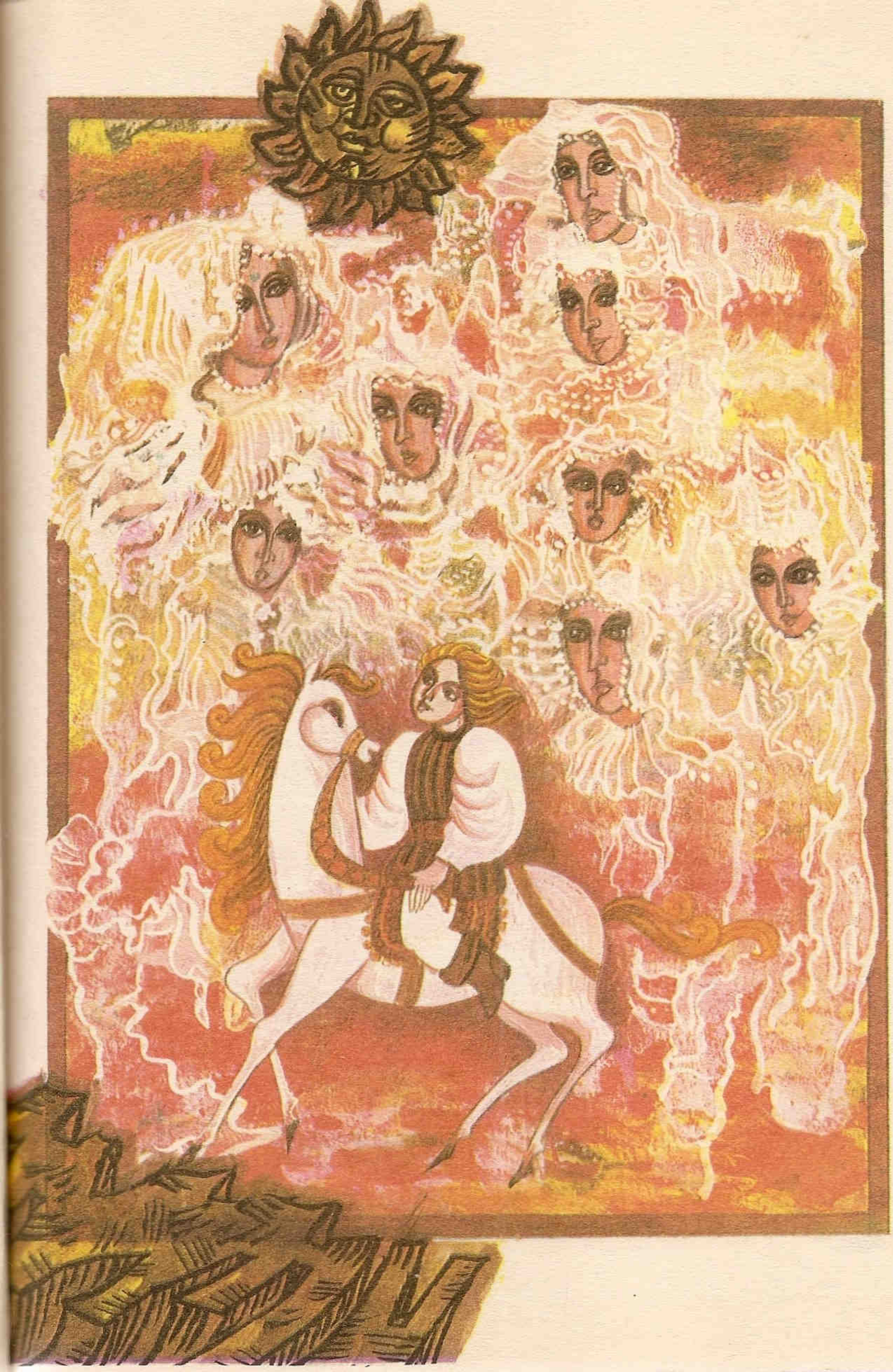

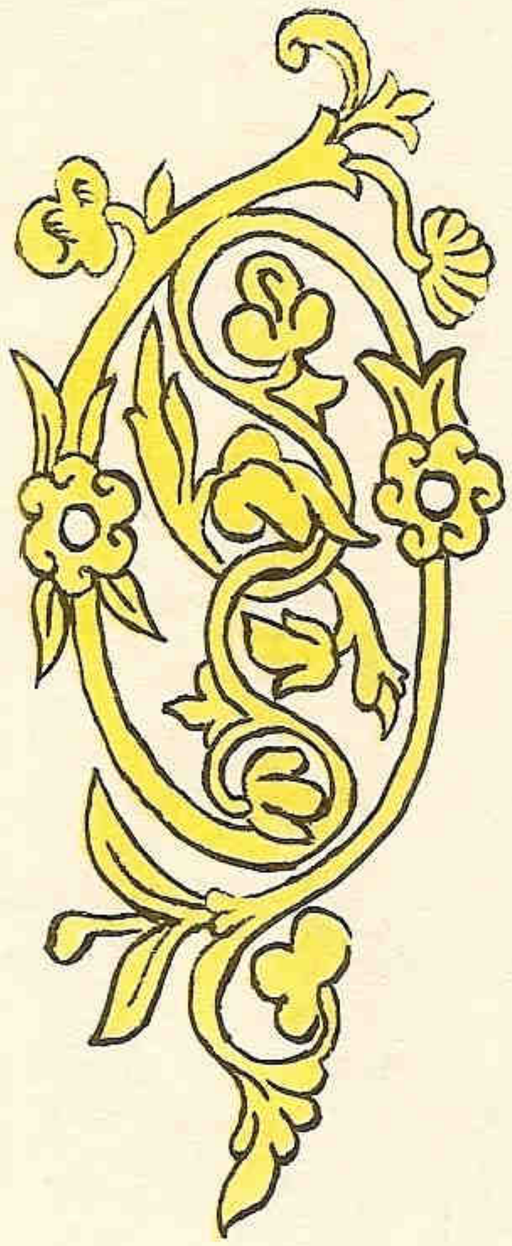

— Cobori acuma şi intră în casă! zise Murgul.
Petru voi să facă ce i se zise.
— Stăi, nu fi aşa grăbit, vorbi Murgul mai departe. Să te învăţ mai nainte ce şi cum să faci. La sînta Vinere nu poţi intra, că e păzită de jur împrejur de vîntoase.
— Ce să fac dară?
— Ia cununa cea de aramă şi te du cu ea, vezi colo, departe, pe colina ceea. Cînd vei fi acolo, începe a striga: Vai, ce fete frumoase! ce îngeri! ce suflete de zînă! După aceea ridică cununa în sus şi zi: Dacă aş şti că ar primi careva cununa asta de la mine!... dacă aş şti! şi aruncă cununa.
— Şi pentru ce să fac aşa? întrebă Petru... cum întreabă adecă omul care vrea să ştie că pentru ce face ce face.
— Taci, du-te şi fă! zise Murgul pe scurt, şi Petru nu mai lungi vorba, ci făcu precum i se zise.
Abia aruncă Petru cununa cînd se şi îngrămădiră vîntoasele peste ea şi începură a se bate, ca să o aibă care de care. Petru o luă acuma către casă.
— Stăi, strigă Murgul încă o dată. Încă nu ţi le-am spus pe toate. Ia cununa cea de argint, apoi te du şi bate la fereastra sîntei Vineri... Dacă te întreabă baba, cine e? tu să zici că ai rătăcit prin pustiu. Ea te va mîna îndărăt. Tu să nu te mişti, ci să zici: „Ba zău! eu nu voi merge, că de cînd am fost mic tot am auzit de frumuseţea sîntei Vineri, şi nu mi-am făcut opinci de oţel cu curele de viţel, nu am venit de nouă ani şi nouă luni, nu m-am luptat pentru cununa asta de argint, care voiesc să i-o dau ei, nu le-am făcut şi păţit toate astea, pentru ca să merg înapoi cînd voi ajunge la ea...“ Aşa să faci şi aşa să zici; de aici încolo grija ta să fie.
Petru nu mai făcu vorbă, ci porni spre casă.
Cum era aşa de noapte, Petru nici nu vedea casa sîntei Vineri, ci merse numai pe razele luminii ce străbăteau din fereastră pînă la el. Ajungînd la casă, nişte cîini începură a lătra, cînd simţiră ceva străin prin apropiere.
— Cine se mănîncă cu cîinii? Amară i-ar fi viaţa! strigă

sînta Vinere mînioasă cumsecade.

— Eu sînt, sîntă Vinere, eu! zise Petru, răsuflînd odată cu greu, ca omul, care ar vrea să facă ce face. Am rătăcit prin pustiu şi n-am unde să dorm peste noapte. Aici tăcu, nu cuteza să zică mai mult.

— Unde ţi-ai lăsat calul? întrebă sînta Vinere cam aspru. Petru sta în chibzuri[1], nu ştia, să mintă ori să vorbească vorbă dreaptă. Nu răspunse nimic.

— Mergi cu dumnezeu, fătul meu! Eu n-am loc să-ţi dau, zise sînta Vinere şi se retrase de la fereastră.

Petru zise acuma ce i-a fost zis Murgul să zică.

Abia-şi sfîrşi Petru zicala pînă ce şi văzu cum că sînta Vinere deschide fereastra vorbind către el cu vorbă dulce şi blîndă:

— Să văd cununa, fătule!

Petru-i întinse cununa.

— Vino în casă! zise sînta Vinere, nu te teme de cîini, că ei înţeleg voinţa mea.

Aşa şi făcu. Cîinii începură a mişca din coadă, mergînd în

[1] *A sta în chibzuri* — a gîndi, a sta pe gînduri.

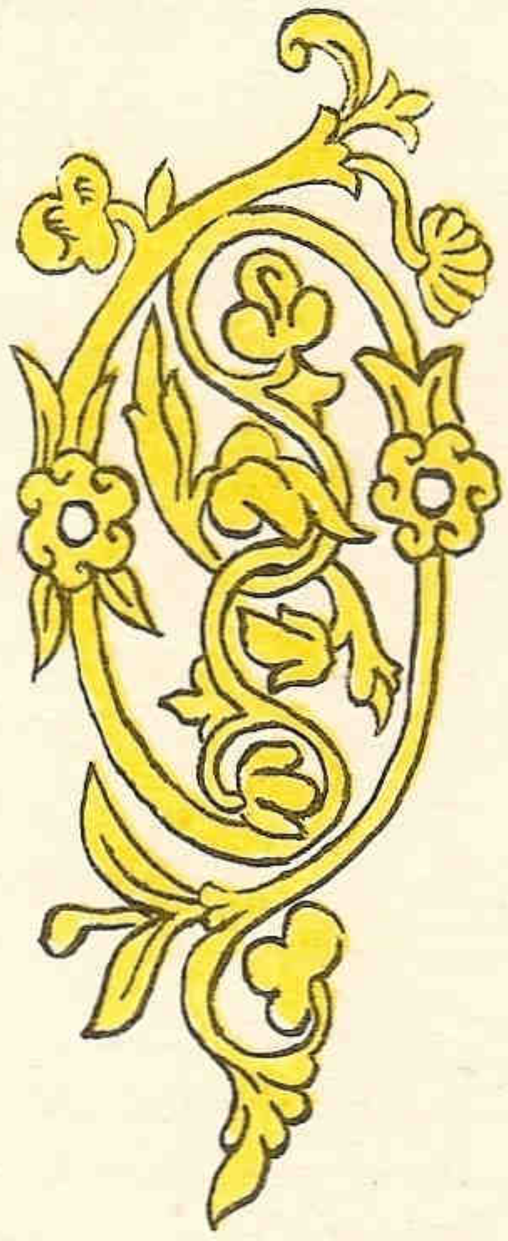

urma lui Petru, cum merg după om, cînd vine seara de la ţarină.
Petru zise „bună seara“, cînd intră în casă, îşi puse pălăria pe vîrful cuptorului şi se aşează pe pomnol[1], după ce i se zise să şadă.
Acuma se vorbi... iaca despre lucruri de toate zilele, despre lume, despre răutatea oamenilor şi despre alte lucruri ca astea... fără nici o treabă şi preţ... Precum se vedea sînta Vinere era foarte supărată pe oameni; iară Petru-i dădea în toate dreptate, cum se cade adecă omului care şade la masa altuia.
Doamne! dar şi bătrînă era baba asta!
Eu nu ştiu de ce privea junele de Petru aşa de-a deochiul la ea. Doară voia să-i numere creţurile din faţă?!
Poate!... Ar fi trebuit însă ca să se nască de şapte ori cît un om într-o viaţă, pentru ca să poată ajunge la capăt cu număratul...
Sîntei Vineri îi rîdea inima de bucurie, cînd vedea cum că Petru se pierde cu totul în privirea ei.
— Cînd nu era încă ce este, începu sînta Vinere vorba, cînd lumea încă nu era lume, atunci m-am născut eu, şi eram atît de frumoasă ca copilă, încît părinţii mei au lăsat să fie lume, ca să fie cine să se minuneze de frumuseţea mea... Cînd s-a făcut apoi lumea, eu eram fată mare, şi de minunat ce s-a minunat de frumuseţea mea, lumea m-a diochiat... De atunci se face pe toată suta de ani cîte o creţătură pe faţa mea... Şi acuma-s bătrînă.
Sînta Vinere nu mai putu vorbi mai departe despre aceasta de tristă şi de supărată, ci vorbind mai departe, îi spuse apoi lui Petru cum că tată-său era odată împărat mare şi puternic şi, născîndu-se vrajbă între el şi Zîna Zorilor, care împărăţeşte în ţara vecină, fusese batjocorit, cum nu se cade, de către vicleana de vecină. Începu apoi a vorbi cîte rele toate despre Zîna Zorilor... Petru, ce să mai facă şi el?

---

[1] *Pomnol, podmol* — laviţă lîngă cuptor.

Asculta tăcut. Iacă mai zicea şi el cîteodată:
— Aşa e zău aici! Ce alta se poate face?
— Dar să-ţi dau un lucru, dacă eşti voinic şi vrei să mi-l faci, grăi sînta Vinere cam pe cînd începură a fi somnoroşi. Este la Zîna Zorilor o fîntînă. Cine bea din apa ei, acela înfloreşte ca trandafirul şi ca viorelele. Să-mi aduci un ulcior din această apă, şi-ţi voi fi bună mulţămitoare... Lucrul e greu! ce e drept e drept! Împărăţia Zînei Zorilor e păzită de fel de fel de fiare şi de zmei îngrozitori. Să-ţi spun însă ceva şi să-ţi dau un lucru.
După ce vorbi aşa, sînta Vinere se duse la un scrin ferecat din toate părţile şi scoase din el un fluieraş mic-micuţ.
— Vezi tu fluieraşul ista? grăi către Petru; mi l-a dat un moş bătrîn încă de cînd eram tînără. Cine aude sunetul acestuia, acela adoarme... adoarme... pînă ce nu-l mai aude. Tu să iei fluieraşul şi să tot cînţi din el cît vei fi în împărăţia zorilor. Nime nu te va atinge, căci toată lumea va dormi.
Petru spuse acuma în ce cale a pornit şi ce treabă cearcă. Sînta Vinere se bucură şi mai tare. N-au mai stat mult de vorbă... Dar cum să şi steie, cînd a fost trecut acuma miezul nopţii bine-binişor.
Petru luă noapte bună, băgă fluieraşul în teacă şi se sui în podul casei, ca să mai doarmă şi el de la o vreme. Pe cînd se revărsau zorile, Petru era în picioare; luceafărul boului nici nu s-a fost ridicat bine pe cer, pînă cînd el s-a şi fost sculat... Luă un troc mare, îl umplu de jăratic şi se duse ca să hrănească caii. După ce Murgul mîncă cîte de trei ori trei, iară ceilalţi cai cîte trei trocuri pline de jar, Petru trase la fîntînă, adăpă şi se făcu gata de cale.
— Stăi! strigă sînta Vinere de la fereastră. Mai am să-ţi zic o vorbă! Să-ţi mai dau un sfat...
Petru s-apropie de fereastră.
— Lasă un cal aici şi pleacă numai cu trei. Mergi apoi încet pînă ce vei ajunge la împărăţia zorilor. Aici descalecă şi intră pe jos... Cînd vei veni apoi îndărăt, aşa să vii, ca toţi trei caii să-ţi rămînă în cale, s-ajungi pe jos.

— Aşa am să fac! grăi Petru voind să plece.
— Nu te grăbi, că n-am gătit încă, vorbi sînta Vinere mai departe. Să nu priveşti la Zîna Zorilor, că ea are ochi care vrăjesc şi priviri care răpesc minţile. E urîtă, atîta de urîtă, încît nici nu-ţi pot spune. Are ochi de buhă, faţă de vulpe şi gheare de mîţă. Auzi? Să nu priveşti la ea... Şi Dumnezeu să te aducă întreg şi sănătos, fătul meu Petru!
Petru mulţămi de vorbă şi învăţătură şi nu se opri mai mult... Unde avea el vreme de a sta cu babele la vorbă!? Lăsă pe Murgul, ca să pască, se întinse apoi la cale.

.....

Departe... departe... unde se lasă cerul pe pămînt, unde stau stelele de vorbă cu florile, acolo se vedea o roşaţă, cam aşa cum e cerul colea în zorile de primăvară, dar mai frumos şi mai minunat!...
Acolo era cetatea Zînei Zorilor.
De aci pînă acolo, de acolo pînă aci nu era alta decît iarbă şi flori... Şi apoi nu era nici cald, nici rece, nici luminos, nici întuneric, ci aşa cumva între ele... cum e colea pe la Sîntu Petru, cînd te scoli ca să mîni vitele la turmă... Petru numai de un drag umbla prin ţara asta plăcută...
Cît a mers Făt-Frumosul nostru aşa, aceea nu se poate spune cu vorbă omenească, fiindcă într-această ţară n-a urmat zilei noaptea şi nopţii ziua, erau pururea zori cu vînt moale şi răcoros, cu soarele ascuns şi lumina de jumătate; împărăţia nopţii şi a zilei se începea numai de la casa sîntei Vineri.
După mult mers şi lungă călătorie, Petru văzu zărindu-se ceva alb printre roşaţa cerului... Cu cît se apropia mai mult, cu atîta ceea ce vedea se desfăşura mai tare naintea ochilor lui... Asta era cetatea... Petru privi... privi... Răsuflă apoi o dată cu greu, ca omul care gîndeşte: „Doamne, mulţumescu-ţi!“
...Dar şi frumoasă era cetatea asta!...
Nişte turnuri nalte... nalte... pînă dincolo de împărăţia norilor, nişte păreţi albi ca ghioceii şi ridicaţi mai sus decît cum

stă soarele la prînzul cel mare, un acoperiş de argint, dar cum de argint?! aşa, că nici nu strălucea în faţa soarelui, şi fereşti... tot din aer tors cu multă măiestrie şi ţesut în gherghef de aur întunecos... Peste toate aste se jucau apoi razele vesele ale soarelui, cum se joacă vîntul cu umbra crengilor colea primăvara, cînd abia se mişcă de leneş ce este.
Petru stete uimit în loc, ca să se poată minuna de atîta frumuseţă îngrămădită.
Mult n-a putut să steie, că i-a fost degrabă; descălecă dară, lăsă caii, ca să pască pe iarba cea plină de rouă, îşi luă fluieraşul, precum i-a fost zis sînta Vinere, zise o dată: „Doamne-ajută“, şi plecă la lucrul cel mai mare. Abia merse, aşa singur pe jos, o cale cam de trei azvîrlite bune, pînă ce şi dete de un năzdrăvan adormit de dulceaţa fluieraşului. Acesta era unul dintre pîndarii jurului cetăţii Zînei Zorilor. Oare, Doamne, cum a putut creşte atît de lung? Cum s-a putut întrupa atîta de puternic? şi cum îi pot fi braţele atîta de miezoase?!...
Cum stătea aşa culcat pe spate, Petru începu să-l măsoare cu paşii... Nu voiesc să spun minciună!... a fost însă lung, foarte lung; atîta de lung a fost, încît Petru răsuflă o dată cu greu cînd ajunse de la picioare la cap... nu ştiu acuma cu

de-a bună seamă... de obosit, ori de uimit: nu e luna la răsărit atîta de mare, cît era ochiul năzdrăvanului. Apoi barem dacă ar fi fost şi acesta ca la altă lume, dar era tocmai în mijlocul frunţii... Aşa era ochiul!... Cum au putut apoi celelalte să fie!... Petru voinic de voinic, dar zău! el mulţumi lui Dumnezeu, fluieraşului şi sîntei Vineri, cum că n-a dat de rău cu acest om neom şi plecă cu încetul mai departe. Aşa... cam cît merge omul pînă ce-i vine să se pună la răcoare, mai merse Petru pînă ce dădu de alte lucruri şi mai grozave... Nişte balauri tot cu cîte şapte capete erau întinşi la soare şi adormiţi adînc, cînd pe de-a dreapta, cînd pe de-a stînga... Cum au fost aceşti balauri, aceea n-o mai spun: ştie anume toată lumea că balaurii nu-s treabă de glumă şi de rîs... Asta era a doua pază a împrejurului de curte... Petru trecu cam cu fuga... nu ştiu acuma de grabă ori de groază...

Nici n-ar fi fost însă minune, dacă s-ar fi îngrozit!... Balaurul e balaur!

Acuma ajunse Făt-Frumos la un rîu...

Să nu gîndească însă nimeni că acesta ar fi fost rîu ca toate rîurile... Nu apă, ci lapte curgea aici, nu peste nisip de piatră, ci peste pietre scumpe şi mărgăritare... şi nu curgea lin sau repede, ci lin şi repede deodată, cum curg zilele omului fericit... Acesta a fost rîul, care curge jur împrejur pe lîngă cetate... tot curge... tot curge... fără a mai sta, fără a mai merge mai departe.

Pe marginea rîului dormeau tot cam de o săritură unul de la altul nişte lei înghieraţi... Ce lei însă! Cu părul de aur, şi pe dinţi şi gheare tot cu ferecătură... Aceştia erau paza rîului... Dincolo de ceea parte de rîu, era o grădină frumoasă... foarte frumoasă... cum nu poate adecă fi decît la Zîna Zorilor. Pe mal tot flori din flori, pe flori dormeau dulce şi lin tot zîne din zîne, care de care mai frumoase, mai vrăjitoare şi mai dulce la faţă...

Petru nici nu cuteza ca să privească într-acolo.

Făt-Frumos se întreba acuma cum să treacă peste rîu. Rîul

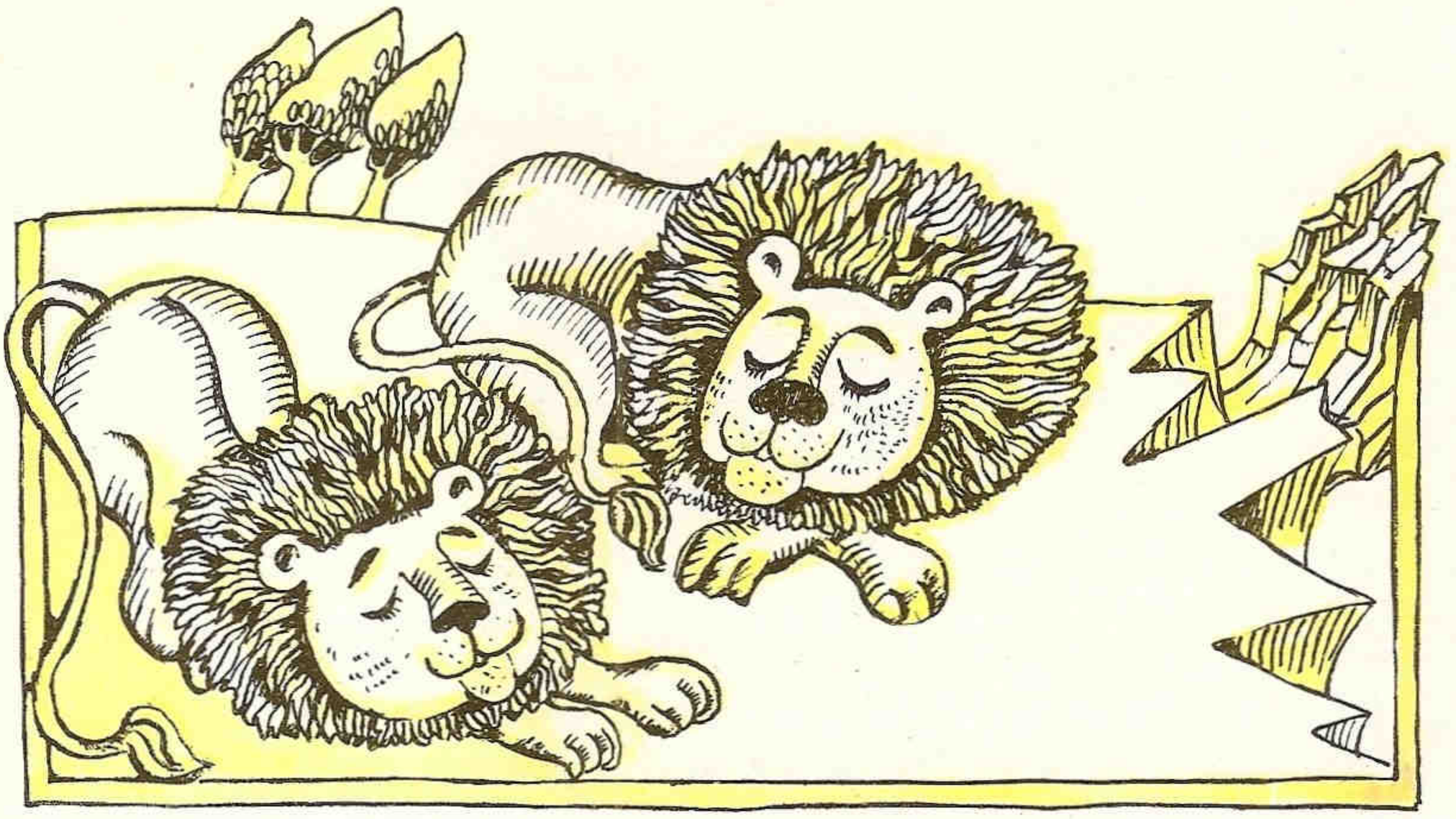

era lat şi adînc, şi peste rîu numai o punte, asta însă cum nu mai sînt punţile în astă lume. Dincoace şi dincolo, pe un mal şi pe altul, tot cîte o frunte de punte, păzită tot de cîte patru lei dormitori. Puntea, însă? Peste punte nu poate trece suflet de om... O vezi cu ochii, dar simţi golătate, cînd calci cu piciorul pe ea... Cine ştie din ce o mai fi fost şi asta făcută! Doar chiar din un pui de nour?

Destul că Petru rămase pe ţărmul rîului. Să treacă? nu poate. Să înoate? nu e treabă. Ce să facă dară?!

Hei! să nu fie grijă de Petru! Cu una cu două el n-o sfîrşeşte! Se întoarce îndărăt, pînă ce ajunse la năzdrăvanul cel mare. „Ce va da tîrgul şi norocul, gîndi în sine; să stăm dară şi la vorbă!“

— Scoală, voinice! strigă apoi pe năzdrăvan, trăgîndu-l de mîneca surtucului. Cînd năzdrăvanul se deşteptă din somn, întinse palma după Petru... aşa ca şi cînd vrei să prinzi o muscă.

Petru suflă în fluieraş... Năzdrăvanul căzu iarăşi la pămînt. Aşa-l trezi şi adormi Petru de trei ori una după alta... adecă de trei ori l-a trezit şi de trei ori l-a adormit... Cînd fuse ca să fie de a patra oară, Petru îşi dezlegă năframa de la gru-

mazi, luă degetele cele mici ale năzdrăvanului şi le legă cu ea laolaltă, scoase sabia şi prinzînd pe năzdrăvan de piept, mai strigă o dată:
— Scoală, voinice!
Văzîndu-se năzdrăvanul atîta de rău batjocorit:
— Ei, zise către Petru, nu te lupţi în luptă dreaptă? Stăi la luptă, dacă eşti voinic!
— Mai aşteaptă oleacă! Mai nainte am o vorbă cu tine, grăi Petru. Jură că mă vei trece peste rîu, şi atunci te las să vii la luptă. Năzdrăvanul făcu jurămînt, şi Petru-l lăsă să se scoale.
Cînd năzdrăvanul se simţi deşteptat, se repezi la Petru ca să-l turtească c-o lovitură... Şi-a aflat însă omul!
Nici Petru nu era de ieri de alaltăieri, şi el se repezi voiniceşte. Trei zile şi trei nopţi se luptară. Năzdrăvanul dete cu Petru de intră pînă în genunchi în pămînt; Petru dete cu năzdrăvanul pînă în brîu; iară dete năzdrăvanul pînă în piept, şi mai în urmă Petru pînă în grumazi!
Cînd năzdrăvanul se simţi aşa strîmtorat:
— Lasă-mă, strigă înspăimîntat, lasă-mă, că mă dau bătut!
— Treci-mă peste rîu? întrebă Petru.
— Trec! răspunse cela din gură.
— Ce să fac cu tine, dacă-ţi calci vorba?
— Ucide-mă, fă ce vrei cu mine, numai acuma mă lasă să trăiesc.
— Aşa să fie dară! zise Petru, luă după aceea mîna cea stîngă a năzdrăvanului şi o legă de piciorul cel drept, îi băgă năframa în gură, ca să nu strige, îl legă la ochi, ca să nu vadă, şi porni aşa, purtîndu-l de mînă către rîu.
Cînd ajunseră la rîu, năzdrăvanul păşi cu un picior de o parte, cu altul de alta de rîu, luă pe Petru în palmă şi-l puse frumos de cealaltă parte.
— Acuma e bine! grăi Petru, suflă după aceea în fluieraş şi năzdrăvanul căzu de-a lungul pe malul rîului.
Aşa trecu Petru rîul. Cînd zînele cele ce se scăldau în laptele rîului auziră sunetul fluieraşului lui Petru, ele căzură som-

noroase, ieşiră din lapte şi adormiră pe florile de pe mal. Aşa dormind le află Petru, cînd se coborî din palma năzdrăvanului... Nici nu cuteză să steie multă vreme la ele... Frumoase erau, doamne! Cum putea apoi să fie însăşi Zîna Zorilor? Sau doară ea e cea mai urîtă dintre cele frumoase? Făt-Frumos nu se întrebă mult, ci porni, ca să vadă. Cînd intră în grădină, începu a se minuna din nou. Cît a umblat şi păţit, atîta frumuseţă n-a mai văzut...

Lasă că arborii erau tot cu crăci de aur, că izvoarele curgeau mai limpede decît roua, că vînturile se mişcau cîntînd, şi florile vorbeau vorbe dulci şi frumoase, dar Petru mai mult se miră de aceea că în întreagă această grădină nu era nici o floare desfăcută, ci numai boboci... Parcă aici a fost stat lumea locului şi era să fie pururea tot primăvară... Oare cînd vor înflori florile acestea, dacă n-au avut vreme să înflorească pînă acuma? Şi dacă n-au înflorit, pentru ce?...

Aşa se întreba Petru, aşa şi încă şi într-alt chip, în calea lui către cetate... Nimic nu-i stătea în cale; nimic nu-i oprea gîndirea; toată lumea dormea; zînele de pe la izvoare, păsările de pe crengi, căprioarele dintre tufişuri şi fluturii de lîngă flori, toate erau duse de fluieraşul lui Petru. Chiar nici vîntul nu se mai juca cu frunzele, nici razele soarelui nu mai sorbeau roua de pe iarbă, şi rîurile încetară a mai curge... Singur Petru era treaz. Petru cu gîndurile sale şi Petru cu mirarea gîndurilor sale. Ajunse la curte. Jur împrejurul curţii se întindea un ierbiş frumos şi des, un ierbiş ce fugea ca vîntul. Poarta era în frunte, o poartă tot din flori şi alte lucruri frumoase. Pe sub poartă şi pe lîngă poartă iarăşi flori, care de care mai şi mai, încît lui Petru i se părea că umblă pe nouri cînd călca pe ele. Pe de-a dreapta şi pe de-a stînga dormeau zînele ce au fost să păzească intrarea în curte. Petru privi în toate laturile, mai zise o dată „doamne-ajută“ şi intră în cetate.

Ce a văzut Petru într-această curte, aceea nici n-o mai spun, ştie doară toată lumea că curtea Zînei Zorilor nu poate fi

ceva lucru de rînd. Jur împrejur zîne împietrite, pomi cu frunzele de aur şi cu florile de mărgele şi pietre scumpe, stîlpi de raze de soare şi netezi ca şi paltinul, trepte lucii şi moi ca şi culcuşul fetelor de împărat şi un aer plin de miros dulce şi adormitor...

Nici nu voiesc să spun că numai grajdul în care stau caii sfîntului soare era mai frumos decît cetatea celui mai mare împărat din lume... Aşa era asta la Zîna Zorilor şi nici n-ar fi putut fi altfel... Cum să fie doară? Petru se sui pe trepte şi intră în cetate. Cele dintîi douăsprezece odăi erau din pînză, altele douăsprezece din mătase. Urmară apoi douăsprezece de aur. Petru trecu cu iuţeală prin toate patruzeci şi opt; aici află pe Zîna Zorilor într-a patruzeci şi noua, care era cea mai frumoasă dintre toate.

Astă casă era lungă, lată, naltă, ca şi o biserică din cele mai frumoase... jur împrejur păreţii erau acoperiţi cu fel de fel de mătăsuri şi alte lucruri minunate; pe jos, pe pămînt, pe unde umblai cu picioarele, era nu ştiu ce strălucitor ca oglinda şi moale ca perina şi... mai erau acum tot felul de lucruri frumoase, ca la Zîna Zorilor adecă... Unde va fi doară frumos, dacă nu aicea!... Cum zic, lui Petru i se opri răsuflarea, cînd văzu că se vede în mijlocul atîtor lucruri aşa grozav de frumoase...

În mijlocul acestei biserici, sau ce era, văzu Petre fîntîna cea vestită, pentru care a venit el atîta lume de pămînt... O fîntînă ca toate fîntînile şi nimic mai mult!... Te miri cum a şi răbdat-o Zîna Zorilor în casa ei!... Avea nişte doage din moşi şi strămoşi. Bag seama, a fost lăsat că aşa să rămînă!... Şi acum am să spun o vorbă mare!... Lîngă fîntînă era chiar Zîna Zorilor aievea, aşa cum ea era!

Era, doamne, un leagăn de aur şi... numai dumnezeu ştie de ce încă, destul cum că era frumos, aici în leagăn dormea Zîna Zorilor pe perini de mătase umplute cu suflare de vînt de primăvară... Nici nu era frumoasă... Dar de unde să şi fie!... N-a zis doară sînta Vinere că are fel de fel de lucruri urîte şi îngrozitoare? Ce să mai lungim dară vorba? Poate că

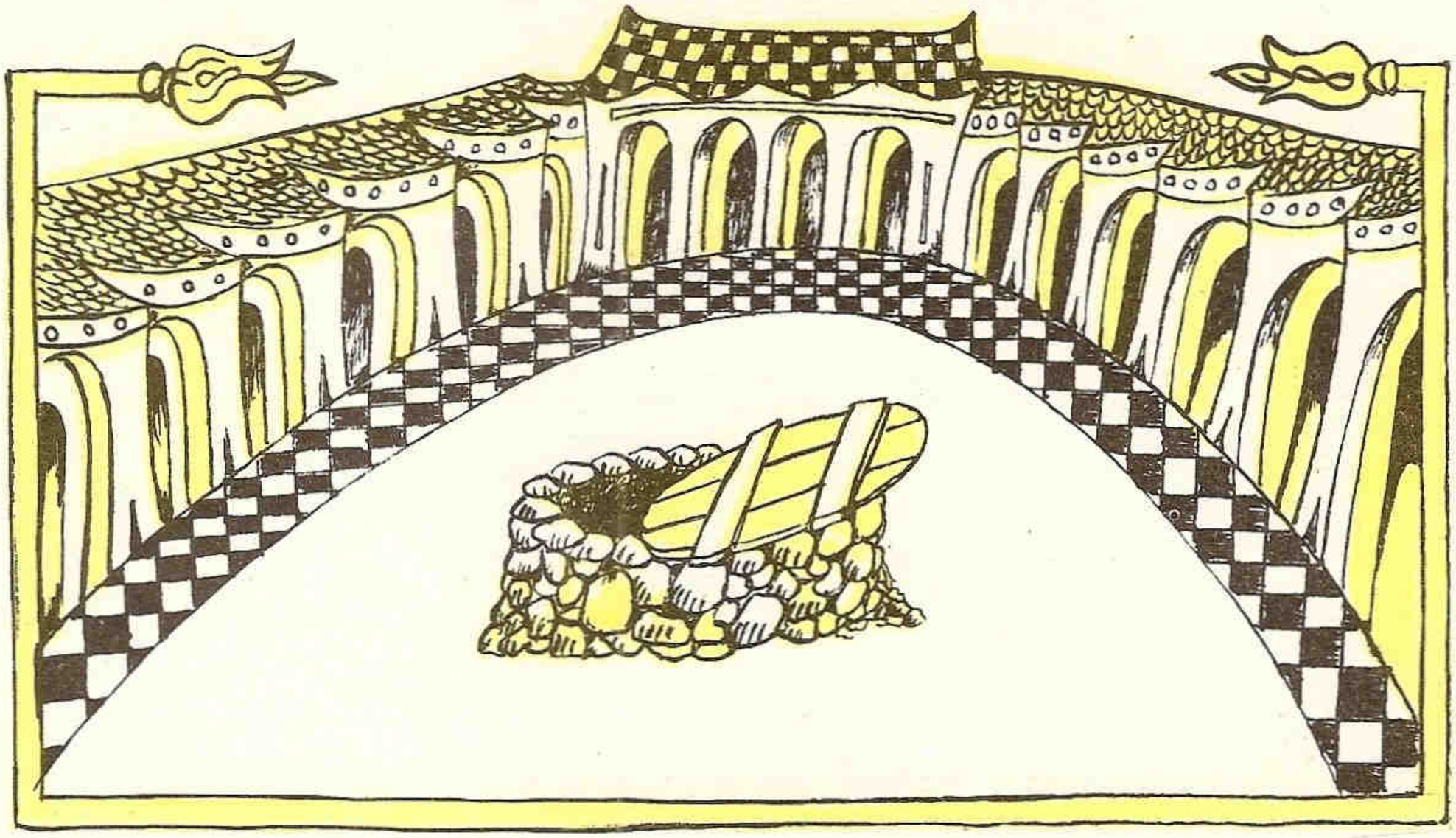

sînta Vinere a avut drept. Poate să fie!... Destul cînd Petru privi la ea, aşa cum dormea în leagăn, el stete cu sufletul amorţit şi nu suflă mai mult în fluieraşul cel vrăjit... era încremenit de minunat ce se minuna... Ba! frumoasă era... frumoasă!... mai frumoasă decît chiar cum ţi-ar părea că ar fi să fie Zîna Zorilor... mai mult nu vreau să zic!...

Pe de-a dreapta şi pe de-a stînga leagănului dormeau cîte douăsprezece zîne din cele mai alese. Bag sama au adormit legănînd pe împărăteasa lor... Petru nici nu le văzu de privit ce privea la Zîna Zorilor, pînă ce nu tresăriră toate din somn, cînd nu mai auziră fluieraşul... Petru... tresări dar şi el... şi începu a cînta din nou din fluieraş... Iarăşi adormi lumea, şi Făt-Frumos păşi cu trei paşi mai înainte.

Între leagăn şi fîntînă era o masă, pe masă un colac alb şi moale, frămîntat cu lapte de căprioară, şi un bocal[1] de vin roşu şi dulce ca visul de dimineaţă... Acesta era colacul puterii, şi celălalt vinul juneţii...

Petru privi o dată la colac, o dată la vin şi o dată la Zîna Zorilor, se apropie după aceea cu încetul, păşi doi paşi către leagăn, masă şi fîntînă.

---

[1] *Bocal* — pahar.

Cînd Petru ajunse la leagăn, îşi pierdu minţile şi nu se mai putu răbda, ci sărută pe Zîna Zorilor... Zîna Zorilor deschise ochii şi privi la Petru cu o privire, încît el îşi pierdu minţile încă şi mai tare...
Suflă după aceea în fluieraş, ca Zîna Zorilor s-adoarmă; luă cununa cea de aur şi o puse pe fruntea Zînei Zorilor; luă o bucătură din colacul de pe masă, bău o înghiţitură din vinul întineritor... şi iarăşi sărută şi iarăşi luă o îmbucătură, iarăşi bău o înghiţitură... Aşa de trei ori una după alta... de trei ori a sărutat pe Zîna Zorilor, de trei ori a îmbucat din colac şi de trei ori a gustat din vin... După aceea şi-a umplut ulcioarele cu apă din fîntînă şi a pierit cum piere vestea cea bună. Cînd Petru ajunse în grădină, dete de o lume cu totul nouă...
Florile erau flori; bobocii se desfăcuseră; izvoarele curgeau mai repede; razele soarelui se jucau mai vesel pe păreţii cetăţii şi zînele aveau mai multă plăcere în feţele lor. Toate aceste din trei sărutări...
Cum a intrat Petru aşa a şi ieşit: printre zîne şi flori, pe palma năzdrăvanului, printre lei, balauri şi năzdrăvani... Cînd fu apoi în scară, privi o dată îndărăt şi văzu că lumea întreagă s-a pornit în urma lui... Hei! dar şi-a dat de om! Nu ca vîntul, nu ca gîndul, nu ca dorul, nu ca blestemul, ci mai repede de cum trece fericirea s-a fost lăsat Petru pe cale... Goana rămase îndărăt şi Petru sosi pe jos la sînta Vinere.
Sînta Vinere ştia că Petru o s-ajungă, din rînchezatul Murgului, care din cale de trei zile sîmţi apropierea stăpînului său: îi ieşi dară în cale cu colac moale şi cu vin roşu.
— Bun ajuns, Făt-Frumos!
— Bună ziua, soră sîntă!
Petru-i dete ulciorul cu apă de la fîntîna Zînei Zorilor. Sînta Vinere-i mulţămi frumos. Mai vorbiră apoi cîteva cuvinte despre calea lui Petru, despre curtea Zînei Zorilor şi despre frumuseţea sorei soarelui, şi Petru puse şeaua pe Murgul, că zău! el nu prea avea vreme de pierdut... Baba Vinere as-

culta cînd cu dulce, cînd cu amar, cînd cu drag, cînd cu necaz; văzînd apoi cum că Petru va să meargă, îi pofti sănătate şi noroc.
Petru nici nu stete pînă n-ajunse la sînta Joie. Aici se coborî de pe cal şi intră, precum a fost vorba să fie.
Nici la sînta Joie nu se prea opri, zise bună ziua, mai făcu o vorbă scurtă şi luă sănătate bună.
— Stăi! să-ţi mai spun una mai nainte de a porni în cale, zise sînta Joie cu grijă. Să-ţi ai grijă de viaţă; să nu legi vorbă cu om, să nu mergi iute, grăbit; să nu iei apa de la mînă; să nu crezi la vorbă, şi să fugi de buze dulci. Să te duci cum ai venit... Calea e lungă, lumea e rea, şi tu ai la tine lucru mare!... ascultă dar de mine. Iacă-ţi dau o năframă; nu e de aur, nu-i de argint, nici de mătasă, nici de mărgele; e de pînză năsăditä, să o porţi, că e vrăjită... Cine-o poartă, pe acela fulgerul nu-l ajunge, suliţa nu-l pătrunde, sabia nu-l taie şi gloanţele sar de pe trupul lui.
Aşa grăi sînta Joie. Petru primi şi ascultă; se lăsă apoi cu Murgul în vînt şi se duse... se duse... cum se duc adecă feţii-frumoşi cînd îi mînă dorul de casă.
La sînta Miercure, Petru nici nu se mai coborî de pe cal, ci zise bună ziua din spatele calului şi mînă mai departe. Într-o bună vreme îi veni cutia cea vrăjită în minte şi vrînd să audă veste din lume, o scoase din teacă. Nici nu o scoase bine, nici o deschise cum se cade, pînă ce şi începu a vorbi ce vorbea de acolo din ea.
— S-a supărat Zîna Zorilor, pentru că i-ai furat apa... S-a supărat sînta Vinere, pentru că i s-a spart ulciorul... S-au supărat fraţii tăi Florea şi Costan pentru că le-ai luat împărăţia.
Petru începu a rîde, cînd auzi de atîta supărare.
Nici nu ştia ce să întrebe mai înainte.
— Cum a spart sînta Vinere ulciorul?
— De bucurie ce i-a fost a început a juca şi a căzut cu ulcior cu tot.
— Cum am luat eu împărăţia de la fraţii mei?

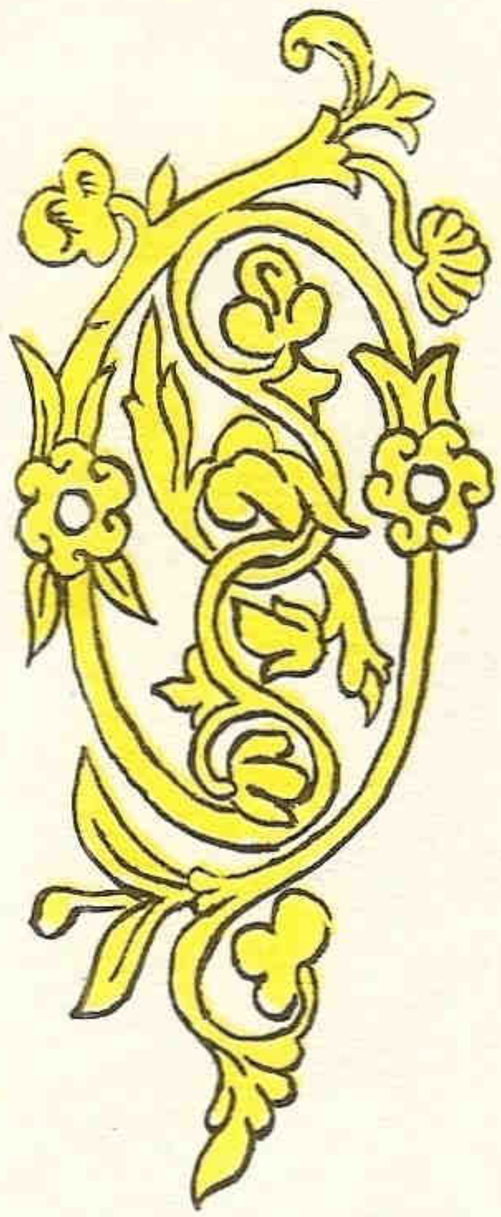

Cutia începu acuma a spune că, fiind împăratul bătrîn şi orb de amîndoi ochii, Florea şi Costan s-au dus la el şi au cerut ca să împartă împărăţia între dînşii. Împăratul le-a spus că numai acela va împărăţi ţara, care va aduce apă de la fîntîna Zînei Zorilor. Înţelegînd fraţii lucrul, merseră la baba Birşa şi asta le spuse că ai fost, ai făcut şi ai pornit, ca să vii.

Fraţii se sfătuiră şi acuma au pornit în calea lui Petru, ca să-l ucidă, să ieie apa de la el şi să împărăţească peste ţară.

— Minţi, cutie spurcată! strigă Petru mînios, cînd le auzi toate acestea, şi dete cu cutia de pămînt, încît crăpă în şaptezeci şi şapte de bucăţi.

N-a mai mers mult, pînă ce şi văzu nourii din ţara sa, simţi suflarea vînturilor de acasă şi zări din depărtare pe ici, colea cîte un munte de pe marginile ţării... Petru stete în loc, ca să vadă mai bine, că-i părea că nu e adevărat ce-i părea. Era să treacă peste puntea cea din marginea împărăţiei, cînd văzu c-aude ceva din depărtare... aşa ceva ca şi cînd ar striga un om şi ca şi cînd l-ar striga chiar pe el după nume: „Măi Petre!“

Voi să stea în loc.

— Mergi! mînă! strigă Murgul. Nu e bine să stai!
— Ba nu! stăi să vedem ce e, cine şi pentru ce? Să dăm faţă cu lumea.
Petru zise şi suci frîul Murgului.
„Ei, Petre! Petre! oare cine te-a învăţat să stai?... Oare n-ar fi mai bine să te pleci la sfatul Murgului?... Aşa e lumea, n-ai ce face!“
După ce se întoarse, văzu, Doamne, pe cine văzu! pe frate-său Florea şi pe frate-său Costan... Amîndoi erau şi împreună, se apropiau către Petru... Petre! mergi! mînă! Sau nu ţi-a zis sînta Joie să nu legi vorbă cu om? sau nu ştii ce veste ţi-a dat cutia sîntei Miercuri? Fraţii veneau cu vorbă bună şi cu buze dulci... Şi sînta Joie a fost zis: ...Petre! Petre!... ai uitat ce-a zis?!... Cînd Petru văzu pe fraţii săi cei dulci, zbură din spatele Murgului la ei în braţe. Doamne! dar cum să nu zboare? De cînd n-a văzut el faţă de om? De cînd n-a auzit vorbă pămîntească?!
Şi a curs vorba cum curge între fraţi. Petru era vesel şi fericit. Florea şi Costan erau buni la vorbă şi dulci la buze... Singur Murgul era trist, singur el îşi lăsă capul în pămînt. După ce fraţii vorbiră multe de împăratul bătrîn, de ţară şi de calea lui Petru, Florea începu a-şi încreţi fruntea.
— Frate Petre! lumea e vicleană! N-ar fi mai bine ca să ne dai nouă apa, ca s-o ducem noi? grăi fratele. Ţie-ţi iese unul în cale, iară pe noi nimeni nu ne ştie de unde venim, unde mergem şi ce ducem.
— Da! da! grăi Costan. Florea vorbeşte bine.
Petru clătină o dată... de două ori din cap şi spuse fraţilor săi treaba cu năframa. Fraţii cei doi văzură acuma că pentru Petru nu este decît o moarte. Florea începu dar a bate şeaua ca să priceapă iapa.
Cam de vreo trei azvîrlite d-acolea era o fîntînă cu apă limpede şi rece.
— Nu ţi-e sete, măi Costane? grăi Florea trăgînd o dată cu ochiul către Costan.
— Da! răspunse Costan, pricepînd ce şi cum ar trebui să

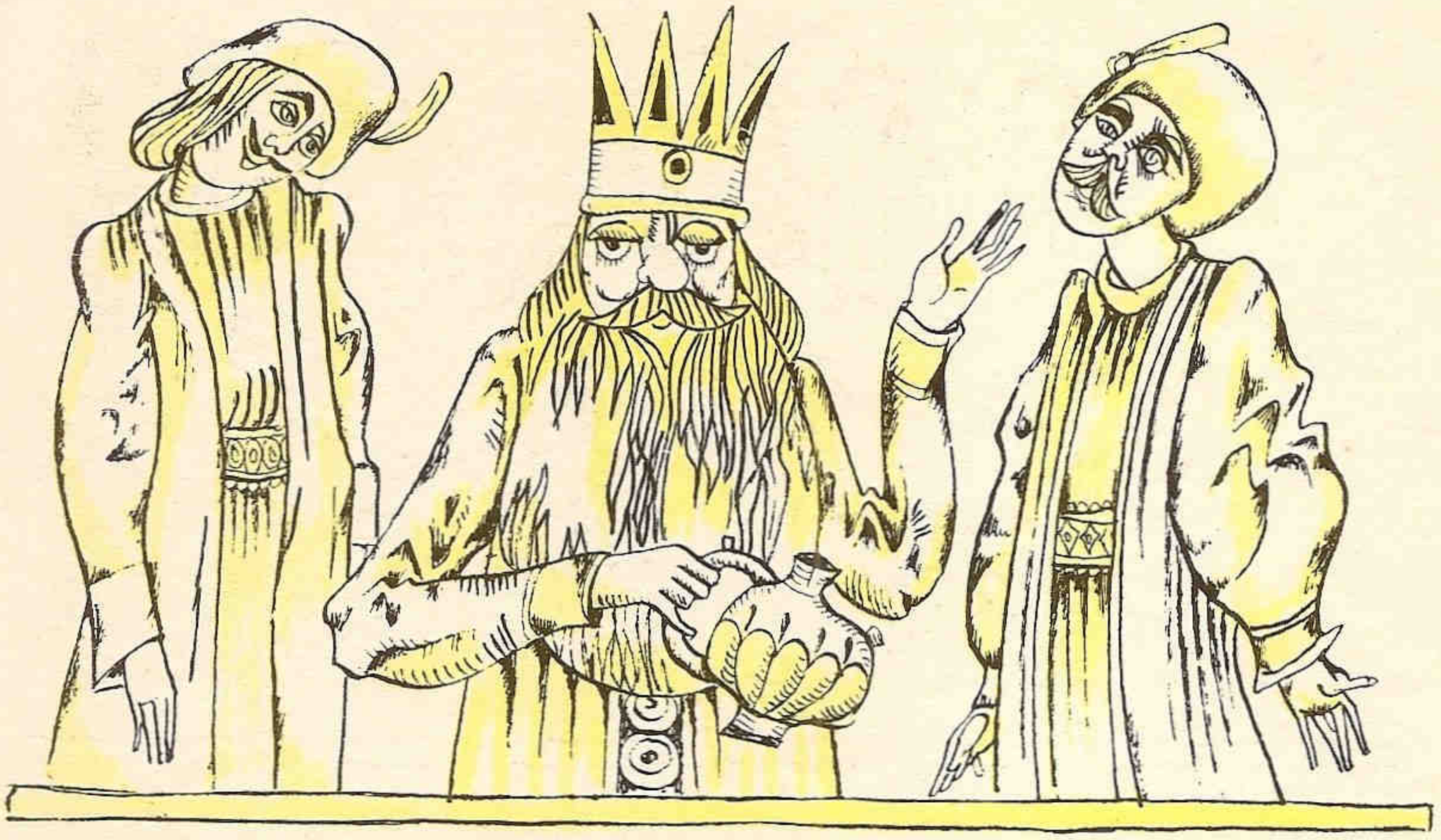

fie. Hai, frate Petre, să ne stîmpărăm odată setea şi apoi să pornim. Noi vom merge în urma ta şi te vom păzi de năcaz şi primejdie.

— Nu merge, Petre!... nu merge, că nu dai de bine!... Murgul necheză o dată... Hei! dar Petru nu l-a înţeles!

Ce s-a întîmplat după aceea!? Ce să se întîmple? Nimic nu s-a întîmplat!...

Fîntîna era lată şi adîncă...

Fraţii porniră cu apă către casă, ca şi cînd ei ar fi adus-o chiar de la Zîna Zorilor.

Murgul mai necheză o dată, aşa de turburat şi de dureros încît se înfiorară şi pădurile... fugi pînă la fîntînă... şi stete împietrit de durere.

Aşa fuse treaba cu Petru cel voinic şi Făt-Frumos viteaz! Bag samă, aşa i-a fost ursita, ca s-ajungă în ceas rău!

La curtea împăratului se făcu ospăţ şi veselie mare. Merse vestea în ţară, cum că feciorii împăratului, Florea şi Costan, au adus apă de la fîntîna Zînei Zorilor.

Împăratul se spălă cu apă pe ochi şi văzu, cum om încă n-a mai văzut... Era în casa împăratului pe după cuptor un vas

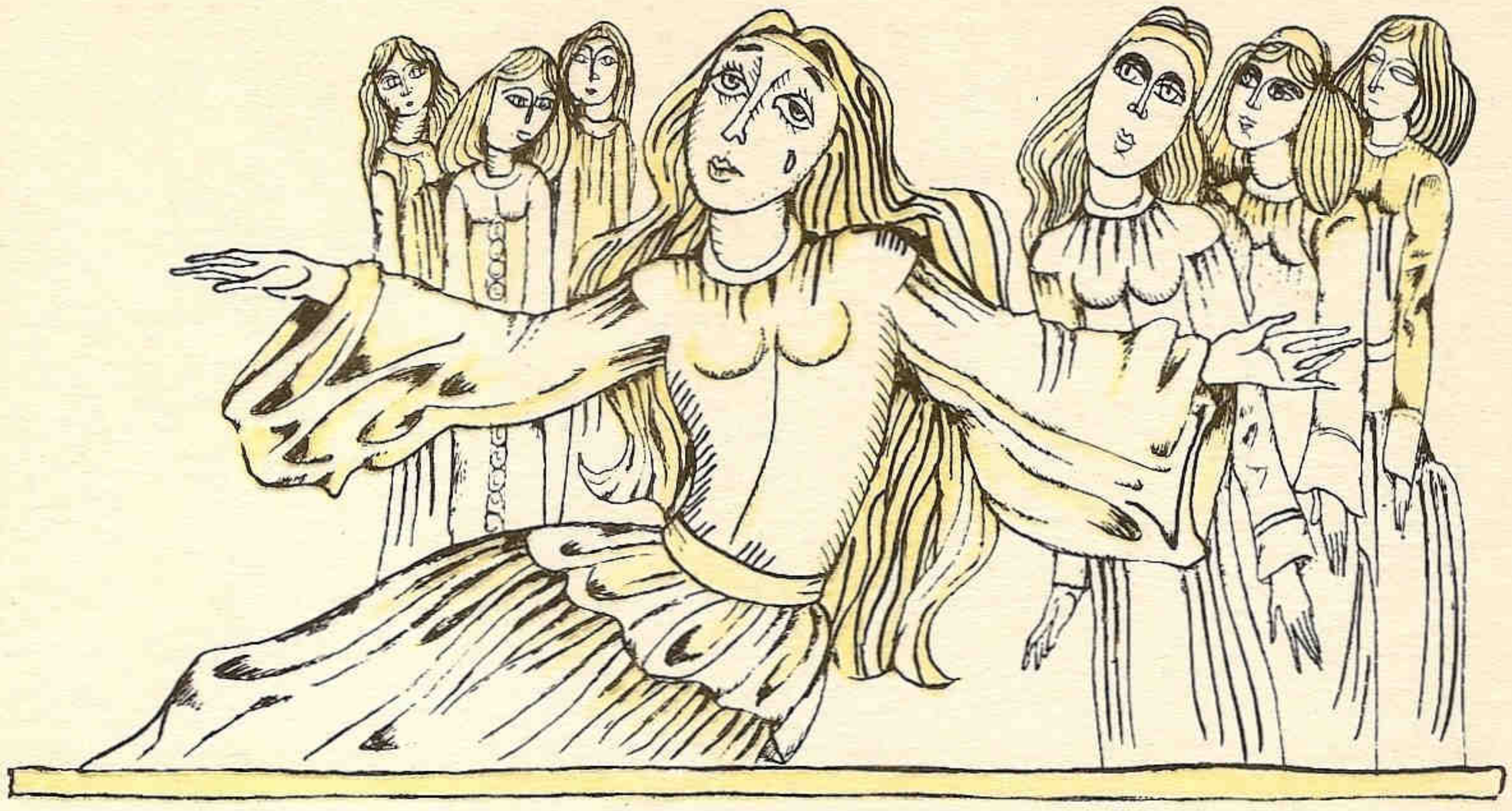

cu curechi; în doaga acestui vas şedea un vierme: împăratul îl văzu prin lemn, aşa vedea de bine.
După ce împăratul împărţi ţara între feciorii săi cei voinici, se retrase în curtea sa cea mare, ca să-şi trăiască zilele bătrîneţelor în pace.
Aşa se sfîrşi treaba cu apa de la fîntîna Zînei Zorilor. Ţara făcu un ospăţ de trei zile şi trei nopţi şi se puse iarăşi la lucru, ca şi cînd nici nu s-ar fi întîmplat nimic.

*

După ce Petru se depărtase de la leagăn, ieşi din casă şi curte... după ce sunetul fluieraşului nu se mai auzea, Zîna Zorilor îşi veni în ori[1], deschise ochii, ridică capul şi privi în toate laturile căutînd nici ea singură nu ştia ce...
— Ce a fost? întrebă ea pe jumătate încă prin vis. Cine? I se părea cum că a văzut ceva prin vis, ba chiar aieve... ceva dulce, plăcut, o fiinţă... ca şi cînd ar fi omenească, însă

[1] *Ori* — fire.

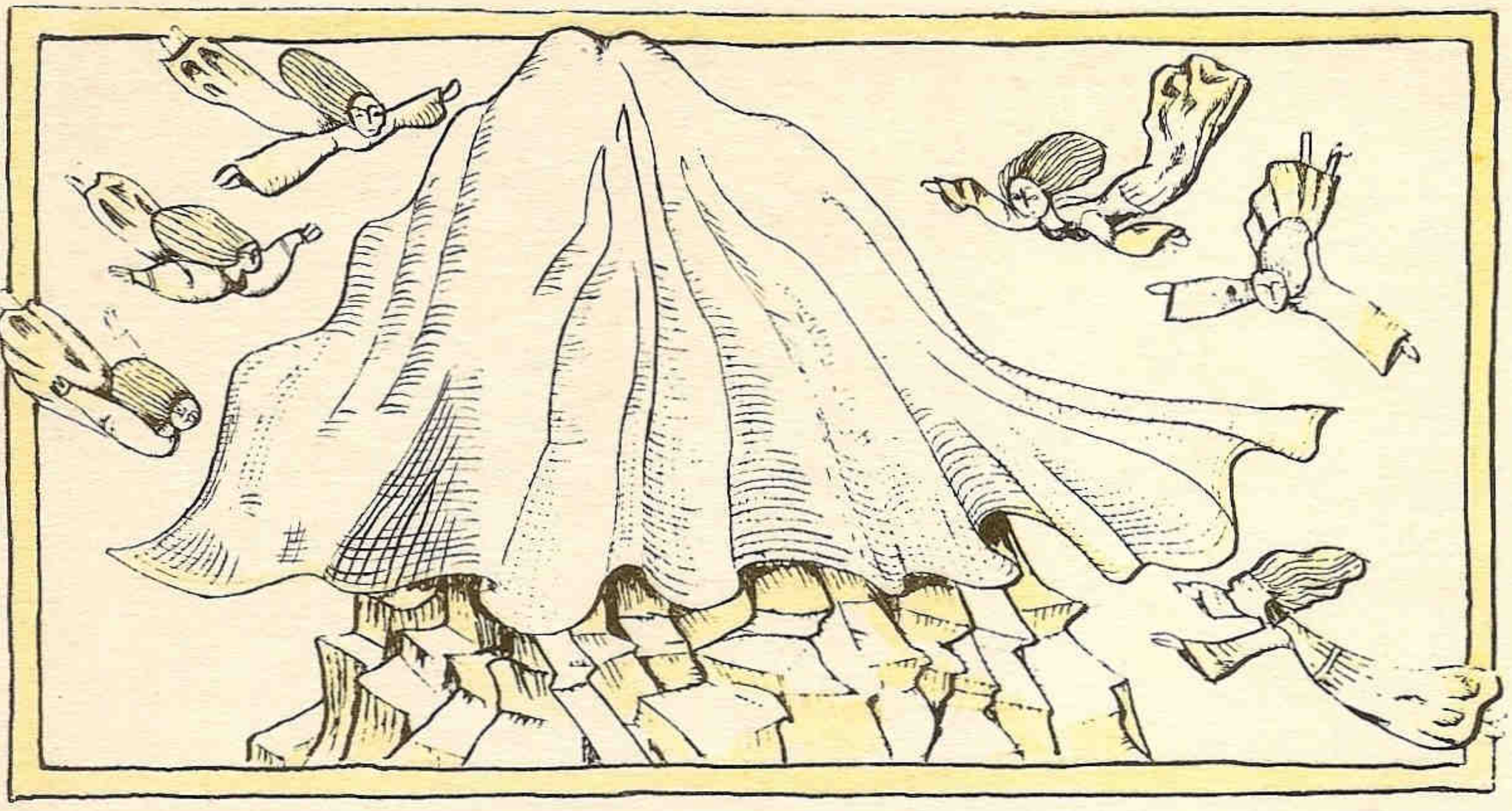

mai puternică în privire, mai altfel decît ceea ce a fost văzut pînă atunci...

— Nu ştiţi voi ce a fost?... Aţi văzut şi voi?... Sau aţi dormit?... aţi visat? Aşa le întreba Zîna Zorilor pe zîne... Şi se întreba pe sine însăşi... Îi părea că de cînd a văzut ce-a văzut chiar nici sufletul său nu mai e tot acela... Şi nimenea nu-i răspundea, toată lumea stătea uimită.

Văzu cununa... „Ce cunună frumoasă!... Cine oare a culeş florile din ea? cine oare le-a împletit în cunună?... şi cine oare a adus aici cununa şi a lăsat-o la mine pe leagăn?!“

Zîna Zorilor se întristă!

Văzu pînea pe masă... Lipseau din ea trei bucăţele: una de-a dreapta, una de-a stînga şi una din mijloc.

Din vinul juneţei lipseau asemenea trei înghiţituri: una de deasupra, una din fund şi una din mijloc... A trebuit să fi fost cineva aicea... Zîna Zorilor se întristă încă mai tare; îi părea că o doare ceva, şi nu ştia ce şi unde...

Apa din fîntînă era tulbure... Apă! apă a dus cineva de-aici!... Zîna Zorilor se supără.

Cum a putut intra cineva fără veste?!

Unde e paza cea aspră? năzdrăvanii? balaurii? Ce au făcut

leii ferecaţi? şi zînele? şi florile? şi soarele?... Nimeni n-a păzit? nimeni n-a fost la locul său?... Zîna Zorilor se supără pe deplin.
— Lei, zmei, balauri, năzdrăvani, porniţi, goniţi, ajungeţi, prindeţi şi aduceţi, porunci Zîna Zorilor în supărarea ei cea mare.
Porunca sună, şi toată lumea se puse în mişcare.
Petru s-a fost, însă, întins la fugă, încît nici razele soarelui nu-l puteau ajunge.
Toţi veniră trişti, toţi aduseră veşti triste. Petru a fost trecut peste marginile împărăţiei zorilor, unde întreaga pază nu mai avea putere.
Zîna Zorilor îşi uită acuma supărarea de tristă ce se făcu şi trimise pe sîntul soare ca să umble în lume, să facă din şapte zile una... să cerce, să afle şi s-aducă veşti.
O zi din şapte zile Zîna Zorilor n-a făcut alta decît a stat şi privit în calea soarelui, a privit... privit... pînă ce au început a-i curge lacrămile din ochişori, nu ştim acuma de privitul cel mult, ori de durerea şi dorul ei cel mare!
Iată-ntr-a şaptea zi sîntul soare se reîntoarnă... roşu, trist şi obosit... Iarăşi veste rea!... Hei! că Petru era unde razele soarelui nu pot pătrunde!
După ce Zîna Zorilor văzu că şi cea din urmă încercare fu în zadar, dete poruncă aspră în ţară:
Zînele să nu mai zîmbească, florile să nu mai miroase, vînturile să nu mai mişte, izvoarele să nu mai curgă limpede şi razele soarelui să nu mai lumineze. Porunci apoi ca între lume şi împărăţia zorilor să se lase vălul cel mare al întunecimii, prin care să nu străbată decît o singură rază de soare, care să ducă vestea-n lume, cum că: „pînă ce nu va veni acela care a dus apa de la fîntînă, soarele să nu mai mişte pe cer".
A mers vestea în lumea cea întunecoasă... oamenii înţeleseră că lumina cea grozavă nu e decît pentru lumina ochilor împăratului...
Nimeni nu vedea în lume afară de împăratul; nimeni nu ve-

dea necazurile întunericului decît împăratul. Dete dar fiilor săi Florea şi Costan sfat şi poruncă ca să pornească, să meargă şi să mîntuiască lumea de întuneric. Cine a minţit una, minte şi a doua; Florea se puse în şea şi porni către împărăţia zorilor acuma, cînd Petru a fost curăţit calea. Cînd Florea era s-ajungă la curtea Zînei Zorilor, Zîna Zorilor simţi cum că va să vină ceva străin.

— Vine cineva? întrebă cam aspru.

— Vine, răspunseră zmeii ce stăteau pază la punte.

— Cum vine? peste punte ori pe sub punte!

Puntea era — acum ştim noi—cum era! Florea trase pe sub punte.

— Voinicul vine pe sub punte! răspunseră zmeii cam în glumă.

— Grijiţi de el, neagră vă fie lumina! zise acuma Zîna şi primi pe Florea să intre.

Pe Florea-l trecură fiorii, cînd văzu atîta frumuseţă.

— Bun-ajuns, voinice! tu ai furat apa?

— Să fie de bine! zău eu am luat-o.

— Tu ai băut vinul?

Florea stete mut.

— Tu ai mîncat pîinea?

Florea zise: ba.

— Tu m-ai sărutat?

Florea-şi uită vorba.

— Na! oarbă-ţi fie lumina! învaţă-te să mai minţi! zise acuma Zîna supărată, şi-i dete lui Florea două pălmi, una pe de-a dreapta, una pe de-a stînga, încît ăstuia i se întunecară ochii.

Doi zmei duseră apoi pe orbitul de Florea acasă şi treaba se găti.

Porni şi Costan în urma frăţîne-său.

Porni, ajunse, o păţi şi se reînturnă.

În lume nu mai rămase acuma nici o rază de lumină. Aşa rămase lumea-ntreagă oarbă de dragul ochilor unui împărat...

După ce Zîna Zorilor a văzut cum că nu poate afla pe Petru, a chemat la sine pe întreaga ţara sa, pe zmei, balauri, năzdrăvani şi lei, pe toate zînele, pe toate florile, pe toţi supuşii i-a chemat la sine. Chiar şi sîntul soare a trebuit să se coboare de pe cer, să desfrîne caii de la căruţă, să-i bage în grajd şi să intre la Zîna Zorilor... Cînd au fost aşa toţi adunaţi împreună, Zîna Zorilor nu le împărţi mai mult la porunci, ci tristă şi mustrată cum era, luă ziua bună de la toţi supuşii săi, le mulţămi pentru iubire şi credinţă şi-i trimise în lume ca să meargă să facă fiecare după capul şi priceperea sa. Numai doi lei, doi zmei, doi balauri şi toţi atîţia năzdrăvani opri la sine, ca să fie cine să-i păzească puntea. Trimise toate zînele în grădină şi lăsă ca să nu intre-n curte, pînă ce nu o vor vedea pe ea senină; lăsă ca florile să miroase d-aci înainte un miros care îmbată orice fiinţă omenească, ca vînturile să se mişte cîntînd atîta de dureros, încît orice suflet omenesc să plîngă cînd le aude, ca izvoarele să curgă apă amară, şi lăsă ca soarele să arunce cîte de şapte ori şapte raze seci în lume...

După ce toate aceste le rîndui, se duse la roata cea mare, pe care era învîrtit firul traiului omenesc, şi opri roata de a se mai întoarce şi viaţa omenească de a mai curge... Dup-aceea... Zîna Zorilor s-ascunse din faţa lumii în fundul curţii celei mari, în locul cel mai întunecos şi mai neîngrijit... Zmeii, balaurii şi năzdrăvanii ieşiră-n lume şi, de ruşine ce le era, s-ascunseră în cele mai adînci pustiuri şi peşteri, ca ochiul omenesc să nu-i mai vadă; leii-şi lepădară părul de aur şi ferecătura de pe gheare şi dinţi şi, de supăraţi ce erau, se făcură sălbatici; zînele s-ascunseră prin grădini; florile, izvoarele şi vînturile se supuseră voinţei Zînei Zorilor, şi razele seci, fără căldură şi lumină, şi astăzi se văd întinse pe cer colea în nopţile de vară...

Viaţa omenească stete locului, şi timpul înceta d-a mai curge...

Doi lei, doi zmei, doi balauri şi doi năzdrăvani se puseră pază la punte...

Cît a rămas împărăţia zorilor astfel, aceea nu se ştie şi nici nu se poate spune...
A trecut multă vreme aşa fără să fi curs!
A înţeles şi sînta Vinere că Zîna Zorilor s-a supărat; raza cea pustie şi vîntoasele ce cutreierau lumea întreagă i-au fost adus ştire de mult... S-a supărat de jumătate, iar de cealaltă jumătate s-a bucurat; s-a supărat pentru că nu mai putea să mai privească în căutătoare[1] şi s-a bucurat pentru că vedea pe Făt-Frumosul său cel voinic scăpat, şi pe vecina sa cea frumoasă tristă... A mai fost necăjită, pentru că i s-a fost spart ulciorul cu apa cea minunată.
Cînd sînta Vinere văzu însă că întunericul nu mai încetează, lumina nu mai vine, şi cînd pieri şi cea din urmă rază de pe pămînt, zic cînd sînta Vinere văzu că Zînei Zorilor i-a trecut de glumă, ea porunci vîntoaselor ca să pornească toate împreună, să se izbească în vălul cel mare de la marginea împărăţiei, să-l mişte din loc şi să facă ca lumina să curgă în lume.
Vîntoasele porniră... care de care mai turbate, care de care mai grozave şi mai înfricoşate... cum merg adecă vîntoasele... Ţi se părea că au să ia lumea cu sine şi să nu se mai oprească în loc cu ea.
Ajunseră la văl... se izbiră în el... şi cum se izbiră?... Vălul nu se mişcă!...
Vîntoasele se mai izbiră o dată... apoi încă o dată... adecă de trei ori una după alta.
...Şi apoi nu se izbiră mai mult... văzură cum că vălul stă mai ţapăn decît pămîntul în ţîţînele sale... Stătură cîteva clipite locului, ruşinate şi obosite, se întoarseră după aceea îndărăt şi înconjurară o dată lumea în mînia lor cea turbată... Ce a fost calea lor?... acuma-şi poate gîndi fiecare ce a fost! Bine cu de-a bună seamă n-a putut fi! vai şi amar!...
Vîntoasele sosiră acasă şi spuseră sîntei Vineri cum şi ce e cu vălul.

---

[1] *Căutătoare* — oglindă.

Sînta Vinere se supără acuma şi de cealaltă jumătate; trimise vîntoasele la curtea împăratului, ca să ducă lui Petru vorbă şi sfat: să meargă să stea de vorbă cu Zîna Zorilor şi să facă ce va face, ca să aducă lumina în lume.
Vîntoasele porniră de-a doua oară... acuma ceva şi mai încet... mai nepripit... ca şi cînd pleci adecă în treabă bună şi la om de nărăvală[1]... Ajunseră la curte. Petru nu e!...
Vîntoasele începură a se mişca mai a străin.
Petru a pierit în cale.
Vîntoasele luară curtea din stînga... apoi din dreapta... apoi din mijloc... O întoarseră, suciră, ridicară şi aruncară, pînă ce nu se mai alese nimic din ea... După aceea, porniră cu vestea despre moartea lui Petru către coliba sîntei Vineri.
— Porniţi cu toţii în lume; mişcaţi tot ce e de mişcat şi aflaţi pe Petru. Viu sau mort mi-l aduceţi, porunci sînta Vinere, după ce auzi vestea cea tristă.
Trei zile şi trei nopţi vîntoasele nu mai steteră...
De trei ori scoaseră copacii din rădăcini, de trei ori scoaseră rîurile din cursul lor; de trei ori sfărîmară nourii, izbindu-i de stînci; de trei ori măturară fundul mării şi de trei ori prăpădiră faţa pămîntului.
Toate fură în zadar!... Ele intrară acasă care de care mai obosite, care de care mai mînioase şi mai ruşinate.
Numai una n-a sosit încă: vîntul cel de primăvară, leneş, moale şi întîrziatic... Unde să fi rămas?... Toţi ştiau că multă treabă n-o fi fost să facă... Cine ştie... de obosit ce-o fi fost s-a pus undeva la răcoare... Nimeni nu-şi bătea capul cu el.
Iac-odată într-un tîrziu, după ce toată lumea ş-a mai rupt gîndul de a mai afla pe Petru, frunzele începură a se mişca. Sînta Vinere simţi molătatea suflării şi ieşi afară.
— Ce veste aduci? întrebă pe cea mai dragă dintre vîntoase.
— Tristă e de tristă, dar bună-i de bună, şopti vîntul cel tînăr. După ce m-am fost obosit de atîta cercetare, de atîta

---

[1] *Om de nărăvală* — om de treabă, cinstit.

spart şi prădare, dădui de-o fîntînă seacă şi cugetai să intru în ea, ca scutit de surorile mele, să mă mai odihnesc mai înainte de a porni către casă.

— Şi-n fundul fîntînei aflaşi pe Petru? strigă sînta Vinere, plină de bucurie.

— Da! şi pe Murgul deoparte.

— Dulce-ţi fie vorba, dragu-ţi fie sufletul şi pururea veste bună s-aduci! zise acuma sînta Vinere către vîntul cel de primăvară; îi porunci apoi ca să se răpeadă pînă la sînta Joie şi să-i spună ca să gătească cu tigaia de aur, că de Petru nu e bine, să sară d-acolea pînă la sînta Miercure şi să-i spună ca să vină la fîntîna cu apa vieţii.

— Înţeles-ai? îi mai zise sînta Vinere. Să fii c-un picior aici, cu unul acolo! şi porniră cu toţii... Sosiră cu toţii la fîntîna cea părăsită...

De Petru nu era decît os şi cenuşă.

Sînta Miercure luă oasele şi le încheie laolaltă... Nu lipsea nici unul.

Sînta Vinere porunci vîntoaselor ca să desfunde fîntîna, s-arunce pulberea în sus şi s-adune cenuşa lui Petru... Toate se făcură...

Sînta Joie făcu foc, culese rouă de pe frunze în tigaia cea de aur... şi puse tigaia pe foc... Cînd apa începu a fierbe, sînta Miercure zise trei vorbe... privi o dată către răsărit, o dată către apus, o dată către miazăzi, o dată către miazănoapte, apoi aruncă iarba vieţii în apa cea fiartă.
Tot aşa făcu şi sînta Vinere cu cenuşa lui Petru. Sînta Joie numără după aceea unul, două, trei şi luă tigaia de pe foc. Din cenuşa lui Petru, din rouă şi din iarba vieţii s-a fost făcut o unsoare mirositoare. Vîntul cel de primăvară suflă o dată peste ea, şi unsoarea se slei. Acuma unseră oasele lui Petru cu unsoarea de şapte ori în jos, de şapte ori cruciş, tot de atîtea ori curmeziş, şi cînd fuseră gata, Petru sări în picioare... pe de o sută şi de o mie de ori mai frumos decît cum a fost... pe de o sută şi pe de o mie de ori mai voinic şi mai fălos de cît cum a fost!
— Sai pe cal, voinice! rîse sînta Vinere.
Îndată ce Murgul simţi pe stăpînul său în spatele sale, începu a necheza şi a scăpăra din picioare... Era mai viu decît cum a fost cîndva!
— Unde pornim? întrebă vesel.
— Către casă! răspunse Petru.
— Cum să mergem?
— Ca blăstemul!
Petru mulţumi de vorbă şi treabă, se întinse apoi la cale şi merse... merse... cum merge adecă blestemul... pînă ce ajunse la curtea împăratului. De curte nu mai era decît locul... Nu vedeai urmă de om, de la care să poţi auzi o vorbă sau o veste... Iaca într-un tîrziu Birşa ieşi din fundul unei pivniţi mucezite.
Petru înţelese ce e, cum, din ce pricină, întoarse frîul Murgului şi merse mai repede decît cum a venit... Nici nu răsuflă pînă la împărăţia zorilor. Cîtă vreme a trecut de cînd a rămas cum a fost să rămînă trebile-n împărăţia zorilor, aceea cu vorbă şi grai nu se poate spune...
Multă vreme a trebuit să treacă!..
Cînd Petru sosi la punte, în soare nu mai erau decît trei

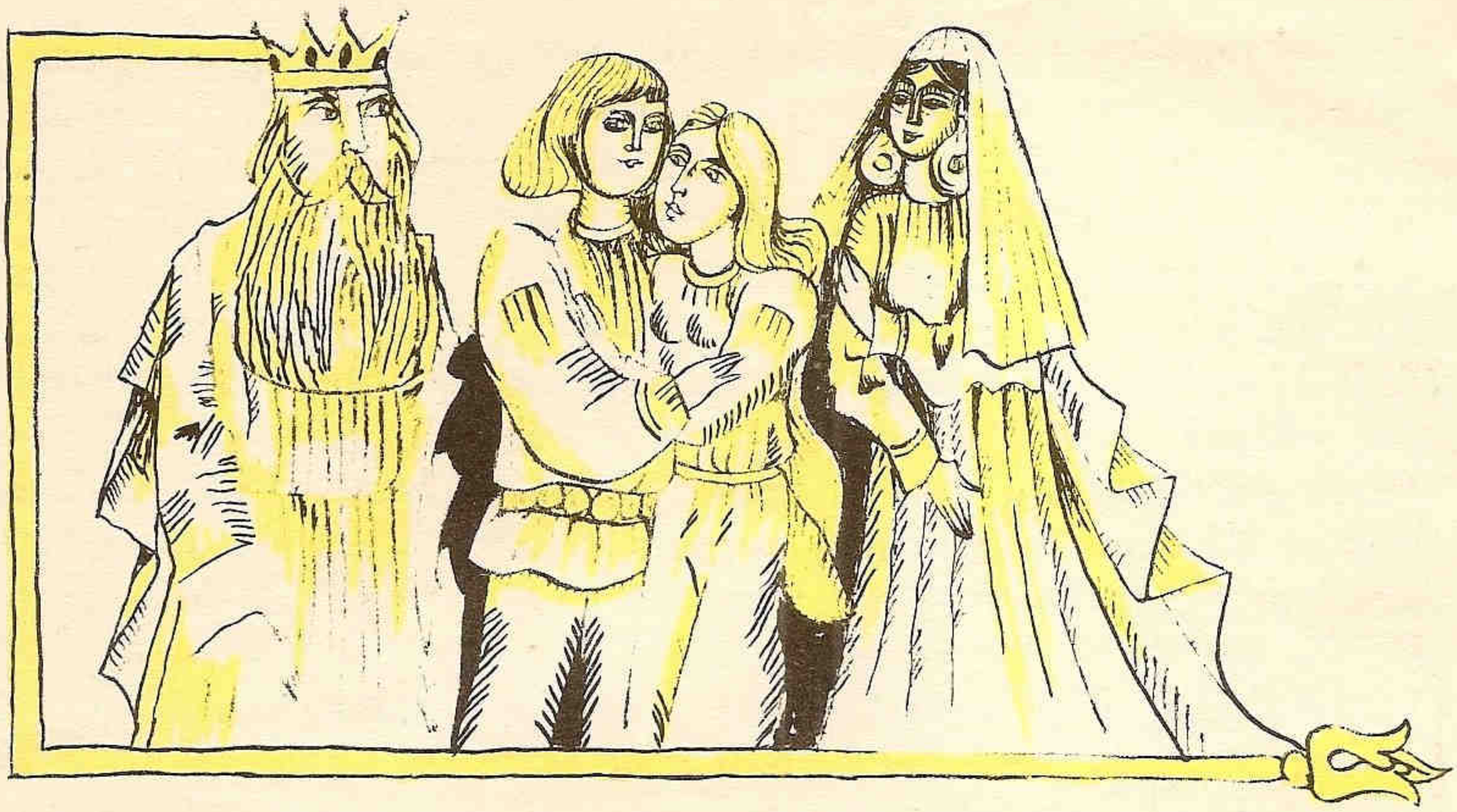

raze luminoase, şapte calde şi nouă seci... celelalte toate le-a fost lepădat cu de-amănuntul... Cînd Petru se opri cu Murgul, toată lumea se opri cu el, ca să vadă ce va fi să fie acuma.

Zîna Zorilor simţi cum că ceva deosebit trebuie să fie-n apropiere, că-i părea că tocmai acuma s-a deşteptat din visul cel ce-a făcut-o tristă... Ea dorea... nu ştia ce... tocmai ca şi atuncea...

— Cine vine? întrebă cam cu jumătate de gură.

— Ţine-te bine, stăpîne! zise Murgul.

Petru strînse din pinteni, trase din frîu şi nici nu se simţi pînă ce fusese de cealaltă parte de punte.

— Voinic vine peste punte! strigară păzitorii, ridicîndu-şi pălăriile din cap...

Zîna Zorilor nu se mai mişcă din loc şi nu mai grăi nici o vorbă... Ca pe nevăzute sări Petru la ea, o cuprinse în braţe şi o sărută... cum sărută adecă feţii-frumoşi pe zînele drăgăstoase...

Împărăteasa Zorilor simţi că simte ce n-a mai simţit... Nu mai vorbi, nu mai întrebă, ci făcu semn ca să bage pe Murgul în grajdul soarelui şi intră cu Petru în casă...

Zînele începură a zîmbi vesele; florile începură a mirosi dulce; izvoarele deteră a curge limpede; vînturile se prefăcură în cîntec de bucurie; roata vieţii începu a se întoarce mai repede decît prisnelul; vălul cel negru căzu la pămînt, şi soarele strălucitor se ridică în sus către ceruri... sus... mai sus decît cum a fost cîndva... Şi-n lume se făcu lumină ca faţa soarelui, încît nouă ani, nouă luni şi nouă zile oamenii nu văzură nimic de lumina cea înfricoşată.

Petru merse acasă, aduse pe tatăl său cel bătrîn şi pe mama sa cea bătrînă, făcu o nuntă încît îi merse vestea-n nouăzeci şi nouă de ţări şi se făcu împărat peste amîndouă împărăţile.

Iară fraţilor Florea şi Costan li se dete lumina ochilor... ca să vadă şi ei fericirea lui Petru.

Asta a fost, dragii mei cei buni, povestea lui Petru Făt-Frumos cu Zîna Zorilor din ţara soarelui...

Petru a trăit şi a împărăţit cu pace şi cu sănătate... şi doară mai împărăţeşte şi astăzi.

LĂMURIRI ASUPRA EDIŢIEI

Volumul de faţă răspunde necesităţii de a pune, în primul rînd, la îndemîna copiilor, ca şi a unor cercuri mai largi, roadele a nenumăraţi povestitori de-a lungul timpurilor.

Cu acest volum Editura Ion Creangă îşi propune să retipărească cîteva dintre cele mai cunoscute basme ale clasicilor literaturii noastre: **Tinereţe fără bătrîneţe şi viaţă fără de moarte, Făt-Frumos din lacrimă, Povestea lui Harap-Alb, Roman Năzdrăvan, Feciorul de împărat cel cu noroc la vînat, Zîna Zorilor.**

Am socotit că înmănuncherea acestor basme să ofere cititorului posibilitatea de a cunoaşte modul de realizare artistică al poporului şi totodată preocuparea scriitorilor noştri de a pune în valoare creaţia populară în opera lor.

Nicolae Filimon, Petre Ispirescu, Ioan Slavici, Ion Creangă au crescut în climatul poveştilor în propriile lor familii, mai tîrziu ei înşişi au devenit culegători şi autori ai unor preţioase volume de poveşti; Al. I. Odobescu şi Mihai Eminescu, cunoscători şi iubitori ai creaţiei populare, au prelucrat basmul popular, îmbinînd spiritul creaţiei populare cu cel al creaţiei culte, dîndu-i o formă nouă, proprie personalităţii lor.

Conţinutul educativ şi forma artistică cea mai realizată, larga înţelegere spre frumos şi spre bine, ca mod de a trăi, permanenta aspiraţie a omului spre puritate şi dreptate, cinstea, omenia, demnitatea, calităţi dominante ale personajelor basmului românesc incită şi astăzi cititorului interesul pentru o atare lectură.

Pentru înlesnirea lecturii, textele au fost transcrise ţinîndu-se seama de normele scrierii actuale, păstrîndu-se cu fidelitate textul, cu formele particular locale; am intervenit numai acolo unde în textul original s-au strecurat unele greşeli de tipar. Am explicat în note cuvinte mai puţin uzitate şi unele arhaisme.

SABINA CORNELIA STROESCU

CUPRINS

Tinereţe fără bătrîneţe şi viaţă fără de moarte
5
Făt-Frumos din lacrimă
26
Povestea lui Harap-Alb
60
Roman Năzdrăvan
137
Feciorul de împărat cel cu noroc la vînat
148
Zîna Zorilor
173

Lector : IOANA RICUS
Tehnoredactor : GOSAV CONSTANTIN

Bun de tipar 15.01.1984. Apărut 1984.
Coli de tipar 30.

Comanda nr. 30 147
Combinatul poligrafic „Casa Scînteii"
Piaţa Scînteii nr. 1 — Bucureşti,
Republica Socialistă România

EDITURA ION CREANGĂ

Lei 28